הארץ

Vol. 70/20225 NOVEMBER 15, 1985 · יום ו' ב' בכסלו תשמ"ו, 15 בנובמבר 1985 · 640 שקל

שיגור אקספרס
BURLINGTON AIR EXPRESS
טלפן והמישגור שלך כבר בדרך
הדרך המהירה והבטוחה ביותר לשיגור מסמכים לכל פינה בעולם.
טרנס כלל-תשניר בע"מ
נתנה על קבוצת כלל

שרון התנצל בכל 6 הסעיפים שדרש פרס

לפי נוסח שגיבש השר פרץ בתום יום של ריצות פשרה ● צור: סיום משבר שרון — רק פסק זמן

שמיר ידחה את תביעת פרס שתישלח אליו במכתב הבוקר האמורה לאפשר לו לפטר שרים גם מן הליכוד ● נסים: זה יאפשר לפטר גם את שמיר

מאת אילן שחורי

סופר "הארץ" לענייני מפלגות

המשבר הממשלתי, שאיים על של־מותה של ממשלת האחדות, הגיע אמש לאחר חצות לסיומו. בתיווכו של השר פרץ חתם שרון על מיכתב, בו הוא מתייחס אחת לאחת לכל שש הנקודות, שהעלה ראש הממשלה שמ־עון פרס, ומביע חרטה והרפה על דבריו. השר שרון אמר לאחר מסירת מכתבו, כי הוא מקווה, שהמשבר הגיע בכך לידי סיום, ומקווה, שההבהרות שמסר יספקו את ראש הממשלה. הוא הביע תקווה, כי גם יותר עמיתיו לממשלה ינהגו כמוהו ויפסק מסע ההשמצות הממשלתי.

קודם לכן בישיבת פורום "שרינו" של מפלגת העבודה, שהסתיים לאחר השעה 11, אמר ראש הממשלה שמעון פרס, כי שרון הסכים לחזור בו מכל שטת האשמות, כפי שהוגשו אתמול בישיבת הממשלה. אותה שעה ישב השר יצחק פרץ בלשכתו של השר שרון בתל אביב, וגיבש עימו יחדיו ליטויים קלים בנוסח מכתבו של שרון. עבר אתמול מאז שעות הבוקר גיל־גולים רבים.

מכתב חד־צדדי

לסופר "הארץ" נודע כי ראש הממשלה שמעון פרס, עומד לשלוח הבוקר, עם סיומו של המשבר הנוכחי, מכתב חד צדדי למ"מ ראש הממשלה יצחק שמיר, ובו ידגיש בפניו, כי מעתה ואילך תהיה בידיו הזכות המלאה לפטר כל שר משרי הממשלה, אם יתברר כי עבר על החוק. קודם לכן במגעים שונים, שהיו בעניין זה עם השרים שמיר וארנס, התקבלה מהם תשובה שלילית מוחלטת לדרי־שתו של ראש הממשלה. לפרס נקבעה להבוקר גם פגישה עם יצחק שמיר, אולם עד לשעת מסירת הידיעה לא ברור אם הפגישה תתקיים.

סיומו הדרמטי של המשבר בא לאחר פעילות פשרה אינטנסיבית, שהחלה מאז שעות הבוקר המוקדמות בין לשכתו של ראש הממשלה, לישכת השר שרון, וממלא מקום ראש הממשלה.

סמוך לשמונה בערב הגיע השר פרץ בשלישית ללשכת ראש הממש־לה, ומיד נועד לשיחה עם השרים משה שחל ויצחק נבון. פרס שהגיע חצי שעה באיחור יותר הצטרף לפגישה, שבמהלכה התברר כי שרון

מוכן לגבי אחד הציטוטים שהביא פרס, כי כלל לא אמר אותם, ויש לו הסתייגויות לגבי דרישת ההכחשה של פרס בדבר טענות "שפיכות דמים" שהוצהר שרון. במשך למעלה משעה חצי נועד השר פרץ עם שרי המערך, ובסופו של דבר בסביבות השעה 10 גובשה נוסחה שהיתה על דעתו של ראש הממשלה. השר פרץ יצא במ־הירות ללשכת שר המסחר והתעשייה המרוחקת מרחק של כ־500 מטר מלישכת ראש הממשלה. בבואו אמר פרץ כי עדיין קיימים חילוקי דעות קטנים ביותר, בעיקר לגבי ניסוחם של שני משפטים. השר פרץ הבהיר כי אין מדובר במיסמך התנצלות של השר שרון, אלה במכתב הבהרה.

הבוקר פגישה פרס־שמיר

עקיבא אלדר מוסיף המדיני של "הארץ" מוסר, כי מ"מ ראש הממשלה יצחק שמיר ידחה היום את דרישתו של ראש הממשלה שמעון פרס לשנות את הסעיף בהסכם הקו־אליציוני הכתייחס לסמכותו של ראש הממשלה לפטר שר ממחנה הליכוד. שר המשפטים משה נסים אמר אתמול ל"הארץ", כי לא יעלה על הדעת לשנות סעיף זה, שהוא אחד מיסודותיו של ההסכם הקואליציוני. נסים סבור, כי איש משרי הליכוד לא יסכים לדרישתו של ראש הממשלה, כיוון שהענות לכך תאפשר לפרס לפטר כל שר משרי הליכוד, לרבות את מ"מ ראש הממשלה, אם התנהגותו או דבריו לא יישאו חן בעיניו.

צור: מתירות פנימיות

אלי אלעד סופר "הארץ" מוסר, כי מרכז התק"ם החליט בכינוסו אתמול באפעל לקרוא לממשלה ולראש הממשלה להביא להפסקה מוחלטת ומיידית של התבטאויות שלוחות רסן שיש בהם הוצאת פרוצה.

זה נוסח מכתב ההתנצלות של שרון לפרס

"מעולם לא אמרתי; לא לכך התכוונתי; מקובלים עלי דבריו של פרס"

(עי) שר המסחר יצחק פרץ מסר אמש כמוך לחצות את נוסח "מסמך ההבהרות", שמסר שרון לראש הממשלה. נוסף ל"מסמך התנצלות", שמסר ביום ה'.

ב"מסמך ההבהרות" של מר שרון נאמר:

"אל רה"מ ש. פרס. שלום רב. קראתי את 6 הנקודות, ואלה ההבהרות:

לסעיף א.) מעולם לא אמרתי דברים אלה.

לסעיף ב.) הדם בא מבחוץ — ומי שמבין בדברי שהדם הוא תוצאה של ציניות וליגלוג — לא לכך התכוונתי.

לסעיף ג.) וסעיף ה.): על התבטאויותי בסעיפים אלה הבעתי צערי בהודעתי ב־13.11.85 בישיבת הממשלה.

לסעיף ד.) אשר לא־שיתוף אבו"ף בבירב. לאחר שקראתי את הודעותיו של רה"מ, מקובלים עלי דבריו, שאין ולא יהיה כל מו"מ עם אש"ף.

לסעיף ו.) הנושא נדון בקבינט, ואני מכבד את החלטות הרוב.

עם זאת, אנסה לשבצע את עמיתי בממשלה בנושא זה.

שולץ: לא צפויה פריצת דרך במזה"ת

במהלך הפיסגה בז'נווה

מאת צבי ביאל

שליח "הארץ" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל"הארץ"). שר הבטחון יצחק רבין נפגש אתמול לשי־חות עם שר ההגנה קספר ויינברגר ועם שר החוץ ג'ורג' שולץ.

שר החוץ ג'ורג' שולץ אמר לשר הבטחון, כי נראה שאלת המזה"ת תעלה בוועידת הפסגה תוך כוונה לב־חון את נכונות הסובייטים להשתתף בוועידה בינלאומית. השר שולץ אמר קודם לכן בסיבוב עיתונאים, כי אף שנושא המזה"ת יעלה בוועידת הפסגה תהיה זו טעות לצפות לפריצת דרך במהלך הוועידה.

אבו איאד בכווית: "מצרים נטשה את תוכנית האוטונומיה"

כווית (ע"צ). שאלת הלח. הכבוד אבו איאד. אחד ממנהיגי ארגון אל פתח אמר אתמול כי מצרים נטשה את כניית האוטונומיה הכלולה בהסכמי קמפ דייויד. זהו יצר את האפשרות להתקרבות בין אש"ף לקהיר.

עיתונאת ברבת־עמון

רבת עמון (ע"ד). יאסר ערפאת נפגש אמש עם הנסיך בלך ירדן.

כ־20,000 בני אדם נהרגו בהתפרצות הר געש שהחריבה עיר בקולומביה

העיר ארמרו נקברה תחת ערימות סלעים אפר וולקאני והריסות ● פסגת השלג שנמסה הציפה נהרות ● טייס הבחין בכ־100 ניצולים שטיפסו על גגות בתים

מומחים קבעו באחרונה כי אין לצפות להתפרצות הר הגעש נוואדו דל־רואיז ● ההר פרץ שלשום אחר הצהריים ולא גרם נזק רב ● כעבור כמה שעות פרץ שוב ותוך שעתיים וחצי כיסה העיר ● הבוץ הגיע בכמה מקומות עד ל־5 מטרים

תמונת ארכיון של העיר ארמרו שנהרסה בהתפרצות הר געש אתמול. התמונה צולמה ב־1964 זמן קצר לאחר שהגיע מספר האוכלוסין בה לכ־50 אלף תושבים. (תצלום אי־פי)

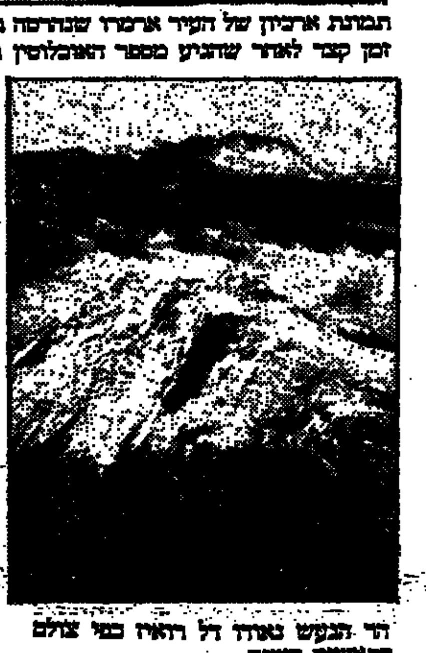

הר הגעש נוואדו דל רואיז כפי שצולם בראשית השנה. (תצלום אי־פי)

בוגוטה. (אי־פי, ע"צ וע"ח). בהת־פרצות הלקאנית אדירה במרכז קולומביה בלילה שבין יום רביעי לחמישי ניספו קרוב ל־20,000 בני־אדם ו־25,000 נפצעו — מסר מושל מחוז קונדינאמארקה, גוס־טאבו אסנאורה. הוא אמר לכתב רויטרס בראיון טלפוני, כי 90 אחוז מן העיר ארמרו, בת 21,000 התושבים, הוכחד כאשר התפרץ הר הגעש נוואדו דל ראיז, לאחר תקופת רגיעה של קרוב ל־400 שנים.

עדי ראייה שטסו מעל האזור המוכה סיפרו, כי העיר כולה קבורה עתה תחת ערימות אדירות של אפר וולקאני, סלעים, עפר והריסות.

גלי אפר וולקאני, סלעים ועפר הידרדרו במורדות הר הגעש שגובהו 5,400 מטר. פיסגתו עטופת השלג, נמסה פתאומית בחלקה הגדול, המים גלשו למטה והנהרות עלו על גדותיהם.

לא נשאר דבר מהעיר

"היה זה משהו מזעזע ביותר. לא נשאר דבר מן העיר ארמרו", דיווח טייס אשר טס מעל לאזור שנפגע אתמול בשעות הבוקר.

הטייס פרננדו ריווירה הודיע, כי כאשר חג מעל האזור הבחין בכמאה אנשים שניצלו ועלו על גגות בתיהם. הוא ציין שלא הבחין בכל סימן אחר של חיים בארמרו, המרוחקת כ־50 ק"מ מהר הגעש.

פקידים אמרו, כי התפרצות ראשונה אירעה אתמול אחר הצהריים ולא נגרם נזק רב. התפרצות שניה, בעלת עוצמה רבה יותר ארעה כעבור כמה שעות, סמוך לשעה 10 וחצי בערב לפני השעון המקומי.

הר הגעש היה פעיל במשך החו־דשים האחרונים, אך מומחים אמרו כי אין לצפות להתפרצות שתיג־רום נזק כלשהו. יצוין כי ההתפרצות האחרונה של הר הגעש אירעה ב־1595.

התפרצות הגעש החלה בשעה 10.30 זמן מקומי (חצות וחצי לפי שעון גריניץ'). הגיסה כיסתה את העיר בשעה אחת לפנות בוקר יום חמישי, זמן מקומי.

רקע

15 התפרצויות הגעש הקשות בהיסטוריה

79 לפנה"ס — הווזוביוס, בדרום איטליה. העיר פומפיי נהרסה

1669 — אטנה, סיציליה, כ־20 אלף הרוגים.

1792 — אונזן־דייק, יפאן. יותר מ־10 אלפים הרוגים.

1793 — לאקי, איסלנד, 10 אלפים הרוגים, בכללם קורבנות הרעב והמגפות שבאו ל־אחר ההתפרצות.

1815 — טמבורו במזרח האוקינוס ההודי, 12 אלף הרוגים באי הנרכזי ו־80 אלף באיים השכנים.

1883 — קראקטואה, אינדונזיה, 36 אלף הרוגים בהתפר־צות ובשטפונות שבאו אחריה.

1902 — מונט פלה, מרטיניק, 38 אלף הרוגים 29 אלף מתוכם בעיר סנט פייר בלבד.

1902 — קלוד יאווה, 5000 הרו־גים.

1948 — וילריקה ליד סאנטיאגו, צ'ילה, יותר מ־100 הרו־גים.

1951 — למינגטון, מזרח גינאה החדשה, 4000 הרוגים.

1951 — היבוק־היבוק באי קאמי־גווין שבפיליפינים, 475 הרוגים.

1963 — אגונג, באלי, כ־2000 הרוגים.

1965 — טאל, פיליפינים, 38 הרו־גים.

1980 — סט' הלנס, מדינת וואשינגטון בארה"ב, 57 הרוגים.

1982 — אל־צ'יקונאל, מכסיקו, 21 הרוגים.

קצב האינפלציה השנתי ירד ב־3 החדשים האחרונים ל־53%

מדד אוקטובר יפורסם היום: עלה בכ־4% ★ מדדי נובמבר — כ־2%

מאת שלמה מענז

קצב האינפלציה השנתי ירד בש־לושת החדשים האחרונים אוגוסט־אוקטובר לכ־53 אחוזים לעומת קצב שנתי של 285 אחוזים בחצי הראשון של השנה.

היום תפרסם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה את מדד המחירים לצרכן לאוקטובר ועל־פי הערכות מוקדמות המדד עלה בסביבות כ־4 אחוזים. אם המדד יהיה 4 אחוזים או יותר יקבל ציבור השכירים תוספת יוקר עוד במשכורות החודש.

בחודש נובמבר צפויה ירידה בקצב שיעור האינפלציה לעומת אוקטובר. הירידה הצפויה במחירי הירקות והפירות בשבוע האחרון תשפיע הפעם כלפי מטה על מדד נובמבר.

שך הורה לש"ס לפרוש מהממשלה אם ישחקו באצטדיון ר"ג בשבת

הנחיית הרב היא "חד משמעית" ● פרץ העביר דבר ההוראה לפרס

מכבי טרם נענע לדחות המשחקים למוצ"ש ● המשטרה תפריד בין דתיים שנקראו להפגין לצופים

מאת נרב שרגאי וא. קרן

סופרי "הארץ"

הרב אליעזר שך העביר שלשום לחברי הכנסת של ש"ס ואגודת ישראל הודעה, לפיה עליהם לפרוש מהקואליציה, אם יתקיימו בשבת הקרובה משחקי כדורגל באצטדיון רמת גן. שך הבהיר, כי הוראתו היא חד־משמעית. אתמול העביר שר הפנים, הרב יצחק פרץ לראש הממשלה שמעון פרס את דבר ההוראה.

במקביל נודע אתמול, כי סיעות אגודת ישראל וש"ס התחייבו בכתב לפני מועצת גדולי התורה לשמירת השבת, כי יפרשו מהקואליציה, אם יתקיימו בשבת משחקי כדורגל באצטדיון הלאומי ברמת גן. השבת אמורים להתקיים שני משחקי דרבי באצטדיון רמת גן.

קריאה למתפללים להפגין

החרדים ברמת־גן מתכוננים להפגין בשבת אחרי הצהריים ליד האיצטדיון. קריאה לבוא למקום בשבת הועברה ל־120 בתי־הכנסת בעיר. שלשום פתחה המנהיגות החרדית ברמת־גן אל קבוצת מכבי תל־אביב בבקשה להע־תיק את שעת התחלת המשחקים לצאת השבת. הפניה טרם נענתה.

מפקד משטרת מרחב רמת גן, ניצב משנה אהרן חסון, אמר אמש, כי המשטרה טרם החליטה סופית על אישור ההפגנה. אך צעד ההחלטה הוא פורמלי בלבד. כאשר המגמה היא לאשר את ההפגנה. לשאלה אם תקפיד המשטרה להקפיד על שמירת מרחק בין המפגינים לבין קהל הבאים לאצטדיון השיב חסון, כי "בוודאי נתחם אותם".

אתמול פנה ראש עיריית בני־ברק, משה אירנשטיין, במברקים אל שורת אישים במדינה, בהם ראש הממשלה שמעון פרס, שר האנרגיה משה שחל, שר המשטרה חיים בר־לב ומפכ"ל המשטרה דוד קראוס בבקשה למנוע משחקי כדורגל בשבת באיצטדיון רמת־גן.

צה"ל הופתע מהודעת אגד: חיילות בחינם

מיום א' ★ הקואופרטיב נענה לאחר פניות חוזרות של קורפו ★ לצה"ל נודע על ההחלטה מהרדיו

מאת ראובן פדהצור

סופר הצבאי של "הארץ"

בהפתעה גמורה התקבלה אתמול בצה"ל הודעת "אגד" לפיה יחל הקואופרטיב ביום ראשון להסיע חיילות בקווי האוטובוסים שלו בחינם. את ההודעה מסר דובר אגד, גדעון פלמור. בתגובה הודיע דובר צה"ל, כי הדבר לא נודע לו.

חברה לעיבוד נתונים לא חייבת מס מעסיקים

בפסק עקרוני הכיר בית המשפט בחברת מחשבים כחברה תעשייתית ★ שלטונות המס יערערו

מאת אריה לביא

סופר "הארץ"

חברה להעברת נתונים, העוסקת בעיבוד נתונים, הינה בבחינת תעשייתית וצריכה לא לשלם מס מעסיקים — קבע השבוע בית המשפט המחוזי בירושלים.

עד כה לא הכירו שלטונות המס באופן עקרוני, כי פעולת עיבוד הנ־תונים אינה פעולה "יצרנית", שהיא כרוכה בהגדרת מפעל תעשייתי.

לסופר "הארץ" נודע כי שלטונות המס מתכוונים להגיש ערעור על ההחלטה.

הרשות לניירות ערך העבירה באחרונה 6 תיקי חקירה נגד חברות בחשד תרמית

ביניהן: קרן רונית, יענ"א, טמפו בירה, רובינשטיין, דוד בלאס והזנבוק ● דנות וגינדי — בבדיקה

מאת יהודה שרוני

סופר "הארץ" לענייני כלכלה

הרשות לניירות ערך העבירה תוך כמה שבועות לפרקליטות המדינה 6 תיקי חקירה נגד חברות בחשד של עבירות תרמית ואי גילוי על־פי חוק ניירות ערך.

שוק ההון

בליינבלום סבורים: - משבר שרון חלף

ללא תקדים בוטלה חברות חברת ברוקרים בבורסה

מאת יהודה שרוני

סופר "הארץ" לענייני כלכלה

לאחר יום של ביקושים נרחבים אתמול ירדות באפיקי ההשקעה הדולריים במניות הבנקים ואגרות החוב הדולריות. גם הסוחרים ברחוב ליליינבלום הורידו מחיר הדולר הב־ור ל־1480 שקלים.

בוטלה חברות בקפיטולסקי

בתוך כך קיבל אתמול דירקטוריון הבורסה בהצבעה הבאית החלטה בלא תקדים עד כה בתולדותיה לבטל חב־רותה בבורסה של חברת הברוקרים בקפיטולסקי.

עורך את העבודה: בועז שפירא

חדשות הארץ

שיחת היום

עם: אברהם בקידש מראשי התנועה הקיבוצית על: "המגנון המשתנה" של נערי הקיבוצים (עמ' 2)

★

שמיר מוחה באיגרת למצרים על הצהרות עיסמת בקהיר (עמ' 3)

★

השגריר החדש של ישראל בדרא"פ יצא לפרטוריה (עמ' 3)

★

סאיטקס הפסידה 2.8 מיליון ד' ברבע השלישי של 1985 (עמ' 5)

★

שובתים בבי"ח בסוואטו הסגירו עצמם למשטרה לאחר מעצר 7 ממנהיגיהם (עמ' 6)

★

דאבלין אישרה ההסכם לשלום בצפון אירלנד לאחר 16 שנות עימות (עמ' 6)

★

השוטרים משכו למתלונן בשערותיו, היכו אותו ואיימו לשבור את גבו הוגש כתב אישום נגד 2 שוטרים על אלימות ללא צורך (עמ' 10)

★

ימאית אמריקאית נשדדה ונאנסה ע"י שני ישראלים נגטשה בחוף שקמונה (עמ' 10)

שרות הארץ

מזג האוויר

(ע.) רכס מעל הים התיכון גורם למזג אוויר בהיר עם עליה קלה בטמפרטורות: ירושלים 8—20, הגולן 12—22, צפת 10—20, חיפה 15—25, טבריה 13—27, נצרת 13—26, שומרון 9—24, תל־אביב 13—25, נמל תעופה בן־גוריון 10—27, ירחו 13—29, עזה 15—24, באר־שבע 10—27, אילת 17—29.

שערי הדולר

יציג	1475.00
נוספים	1765.5
שחור	1580

בגליון זה 20 עמודים + 40 במוסף

אזהרה-משרד הבריאות קובע כי העישון מזיק לבריאות

שיחת היום / ירח טל

עם: אברהם כץ־עוז, סגן שר החקלאות וחבר קיבוץ נחל־עוז, מראשי התנועה הקיבוצית

על: "מפגן ההשתנה" של נערי הקיבוצים

הנוער בקיבוצים הושפע מהאווירה הכללית בארץ

גב אחרי תיקון הידיעה שפור־סמה אתמול, אני מבין שראשי התק"ם רואים בחומרה את התנהגות הנערים בעת הופעתו של הרמטכ"ל ולאחריה. האם החינוך הקיבוצי נכשל?

איני יכול להגיד, שהחינוך הקיבוצי נכשל. אבל אני יכול בהחלט לומר שתופעות מעין אלו, בהחלט מצביעות על צורך להוסיף ולשפר את מערכת החינוך הקיבוצית, כי נראה שבשוליים חדרו אליה אלמנטים זרים לרוח התנועה הקיבוצית.

בעתיד שופיעו יחד הסיבת הנערים בתק"ם, יכול גם מקיבוצים, מדובר על הסר משמעת. חבלה, גניבות, פריצות, שכרות ועישון חשיש בקיבוץ. האם יודע לך על תופעות אלה ואיך אתה מציע להתמודד איתן?

ידוע לי על תופעות כאלה, ועצם זה שמרכז חטיבת הנוער של התק"ם שלח חוזר לקיבוצים בנושא זה מצביע על הרצון שלנו לטפל בשאלות אלה. בעיות השי־מוש בסמים מטופלות בידי קבוצות מקצועיות, ובנושאים אחרים מעורבים מחנכים, הורים ומורים.

האם התקרית עם הרמטכ"ל ותופעות אחרות אינן המשך ישיר לתופעת "הראש הקטן" שמשמה בנערי הקיבוצים?

הייתי אומר שיש בהחלט קשר בין התופעות. אלה הן זוויות שונות לאווירה כללית שנוצרה.

מה מקור התופעה?

בני הנוער בקיבוצים הם, כמו כלל האוכלוסיה הקיבוצית, חלק מהמדינה כולה והם הושפעו מהאווירה הכללית שנוצרה בארץ. הדבר קשור לעלייה ברמת החיים הכללית בארץ. בקיבוצים נגרו, אך לא ידעו לעצור. התוצאה היתה תופעות שליליות המתארות לחברה פרועה ובלתי מרוסנת.

כלומר, מבחינה זו יש לצוד את הזהירות רמת החיים בקיבוצים.

אני לא נבהל מכך. זה יכול להביא רק תועלת לתנועה הקיבוצית.

אתמול פורסמו ב"הארץ" ממצאי מחקר המצביעים על הזהירות המעמד של מנהלים בקיבוצים. איך אתה רואה תופעה זו?

לא ראיתי את המחקר. אבל בכלל אני יכול לומר. שהתנועה הקיבוצית נוצרה אמנם כשכבת מנהלים, אך בלי הסכמתם החברתיים ורמת החיים של המנהלים העירוניים. כלומר, מנהלים בבעלי בקבוצ, אך החיים ברמתה הים שווה לשאר החברים בקיבוץ.

מחמאות לפרס בקונגרס על נחישותו

מאת צבי בראל
שליח "הארץ" בארה"ב

מחלקת המדינה סרבה אתמול להגיב על פיטורי השר שרון וההתבטאות היחידה אותה הסכימו פקידים לומר היתה "זהו עניין ישראלי פנימי ולנו אין מה להגיב עליו". על אף העובדה שלפיטורי שרון עלולות להיות השלכות על קיום הממשלה ועל התהליך המדיני. אמרו הפקידים: "זו אפשרות כמובן, אך היא נובעת מספקולציה, נמתין ונראה כיצד יפול דבר ורק אז נגיב".

עם זאת נשמעו מפי גורמים בקונגרס מחמאות לשמעון פרס על נחישות דעתו, ועל שההחלטה לפטר את שרון בתקופה פוליטית קשה לממשלה מוכיחה "כי הוא יהיה מוכן ללכת בנחישות דעת גם לתהליך שלום".

נוהל חדש למחקרים במוסדות חינוך

למנוע נזק לילדים

סופרת "הארץ" לענייני חינוך

משרד החינוך תבע נוהל חדש לעריכת מחקרים במוסדות החינוך. הנוהל נקבע אחרי שאירעו מקרים אחדים, שבהם נערכו מחקרים ללא אישור. במקרים מסוימים נשאלו תלמידים שאלות שהסבו להם נזקים.

לפי הנוהל החדש, יפנו חוקרים המעוניינים לאסוף מידע במוסדות החינוך, למנהלי המחוזות של משרד החינוך, שבהם מצויים בתי־הספר שהם מעוניינים להיכנס אליהם. במקביל יגישו החוקרים בקשה לעריכת המחקר גם לאישורו של היועץ המשפטי של משרד החינוך.

לבי"ס דתי — באישור דתי

בקשה לבית־ספר ממלכתיים־דתיים, מותנית, על־פי הנוהל החדש, באישור מטעם אגף החינוך הדתי במשרד החינוך. עוד נקבע, כי הצעת המחקר וכלי המחקר יהיו מאושרים מהבחינה המתודולוגית, על־ידי המוסד להשכלה גבוהה, בכל תואר שלישי.

ראש הממשלה דרש במרכז מפלגת העבודה התנצלות מלאה של שרון על 6 טענותיו:

פרס על שרון: הלגלוג והציניות שלהם עלו לנו הרבה דם כל השנים

"הבהרתי לנציגי המפלגות הדתיות שאיני מזמין אותם להקים ממשלה צרה; מדובר בניהול מדינה"

מאת אילן שחורי
סופר "הארץ" לענייני מפלגות

ראש הממשלה שמעון פרס הבהיר אמש בישיבת מרכז מפלגת העבודה, כי אינו מוכן לוותר בשום זה בעניין התבטאויותיו של השר שרון, והוא דורש התנצלות מלאה המבהירה שחלק של שישה הטענות אשר השמיע שרון באחרונה. פרס אמר כי הדבר עקרוני הוא עניין עקרוני ויסודי ולכן אינו לוחץ בזמן את שרון וראשי הליכוד. ראש הממשלה הדגיש, כי התנצלות שרון חייבת להיות כך, שלא ייוותר ספק על הטענות והאשמות. "או שאלך לאן שאני מחויב ללכת — להסקת מסקנות". פרס גם אמר, כי אינו עוסק כיום במגעים להקמת ממשלה צרה.

פרס אתמול במרכז מפלגת העבודה (צילום: עוזי קרן)

פרס, דיבר בתקיפות רבה בפני אולם מלא עד אפס מקום של חברי מרכז מפלגת העבודה, שקיבלו את בואו בתשואות. הריעו במספר פעמים במהלך דבריו. הם עמו כך, בעיקר כשטען כי יבצע עד תומו את המהלך שהחל בו שלשום. בתחילת הדברים קבע ראש הממשלה כי הוא וחבריו למפלגת העבודה לא עוסקים בכל תכסיסנות, ובמגמתו אינה מהווה ניסיון להדוף את הליכוד אל מחוץ לממשלת האחדות הלאומית. "כל מו"מ חייב להיות מנוהל על ידי שני כללים: עמידה תקיפה ונחרצת על עקרונות, וסבלנות מידית במגע; דיברתי עם נציגי כל המפלגות הדתיות. הבהרתי להם כי אני לא מזמין אותם להקמת ממשלה צרה. אנו לא עוסקים בזאת עכשיו. אנו עוסקים כיום בדברים שבלעדיהם אי אפשר לנהל מדינה וממשלה. אני רוצה לגרום לכך שדברים כאלה לא יתרחשו פעם נוספת בממשלה שאני חבר בה או עומד בראשה. העניין אינו משחק ילדים. פה לא מדובר בממשלה צרה או מה שלאחר מכן מעמידים בפינה. מדובר בעקרונות ניהול מדינה, על זה עמדתי, ואעמוד בלא כל פשרות" — הדגיש פרס.

לא יהיה שר מיוחס

ראש הממשלה אמר כי בישיבת הממשלה קבל לפניו שרון, כי אינו רוצה להיות שר נחות. "לא הצעתי לו זאת, אך איני יכול להשלים עם כך ששרון יהיה שר מיוחס בממשלה זאת. לא יתכן שלו יהיה מותר, כל פעם שיחשוב, להתקיף את הממשלה ואת העומד בראשה. יעשה זאת בצורה הפרובוקטיבית ביותר, ולאחר מכן ישמיע הצהרות התנצלות. אין שרים נחותים. כל שר שווה בזכויות אך גם בחובות". לדברי פרס, נכון הדבר שעל פי ההסכם הקואליציוני אין בסמכותו לפטר שר במפלגה אחרת, אולם הפעם מדובר בשר שהפר את החוק, וכשיש ניגוד בין ההסכם לחוק, החוק קודם.

על שש האשמות שרון

פרס מנה אחת לאחת את שש האשמות של שרון, וטען כי עליו להתנצל עליהן שלא יהיה כל ספק כי סיעור נין היו ביקורים. לגבי טענתו של שרון כי הוא ניהל מו"מ חשאי עם ירדן והפלסטינאים אמר פרס: "מנסים כל הזמן להפיץ בארץ, שאנו מוכרים את רמת הגולן: לא דובים ולא יער. שרון אומר דברים אלה כדי ליצור בהלה שיתייצב ללא צורך נגד דבר שלא היה ולא נברא. אינני מוכן להשאיר נושא זה בספק. אני רוצה לשמוע את שרון אומר את האמת ואין לערער עליה. כל זמן שיהיה ערעור, אי אפשר יהיה לשבת יחד בממשלה".

לגבי טענתו הבוטה של שרון "הלגלוג והציניות שלהם כבר עלו לנו הרבה דם כל השנים", אמר ראש הממשלה: "דברים אלה חמורים הרבה יותר. איזה דיבורים לכה הם נוגעו. יש כאלה החושבים שאם מדברים עם ירדן זה מביא רצח ואם לא מדברים זה מביא שלום. אני רוצה הבהרה המפורשת גם בנושא זה, האם יש מקום שבו הדם נחשב ויש מקום שלא. אני לא רוצה לשמוע טענות באף אחד. גם לא במועצה רב"ע ופרס התכוון בדבריו למועצת יש"ע. אולם לא ברור אם הדבר היה בכוונה פליטת פה או במשפט מכוון א.ש.ו.

קודם התומים — אחר כך הרשבים?

פרס שפנה גם לחברי הליכוד, אמר כי אם הם באמת טוענים כי המגעים עם ירדן מבגידים את הכוורת, אני מדוע כללו נושא זה בקווי היסוד של הממשלה. "מה הם חושבים לעצמם: קודם התומים ואחר כך הרשבים, קודם חותמים ואחר כך צמים זאת ללעג".

בהתייחסו לטענה, כי פרס מנהל מינהל לא תקין, פרט ראש הממשלה את גילגול נושא הליווי הבידלאוכי. הדגיש כי עם חזרתו מארצות הברית התקיים על כך דיון בממשלה. לאחר שהסתבר כי לעמדתו נמצא רוב במג' שלה, ביקשו אנשי הליכוד להעביר את הדיון לקבינט. בקבינט הציע שרון, שלא תקויים הצבעה. פרס טען, כי אי הצבעה כמוה כאיכה. פרס גם סיפר כי איפשר לתכביד לראות את נאומו המדיני לפני הדיון בכנסת.

בדיון זה ביקש שמיד לעשות מני תיקונים: לאחר הסכים פרס והודבר במשפט בו ביקש ראש הממשלה להמשך, כי הליכוד השתתף בדיון במגהגיאה בקאהיר. בהמשגתו של מאהיאה, כשנגיגי אש"ף היו מהכנים רשמיים לדרוך ודגל אש"ף התנוסס על השולחן.

פרס, שהגיב על האשמתו האחרית של שרון, כאילו השלום עם מצרים בסכנה, אמר ראש הממשלה: "על מה הוא מדבר — האם לפני תקופת כהונת ממשלה זאת היו יחסי אהבה בין מצרים לישראל? מצרים מייחסת לטאבה חשיבות עליונה. אלו בליכוד שוררו על כל סיני. מתחכמים איתי כיום על שטח קטן זה. "אני לא הייתי זה שפיניתי ישובים בסיני, שהעליתי באש את ימית. מי שעשה זאת מאשים אותי במדיניות רופפת: מדוע העלו אש בימית".

פרס הדגיש בסיום דבריו, כי הוא עומד על כך שתהיה התנצלות מפורשת מדברי שרון, כדי שיעלם הספק מלב הציבור. כאותו יצר שרון, "או שהוא מתפטר או שמקבל ברות. אחת מהשתיים: אין באמצע". הדגיש פרס. ראש הממשלה הוסיף, כי אין לערבב בין שאלתו במינו ולכן הדגיש בפני ראשי המפלגות הדתיות כי אינו מנהל עימם מגעים לממשלה צרה. "בשלב זה עומדים בפני דברים עקרוניים. שישמעו דברים ברורים לגבי כל נקודה ונקודה. שלא ישאר ספק. או שאלך לאן שאני מחויב ללכת, להסקת מסקנות.

הדבר הכבד הוא, כי מה שהיה בעבר לא יכנה בעתיד ואני רוצה להבטיח בדרך הברורה ביותר. כי שר שיצא נגד שר אחר או נגד ראש הממשלה יצטרך להסיק מסקנות".

אפעל באורך רוח

"אני מתכוון לפעול באורך רוח. אם יבואו ויבקשו ממני עוד כמה שעות, עוד חצי יום, אני לא פועל בעצבנות. אני לא עובד עם סטופר ביד. לא פרסמתי כל אולטימטום. זמן — כן. בינתיים בעבודות — לא. בשביל עקרונות אין לעשות פשרות. זה מדבר ואין לי שום בעיה ללכת את כל הדרך: גבהה ההוכבה של השרים" — הדגיש ראש הממשלה.

ראיתי שמעתי

הדרך הארוכה והמתפתלת

וילהלם האס, שגרירה החדש של גרמניה המערבית, והנשיא חיים הרצוג, ניצלו את טקס הגשת כתב האמנה שהתקיים השבוע בירושלים לשיחה על ביקורו של נשיא גרמניה ריכארד פון וייצקר בארץ. הנשיא הרצוג ציין, שהביקור יטביע את חותמו לטווח רחוק על יחסי ישראל־גרמניה. במפגש פנימי עם אנשי השגרירות, הביע השגריר את התרשמותו מן הפגישה עם מר הרצוג: "נראה לי, שלשתי ארצותינו יש מזל עם הנשיאים שלהן".

שגריר מערב גרמניה וילהלם האס

בטרם יצא לארץ, נפגש האס עם רודולף פאולס, שגרירה הראשון של גרמניה המערבית בישראל, וקיבל תיאור מפורט של ההפגנות והמהומות שליוו את שנת שירותו הראשונה, לפני עשרים שנה בדיוק. השלווה והכבוד בהם התקבל כאן, הם לדעתו של האס, אות וסימן לדרך הארוכה שעשו יחסי שתי המדינות. "אם כי יש עוד הרבה מה לעשות".

ע.ר.

הדואר שוב איטי מדי

ממרכז מפלגת העבודה יצאה אתמול קריאה אל ראש הממשלה שמעון פרס, לפטר את שר התקשורת אמנון רובינשטיין, בגלל אי־יעילותו של הדואר שלא הצליח להעביר עדיין את מכתב הפיטורין של ראש הממשלה אל אריק שרון...

אילן שחורי

תותח כבד למאבק מוסיקאלי

נחום פסה יעמוד בראש ועדה מיוחדת, שתארגן את מאבק ההסתדרות בנושא קופת חולים. בוועד הפועל נערכים למלחמה נגד הנהגת תשלום עבור ביקור במרפאה. אומרים שם, כי החלטתו של המזכ"ל להציב את פסה בראש המאבק, היא ביטוי לרצינות בה מתייחס ישראל קיסר לעניין. פסה היה, כזכור, מי שעמד בראש מערכת הבחירות של המערך להסתדרות, הוכיח כוחו בארגון הוועידה וההפגנות הגדולות נגד הפגיעה בשכירים.

פסה עצמו מדבר על "מאבק בקרשצ'נדו", שיילך ויגבר עם הזמן. בחוד החנית הוא מתכוון להציב את 30.000 עובדי קופת חולים.

א.ג.

טלתרום עם הדגים

בימים אלה מגבשים אנשי ה"טלתרום" את תוכניותיהם בכל הקשור למבצע שהכנסותיו קודש לקשישים. בין השאר, מתכננים לאפשר להמוני בית־ישראל לבוא ולהשליך את השקלים הישנים שנותרו בכיסיהם לבריכה שבכיכר מלכי ישראל.

ואולם, בעיריית תל־אביב לא נלהבים לרעיון. נאמר לנו, כי בבריכה שוחים כשלושה 2000 דגים וכן צמחיה, כך שיהיה קשה בביצוע התוכנית.

יוסי משולם, מהטלוויזיה, האחראי על המבצע, ודע: הצענו פתרונות כדי לא לפגוע בדגים ובצמחיה, אבל העירייה, במקום לעזור לנו, מקשה עלינו ואת בשעה שחלק ניכר מהקשישים הסובלים חיים בתחומה.

חיים הנדוורקר

בעריכת עידית רוזנבלום

העיתון "אל טליעה אל־ערביה":

"סוריה תפעל נגד חזבאללה"

12 הוצאו להורג בסוריה תוך 8 חודשים

פאריס (ע"מ). העיתון "אל טליעה אל־ערביה" המופיע בפאריס מוסר כי בדרגים בכירים ביותר בדמשק נפלה החלטה לפעול נגד ארגון "חזבאללה", שבהנהגת פאצל אללה, וארגונים מוסלמים קיצוניים אחרים, בזמן הקרוב ביותר. גורמים בדמשק שיבחו את המסע הנרחב של אנשי "אמל" בחיסול אחד הדיפלומטים הסובייטים החטופים, שהביא לשחרורם.

מקורות בדמשק אמרו כי במקרה של התמודדות בין "אמל" ל"חזבאללה" ייתכן מאוד שהמערכה נגד הקיצונים תורחב גם לבעלבק, שהיא המרכז הצבאי והפוליטי של הזרמים הפרו־איראניים.

מבירות נמסר, כי דמשק נוטה לפגוע בגורמים המוסלמים האנטי־סוריים, מאחר שהיא רואה בהם סכנה, במיוחד לאחר שאיראן הפסיקה לספק נפט לדמשק, בעקבות ההפצצות העיראקיות.

12 הוצאו להורג

העיתון גם מוסר כי 12 אזרחים וחיילים הוצאו להורג בסוריה בתליה וביריה בתקופה שבין ינואר ל־15 באוגוסט. העיתון מפרט את המועדים ואת שמות המוצאים להורג בדמשק, בחלב, בחומס ובלטקיה.

לדברי שלטונות סוריה הורשעו המוצאים להורג בפשעים שונים, שאין הם מפרטים אותם. אולם ארגון "אמנסטי" הביע ספק לגבי אמיתות ההסברים.

זכו בפיס

בהגרלת רב־פיס מצטבר של מפעל הפיס מס' 46/85 שהתקיימה ביום 14/11/85 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 120.000.000 שקל זכה המספר 645715

כדור המזל לא עלה בגורל הפרס המצטבר בסך 240.000.000 שקלים עובר לשבוע הבא. מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 440.000.000 שקלים (כולל צבירה).

בסך 6.000.000 שקל זכה המספר: 812569.

בסך 3.000.000 שקל זכו המספרים: 632320. 276149.

בסך 180.000 שקל זכו המספרים: 061873; 140657; 159757; 235856; 264231; 296392; 324038; 350641; 404050; 424341; 450914; 454936; 475229; 496230; 498198; 527599; 563612; 589464; 591550; 620631; 630739; 655475; 669770; 678129; 705959; 740610; 752284; 822012; 851703; 857650; 878760; 883215.

בסך 90.000 שקל זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־1498: 5358.

בסך 15.000 שקל זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־638: 713.

בסך 9.000 שקל זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־409: 785; 934.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 6 זכו בסך של 1,500 שקל.

בסך 3,000 שקל זכו המספרים התלת־ספרתיים: 008; 015; 088; 152; 162; 186; 263; 338; 374; 421; 450; 476; 539; 555; 568; 593; 598; 627; 682; 712; 757; 810; 883; 886; 892; 929.

בסך 1,500 שקל זכו המספרים הדו־ספרתיים: 03; 06; 11; 23; 29; 30; 33; 36; 38; 47; 48; 49; 53; 57; 61; 68; 69; 75; 76; 84; 92; 96; 98.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

משתתפים באבלם של
ד"ר יעקב לרנר ובני משפחתו
במות האם ז"ל
קרן נאמנות לפיתוח שרותים לבריאות הנפש

אמש בקונצרט / הרי גולומב

בך באמונה שלמה

ד"ר רוזלין טורק בנגינת הואריאציות גולדברג של באך.

כיהודי וכאדם חילוני אני מאמין באמונה שלמה, שההצדקה העיקרית לקיומו של ישו הנוצרי היא השירות שהוא עשה מאות שנים אחרי מותו למוסיקה של באך. שהאלוהות שלה לא היתה קיימת, לולא הוא ראה את הצדקת קיומו בשירותו לאלוהיו. מתוך אמונה מונותאיסטית אמיתית באותו ייחוד דקות־אבסולוטי היא העמידה ד"ר טורק את כל חייה לשירותו של באך. היא והפסנתר גם יחד הפכו לכלי בשירות זה. התפשטות הגשמיות, עליונות הרוח על החומר, תהלות הנשמה — אלה חלק מן הביטויים הצרים מהכיל את חוויית הערב, כל זאת תוך שליטה טכנית מושלמת בכלי, תוך הפקת גוונים מעולם אחר, שעשירות שנות נגינה ואמונה לא יכלו להעלות על הדעת שהם קיימים בכלי הזה.

אפשר לכתוב הרבה מאמרים מלומדים על גישתה של ד"ר טורק מבחינה מוסיקולוגית ופסנתרנית, על הבלטת קולות, דוקא פיאניסימו, על מקום החזרות במבנה הכללי, ועוד. אבל החד־פעמי היא אישיותה. הארכיטקט המוסיקלי הצרוף, הנשמה הקורנת הנהנת אל על, והעכנות האנטי־וירטואוזית של העמדת הווירטואוזיות כאמצעי למען המטרה העליונה. "אכן רוח היא באנוש, ונשמת שדי תבינם".

תיאטרון /מיכאל הנדלזלץ

המציאות עודנה בוסר

"פן" בתיאטרון בית לסין. מחזה מאת עתי ציטרון. בימוי: מיכל פורת. ניהול מוסיקלי: שש רייזמן. תפאורה ותלבושות: יוסי בן ארי. תאורה: יגי חדי. משתתפים: ריקי גל, שרי צוריאל, גיל אלון, רמי ברוך, עמי ויינברג ואריאל פרמן. ליד הפסנתר: עידן סוכובולסקי.

אין ספק שאלכסנדר פן היה דמות מיוחדת במינה. מעידים על כך שיריו ותולדות חייו בארץ הזאת. יש להניח שיחס הסביבה — המשוררים, הנשים, המפלגות — אליו נגזר גם מיחסו אליהם. אבל כדי להביא את כל המורכבויות האלה אל במת התיאטרון צריך יותר מאשר רצון טוב. צריך גם לכתוב מחזה. הוא לא חייב להיות נאמן למציאות, אבל הוא חייב להיות.

במחזה של עתי ציטרון סיפור המסגרת הוא בית החולים בו גוסס פן ותמונות מחייו עוברות לנגד עיניו ועיני הצופים. הדבר מכתיב תפאורה של מיטה ואביזרי בית חולים המגובבים בלא סדר והבמאית אינה מצליחה ליצור עיקביות כלשהי בסצינות המעברים שביניהם. דומה שהמחזאי והבמאית לא החליטו אם הם מנסים באמת להתמודד עם מורכבות הדמות או להביא סצינות קריקטוריות מזויה. הומורים לדוחה נמצאים בערב הזה, אבל לא נעשה בהם שום שימוש. הם מובאים לבמה כמעט במצבם הראשוני. הטקסטים נשמעים מלאכותיים ואין בהצגה אפילו איכות של הויה תיאטרלית שתפקיע אותה מתחום הגיחוך של חיקוי מציאות של חיי פן, כמו שמתארים לעצמם אותה יוצרים צעירים בראשית דרכם. העלאת דמות רוביגא על הבמה בדמות לאה מ"הדיבוק" בלי יצירת מסגרת נאותה של סגנון תיאטרלי מביאה את ההצגה עד לידי אבסורד.

גיל אלון בתפקיד פן אינו מצליח להעביר תחושה של דמות שהיתה בה איכות מרתקת כלשהי. אם זו היתה דמותו, הרי הוא לא ראוי לטרחה. לריקי גל יש נוכחות מרשימה והיא מיטיבה לבצע כמה מן השירים, שבעיקרו של דבר הם הצד החזק שבהצגה. שאר השחקנים יוצרים דמויות קריקטוריות שאינן משכנעות או מרשימות. "סת השקט. אל תפריעו/עודי יליש ורע חוסר / החלום כפרי בשל הוא / המציאות עודנה בוסר." כל שורה של פן המושמעת בערב זה מדגישה את רדידות התיאטרון הזה.

עדות ראייה / נילי מנדלר

הצעות שהעלו תלמידי תיכון בהרצליה לעונש על שרון:

"להחרים לו התרנגולות בחווה או לרשום לו דיאטה לשבועיים"

"תרשמי בגדול: ממשלת ישראל לא תיפול"; "מה תהיה תגובת כהנא על התנצלות שרון? — שמאלנית"; "סוף סוף מצאו תפקיד מועיל לשר פרק"; "שמיר לחץ על שרון להתנצל" "הוא לא יכול ללחוץ עליו. שרון דורך לו על הרגל".

התבטאויות אלה ואחרות, הושמעו אתמול מפי תלמידי יב' בבית הספר העירוני של הרצליה, נוכח המשבר הממשלתי. התלמידים, הלומדים לבגרות במסגרת הבחינה באזרחות, עוסקים בין השאר ביחסי משטר בישראל ובתוך זה בפרק הדן בנוהלים של פיטורי שרים.

בשיעור אזרחות שנערך אתמול באחת הכיתות, הגדירו התלמידים את תגובת המצב הממשלתי "פארסה" ו"קומדיה". רבים הביעו מבוכה נוכח סימני השאלה שיוצר העימות בין החוק ובין ההסכם הקואליציוני.

תלמידה אחת אמרה: "זה מצחיק. מי היה חושב שממשלה שיש לה בעיות ביטחוניות וכלכליות כל כך קשות, תתעסק בדברים כאלה". תלמיד אחר אמר: "ידעתי שלא יהיו פיטורים. כל עוד שום גוש לא יכול לקבץ קולות לממשלה צרה, לא יהיה שום פיטור".

כל התלמידים שהשתתפו באופן פעיל בדיון, גם אלה שצידדו בעמדתו של שרון הסתייגו מדרך התבטאותו. מתנגדיו גינו אותו בחריפות ואמרו, כי אסור לתת לגיטימציה להופעה. היו שטענו, כי המערך ניצל את האירוע לבדיקת מצב הבוחרים. הובעה אכזבה, הן משרון, שהכסא חשוב לו יותר מעקרונות, והן מפרס שלא פיטר אותו מיד.

מישהו שאל, איזה ערך יש להתנצלות שאינה אלא מלים.

חלק ניכר מהתלמידים גילו בקיאות רבה בסקפטיקה של שרון, במאבק הפנימי על ההנהגה בתנועת החירות.

הצעות שהעלו אחדים מהתלמידים, לפתרון המשבר, עסקו בעיקר באופי העונש שיוטל על שרון. הציעו להחרים לו את התרנגולות בחווה, לרשום לו דיאטה צמחונית לשבועיים, לקחת ממנו את הכבר־נית ולאלץ אותו לנסוע כאור כהבאבקי. מישהו אמר, כי על שרון לבלוע את כל מה שהוא הגליל על כלם. תלמיד אחר דיבר על קונצ קולקטיווי לכל הממשלה. "צריך לפתוח במלחמה. כשיש מלחמה זה מלכד אותנו."

המורה לאזרחות, כלה גוטרמן, אמרה לי בסוף השיעור: "היה כאן דבר מפחיד. רבים מהם אמרו שההסכם הקואליציוני קודם לחוק".

רה"ם, שמעון פרס, ביקר אתמול במפקדת חילות השדה ושמע סקירות מפי מפקד המפח"ש וקציני החיל הראשיים. בתמונה: רה"ם שמעון פרס צופה בתרגיל שריון, לצידו ראש המטכ"ל, רא"ל משה לוי, קצין שריון ראשי, תא"ל עמוס כץ ומפקד המפח"ש, האלוף [illegible] (צילום: [illegible])

הדולר עלה מעט

לונדון (א־פ). הדולר עלה אתמול כמעט באירופה לעומת רוב המטבעות החשובים. עלייתו הוגבלה בשל המשך החששות שהבנקים המרכזיים יתערבו בשוק הכספים.

להודעת משרד המסחר האמריקאי כי המכירות הקמעונאיות באוקטובר ירדו ב־3.3 אחוזים לאחר גידולים עונתיים כמעט לא היתה השפעה על שוק המטבע.

הדולר הקנדי הוסיף להתחזק לעומת המטבע האמריקאי. הדולר האמריקאי נקבע אתמול ב־1.3782 דולר קנדי, לעומת 1.3790 שלשום.

יקי
תנטורג מבישה
ומציאות מכפישה
כפאות ארוריך
מה סוד קסמך
ששוקך עכוזיך
איך מרגיך מכך

יגאל תומרקין

המעלות של
אל על

[illegible]	13	27	[illegible]	16	26
[illegible]	14	22	[illegible]	15	23
[illegible]	7	14	[illegible]	—	—
[illegible]	12	15	[illegible]	14	20
[illegible]	0	2	[illegible]	0	4
[illegible]	1	3	[illegible]	—	—
[illegible]	2	4	[illegible]	−4	4
[illegible]	2	4	[illegible]	1	6
[illegible]	3	7	[illegible]	−1	7
[illegible]	1	5	[illegible]	2	6
[illegible]	0	5	[illegible]	−4	5
[illegible]	5	8	[illegible]	2	14
[illegible]	0	5	[illegible]	1	7
[illegible]	0	4	[illegible]	−2	5
[illegible]	−1	2	[illegible]	−1	2
[illegible]	5	12	[illegible]	11	15
[illegible]	6	11	[illegible]	16	17

הנוסע המאושר
אל על

מרפי: שולץ לא דן במוסקווה בנושא המזה"ת

מאת סופר המדיני של "הארץ"

עוזר שר החוץ האמריקאי ריצ'רד מרפי דיווח השבוע לאנשי שגרירות ישראל בוואשינגטון כי בשיחות שקיים מזכיר המדינה האמריקאי ג'ורג' שולץ במוסקווה לא נדון נושא המזרח התיכון.

בשיחה עם הציר המדיני אליקים רובינשטיין סקר מרפי את השיחות שקיים שולץ עם מנהיגי ברית המועצות, והעריך את ההתפתחויות בפגישת הפיסגה בין נשיא רייגן למנהיג ברה"מ גורבצ'וב.

מרפי אמור להגיע לאיזור מיד לאחר הפיסגה על מנת לדווח לראש הממשלה שמעון פרס על תוצאותיה והוא ינצל את ביקורו באיזור לביקור בירושלים, רבת עמון וקהיר בנושא יוזמת השלום.

חוסיין בן־50

רבת עמון (ע"ר) יהדו חגגה אתמול ברוב פאר את יום הולדתו החמישים של המלך חוסיין. ברחבי ירדן נערכו מצעדים ססגוניים.

חוסיין עלה לשלטון בהיותו בן 17 ב־1952, לאחר שאביו טלאל, ששלט במדינה שנה אחת, נאלץ לפרוש בגלל מחלת נפש.

חוסיין נישא 4 פעמים. אשתו הנוכחית, ילידת ארה"ב המלכה נור, מצפה עתה ללידה הרביעית. מנשותיו הקודמות נולדו לו 7 ילדים. הוא נתן גט לשתיים מהן, ואילו השלישית מתה בהתרסק מסוק.

מוכתרי איזור הביטחון רוצים עוד סיוע כלכלי

נפגשו עם האלוף אור

מאת כתב הצבאי של "הארץ" בצפון

אלוף פיקוד הצפון אלוף אורי אור נפגש אתמול עם עשרות ראשי כפרים ומוכתרים באזור הביטחון בדרום לבנון. הפגישה עם ראשי הכפרים בני העדות השונות התקיימה בעיירה [illegible]. אלוף הפיקוד הבטיח להמשיך את מדיניותה של ישראל בדרום לבנון וכי אין כוונת ישראל לשלוט על האזור. ראשי הכפרים ביקשו מאלוף אורי אור כי הסיוע הכלכלי של ישראל יוגדל. ראשי הכפרים אמרו כי הסיוע הכלכלי הוא נחוץ לאזור הביטחון בדרום לבנון.

התהפך טנדר ובו חומר נפץ וחומר כימי

איתן רבין

משטרת מחוז הנגב, צה"ל ומכבי אש בודקים את נסיבות התהפכותו של טנדר אזרחי שהוביל אתמול חומר כימי בשילוב עם חומרי נפץ אשר התהפך באזור אשכול ורוחמה מבר־אלים. הטנדר התהפך כנראה לאחר שהנהג איבד את עשתונותיו. נהג הטנדר ועוד נוסע נפצעו קל ופונו על ידי אמבולנס מגן דוד אדום באופקים לבית־החולים סורוקה בבאר־שבע. לאחר התייעצות בין כל גורמי הביטחון הוחלט לחסום את הכביש בין אשכול לאופקים.

סופר "הארץ" מציין כי זהו המקרה השני בתוך שבוע שכלי רכב אשר הובילו חומרים כימיים התהפכו וחומרים נשפכו על הכביש.

הנוה החדש

לשוש, יעל ויוסי

כואבים ואבלים אתכם במות חברנו היקר

אברהם חבס

מחבריכם:

אדלסבורג רנה ויצחק
אלון שולה
ארמרניק רנה
אלכסנדרוני אסי ויצחק
בן שלמה שריק ובומה
ברוורמן זהבה ודב
ברעם חסיה ואב
בוכמן כרמלה ואיסר
בן עזר יפה ודב
בידרמן יהודית וחנינא
בשן שרה ואליעזר
בן ארצי עליזה ויצחק
גולן רבקה ואלי
דרוגין ורדה וקריס
היימן חנה וישראל
הרצפלד רותי ושמואל
הירשפינקל
לובה וארתור
הופמן טוביה
הרצברג שולה ועמוס
הלר אלה ודרה
ויסברם בקי
וקסמן חנה ואליעזר
וילנסקי ורה ויעקב
זקהיים ורדה ושניאור
חוס לאה וחוריק
יציב אסתר וזובה
יורה אביבה
כץ יהודית ומשה
לנגר חנה וצבי
לוינשטין בלה ואלכס
ספיר שרה ואהרון
סרנת אביבה ואריה
עפרון רותי ועזרא
פוגל גניה וליאון
פין חוה ואריה
פינתי מתיק ודוד
צור רחלה ועמי
קפוסטה רנה ולובה
רוזנברג לינקה ויעקב
ריבלין אסתר וחיים
שילון לילי ומתי
שתיל צלינה ואלי
שטרנברג מרה ופרדי
שגבל חיה ומשה
שוב נלי וברוך
שפיץ לאה ויוחנן
תייר אסתר ושמחה

שיפוצים ברמה גבוהה!

צריך לשפץ בנין, משרד, דירה?
פנה למישהו שאפשר לסמוך עליו,
אנשי חברת ד.נ.י. יבצעו בשבילך
עבודות בניה, הריסה, צבע, טפטים,
אינסטלציות מים וחשמל, בדיקנות
ובמחיר הוגן.

ד.נ.י.
שרותי תיקונים
ותחזוקה בע"מ
03-734933, 734710
רח' ביאליק 59, ר"ג

ראש הסוכנות האמריקאית לפיתוח בינ"ל מבקר בארץ

דן בהגברת שיתוף הפעולה הכלכלי

מאת עקיבא אלדר
סופרו המדיני של "הארץ"

ראש הסוכנות האמריקאית לפיתוח בינ"לאומי, פיטר מקפרסון, פתח אתמול בשיחות עם ראשי משרד החוץ בירושלים על אפשרויות הגברת שיתוף הפעולה הכלכלי בין ארה"ב לישראל. מקפרסון נושא עמו הנחיות כטעם סגן שר החוץ האמריקאי ג'ון וייטהד, אשר נתבקש ע"י מזכיר המדינה האמריקאי ג'ורג' שולץ לבדוק נושאים אלה בעקבות בקשתו של ראש הממשלה, שמעון פרס, לסיוע אמריקאי להגברת הצמיחה במשק.

בשיחות עם שר החוץ יצחק שמיר ומנכ"ל המשרד דוד קמחי התעניין מקפרסון באפשרויות להגביר את היקף שיתוף הפעולה בין ישראל לארה"ב בפרויקטים באפריקה, באסיה, באמריקה הלטינית ובאזור הפסיפיק.

הוא התעניין באפשרויות של פיתוח פרויקטים ישראליים חדשים ועידוד היצוא הישראלי.

כנס ניצולי מחנות: מנגלה חי

עדות חדשה: מנגלה נראה באי ספרדי באפריל השנה

טרה הוט, אינדיאנה, (ע"ת). ניצולי מחנות ההשמדה הנאצים שהתכנסו כאן שלשום הציגו דו"ח לפיו נראה ד"ר יוזף מנגלה בחודש אפריל האחרון על אחד האיים מול החוף הספרדי.

כזכור, בני משפחתו של מנגלה במערב־גרמניה וחבר פתולוגים אשר בדקו שרידי שלד שהוצא מן הקבר בבראזיל, הגיעו למסקנה כי זהוי גופת מנגלה הוא מת מטביעה ב־1979 לאחר שהתגורר במקומות שונים בדרום אמריקה.

רודף הפושעים הנאציים טוני ואן רנטורגם, אמר בתחילת חקירה לנסיבות העלמו של מנגלה העומדת להמשך 4 ימים, כי הממצאים מבראזיל מלאים חורים, "כמו גבינה שוויצרית".

החקירה החדשה אורגנה על ידי ארגון ניצולי מחנה אושוויץ המשוכנעים כי מנגלה עדיין חי ומסתתר במקומות שונים.

700 אלף ש' לחודש מענק יצירה לחמישה סופרים

(ע.) על הצורך לנקוט פעולות כדי להטיב את מצבו של הסופר, וכן לסבסד הוצאת ספרים כמו מצרכים אחרים — עמדו ראש הממשלה שמעון פרס וסגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, יצחק נבון, בדבריהם בטקס הענקת פרסי יצירה מטעם קרן ראש הממשלה לוי אשכול ז"ל, שנערך אתמול אחה"צ ב"בית הסופר" בתל אביב.

הפרסים הוענקו לדוד אבידן, ישראל המאירי, יוסף מונדי, שמעון צברת ויותם ראובני. הזוכים יקבלו במשך שנה משכורת של 700 אלף שקל לחודש (כמשכורת מורה בדרגת מ.א.), כדי שיוכלו להתמסר ליצירה.

ראש הממשלה שמעון פרס אמר, כי מנוחה ועדה שתדון בענייני שכר סופרים, ביחוד שיש קיפוח שצריך לתקן אותו. כן הגיש, כי הזוכים קיבלו את הפרסים לא על כך שהם "מעלים קטורת" לממשלה, אלא בשל מה שתרמו לספרות. פרס לא התייחס כלל למשבר הקואליציוני.

השר יצחק נבון אמר, כי כשם שהמדינה מסבסדת מצרכי יסוד, יש לסבסד גם ספרים, כדי שאפשר יהיה לרכשם בזול. להלן אמר שר החינוך והתרבות, שמלים מופקרות משתדרות מפי אנשים שכמעט שאינם חשים מה הם אומרים, והמשבר בממשלה נובע מכך ששר אחד הגדיש את הסאה במופקרות של התבטאות.

את נימוקי ועדת השופטים קרא המשורר פרופ' נתן זך.

שמיר מוחה באיגרת למצרים על הצהרות ערפאת בקהיר

שמיר יתנגד לחידוש שיחות המנכ"לים על טבה עד לקבלת הסברים בנושא הרצח בראס בורקה

מאת עקיבא אלדר
סופרו המדיני של "הארץ"

שר החוץ יצחק שמיר שלח אתמול אגרת מחאה לעמיתו המצרי עיסמת עבד אל מגיד בעקבות הצהרת קהיר של מנהיג אש"ף, יאסר ערפאת, בנושא הטירור. שמיר טען, כי העובדה המצרית עלולה להיות מובנת כהסתה לפעולות אלימות נגד ישראל, בניגוד מפורש להסכמי קמפ דייויד. הוא אומר, כי יש לראות בחומרה את העובדה שהצהרת ערפאת מכוח המיקוד הטירור בשטחי ישראל ניתנה בנוכחותו של הנשיא מובארק וללא כל הסתייגות מצרית.

"היינו מצפים שמצרים תביע את גינויה של ההצהרה בקהיר" אומר שמיר "ובהביע האגה מהאמירה כל קהיר לשקם את אש"ף, בעיקר לאחר התגובות שנתן הארגון לאוניה האכילה". כן הוא אומר באגרת כי היותו של אש"ף בזיק לתהליך השלום וכי על ישראל ומצרים לעמוד לתהליך קמפ דייויד, שהוא הדרך היחידה להשגת שלום באיזור.

נודע, כי שמיר יתנגד לחידוש שיחות משלחת המנכ"לים בנושא טבה, עד אשר העביר קהיר את הסבריה לרצח הישראלים בראס בורקה לפני יותר מחודש.

במסרים שהוחלפו בין ראש הממשלה לבין נשיא מצרים הובהר כי ישראל עומדת על כך שהסברים אלה יתנבו בהקדם. הנשיא מובארק הבטיח לפעול לזירוז העניין.

השגריר החדש של ישראל בדרא"פ יצא לפרטוריה

יהיה שגריר ראשון המגיש האמנתו מאז המהומות וצופים כי שידור תמונות טקס הגשת ההאמנה יגרום לישראל נזק הסברתי

מאת סופרו המדיני של "הארץ"

שגרירה החדש של ישראל בדרום אפריקה, דוד אריאל, יצא אתמול בדרום למקום כהונתו. השגריר יגיש בימים הקרובים את כתב האמנתו לנשיא דרום אפריקה, הבכיר יהיה השגריר הראשון המוסר כתב האמנה בפרטוריה מאז הוצאת צווי החירום והמשבר הפוקד את דרום אפריקה.

ההחלטה לשגר את אריאל לדרום אפריקה התקבלה לאחר שרוב המדינות אשר החזירו את שגריריהן להתייעצות שלחו אותם בחזרה למקום כהונתם. יהדות דרום אפריקה העבירה לירושלים בקשה למנוע עיכוב נוסף ביציאת השגריר.

משקיפים מדיניים בירושלים צרפים, כי אמצעי התקשורת יתמכו לסקר את הגשת כתב האמנה של השגריר הישראלי וכי שידור תמונות מהטקס באמצעי התקשורת העולמיים יגרמו נזק הסברתי כבד לישראל. הדבר עלול גם לפגום במאמצים להדק את קשרי ישראל עם ראשי השחורים בדרום אפריקה ועם מפלגת האופוזיציה הלבנה.

חרדים מפגינים נגד המרכז המורמוני

(ע.) אלפי חרדים השתתפו אתמול בעצרת מחאה נגד המרכז המורמוני ההולך ונבנה על הרכס מול הר הבית בירושלים. העצרת התקיימה למרגלות הר הצופים אל מול המרכז המורמוני.

במכתב ששיגר שר הפנים ד"ר יוסף בורג לבאי העצרת, הוא אומר כי בחודש כסלו נאבקו המכבים נגד המתיוונים, ויש לעמוד בפרץ במידה. המשתתפים בעצרת נשאו שלטים בגנות המורמונים "המיסיון בלבה של ירושלים". בתום העצרת, שבמהלכה הודלקו כתובות אש, נערכה צעדת מחאה מהר הצופים לעבר הר הבית.

התעשיינים: חוק שכר מינימום יגרום התייקרות של 20% תוך חודש

חוששים מגל תוספות שכר כלל משקיות בעקבות הדרישות לשמירה על הפרשיות

מאת יהודה שרוני
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

התאחדות התעשיינים טוענת, כי אם יאושר חוק שכר המינימום ותיקבע העלאת שכר כללית של חמישים אחוזים, יעלו רמת המחירים ושער הדולר בעשרים אחוזים תוך חודש, בגלל תוספות שכר כלל־משקיות, אשר ישמרו על רמת ההפרשות הקיימת.

התעשיינים חישבו ומצאו, כי ראשי התעשיינים מתכוונים להציג נתונים אלו במסגרת התכנית המוצעת הכלכלית־חברתית היום בלשכתו של ראש הממשלה, תוך שהם טוענים, כי העלאת מחירים ופיחות שער החליפין, חודש לאחר קביעת שכר מינימום, תביא לשורה של תגובות ולהאצה באינפלציה, עקב מתן תוספות יוקר מצד אחד ופיחות והעלאת מחירים מצד שני.

במקרה קיצוני, עשויה להיגרם עלית מחירים של שישים עד שבעים אחוזים בחודש השני, לאחר אישור חוק שכר מינימום. התעשיינים טוענים עוד, כי אישור חוק שכר המינימום ימנע אפשרות של מעבר לשלב של צמיחה, וכי אי אפשר להפריד בין נושא עלויות השכר ותכניות הצמיחה.

לדברי התעשיינים, נושא הצמיחה הוא כעת הנקודה החשובה ביותר ואין לעשות כל צעד אשר עשוי לפגוע בסיכויה בעתיד.

מנכ"ל משרד האנרגיה:

מו"מ לרכישת כורים בצרפת עשוי להתחדש בקרוב

מאת יהודה שרוני
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

מנכ"ל משרד האנרגיה הד"ר נתן ארד מאמין, על סמך נתונים שברשותו, כי המגעים עם ממשלת צרפת בנושא רכישת כורים גרעיניים ממנה עשויים להתחדש בטווח הקרוב.

מנכ"ל משרד האנרגיה דיבר בכנס מטעם המרכז הישראלי למדיניות אנרגיה. הוא מאמין באפשרות זו הגם שממשלת צרפת הפסיקה את המו"מ עם ישראל בנושא לפני מספר חדשים, באופן חד צדדי. ד"ר ארד טען, כי אפשרות המימון לרכישת כורים מארה"ב היתה האופטימאלית, אולם ממשלת ארה"ב אינה מוכנה לספק את הכורים לישראל מסיבות פוליטיות.

בכל מקרה, הטעים ארד, רכישת כורים על ידי ישראל תתבצע רק בתנאי שלא תייקר את עלות החשמל במשק, דבר שעלול לקרות בתנאי מימון רגילים.

כרבות על מחיר המזוט אמר מנכ"ל משרד האנרגיה, כי לדעתו יש מקום להוריד מחירים בשיעור של עד 5%, משום שהעלות הריאלית של המזוט בישראל לטווח הארוך נמוכה מהמחיר שבו הוא נמכר כיום לצרכן. עם זאת, הוסיף הד"ר ארד, מחירי המזוט לצרכן הנוכחיים השוררים בישראל וכן באירופה הם כמעט זהים.

דיון בהרחבת פריסת האו"ם בדרום לבנון

מאת סופרו המדיני של "הארץ"

עוזרו של סגן מזכיר האו"ם ג'אן קלוד איימה נועד שלשום עם ראש הממשלה שמעון פרס ודן עמו באפשרויות להרחיב את פריסת יוניפי"ל בדרום לבנון. מזכירות האו"ם מפעילה באחרונה לחצים להרחיב את אזור השליטה של כוחות האו"ם בדרום לבנון לעבר תחום רצועת הביטחון. ישראל מציעה שיוניפי"ל ייתפרס במקום זאת בשטחים חדשים באזור ג'זין, צור וצידון.

מזכירות האו"ם הפיצה באחרונה את "הספר הלבן" שהכין משרד החוץ הישראלי על מעשי הטרור של אש"ף, כמסמך רשמי של האו"ם.

$140 לחודש

והדירה שלך משקיפה לכנרת.

חולם על מפלט או מקלט מחוץ לעיר, עם אויר צלול ואולי גם קצת נוף (טוב, גם לחלומות יש גבול...) זה לא חלום. זה, נוף כינרות וזה 5 דקות ממרכז טבריה.
נוף כינרות זה דירות שיש להן כנרת בחלון וכל היתר – גם בן חלום.
איכות הבניה גבוהה במיוחד. בתים חד קומתיים וקוטג'ים (3.5 ו־4 חדרים) או בני שלוש קומות (3 ו־3.5 חדרים) עם גינות צמודות והפרוייקט כולו יוצא דופן (כל דירה ניתנת להגדלה).
כל זה ניתן למימוש הרבה יותר משחשבת. בנוף כינרות המחירים נמוכים ביותר, המשכנתאות והמענקים של משרד השכון גבוהים ביותר, כך שלזוג צעיר יספיקו 3,000 $ כדי להגיע לדירה (השאר משכנתאות בהחזר של 140 $ לחודש).
בכל מקרה – בוא לשמוע עד כמה ואיך. בעצם, הבית השני שלך קרוב.

דירת 3 חדרים לזוגות צעירים

$ 3.000	בהרשמה
$30.900	מענק והלוואות משרד השכון ("החזר של $140 לחודש)
$33.900	(כולל מע"מ ופיתוח)

דירת 3 חדרים לציבור הרחב

$15.300	בהרשמה
$18.600	מענקים והלוואות משרד השכון (**החזר של $140 לחודש)
$33.900	(כולל מע"מ ופיתוח)

$1 = 1,500 ש'.
* לחסרי דיור עפ"י פרסומי משרד השכון.
** לבעלי דיור עפ"י פרסומי משרד השכון.

בית חד קומתי
החל מ־$52.900
כולל מע"מ ופיתוח

נוף כנרות, טבריה
הבית השני שלך.

בלייכר זיכהולץ בע"מ
חיפה דרך העצמאות 27 טל. 04-670067 פרטים נוספים בטל. 067-21713

התק"ם: אזורי תוכנית אלון חייבים להישאר בריבונות ישראל

מאת אלי אלעד
סופר "הארץ"

הוחלטה התובעת שאזורי "תוכנית אלון" הכוללים את ישובי התק"ם שהוקמו ברמת הגולן, בבקעת הירדן, בצפון ים המלח ובדרום הר חברון, חייבים בכל מו"מ לשלום להישאר בריבונות של ישראל — נתקבלה אתמול במרכז התק"ם, שהתכנס לדיון מיוחד באפעל. בכנס השתתפו כ־280 צירים נציגי 176 קבוצי התק"ם.

בהחלטות נאמר, כי ישובים אלה הוקמו בהתאם לקווי "תוכנית אלון" וכי תוכנית ההתיישבות החדשה של התק"ם רואה באזורים הללו יעדים להתיישבות נוספת. בכל מו"מ לשלום על ישראל לעמוד על כך שאזורים אלה יהיו בריבונותה. התק"ם תובעת את שליחיה בממשלה ובכנסת להתנגד להסכם שלא ישאיר את אזורי תוכנית אלון בריבונות ישראלית. לדברי התק"ם, ליווי המו"מ לשלום עם ירדן באמצעות מדינות נוספות הבכירות בישראל אין בו כדי לעכב או למנוע את פתיחת המו"מ הישיר.

קריאה למפ"ם לחזור למערך

עוד החליט מרכז התק"ם לקרוא למפ"ם ולקבוץ הארצי לחדש את הברית עם מפלגת העבודה. הוחלט להטיל על מזכירות התק"ם ליזום את שיחות ההידברות בין מפ"ם לבין מפלגת העבודה.

המשבר הממשלתי מנע דיון בוועדה בחוק השקעות הון

מאת יהושע מאירי,
סופר "הארץ"
לענייני כלכלה

חברי ועדת הכספים שהתכנסו אתמול לדון בחוק לעידוד השקעות הון לא יכלו להשתחרר מהמתיחות שהשתררה בימים האחרונים בין הליכוד למערך. ח"כ דן תיכון קבע כי אין לדון בחוק ויש להחזירו לממשלה.

בהעדרו של יו"ר הוועדה ח"כ אברהם שפירא (שבמשך השבוע נולדו לו שני נכדים) ניהל את הישיבה אתמול ח"כ יורם אורידור. במשך הדיון על החוק הסתמן רוב בוועדה לדחות אותו ולהחזירו לממשלה. חברי הוועדה טענו כי החוק מכביד על משקיעים ולאו דווקא מעודד אותם.

ח"כ דן תיכון אמר: דווקא עתה כשיש לעודד השקעות, בא החוק ומגביל את הסכמה.

ח"כ גרשון שפט סטה מהנושא העיקרי וביקש להגיש הצעה לסדר יום בעניין המענק בסך עשרת אלפים דולר, שהבטיח השר וייצמן לעירית אום אל פחם. שפט טען כי אם המענק הוא מתקציב משרדו של וייצמן, כפי שטען בפניו, כיצד זה שהעניין לא הובא לוועדת הכספים. סגן שר האוצר עדי אמוראי הבטיח תשובה בנושא.

ח"כ יצחק ארצי אמר, כי יש לבדוק שנית האם החוק לעידוד השקעות הון עונה על שתי הבעיות המרכזיות במשק: עידוד הצמיחה והאבטלה. הוא דרש מהאוצר להתאים את החוק לצורכי הזמן.

1077 צבאים נמנו בספירה השנתית

ירידה של 20% במספר הצבאים בערבה ובנגב

מאת אלי אלעד
סופר "הארץ"
לאיכות הסביבה

אוכלוסיית הצבאים במישורי הערבה והנגב פחתה בכ־20% בהשוואה למניינה אשתקד. כך עולה מנתוני הספירה השנתית שמקיימת רשות שמורות הטבע.

בספירה, שנערכה במשך 6 ימים, נטלו חלק 25 פקחים של רשות שמורות הטבע ומתנדבים. הספירה נערכת מדי שנה מאז 1964 והשנה נמנו 1077 צבאים שרובם נמנים על הצבי המדברי. מיעוט של 27 פרטים נמנים על תת המין של צבי הערבה המתקיימים באזור יוטבתה ונמצא על סף הכחדה.

הספירה השנה לא כללה, בשל אימוני צה"ל, את אחד האזורים המסורתיים הנכללים בה כל שנה והערכה היא, שיחד עמו מגיע מניין אוכלוסית הצבאים לכ־1150, לעומת 1372 שנמנו ב־1984 ו־1440 פרטים שנמנו ב־1983 שהיתה שנת השיא במניין אוכלוסית הצבאים.

זאולוג רשות שמורות הטבע גיורא אלוני, המרכז את ספירת הצבאים, מעריך כי הבצורת שהיתה בעקבות החורף השחון של 1983—4 עדיין נותנת אותותיה ומספרי העופרים שנספרו השנה היה קטן. כנראה שגם התגברות הפעילות הצה"לית השפיעה על מספר הצבאים. בנוסף, התנהלה השנה הספירה במועד מאוחר והגשמים שכבר ירדו גרמו להפחתת תלותם של עדרי הצבאים בריכוזים הגדולים של עצי השיטים בנחלים, דבר שגרם את התפזרות הצבאים לאזורים מרוחקים וקשים לספירה.

זאולוג רשות שמורות הטבע מוסיף כי מספרי הצבאים המתקיימים בערבה ובנגב הם רק עשירית ממה ששטח הערבה יכול לשאת. אם ינוהלו שטחים גדולים כשמורות טבע, ניתן יהיה להגיע לאוכלוסיית של אלפי צבאים בדרום הארץ.

יומיים לפני פסגת רייגן־גורבצ'וב:

הנהלת נשיאות הוועידה למען יהודי בריה"מ תדון במאבק

מאת גדעון אלון

הנהלת נשיאות הוועידה למען יהודי בריה"מ תתכנס מחרתיים בג'נבה, כדי לגבש את דרכי חידוש המאבק נגד השלטונות הסובייטיים, אם פגישת הפיסגה בין נשיא ארה"ב ומנהיג בריה"מ מיכאיל גורבצ'וב לא תניב תוצאות.

לישיבת נשיאות הוועידה למען יהודי בריה"מ הוזמן גם נשיא הקונגרס היהודי העולמי אדגר ברונפמן, שעשה בספטמבר במוסקווה בשליחות מטעם ראש הממשלה שמעון פרס ויו"ר הנהלת הסוכנות, אריה דולצין. הוא נפגש שם עם ואדים זגלאדין, סגן ראש המחלקה לקשרי חוץ של המפלגה הקומוניסטית.

מישראל ייצאו לישיבת הנהלת נשיאות הוועידה, יו"ר הנהלת הסוכנות אריה דולצין, גזבר הסוכנות, עקיבא לוינסקי, ויו"ר המועצה הציבורית למען יהודי בריה"מ, אברהם הרמן.

היום עומדת משלחת של חברי ועדת העליה והקליטה של הכנסת בראשות ח"כ מרים תעסה־גלזר להעביר לשגריר ארה"ב בישראל עצומה עליה חתמו 75 חכ"ים, הקוראת לנשיא ארה"ב לדון בפגישת הפיסגה עם גורבצ'וב בפתיחת שערי היציאה ליהודים. העצומה כתובה על גבי קלף, בעברית ובאנגלית.

אונ' הנגב תעניק פרס מיוחד לאיש הוואתיקאן

מאת איתן רבין

אוניברסיטת בן גוריון בנגב תעניק פרס לאיש כהונה קתולי קרדינל רוג'ה אטשגרה, נשיא הוועדה לצדק ולשלום של הוותיקאן ולשעבר הארכיבישוף של מרסיי. הפרס יוענק לקרדינל בטכס חגיגי שיתקיים ב־18 לחודש.

הפרס האקומני נושא את שמו של פרופ' לדיסלב לסט, יליד הונגריה מומחה לתורת כלי הדם של הלב שהתגורר בשוויץ. פרופ' לסט, מחבר של 200 פרסומים מדעיים גילה התעניינות בתחומים רבים מעבר למקצועו. זמן קצר לפני מותו ב־1981 הוא יזם והקים באוניברסיטת בן גוריון בנגב קרן שמפירותיה יוענק פרס אקומני דו שנתי בינלאומי.

חתן הפרס הקרדינל אטשגרה ימנה עם המנהיגים הדתיים הבולטים בני זמננו. הוא מקורב מאוד לאפיפיור ומקיים מאמצים רבים לטיפוח יתר הבנה בין הדתות השונות. כארכיבישוף של מרסיי הוא קיים יחסי מופת עם הקהילות היהודיות והמוסלמיות.

ערך את העמוד: אהד ברנגר

אסותא

נולדו ל:

ג'ולייט ועמרם סבו — בן
מרים וראובן המרני — כהן — בת
שרה ודוד צבי שלזינגר — בת
ארבל ואהוד הורמן — בת
הדייאנה וברוך רובין — בת
אליזבט ופנחס שפירא — בן
רחל ומשה שעיו — בן
דולי ויצחק פנסו — בת
ולדה ולסלי מנקוביץ — בת
יהודית ונח פאלי — בן
שרה ויצחק שטיין — בן

מכון מיל"ה פותח בתל־אביב:
מלון פאלאס (שרתון הישן) טל. 03-916185

THE ENGLISH CLUB המועדון האנגלי

אנגלית מדוברת

בוקר או ערב

* מורים מעולים
* כיתות קטנות עד 10 לומדים
* דגש מיוחד על דיבור, גישה אינדיבידואלית ויחס אישי.
* הלימודים יתקיימו פעמיים בשבוע

בשעות הבוקר או הערב
בחדרים ממוזגים, במלון פאלאס בת"א.
במהלך השיעור יוגש כיבוד.

שיחות הסבר עם מורי המועדון והרשמה במלון פאלאס (שרתון הישן) רח' הירקון 277 ת"א
ביום ב' 18.11.85, וביום ה' 21.11.85 בין השעות 18.00–19.30
במועדון האנגלי אין כיתות לרמת מתחילים

THE ENGLISH CLUB המועדון האנגלי

THRIFTY RENT-A-CAR

אנחנו מתחדשים — אתם מרוויחים

לרגל הכנסת דגמי 86' — אנו מוכרים את צי הרכב הקיים

10

מכוניות **אוטוביאנקי ג'וניור 84'** הראשונות
למכירה במחיר מבצע

ניתן לראות את המכוניות בחניון "טריפטי" בבית לייף רח' אבן גבירול 130 (בנין השקם), תל־אביב
טלפונים: 282244 (03), 217723 (03) — שלוחה 341
מדי יום בשעות העבודה

כשתקבל את החשבון תרגיש החסכון.

חברת חשמל מחוז ירושלים בע"מ

הודעה בדבר ניתוק זרם החשמל

האיל וחברת החשמל לישראל עומדת לנתק את זרם החשמל מקו החיבור בגילה, מודיעה בזה חברתנו, כי היא נאלצת למרבה הצער לנתק את זרם החשמל משעה תשע (9.00) בבוקר עד השעה שתים עשרה (12.00) בצהרי יום ראשון 17.11.85 וזאת מהאזורים הבאים:

כל אזור בית לחם, בית גאלא, בית סאחור אלערוב, בית ספר אתרי, ישובי תקוע, מעלה עמוס, גילה ואפרת.

חברתנו מבקשת את סליחת ציבור צרכניה על ההפרעה שתיגרם להם, כתוצאה מפעולה זו הנחוצה לעניינים שהינם מעבר לשליטתה.

ההנהלה

נסיעה בחינם – לחיילות צה"ל בקווים בינעירוניים של "אגד"

הנהלת "אגד" נענתה לפניית שר התחבורה ותאפשר לחיילות ושוחרות, נסיעה חינם באוטובוסים של "אגד", **החל מיום א' 17 בנובמבר 1985**, בקווים הכלולים בהסדר הסעת החיילים.

חיילת זכרי – הנסיעה חינם באוטובוס של "אגד" אך ורק במדים ועם הצגת תעודת חוגר.

הבנק הבינלאומי הראשון

החל מיום ה' 15.11.1985 ישתנו שיעורי הריבית בתפ"ס לעסקות קיימות עפ"י המפורט להלן:

הסכום בשקלים	% ריבית שנתית נומינלית	% ריבית שנתית אפקטיבית
99.999–50.000	24	27
999.999–100.000	25	28
4.999.999–1.000.000	26	30
9.999.999–5.000.000	28	32
10 מליון ומעלה	30	35

פרטים נוספים בסניפי הבנק

המכון לחקר גרפולוגיה ישומית בהנהלת **ציפורה להב**

מודיע על

פתיחת קורס לגרפולוגיה על פי ישראל אודם, ויטליך

מרצה אורח **ישראל אודם** (עיקרהרוד)

הלימודים יתקיימו פעם בשבוע בערב בין השעות 20.00–22.30 ברחוב שנקין 61 פינת שדרות רוטשילד ת"א 03-201715 03-204604 03-200396

תנאי הקבלה: אנשים העוסקים בתחום התקשורת, יעוץ, מדעי ההתנהגות, בעלי רקע אקדמי

מספר המקומות מוגבל

גלגל הבורסה / יהודה שרוני

מגמה חיובית תוך ירידה בהיקף הפעילות

מגמת המסחר החיובית בבורסה נמשכה בסיכום שבוע המסחר. על־אף שבמערכת הפוליטית טרם נרגעו הרוחות נמשכה המגמה גם כשלא ברור עדיין אם ממשלת האחדות הלאומית תמשיך להתפקד במתכונתה הנוכחית. יחד עם זאת, מחזורי המסחר בבורסה במניות החופשיות ירדו מאוד והסתכמו ב־900 אלף דולר בלבד. הירידה בהיקף הפעילות מצביעה על כך שהבורסה נמצאת בעמדת המתנה, וכי הגופים העיקריים הפעילים בשוק הם קרנות הנאמנות של הבנקים הגדולים, ובמיוחד קרנות לאומי פיא. מדד המניות הכללי ללא בנקים עלה ב־1.16 אחוזים, ובסיכום השבועי, למרות תהפוכות הבורסה הוא עלה ב־7.18 אחוזים.

ריאקציה שלילית במניות ההסדר

לאחר יום אחד בלבד של עליות שערים במניות ההסדר התחדשה אתמול ריאקציה שלילית, ומדד מניות ההסדר ירד ב־0.61 אחוזים. עליות השערים שהיו שלשום במניות ההסדר היוו פיתוי נוח לגופים הפעילים בשוק ההון הסובלים ממחנק אשראי, לממש את אחזקותיהם ולמכור את המניות במחירים נוחים יחסית. הצעים גדולים יחסית במניות אי.די.בי. ובנק הפועלים נקלטו בירידת שער של אחוז אחד. ירידת שער מתונה יותר היתה במניית הסטוק של בכלל. מחזור המסחר במניות אלה הסתכם ב־800 אלף דולר.

בנק	תשואה שנתית דולרית באחוזים
בכלל 0.1	14.36
הפועלים ש	14.44
אי.די.בי. רג	14.39
דיסקונט א	14.16
המזרחי ש	14.29

הפעילות החיובית במניות החברות נמשכת

היזמה החיובית שמגלים מנהלי קרנות הנאמנות או ליתר דיוק מנהלי קרנות לאומי פיא נמשכה גם אתמול. הדבר בא לידי ביטוי בעוצמה של ביקושים שהתרכזו לניירות ערך בעלי רמת סחירות גבוהה וכאלה של דיסקונט השקעות, כלל תעשיות ואחרות. ביקושים אלה הביאו לעליות שערים של עד 4 אחוזים. כך היה גם במניות דלק, אי.די.בי. פיתוח, ים המלח, שופרסל ב' נכסים ובניין. הצעים במניות הדוק הסנה האחרות, נספגו ללא שינוי שער

השפעת הדוחות הכספיים

הדוחות הכספיים שפורסמו שלשום באו אתמול לידי ביטוי במחירי המניות בבורסה לטוב או לרע. כך למשל, ההפסדים הגדולים שהוצגו על ידי חברת יצהר, הביאו לרישום שער מוכרים בלבד במניה בת 5 שקל, ולירידת שער במניה בת 1 שקל. לעומת זאת, הרווחים שהוצגו על ידי חברת הטכסטיל ליגת, הביאו לעליה של 4.9 אחוזים בשער המניה. ביקוש גדול למניית לודזיה סופק בעליית שער של 6 אחוזים. בניירות ערך אחרים דלי סחירות היתה פעילות ערה שהביאה לתנודות שערים חריפות יחסית לשני הכיוונים

בנק הספנות 0.1 קונים בלבד

במניית בנק הספנות 0.1 שקל נרשם אתמול ביקוש חריג שהביא לרישום שער קונים בלבד למניית החברה. הסיבה לביקוש החריג נעוצה ככל הנראה בפרסום תנאי הנפקת הזכויות בבנק. תנאים אלה קובעים כי המחיר של המניה בת 0.1 שקל שתונפק כזכות יהיה 1400 נקודות, בעוד שמחירה בבורסה ערב הודעת החברה היה 1200 נקודות בלבד. במקרה זה ברור כי לא כדאי יהיה לנצל את הזכויות, והרי ניתן לרכוש את מניית החברה בבורסה במחיר זול יותר. נראה כי הביקוש הוזם על ידי מקורבים שידעו ככל הנראה על עניין זה עוד לפני תחילת המסחר וביקשו לרכוש את מניות הבנק. נעיר כי גם מחיר הזכות של מניה בת 0.5 שקל הינו גבוה ממחירה של אותה מניה הנסחרת בבורסה.

אגרות החוב המדדיות עולות

שערי אגרות החוב צמודות המדד המשיכו לעלות גם אתמול. אך לעומת זאת באגרות הדולריות נרשמו אתמול ירידות שערים. למעלה ממחצית הפעילות אתמול היתה באגרות הצמודות חלקית למדד, ושם גם נרשמו עיקר עליות השערים. מדד אגרות החוב הכללי עלה בסיכום המסחר ב־0.10 אחוז במחזור של 3.4 מיליון דולר.

עיקר הפעילות במק"מ בסדרה הראשונה

עיקר הפעילות אתמול במלוות קצרי המועד היתה בסדרה הראשונה היוצאת לפדיון בעוד 5 ימים. פעילות גבוהה זו נרשמה משום שרמת התשואה לפדיון היתה הגבוהה מבין כל האחרות. היקף הפעילות הכולל במק"מ הסתכם אתמול ב־11.4 מיליון דולר. בבורסה מעריכים כי המק"מ ימשיך לרכז התעניינות גבוהה, כל עוד רמת התשואה לפדיון עליו תהיה אטרקטיבית יותר מזו של פקדונות שקליים אחרים.

הסדרה	ימים לפדיון	שער	תשואה חודשית
135	5	99.45	3.41
145	12	98.75	3.24
215	19	98.20	2.95
225	26	97.50	3.01
235	33	96.90	2.95
245	40	96.50	2.75
116	48	95.65	2.86
126	54	95.15	2.84

הודעות בורסה

* לאומי ושות' הודיעה לבורסה כי תהיה מוכנה להתייחס לכל פניה שמטרתה רכישת מניות לור פריגן על ידה למרות שהיא אינה מחויבת לעשות זאת על פי תשקיף ההנפקה.
* בכ'גות חבר במועצת המנהלים של מת"ם התפטר מחברותו במועצת המנהלים בשל יציאתו ללימודים בארה"ב.
* האסיפה הכללית של נחושתן תתקיים ביום ה' ה־21 בנובמבר

חברת בניה גדולה
מעונינת ברכישת קרקעות
המתוכננות לבנית מגורים באזור המרכז (רמת־גן, גבעתיים, תל אביב וגוש דן) ובירושלים.
אפשרית עסקת אחוזים או תקבולים.
בהצעות נא לפנות ת.ד. 2034 תל אביב

שערים יציגים של מטבע חוץ

14.11.85

המטבע		שער	המטבע		שער
ארה"ב	דולר	1475.0	אוסטרליה	דולר	993.41
בריטניה	לירה	2103.8	דרא"פ	רנד	549.44
גרמניה מע'	מרק	564.70	בלגיה	10 פרנק	279.58
צרפת	פרנק	185.31	אוסטריה	10 שילינג	803.38
הולנד	גולדן	501.50	איטליה	1000 לירה	836.24
שווייץ	פרנק	688.77	יפן	100 ין	724.82
שבדיה	כתר	187.84	אירלנד	פאונד	1747.1
נורווגיה	כתר	187.22	מצרים	100 גרש	918.52
דנמרק	כתר	156.17	ירדן	דינר	3857.1
פינלנד	מרק	262.83	לבנון	לירה	83.990
קנדה	דולר	1070.5	קפריסין	לירה	855.50

שערי מטבע־חוץ 14.11.85 בנק לאומי

המטבע	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	מזומנים קניה	מזומנים מכירה
1 דולר ארה"ב	1466.8488	1485.1512	1442.79	1507.72
1 לישט	2091.7264	2117.8256	2052.27	2144.63
1 מארק גרמני	561.3658	568.3701	352.16	577.01
1 פרנק צרפתי	184.2312	186.5299	178.49	189.38
1 גולדן הולנדי	498.5890	504.8101	490.41	512.48
1 פרנק שווייצרי	685.1232	693.6717	673.89	704.21
1 כתר שוודי	186.7764	189.1069	183.71	191.98
1 כתר נורווגי	186.7170	189.0467	183.65	191.92
1 כתר דני	155.2960	157.2337	152.75	159.62
1 מרק פיני	261.3073	264.5678	257.02	268.59
1 דולר קנדי	1062.9339	1076.1965	1045.50	1092.55
1 דולר אוסטרלי	987.9227	1000.2493	939.82	1033.80
1 ראנד דרא"פ	546.4012	553.2188	478.86	526.75
10 פרנק בלגיים	276.8684	280.3230	272.33	284.58
10 שילינג אוסטרי	799.1549	809.1262	786.05	821.42
1000 לירטי איטל'	831.5469	841.9224	813.82	858.99
100 יינים יפן	720.4562	729.4456	708.64	748.53
1 דינר ירדני			3794.06	4028.74
1 לירה מצרית			814.65	864.43

שערי מטבע חוץ בין־בנקאיים

אתמול 14.11.1985 באירופה
מסירה מהירה (ספוט)

$ ארצות הברית	ל־1 סטרלינג	1.4265/1.4275
מרקים גרמניים	ל־1 $ ארה"ב	2.6125/2.6135
פלורינים הולנדיים	"	2.9410/2.9430
פרנקים שוויצריים	"	2.1405/2.1420
פרנקים בלגיים	"	52.76/52.78
פרנקים צרפתיים	"	7.9600/7.9630
לירות איטלקיות	"	1763.75/1764.25
ינים יפאניים	"	203.60/203.75
$ ארצות הברית	ל־ס.ד.ר.	1.0771/1.0777

שער הזהב $ 325.00 $ ארה"ב אונקיה לפנין פיקסינג

מסירה באחרית (פורוארד)

	ל"ש/$	פר"ש/$	מ"ג/$
1 ח'	1.4224/1.4236	2.1319/2.1339	2.6048/2.6063
3 ח'	1.4142/1.4155	2.1190/2.1210	2.5910/2.5925
6 ח'	1.4030/1.4045	2.1000/2.1025	2.5708/2.5728

הנתונים נמסרו על־ידי בנק דיסקונט לישראל בע"מ

שערי המניות 14.11.85

בנקים שאינם נכללים בהסדר ההצמדה

שם המניה	השער אתמול		המחזור אלפי ש' ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש אלפי ש' ע"נ
אג.ח. ש	14070	שב				
הספנות 0.1	1228	קב		+58	+5	+1389
הספנות א 0.5	541		569			−240
כללי לא בהסדר	34600		15.7			−15.7
בנק צפ'אגר 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
בנק צפ'אגר 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
בנק צ'אגר אופ			—	הפסקת	מסחר	—
רנות א 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
רנות 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
רנות יה 2			—	הפסקת	מסחר	—
בנק בינלאומי 05	2287		816.2	+85	+3.9	+2841.8
פ.ב.ב. 0.5	1900		1785.8			−365.4

בנקים הנכללים בהסדר ההצמדה

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
אידיבי רג 100.0	71500		378.5	−700	−1	−470.2
אידיבי ב 100.0	73500		1.4	+700	+1	+1.1
אידיבי בב א	445000	שב				.5
אגוד 0.1	53100		35.4	+350	+0.7	+216.2
דיסקונט ב	91000		8.3	−2000	−2.2	−28
דיסקונט א	91600		16	−200	−0.2	−34.3
דיסקונט יה ב	10650		35.2	+100	+1	+52.6
המזרחי ש	29500		375.9	+210	+0.7	+322.8
המזרחי ב	29740		14.2			−14.2
המזרחי יה 9	13320		.9			−7
הפועלים בבב	83125	תב	.3	−4375	−5	−1.2
הפועלים ש	48520		735	−480	−1	−816
הפועלים ב	48500		37.9	−500	−1	−26.8
כללי א 1.0	124900		2.3	−1500	−1.2	−2.4
כללי אופ 9	119500		.2	+300	+0.3	+3.9
כללי יה 5	96995	שב		−5		−1
כללי יה 7	5920		10	+10	+0.2	+55.4
בכלל 0.1	30885		1240	−200	−0.6	−1310.6
בכלל יה 9	42000		2.8			−2.8
בכלל יה 11	11800		200			+42
ביתן והמר 1.0	42810	שב		+100	+0.2	+20
ביתן והמר 5.0	21800		1.9			+8.1

בנקים למשכנתאות

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
ארנים 0.1	6271		61	+1		+10
לאומישכנ ש	3180		38	+30	+1	+34
לאומישכנ ב	3151		3.8			−3.7
כרמל ש	2620	שב				
כרמל יה 1	2292	שב				+42.6
בנק ב' 5.0	3000	תב	27	−288	−8.5	−27
פת רבב ש	667		271			−300.6
מישכן ב ש	1620		.1			+4.9
עצמאות 0.1	3150	שב				
טפחות בבב ש	10000		3	−400	−3.9	−2
טפחות רג ש	10300		85.7	+450	+4.6	+73.2
טפחות יה 1	6300	שב				
טפחות יה 2	3055		1	+10	+0.3	+98.9
יעסור 1.0	545		2.2			−2.2
יעסור 5.0	330	בח	2.4	+5	+1.5	+63.5
בידב 1.0	1155	קב		+55	+5	+499.2

מוסדות מימון

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
חלמון אב	245	תב	2549.3	+22	+9.9	+5713.3
החקלאות כבב א	32500		.2	−500	−1.5	.2
החקלאות כבב 3	155500	שב				
לאומי תעש' א ש	3090		78			−111
פתוח תעש' בבב	59400	לג				
פת תעש' בב ג	355000	לג				
פת תעש' בב גג	188715	לג				
פת תעש' בב גגג	186415	לג				
פת תעש' בב ד	209268	לג				
פת תעש' בב דד	63060	לג				
מרכז קבלנים 5.0	544		1396	+25	+4.8	+1393.6
תירות בב	170700	שב				.9
כלל ליסינג 0.1א	2842	תב	80	−150	−5	−104.6
כלל ליסינג 0.5ב	1399		5.6	−20	−1.4	−7.4
כלל ליסינג אגחו	10120		23.7	+178	+1.8	+53.7

ביטוח

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
ארית 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
ארית אופ ב			—	הפסקת	מסחר	—
ארית יה 1			—	הפסקת	מסחר	—
אררט 0.1	2399		27.9	+92	+4	+529.4
אררט א 0.5	1384		72	−14	−1	−72
בטוח בבנה 0.1	955		10	+45	+5	+10
בטוח בבנה 0.5	435		102	−5	−1.1	−102
הדר 1.0	1000		53.8	+31	+3.2	+136.1
הדר 5.0	434		2020			−2520
הסנה ש	1812		609.9			−72.1
הפניקס 0.1	4246		91.3			−56.4
הפניקס 0.5	1620		229.4			−13.2
הכשרה־הראל 1.0	3231	שב				
הכשרה־הראל 5.0	1301	תב	35	−69	−5	−35
ירדנה 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
ירדנה 0.5 אופ			—	הפסקת	מסחר	—
מנורה 1.0	13400		20.8	−600	−4.3	−13.8
מנורה 5.0	6415		[illegible]	−285	−5	−44.2
סהר ב 1.0	2301		150	+31	+1.4	+71.4
קוזרטוב 0.1	3370		50	−20	−0.6	−40
צור ש	1275		234	−25	−1.9	−209
ביטוח החקלאי 1.0	5464	בח	5	−287	−5	−4
ביטוח החקלאי 5.0	1260		33	+60	+5	+411.7

מסחר

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
אינטר גאכא 1 ש	3130	שב		+50	+1.6	+20
אינטר גאכא 5 ש	1030		90	−30	−2.8	−140
אינטר גאכ אופ 1	490		351			−131
באור עורא 1.0	3350		25	+50	+1.5	+25
באור עורא אופ 1	3150		25			+25
כתה 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
כתה 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
כלל סחר	950		331.2			−81.2
קרסטל 1.0	2161		1	+1	+0.1	+16
ישק 0.1	26500					
ישק 0.5	5000		30.8	+200	+4.2	+71.8
שופרסל א 2.0	3830		214			−194
שופרסל ב 10.0	2040		735	+60	+3	+454.2

שירותים

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
דלק ג ש	3200		740.4	+30	+1	+131.7
הראל 1.0	2023	שב				
הראל 5.0	802		23.6	−8	−1	−3.6
כפנות הספקה 0.1	8800		205.7			−175.7
כפנות הספקה 0.5	3780	קב		+180	+5	+97.5
קרור 0.1	790		183.6	−5	−0.6	−185.4
קרור 1.0	197		1447			+372
חברת ההשכל 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
מהס' עריכה 0.1	2050		28.5	+10	+0.5	+120
מהס' עריכה 0.5	595	תב	150	+50	+9.2	+238.6
מהס'עריכה אופ	256		50	+6	+2.4	+150
קונסורטיום 0.1	870		150	−30	−3.3	−248.7
קונסורטיום 0.5	385		730			−680

מלונות ושירותי תיירות

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
קופל 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
קופל אופ 1			—	הפסקת	מסחר	—
גלי זהר 1.0	11600		5.6	+100	+0.9	+1.9
גלי זהר 5.0	3850		9.8			+32.6
מלונות דן 1.0	3230	תב	163.5	−200	−5.8	−163.5
מלונות דן 5.0	1835		3.5	−10	−0.5	−3.5
חוף האלמוג 1.0	2075		29	−45	−2.1	−41.2
מגב מד 1 ש	1790		10			+2.8
מלונות הירח	1779		135	−57	−3.1	−134.7
מלונות יהום 1	414		676.6			−535.8

מחשבים ושירותי מחשבים

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
הדה ביתן 1.0	1140	בח	75	−60	−5	−43.3
הל.ת.ג. 1.0	5650		95.9	−50	−0.9	−15.9
יטנא 1.0	2290		7.5	−10	−0.4	−67.5
יטנא אופ א	1950	שב				
כלל מחשבים 1.0	1995	קב		+95	+5	+26.4
מ.ה.ה. 1.0	4680	תב	150.3	−250	−5.1	−219.8
מ.ה.ה. 5.0	2290	שב				
מכון מחשבים 1.0	2080	שב				+3.3
ניקוד מחשבים 1	3696	תב	44.5	+336	+10	+39.5
ניקוד מהר 5	1600	שב				
תים מחשבים 1.0	1180		157.5			−81.5
תים מהר אופו	11400	שב				

נדל"ן, בינוי ופיתוח

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
אבהים בינוי 1ש	730		172.5	+35	+5	+147.5
אבהים בינוי 5ש	385		100			−100
אורן 1.0	500		100	+1	+0.2	+200
אורן 5.0	221		.1	+10	+4.7	+200.1
אזורים 1.0	1470		225	+60	+4.3	+448
אילק 1.0	801		494			+97.8
אילק אופ 1	800		39.7			+75.8
אל־רוב 1.0	1320		86.3	+20	+1.7	+140.9
אל־רוב 5.0	890	שב		+30	+3.5	+150
אבגבים 1.0	621		246.3	+9	+1.1	+8.3
אבגבים אופ 1	560	תב	96	+39	+7.5	+60
אפריקה 0.1	24400		24.4			−24.4
אפריקה 1.0	16450		65.2			−35.5
ארזים	665		373.2	−35	−5	−373.2
ארידן 0.1	5539	בח		−291	−5	−57.7
ארידן 0.5	3420		11			−11
בן־יקר גה 1.0	2800		16.5			−16.5
ברנובין 1.0	1265		100			−27.0
ברנובין 5.0	583		75	+5	+0.5	+75
ברנובין אופ 1	547	שב				
הנכר 1.0	2600		40			−28
דחוסר 1.0	301		169.6	−9	−2.9	−69.6
דחוסר 5.0	210	תב	152.4	−23	−9.9	−152.4
דחוסר אופ 1	125	שב				
דרגר 0.1	2660		25	−80	−2.9	−40
דרגר 0.5	1515		1	+8	+0.5	+49
ה.ל.ב. 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
ה.ל.ב. 0.5			—	הפסקת	מסחר	—
נכסים ובנין	3000		840	+140	+4.9	+788.4
גבים 0.1	4520		25			−25
גבים 0.5	2930		145.2			+114.8
הכשרת הישוב ש	19175		13.5	+25	+0.1	+3.5
ישפרו 0.1	1610		398.1			−398
ישראלום 1.0	5220	שב		−52	−1	−50
ישדום 10.0	4880	שב		−150	−3	−21.1
כנן פיתוח 1.0	3364	שב				
כלל נדל"ן	610		2514.1			−306.7
לומיר 1.0	1728	תב	142	+100	+6.1	+157.3
לומיר 5.0	913	שב				
מ.ת.ב.ה. 1.0	870		499.6	+40	+4.8	+81.9
מאורי בניה 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
מאורי בניה אופ1			—	הפסקת	מסחר	—
מוהל בנין	1249	שב		−51	−3.9	−6
מידבמל 5.0	415		204	+15	+3.8	+154
מנרב 5.0	327	תב	671.7	+30	+10.1	+1496.4
מרילו 1.0	320		188			−73.2
מרילו אופ 1	2837	תב		+200	+7.6	+20
ליגנסטין 1.0	2861		13.2			−13.1
ליגנסטין 5.0	518		138	+1	+0.2	+138
ליגנסטין אופ 1	430		100.1	−30	−6.5	−147.6
ליפשיץ 1.0	545	שב		+5	+0.9	+45
ליפשיץ 5.0	230		51			+214
ליפשיץ אופ 1	131		287.4			+2966
נאות אביב 0.5	11050	שב		+400	+3.8	+24
נכסי אחרים	2424		1194.4	+24	+1	+28.3
סהר החקלאות 1.0	5750		20			+2
סהר החקלאות 5.0	3520		24	+10	+0.3	+26
סולל בונה כבב א	3100		92			−75.2
סוף 1.0	1625	תב	65	+148	+10	+84
סוף 5.0	1001	שב		+31	+3.2	+303.1
סוף אופ 1	649	שב				
עמר וסלע בר 1 ש	774	תב		+40	+5.5	+78.5
קיסריה 0.1	910		194	+10	+1.1	+208.8
קיסריה 0.5	399		669.7			−269.7
רוזנבוים 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
רוזנבוים 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
רומנבן 1.0	1100		70.3			−20.3
רומנבן 5.0	929		100	+14	+1.5	+100
רסקו כבכל	2200		71.9	+15	+0.7	+46.5
רסקו רג	2034		10			+10
רסקו אופ 1	2016		1.4	−80	−3.8	−11.4

חקלאות

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
מטעי הדר 0.1	2020		137.4			−37.4
מטעי הדר 0.5	815		300			−375.5
מהדרין 0.1	8340		78.7			−14.2
נכסי הדרים 1.0	1331		540	+31	+2.4	+165.1
פרי אור 0.5	3168		102			−102
שבירו 5.0	6895		40	−1		−43.7

התאם לעצמך השקעה בבנק לאומי
לפי טווח הזמן, סוג ההצמדה ואפשרויות המימון.
בנק לאומי

מזון וטבק

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
אסאס	1020		428.9			+71.6
אסאס אופ 1	6422	לג				
אטלנטיק 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
גולדפרוסט 1.0	2800	תב	37.8	−200	−6.7	−47.8
גולדפרוסט 5.0	535		163.9			−163.9
גולדפרוסט אופ 1	446	תב	244.5	−54	−10.8	−344.5
דובק בב ש	2790		655.6			−263.3
דובק בב ב	2870		476.2			−376.2
תלכל 1.0	869		148.1	−2	−0.2	−521.6
תלכל 5.0	370		431.5	+14	+3.9	+349.3
פרי־הה 1.0	4960		328			−234
פרי־הה 5.0	2450		229.7			−18.7
סמפו בירה 1.0	6850		44.7	−52	−0.8	−4.7
סמפו בירה 5.0	4300		140			−140
יצהר 1.0	1050	תב	1551.3	−70	−6.3	−2007
יצהר א 5.0	599	מב		−31	−4.9	−1463.1
כן 1.0	12430	תב	17.7	+1130	+10	+17.6
כן 5.0	5600		3.5	+139	+2.6	+3.4
כנפרסט 1.0	3890		30			−8
עלית	10400		6	−100	−1	−15
עסיס ב 0.5	15700		2.3	−50	−0.3	−1.2
אגגל שקל 1	2001	תב	24	−174	−8	−40
שמן מבב א	3700		85.5	−190	−4.9	−115.7

טכסטיל הלבשה

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
ארגד מר 1 ש	644	תב	50	+59	+10.1	+145.5
ארגד אופ א	2090		4	−50	−2.3	−8.7
אתאים 1.0	900	תב	81.2	−100	−10	−101.2
אתאים אופ 1	2030	שב				
אופנת ברוך 1.0	1055		116.9	−30	−2.8	−525.4
אופנת ברוך 5.0	651		334	−1	−0.2	−46
אפתן 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
אפתן אופ 1			—	הפסקת	מסחר	—
ארגמן רג ש	3785	שב				+12.5
אתא ב 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
אתא ג 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
דלתא־גליל 1.0	2910		387.6	+130	+4.7	+837.6
דלתא־גליל א 3.0	2290		37	+60	+2.7	+37
כבוריות כאוחד 1			—	הפסקת	מסחר	—
כבוריות כאוחד 5			—	הפסקת	מסחר	—
כבוריות כאו אופ			—	הפסקת	מסחר	—
ויסלנג 1.0	1250		33	+10	+0.8	+817
ויסלנג 5.0	925		78.1	+5	+0.5	+50
מדינון 1.0	2352		40	+50	+2.2	+40
דקית 1.0	2348	מק		+112	+5	+89.9
דקית 5.0	1428	קב		+68	+5	+356.2
כיב־טוב 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
כיב־טוב אופ 1			—	הפסקת	מסחר	—
יובאר 1.0	1500					
לודזיה 0.1	1137	תב	88.3	−126	−10	−275.6
לודזיה 0.4	352	בח	706	+20	+6	+1446
ליגת 1.0	430		953.6	+20	+4.9	+2566.2
מים גליקו	886		200			+82.9
מים גליקו אופ 1	1900	שב				
מקס 0.1	34194	מב		−1800	−5	−2.7
מקס 0.5	5200		52	−50	−1	−103.3
עים 1.0	7750		21	+24	+0.3	+14.4
עים 5.0	2560		48.1	+109	+4.4	+48.1
עמק סרינה 1 ש			—	הפסקת	מסחר	—
פולגת א 0.1	6500		222.7			−256.7
פולגת ב 0.4	3500		404.9	+50	+1.5	+85.9
פוליגון א 0.5	2300		25.5	+32	+1.4	+19.5
פרגוד	769	תב	50	+50	+7	+80
כלרינה 1.0	8450	שב				+18
תפר ורתוך 1.0			—	הפסקת	מסחר	—

מתכת ומתכתיה

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
איקסטן 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
איקסטן אופ 1			—	הפסקת	מסחר	—
אורדן 0.1	11500		84.4			−18.1
אורדן 0.5	9570		14.2			−14.2
בכלים ש	7830	שב				
התכוף 1.0	3978		28.8			−28.7
התכוף 5.0	2280		52	+30	+1.3	+98
קופסאות פח 1.0	569		1875.6	+9	+1.6	+1178.6
קופסאות פח 5.0	430	תב	200	+35	+8.9	+119
כורדן 1.0	485		307.5	−15	−3	−57.3
כורדן אופ א	448	שב		−2	−0.4	−750
מתכת מרום 1.0	1701	קב		+81	+5	+268.1
מתכת מרום אופ 1	1247	תב	92.4	−162	−11.5	−173.7
כבלי ציון 1.0	1805		339.2			−48.1
כבלי ציון 5.0	426		2171.9	+12	+2.9	+740.4
כבלי ציון אופ	705		1003.9	+15	+2.2	+1202.4
קרגבי 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
קרגבי 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
נחושתן 0.1	5850		39.5	−150	−2.5	−34.5
נחושתן 0.5	1950		90.8	+50	+2.6	+242.3
עיד 3.0	1098		137.5			−11.2
פקר פלדה 1.0	3700		66.1	−9	−0.2	−100.7
קינג 1.0	5000		15	+130	+2.7	+15
קינג 5.0	2600		150	+110	+4.4	+150
קליל 1.0	2046	קב		+97	+5	+117.3
קליל 5.0	910		100			−110
שלדות 5.0	1260		27.9	+40	+3.3	+9.1
תעשיות לכיש 1.0	891		50	+16	+1.8	+200
תעשיות לכיש 5.0	465		220			−218

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
אלביט 3.0	369000		11.2	−2000	−0.5	−25.5
אלקו 0.1	3119	תב	127.5	+193	+6.6	+40
אלקו 0.25 ש	1860		255			−305
אלקו 0.25 ב	1735	שב				
אלקטרה 0.1	9010	שב				
אלקטרה א 0.5	4860		20.7			+19.3
אלרון 3.0	376500		8.9	+300	+0.1	+5.6
ארית 1.0	27700	תב	35	+2050	+8	+29.1
ארית אופ 1	27400	תב	6.3	+2050	+8.1	+19.8
כלל תעש אלק	2500		768			−73.5
ספקטרוניקס 1.0	1663		517.8			+19.8
ספקטרוניקס 5.0	1120		907.6	+5	+0.5	+11.5
פרגבוגר 1.0	1554		241.6			−235.9
פרגבוגר 5.0	770		736.5	+20	+2.7	+464.5
ציקלון 1.0	4310		30.4	+200	+4.9	+31.3
ציקלון 5.0	1920		159.8	+40	+2.1	+75.2
קבנסטן אולר 1.	2550	שב				
קבנסטן אולר 5.	1185	שב				
ת.א.ת. 1.0	2749	תב	70.2	+220	+8.7	+160.2
ת.א.ת. 5.0	790		580	+26	+3.4	+9866.6
ת.א.ת. אופ 1	5738	שב				
תדיאה	3327		59	+127	+4	+40.1

מוצרי בניה

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
א.ת.א. תעשיות 1.	1785	שב				
אלקול 5.0	3847		168.7			−194.6
אקרשטיין 1.0	7790		12.1	−10	−0.1	−49.6
אקרשטיין 5.0	6000		30	−100	1.6	10
בסט תורד 1.0	8050	לג				
בסט תורד 5.0	4450	לג				
בר־כון 1.0	1900	הב	6.4	−100	−5	−12.8
בר־כון 5.0	509		100	+24	+5	+113.4
בר־כון אופ 1	370	שב		+18	+5.1	+190.1
הספלול 1.0	715		155	−15	−2.1	−255
הספלול 5.0	372		90.8	+10	+2.8	+190.8
מרדאסבכב 1.0	6963		16.1			+6.1
מרדאסבכב 5.0	1199	שב	67.1	+109	+10	+240
כ.ל.כ. 1.0	700		63	−37	−5	−61
כ.ה.ב. 5.0	130		100	+7	+2.2	+140
מהזל הגק בתקם	1258	שב				+215.1
מהזאיקה ולפגן 1	16886	שב				
מהזאיקה ולפגן 5	9013	לג				

כימיה, גומי ופלסטיק

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
אגן 5.0	12200		5			−3
אליאנס ב	755		475	−35	−4.4	−725
גל תעשיות 1.0	3220	שב		+4	+0.1	+20
גל תעשיות 5.0	1800		67.5	+80	+4.7	+67.5
דיפלומט 1.0	3068		25			−25
דשנים 0.1	8855	תב	21	+805	+10	+15
דשנים 0.5	3370		71.2	+120	+3.7	+76.2
חיפה כימי 10.0	1257		2612.1			−1267.2
טבע ש	42900		45.9			−16.4
טבע אופ 4	40500		6.1	+600	+1.5	+8.4
ליפסקי 1.0	820		14.6			−14.6
ליפסקי אופ 1	1522		13			−25
ים המלח	10610		638.4	+270	+2.6	+347
פטרוכימיים 10.0	270		4111			−1218.9
פיקטיבה 1.0	3050		32.3	−47	−1.5	−122.3
פיקטיבה 5.0	1300		100	+38	+3	+150
פיקטיבה אופ 1	1460	שב				
מקה כימיקל 1.0	5400	הב	65.1	−1103	−17	−178.2
כנו 1.0	6430		43	−50	−0.8	−175.2
כנו 5.0	3450		100	−50	−1.4	−200
קום כימיקל 1.0	4040		20.1	−120	−2.9	−30
קום כימיק אופ 1	3780		20	−125	−3.2	−24.5
ת.ג.ל. 1.0	1380	הב	54.9	+122	+9.7	+23.7
ת.ג.ל. 5.0	702		.1	+20	+2.9	+73.3
תא 5.0	3790		5.4	+65	+1.7	+3.7
פרוטאורום 10.0	10050	תב	74	+855	+9.3	+57.3
תרו א 5.0	2660	תב	49.1	+230	+9.5	+156.5

עץ, נייר ודפוס

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
דפרון 1.0	3001		100	−158	−5	−50
דפרון 5.0	1760	תב	30.9	+160	+9.9	+29.1
ח.ב.ה. 1.0	1670		192.5	+88	+4.9	+147.5
ח.ב.ה. אופ 1	1562		230			+28
יאה 1.0	3000	שב				+10.9
יאה אופ 1	4905		10	+5	+0.1	+10
לבידי אשקלון 1	280		518.7	−9	−3.1	−18.6
לבי'אשקלון אופ	439		100	+2	+0.5	+29.7
מלכ ב 0.5	13600		53.1	−580	−4.1	−61.1
מפעלי ניר 10.0	100500		10.1	+1000	+1	+16.5
סקאנדיה 1.0	1088	שב		+18	+1.7	+60
רים 0.1	1840		110			−60
רים 0.4	904		150			−3
תעל ב 0.2	9120		28.2			−46.2

תעשיות שונות

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
אלומית 1.0	3400		7	−100	−2.9	−7
אלומית 5.0	1590	שב				
אגרין 1.0	1800		175			−77.4
אגרין 5.0	850		221.7			−87.6
אגרין אופ א	615		63	−35	−5.4	−13
תמיכה יזר	7500		25	+100	+1.4	+15
דיקה 1.0	3800	תב	13	−285	−7	−19
דיקה 5.0	1900	תב	25	−120	−5.9	−68.8
הגפולק 1.0	5830		19.9			.1
הגפולק 5.0	2000		67	+90	+4.7	+138

השקעות בתעשיה

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
בריכות ב 0.1	4000		197.6	+90	+2.3	+301.4
מר בב' ש	3820000		.2	+20000	+0.5	.1
כלל תעש' 1.0	917		2993.8	+32	+3.6	+4446.8
מאגרי טכנולוגיה	390		1837.1			−137.1
מאגרי טכנו אופ1	300		1461.5			−608.5

חברות השקעה

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
אגיק ש	3080		100	+80	+2.7	+19.9
אידיבי פתוח 2.0	2366		533.2	+96	+4.2	+1875.4
אינקומה 0.1	990	תב	250	−58	−5.5	−250
אינקומה 0.5	526		7	+8	+1.5	+183
אלגר ש	2550		7.9			−42.1
אלגר מ	2560	תב	20	+227	+9.7	+33.2
אלרן ש	1508		503.3			−130
אלרן מ	1560		89.9	−15	−1	−175.1
אמיסר בב'			—	הפסקת	מסחר	—
אפיק 1.0	710		900	−5	−0.7	−837
אפיק 5.0	550	שב				
גואלת 1.0	1260		22	−36	−2.8	−22
הבוה לישראל 1.0	1878	קב		+89	+5	+71.5
הבוה לישראל 5.0	710		158.5			−10
הלפטון 0.1	55895					+1.7
הלפטון 1.0 ש	15400		9			−9
אבטא א 0.5	6801		3	+302	+4.7	+4.5
פועלים השק ש	2590	תב	1415	+166	+6.9	+2411.4
כלל השק	2970	תב	391.6	+210	+7.6	+514.9
דיסקונט השק ש	3100		1439.8	+108	+3.3	+505.5
מזרחי השק ש	7300		120			−137.7
מור השקא 124	8771	שב				
חירון 1.0	1474		128.2			−118.2
חירון 5.0	425		400.1			−363.1
יצוא ש	5708		71.5			−71.5
ירדן א 0.1	1185		193.2	+5	+0.4	+124.3
כלל 10.0	1566	תב	675	+90	+6.1	+3475.7
כלל 50.0	860		225	+8	+0.9	+175
לנדקו 0.1	4440		13.2			−13.9
לנדקו 0.1	1320	תב	50	+120	+10	+58.9
מגור 0.1	6250	תב	67.9	+350	+5.9	+17.1
מגור א 0.5	3000		150			−75
עח השק ב 0.1	1569		41.3	−77	−4.7	−23.3
עח השק ב 0.5	700		151.5			−45
פו השק ש	13600		191.6	+600	+4.6	+50.1
פכה א 0.1	4350		18	+200	+4.8	+9.5
פכה 0.5	2035	תב	151.1	+170	+9.1	+361.1
פריון ב 2.5	891		459.2	+1	+0.1	+652.2

מחקר ופיתוח

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
אמבצים מתוחל	1717		70.7			+29.5
אמבצים אופ 1	1760		20			−20
גליל טכנולוגיות	284	תב	1349.5	+26	+10.1	+2490.7

חיפושי נפט

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
דלק חיפ'נפט 1.0	2355		45	−16	−0.7	−25
דלק חיפ'נפט 5.0	1240		72.6	−10	−0.8	−72.6
פז חיפושי נפט	9050		85.4	+250	+2.8	+54.6
מראויל 1.0	1580		5	+20	+1.3	+5
מראויל 5.0	636		275			−197
מראויל אופ 1	520		.160	+20	+4	+283
י.נ.א.ל. 5.0	966		393.9			−217.2
מ.נ.ג. 1.0	1601	תב	110.6	+81	+5.3	+103.6
מ.נ.ג. 5.0	715		528.4			−505.5
סיסמיקה 1.0	1040		37	+49	+4.9	+16.7
סיסמיקה 5.0	355		117			+683
סיסמיקה אופ 1	257		255.2			−281.3
פראויל ב 0.3	1644		590	−86	−5	−460
צפ'אבר'נפט 1.0	226		810			−1041.4
צפ'אבר'נפט 5.0	167	תב	1624.6	+14	+9.2	+1590.6
צפ'אבר'נפט אופ 2	413		30			+44
נפטא ש	660000		.1	+15000	+2.3	.2

נסחרות במט"ח

שם המניה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע ביקוש
גזית ב	232			+3	+1.3	+3.6

מחזורים (במליוני דולר)

מניות חופשיות	0.9
בנקים בהסדר	0.8
אגרות חוב צמודות מדד	2.6
אגרות חוב צמודות דולר	0.8
מלווה קצר מועד	11.4
סה"כ מחזור	16.5

מדדים

	מדד יומי	שינוי ב-%
מדד מניות כללי	271.26	−0.10
כללי ללא בנקים	262.56	+1.16
מדד אג"ח כללי	235.27	+0.10

מקרא לבורסה

קוד	הסבר	קוד	הסבר
רג	שער רגיל	אק	אקס
מב	שער מכירה	תב	תנועה בלתי מוגבלת
קב	קונים בלבד	בח	ביצוע חלקי
מב	מוכרים בלבד	קש	קונים בלבד יום שני
שב	שער בלבד	קש	קונים בלבד יום שלישי
לג	לא נסחר	מש	מוכ' בלבד יום שלישי
הם	הפסקת מסחר	מק	מוכרים, קונים
		קמ	קונים, מוכרים

שערי אגרות החוב

4% מלווה מדינה (100% הצמדה)

סדרה	שער	שינוי
3031	295000	— —
3032	295000	— —

3% מלווה מדינה (100% הצמדה)

סדרה	שער	שינוי
3601	26227	−263
3602	25903	−242
3603	24072	+71
3604	21550	+64
3605	19449	+51
3606	16322	+27
3607	17356	+28
3608	16423	+27
3609	15458	+25
3610	13949	+22
3611	13457	+22
3612	13046	+21
3613	12280	+176
3614	11756	+170
3615	10853	+159
3616	9923	+146
3617	9225	−254
3618	6741	−246
3619	6194	−228
3620	7745	+55
3621	7347	+53
3622	6615	+45
3623	6265	+159
3624	5917	+150
3625	5211	+63
3626	4612	+59
3627	4455	+56
3628	4153	+33
3629	3665	+30
3630	3667	+28
3631	3349	+5
3632	3155	+5
3633	2976	+5
3634	2664	+21
3635	2516	+21
3636	2419	+20
3637	2270	+31
3638	2110	+29
3639	1928	+27
3640	1601	+2
3641	1365	+2
3642	1220	+2
3643	1051	+2
3644	962.4	+15.1
3645	566.5	+13.5

4% מלווה פיתוח (90% הצמדה)

סדרה	שער	שינוי
3101	267500	+500
3102	257500	+200
3103	255500	+300
3104	246000	— —
3105	234000	— —
3106	234075	+5300
3107	230593	−9403
3108	217210	+351
3109	213553	+1312
3110	212610	−1269
3111	205403	−466
3112	203953	−162
3113	206945	+664
3114	201609	−1047
3115	195068	−375
3116	191246	+311
3117	195891	−1515
3118	193550	−2773
3201	167635	+4937
3202	174134	+6711
3203	169085	+3711
3204	165429	+3852
3205	162544	+4463
3206	157573	+258
3210	153336	+252
3211	148654	+245
3212	146077	+240
3213	140117	+231
3214	134390	+221
3501	135275	+222
3502	132405	−761
3503	115370	−651
3504	115650	−776
3505	116909	−714
3521	117750	+193
3524	105363	+174
3522	113257	+2040
3523	106707	+1992
3525	103695	+216
3526	105627	+216
3527	106654	+212
3528	97943	+207
3529	97546	+209
3530	95264	+204
3531	94876	+204
3532	92096	+198
3533	92031	+199
3534	86306	+188
3535	56598	+374
3539	81956	+346
3536	86610	+305
3537	66320	+305
3538	81244	+267
3540	61049	+250
3541	76225	+270
3542	81778	+290
3543	77535	+276
3544	78044	+194
3546	76250	+191
3547	75740	+190
3548	75466	+169
3550	71909	+182
3551	71069	+180
3545	75544	+167
3549	71246	+155
3552	65266	+146
3554	65130	+147
3555	65130	+147
3553	64509	+163
3571	55695	+164
3556	61952	+139
3558	61910	+140
3559	59585	+130
3560	56435	+129
3561	55964	+125
3557	63048	+221
3572	56957	+205
3573	56302	+166
3574	51655	+153
3577	51907	+155
3578	47737	+143
3575	51541	+167
3576	51112	+156
3579	47057	+174
3580	44250	+75
3581	40256	+66
3582	37031	+56
3583	35943	+59
3584	34096	+105
3585	32207	+101
3586	29154	+92
3589	29135	+93
3587	29512	+62
3591	26554	+75
3592	26765	+76
3593	26631	+75
3559	26654	+105
3594	25374	+101
3590	26405	+105
3595	25096	+100

5% מלווה פיתוח (בדירה כפולה)

סדרה	שער	שינוי
2001	116476	+3565
2002	115524	+3556
2003	107424	+200
2005	101202	+189
2006	101121	+190
2007	98953	+185
2004	110415	+628
2009	101263	+609
2008	97661	+584
2012	95552	+565
2015	92963	+584
2010	98600	−762
2011	96878	−748
2013	96966	−777
2014	94069	−758
2017	91642	−767
2019	91264	−793
2016	97037	+1315
2018	94401	+1317
2020	89652	+1068
2022	84236	+1030
2024	79367	+994
2021	91271	+626
2023	85965	+603
2025	80756	+568
2026	79952	+566
2027	76682	+761
2029	75132	+753
2028	81061	+1905
2030	77096	+1658
2031	73514	+1069
2035	69370	+1032
2033	63604	+970
2032	73579	−94
2034	69394	−94
2036	63590	−91
2037	60661	+1600
2039	58403	+1577
2041	55350	+1525
2052	50695	+1435
2038	60549	−92
2040	58139	−92
2051	54974	−92
2053	50514	−89
2054	53831	+81
2056	50663	+730
2058	47082	+70
2060	43936	+66
2055	51193	−1446
2057	48460	+75
2059	45385	+68
2061	32435	+997
2062	29703	+929
2063	28460	+905

הילים

סדרה	שער	שינוי
16	103	−0.1
17	100.4	+0.4
18	103.5	−1.7
19	100	— —
20	98.2	−1.8
21	100	— —
22	101	+0.5
23	88.5	+0.3
24	89	— —
25	86.3	−1
26	92.2	+2.7
27	85.3	— —
28	87	−0.8
29	86.2	−0.8
30	94	−2
31	93.4	+1

רמון

סדרה	שער	שינוי
7001	230.3	+0.1
7002	223.1	— —
7003	212.4	+0.5
7004	196.9	+0.4
7005	153.7	+0.1
7006	173.4	−0.3
7007	161.1	−0.2
7008	153	−0.2
7009	148.2	−0.2
7010	139	−0.2
7011	130.4	−0.2
7012	125.8	−0.2
7013	118.9	−0.2

גלבוע

סדרה	שער	שינוי
6101	11529	−294
6102	7036	−11
6103	6319	−10
6104	5943	−101
6105	5556	−96
6106	5375	−6
6107	5172	−8
6108	3725	−6
6109	3554	−5
6110	3493	−5
6111	2914	−5
6112	2625	−5
6113	1918	−3
6151	740.6	−6.9
6152	709.6	−6.7
6153	610.4	−3.4
6154	605.4	−3.3
6155	396.1	−0.6
6156	321.9	+2.1
6157	217.3	−0.3
6158	225.4	−0.3
6159	190.5	−2.7
6160	179.9	−1.4
6161	173.9	−1.4
6162	159.9	−0.3
6163	146.9	+0.4
6164	141.3	+0.4
6165	132	−0.2
6166	125.6	−0.7
6167	122.7	−0.5
6168	120.6	−0.7
6169	113.3	−0.2
6170	106.9	−0.2

אדמון

סדרה	שער	שינוי
2501	145	−0.2
2502	145.4	−0.2
2503	140.7	−0.2
2504	119.3	−0.1
2505	113.9	−0.2
2506	125	−0.2
2507	123.5	−0.2

אחרים

	שער	שינוי
ארסקט	60.6	— —
קוויאה	44.2	−0.1
דסה הם הש	175.4	— —
מד תג	164.8	−0.2
כללי הי	464	— —
כינצל ב	325	— —
כינצל ב	390	— —
כינצל ה	416	—
מר בה	199	— —
תוקט	151	+4.5

שערי קרנות הנאמנות

קרן		
[illegible]	3209.29	3246.40
[illegible]	19610.10	19863.36
[illegible]	23165.66	23400.69
[illegible]	1015.44	1035.74
[illegible]	1062.49	1104.57
[illegible]	1072.46	1093.85
[illegible]	1302.59	1329.06
[illegible]	358.31	366.53
[illegible]	312.25	314.13
[illegible]	16545.04	17055.45
[illegible]	2676.53	2696.09
[illegible]	2646.40	2695.26
[illegible]	3237.32	3309.29
[illegible]	3510.22	3568.72
[illegible]	950.15	993.42
[illegible]	7052.31	7201.75
[illegible]	2629.49	2641.54
[illegible]	445.12	450.56
[illegible]	96.26	96.91
[illegible]	451.99	456.10
[illegible]	977.16	982.01
[illegible]	1227.95	1252.50
[illegible]	4563.51	4655.16
[illegible]	4693.56	4794.44
[illegible]	10660.24	10740.27
[illegible]	935.70	924.26
[illegible]	765.35	719.21
[illegible]	7561.62	7566.25
[illegible]	6434.69	6531.47
[illegible]	—	—
[illegible]	445.41	450.91
[illegible]	1206.93	1219.00
[illegible]	2859.46	2925.15
[illegible]	1022.46	1039.21
[illegible]	1076.51	1160.05
[illegible]	195.47	196.32
[illegible]	271.16	276.50
[illegible]	—	—
[illegible]	—	—
[illegible]	2711.64	2751.54
[illegible]	2569.44	2545.49
[illegible]	21541.67	22054.91
[illegible]	321.27	327.23
[illegible]	1874.64	1919.73
[illegible]	11563.67	11767.60
[illegible]	12913.52	13105.51
[illegible]	2306.06	2334.99
[illegible]	112.50	114.03
[illegible]	8205.97	8246.66
[illegible]	995.27	1020.59
[illegible]	2914.81	2959.90
[illegible]	3711.95	3737.93
[illegible]	1032.24	1053.62
[illegible]	24401.66	24643.90
[illegible]	940.65	953.00
[illegible]	2914.65	2950.33
[illegible]	108.64	109.10
[illegible]	295.10	301.01
[illegible]	6749.61	[illegible]
[illegible]	100.25	101.72
[illegible]	731.47	746.34
[illegible]	2647.01	2669.21
[illegible]	79068.50	80692.30
[illegible]	6433.13	6663.06
[illegible]	1267.31	1293.90
[illegible]	10639.56	10709.94
[illegible]	29713.73	30010.44
[illegible]	803.20	807.42
[illegible]	2319.60	2347.09
[illegible]	177.95	179.79
[illegible]	2065.20	2075.60
[illegible]	1009.27	1020.53
[illegible]	763.35	766.00
[illegible]	496.96	501.47
[illegible]	20004.63	20621.78
[illegible]	629.45	632.51
[illegible]	2137.60	2147.30
[illegible]	597.76	600.39
[illegible]	10996.93	11071.60
[illegible]	726.71	743.42
[illegible]	795.25	798.29
[illegible]	17335.76	17596.72
[illegible]	6162.75	6147.54
[illegible]	265.84	274.50
[illegible]	2309.04	2346.56
[illegible]	273.90	277.40
[illegible]	104.57	105.11
[illegible]	10919.63	11021.13
[illegible]	1256.17	4279.01
[illegible]	1575.92	1616.60
[illegible]	8080.30	8090.36
[illegible]	6335.94	6605.57
[illegible]	19201.76	19359.44
[illegible]	4645.95	4713.06
[illegible]	1065.91	1114.64
[illegible]	1464.85	1482.42
[illegible]	909.05	919.50
[illegible]	296.11	297.46
[illegible]	973.74	994.13
[illegible]	993.47	1006.07
[illegible]	1071.58	1064.92
[illegible]	703.27	719.32
[illegible]	4924.68	4995.45
[illegible]	1281.29	1307.14
[illegible]	1306.39	1315.25
[illegible]	15142.67	15236.34
[illegible]	293.25	299.17
[illegible]	1961.51	1930.60
[illegible]	3196.22	3215.12
[illegible]	11637.92	11725.46
[illegible]	21322.94	21967.64
[illegible]	5624.17	5721.82
[illegible]	195.25	194.27
[illegible]	11914.47	12129.57
[illegible]	600.68	601.96
[illegible]	1391.26	1405.29
[illegible]	648.61	649.65
[illegible]	4221.22	4262.41
[illegible]	156.29	154.41
[illegible]	936.80	941.37
[illegible]	952.01	960.12
[illegible]	1112.99	1155.71
[illegible]	326.12	327.61

½ מחיר
לשלושה ימים נוספים בלבד.
חתונה, בר-מצווה, ברית מילה וכל ארוע:
רול גג בית אמריקה
טל:
232669
221028
268933
שד' שאול המלך 35, ת"א.
כשר בהשגחת הרבנות

נשיא לשכת רואי החשבון נגד התקנות החדשות בעניין הלוואות בעלים

שטראוס: לא ניתן ליישם התקנות להלוואות בעלים

מאת אברם צהר
סופר "הארץ"
לענייני כלכלה

נשיא לשכת רואי החשבון, ישראל שטראוס, מאשים את האוצר, כי התקנות החדשות בדבר הכרת שלטונות המס בהלוואות בעלים לפירמות מסחריות נוסחו כך שלמעשה לא ניתן ליישם אותם. כך עולה ממכתב ששיגר שטראוס ליו"ר ועדת הכספים של הכנסת, ח"כ אברהם שפירא. שטראוס סירב להגיב בעניין זה לשאלת סופר "הארץ".

שלטונות המס אינם מכירים כיום בהפרשי הצמדה על הלוואות בעלים לעסקים מסחריים כהוצאה מוכרת. אלא אם כן הועברו הלוואות אלה מהבעלים לפירמה דרך הבנקים המסחריים. הגבלה זו גורמת לכך, שמהלוואות הבעלים לפירמות פרטיות נהנות למעשה הבנקים, הזוכים להכנסות מעמלות הפרשי ריבית.

בלחץ איגוד לשכות המסחר וארגוני העצמאיים נוסחו לאחרונה באוצר תקנות חדשות בעניין זה, על פיהם יוכרו בעתיד לצרכי מס גם הלוואות בעלים שבוצעו שלא באמצעות הבנקים.

לטענת יו"ר לשכת רואי החשבון, במכתבו לח"כ שפירא, התקנות נוסחו כך שקום רואה חשבון המכבד את עצמו לא יהיה מוכן לתת את האישורים הדרושים על פיהן. יו"ר לשכת רואי החשבון טוען עוד במכתבו כי כפי הנראה נוסחו התקנות מלכתחילה, כך שרק מיעוט קטן מבעלי העסקים יוכלו ליהנות ממנו.

גילרמן דורש קריטריונים אובייקטיוויים לסיוע ממשלתי

מאת אברם צהר,
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

נשיא לשכות המסחר, דני גילרמן דורש מראש הממשלה ושר האוצר, כי הסיוע לעסקים ולפירמות שבמצוקה ינתן על פי קריטריונים אובייקטיוויים, ולא על פי "רשימות" של חברות ופירמות שיוכנו במשרדי הממשלה. במכתב ששיגר נשיא לשכות המסחר לשר האוצר ולראש הממשלה, הוא טוען כי הפתרון האמיתי למשבר במשק הוא הפחתה אמיתית של הריבית הריאלית על האשראי, ומתן אפשרות לבעלי עסקים, להשקיע בעסקיהם תוך הכרת מס ההכנסה לצורכי מס בהפרשי הצמדה על השקעות אלה.

נשיא לשכת המסחר סבור עוד, כי דרוש גם ביטול הדרגתי של הפיקוח על המחירים בענפים שלמים. "כל עוד לא ננקטים צעדים אלה" — טוען נשיא לשכות המסחר — "הסיוע במסגרת הקרנות המיוחדות צריך להינתן לא מתוך כניעה לקבוצות לחץ וגופים המקורבים לשלטונות, אלא על בסיס של קריטריונים כלכליים".

כנס בינ"ל לעידוד תיירות לאילת ייערך בראשית 86

כנס בינלאומי לעידוד תנועת התיירות לאילת, עם הולדת חוק איזור הסחר החופשי ייערך בתחילת 86. היום ייערך בתל אביב מפגש ראשון בין נציגי משרד התיירות לסוכני התיירות, בו יוחלט מטעם האגף לעידוד תיירות אפרים דינור, היכנסים שנים. הקשורים לכנס וישיב על שאלות.

לכנס הוזמנו, באמצעות לשכות התיירות של ישראל בחו"ל, כ־140 סוכני נסיעות וסיטונאים מחו"ל המתמחים בתיירות נופש, אתרי שמש, סיורי מדבר, ספורט וצלילה.

ארבעה חברים חדשים בנשיאות התאחדות התעשיינים

מאת יונתן שרמן סופר "הארץ"
לענייני כלכלה

שינויים מעטים ניכרו במצבת התאחדות התעשיינים, אשר ממלאי הפונקציות הבכירות בה נבחרו אתמול במסגרת הישיבה הראשונה של הוועד הפועל של ההתאחדות.

לתפקיד יו"ר הוועד הפועל נבחר עוזי נתנאל, יו"ר מועצת המנהלים של חברת "משאבות סלע", שכיהן בתפקיד כיו"ר ועדת העבודה עד עתה. כל ראשי האגפים חזרו ונבחרו לתפקידיהם באסיפות כלליות של האגפים. החידוש היחיד הוא בחירתו של רונלדו אייזן מ"דיס" כיו"ר האגף הכללי, לא עם פרישת קודמו מבין חברי הנשיאות נבחרו שישה חברים חדשים מתוך 19 החברים שמנתה הנשיאות — עמנואל גיל מ"אלביט", אהרון דבית מ"כלל", מרדכי רתן מ"אטי"אם חיים קמניץ מ"ארגמן" המשמש כיו"ר ועדת הסברה, אורי מנשה מ"קרגל" המשמש כיו"ר ועדת הכלכלה, וכאמור רונלדו אייזן. נוסף להם — אבי פילוסוף מ"עלית" נבחר לתפקיד יו"ר ועדת העבודה במקומו של עוזי נתנאל.

רב לאוטמן, ששימש כיו"ר הוועד עד עתה, נכנס לתפקידו כממלא מקום הנשיא, אלי הורביץ, מתוך כוונה להחליפו תוך כשנה, לאחר שיוסדר נושא הקטנת ריכוזיות תפקיד הנשיא.

עורך את העמוד: אוד גונדר

סאיטקס הפסידה 2.8 מיליון דולר ברבעון השלישי של 85

החברה תוריד שיעור צמיחתה ל־25% בשנה

מאת יונתן שרמן
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

חברת "סאיטקס" הפסידה 2.8 מיליון דולר ברבעון השלישי של 1985. הפסד זה הוא נקודת מפנה בהיסטוריה של חברת "סאיטקס", שהצטיירה עד עתה כאחת החברות הרווחיות ביותר במשק, ובעלות שיעור הצמיחה הגבוה ביותר.

לחברה היו בעבר הפסדים קטנים בדו"חות הרבעוניים, אבל הם היו תמיד בדו"חות של הרבעון הראשון או השני וההפסד שנרשם ברבעון השלישי מהווה איתות אזהרה לגבי המשך הפעילות של "סאיטקס". ההפסד ברבעון השלישי קזז את כל רווחי חצי השנה הראשונה של החברה ו"סאיטקס" צברה עד עתה הפסד מצטבר של חצי מיליון דולר ב־9 החודשים של השנה, בהשוואה לרווח של 5.7 מיליון דולר אשתקד.

אפי ארזי, יו"ר מועצת המנהלים של "סאיטקס" מסר בפגישה עם כתבים כלכליים, כי החברה נערכת בימים אלה לשורת פעולות ארגוניות, כדי לחזור ולהבטיח את רווחיותה הגבוהה. לדבריו מתכוונת להוריד את שיעור צמיחתה מארבעים אחוזים לשנה, כפי שהיה בשנים האחרונות, לכ־25 עד 30 אחוז בלבד. כן ביצעה החברה התייעלות מקפת במצבת כוח האדם שלה ופיטרה 150 עובדים מתוך 1100 מועסקיה.

מכירות החברה בתשעה החודשים הראשונים של השנה הגיעו ל־90.2 מיליון דולר, בהשוואה ל־70.1 מיליון דולר בתקופה המקבילה אשתקד — גידול של 27 אחוז. יצויין, כי חברת "סאיטקס" הודיעה לבורסה בניו יורק כבר באמצע חודש ספטמבר, כי היא צופה, כי לא תעמוד בתחזית המכירות הרווחיות שלה. אך ההערכה אז היתה, שהפגיעה ברווחיות לא תהיה כה חמורה.

כיום נמצאת "סאיטקס" בעיצומה של הנפקת מו"פ, בה תנסה לגייס מהציבור 14 מיליון דולר. כן, משלימה החברה משא ומתן עם ארבעה חתמים, שיתחייבו לרכוש 8.5 מיליון דולר ביחידות מו"פ.

342% גידול ברווחי חברת תעשיות ליזר

מאת יונתן שרמן
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

"תעשיות ליזר" רשמה את אחד משיעורי הגידול הגבוהים ביותר ברווחים במשק הישראלי בתקופה האחרונה. במחצית השנה הראשונה היא הגדילה את רווחיה ב־342 אחוז, מ־316 אלף דולר אשתקד ל־1,397 מיליון דולר השנה.

מכירות החברה בתקופה זו (עד החודשים בספטמבר) גדלו בשיעור מתון יותר של 28 אחוז. בסך הכל הסתכמו מכירותיה ב־12.2 מיליון דולר, בהשוואה ל־9.5 מיליון דולר בתקופה המקבילה אשתקד.

מנכ"ל תעשיות ליזר, דוד מירוזה, מסר, כי תוצאות השנה שעברה שיקפו הפסדים משמעותיים של חברה בת לפיתוח ליזרים תעשייתיים, שהופרדה בינתיים מהחברה. לדבריו, תמשיך החברה להתמחות בפיתוח וייצור של ליזרים רפואיים.

בית המשפט התבקש להכריע אם יממש בנק הבניה ערבויות פרינץ

מאת אריה לביא,
סופר "הארץ"
לענייני כלכלה

חברי עמותת ענבות, המסונה לירושלים, מבקשים מבנק הבניה לכבד ערבות שניתנה להם על ידי הבנק כבטוחה לכספים ששילמו לקבלן הידוע ושלמי לזר פרינץ.

חברי העמותה, קבוצה של צעירים ירושלמים התארגנו כדי לבנות ישוב עירוני בן כ־140 יחידות דיור סמוך לענתות. כ־40 חברים התקשרו עם הקבלן לזר פרינץ לפני כשנה וחצי, כדי שזה יבנה עבורם את בתיהם ויפתח את אדמות הישוב. 25 מחברי העמותה ביקשו וקיבלו ערבויות שהמציא להם הקבלן מבנק הבניה לישראל.

פרינץ החל בפיתוח הקרקע ולפי דיווחים שונים השקיע בפרויקט כמיליון דולר. לפני כחצי שנה ניקלע פרינץ לקשיים והפסיק את העבודות. כעבור ארבעה חודשים בסוף אוגוסט יצא לחו"ל ומאז לא חזר. מניות חברתו, שנסחרו בבורסה, נמחקו והחברה ביקשה מבית המשפט למנות לה מפרק. בית המשפט טרם החליט בבקשה.

בעת הבירורים לגבי מצבו של פרינץ דיווח הקבלן שפנה לעמותה בטענה שהחברים הפרו את החוזה שעל פיו קיבלו את ערבויות הקבלן. חברי העמותה פנו לבנק הבניה וביקשו לכבד את הערבויות שבידם. הערבויות ניתנו על פי תנאי החוזה שנחתם בין פרינץ לחברי העמותה. פרינץ טוען שחברי העמותה הפרו את החוזה. חברי העמותה טוענים לעומת זאת שמגיעה להם הערבות.

הבנק החליט למסור את הנושא ליועציו המשפטיים, עורכי הדין רפי שטיין ומיכאל דעואל ואלה המליצו להנהלת הבנק להעביר הנושא להכרעת בית המשפט.

בנק דיסקונט יפחית הריבית רק מיום א'

בניגוד לבקשת בנק ישראל להפחית הריבית מהשבוע

מאת אריה לביא,
סופר "הארץ"
לענייני כלכלה

בנק דיסקונט הינו האחרון מבין חמשת הבנקים הגדולים המהלים על הפחתת הריבית. הבנק קיבל את ההחלטה רק אתמול לאחר שהפחתת הריבית בבנק לאומי כבר נכנסה לתוקף.

בנק דיסקונט החליטו להפחית את הריבית רק מיום ראשון ולא כפי שביקש בנק ישראל, בדיונים עם ראשי הבנקים עוד השבוע מה־15 לחודש. גם הבנק הבינלאומי החליט להפחית את הריבית רק מיום ראשון.

כפי שכבר פורסם ב"הארץ" שלשום מסתייג בנק דיסקונט מהצורך להפחית את הריבית הדביטורית בלא צעדים נוספים כמו הפחתת המחירים על ידי התעשיינים והיבואנים.

בדיסקונט אומרים כי שיעור ההפחתה הממוצע בריבית האפקטיבית מגיע לשני אחוז. ההפחתה תעשה על ידי הקטנת תוספת הסיכון מ־3 אחוז ל־2. כלומר שהריבית במסגרת קו האשראי המאושר לא תעלה על 6 אחוז. לעומת 7 כיום. במקביל, מוסר הבנק כי ישקול בראשית דצמבר להפחית גם את הריבית הבסיסית. הבנק יפחית את עמלת ההקצאה הנגבית מראש אחת לשלושה חודשים מ־2.25 אחוז ל־1.9. הריבית על חריגה מקו האשראי תופחת בשיעור של 2 אחוז ותגיע לשלושה אחוז. הריבית הבסיסית למקבלי משכורת מופחתת מ־5 אחוז ל־4.6 אחוז לחודש.

בדיסקונט אומרים שמורגש מעבר משקעות בתפ"ס לפקדונות קצרים. לתקופות של חודש ויותר הנרשאים ריבית קבועה למשך כל תקופת הפיקדון. בבנק צופים את המשך הירידה על תשואות המק"מ, הריבית המשולמת על פקדונות תפ"ס ופקדונות קצובים.

עופות וביצים מול בית רוה"מ

(ע.) מגדלי עופות ממושבי פרוזדור ירושלים ערכו אתמול משמרת מחאה מול בית ראש הממשלה בשכונת רחביה בירושלים, עקב המשבר החמור אליו נקלעו מושבים שמקור פרנסתם הוא הלול. המפגינים קשרו לרגליהם תרנגולות והציבו על המדרכה תבניות מלאות ביצים. המפגינים הזהירו, כי 5 מיליון עופות נמצאים על סף כליה, בשל הפסקת האספקה של גרעינים וחומרי גלם לייצור תערובת מהחברה המספקת, משום שלטענתה לא שולמו חובותיה. לדברי מזכ"ל ארגון מבואות ירושלים, יגאל אבדה, עשיות מושבים בפרוזדור ירושלים במצוקה כספית, משום שלא קיבלו את מלוא התשלום המגיע תוצרת הלול, במסגרת המכסה שאושרה להם ובשל שערי הריבית.

חברות התעופה והסוכנים חלוקים על פיצוי דולריזציה של הכרטיסים

מאת זוהר בלומנקרנץ,
סופר "הארץ" לענייני תיירות

מחלוקת חריפה נתגלעה אתמול בין פאנל חברות התעופה להתאחדות סוכני הנסיעות והתיירות, בנושא פיצוי הסוכנים בגין הדולריזציה של כרטיסי טיסה.

התאחדות סוכני הנסיעות והתיירות פנתה במכתב דחוף ליו"ר הפאנל ישעיה הרטיק, מחברת אל על, בדרישה להשאיר הפיצוי על כנו. מדובר בפיצוי של 2 אחוזים לסוכני הנסיעות בגין דרישת חברות התעופה לתשלום תמורת כרטיסי הטיסה, על פי שער הדולר ביום התשלום. גובה הפיצוי נקבע מומנו בהסכם פשרה לפיצוי סוכני הנסיעות והתיירות, על ההוצאות המיוחדות שנגרמו עקב המעבר לשיטה החדשה. עתה החליט פאנל חברות התעופה לבטל את ההסכם.

אירגון סוכני הנסיעות והתיירות דורש עוד במכתבו, כי באם יעמוד פאנל חברות התעופה בהחלטתו תתנהג, מחדש שיטת התשלומים הקודמת, לפיה פרעו סוכני הנסיעות והתיירות את חובותיהם לחברות התעופה ב־15 לכל חודש, על פי שער הדולר של ה־1 לאותו חודש.

הכל נשאר במשפחה

אתה קונה דירה בעזרת ההורים

הפתעה להורים
אתה רוצה לקנות דירה או להחליף את דירתך הקטנה בדירה גדולה ומרווחת ואולי אף בקוטג'. אין בעיה. בעזרת קלרין וכספי מניות ההסדר של הוריך שהשתחררו בימים אלו, תוכל להגשים את חלומך ואינך זקוק לסכום כסף גדול. כבה אלפי הילדים בוחרים מההורים — ואתה כמוהו לכל החיים.
וזה עוד לא הכל: בחודש נובמבר בלבד תוכל להנות בקלרין מבצע מיוחד: אתה מפתיע את ההורים עם מתנה נפלאה ומקהלמת במיוחד עבורם: דירת נופש לכל החיים בסבריה קלאב הוטל — מקום של נופש ברמה בינלאומית על שפת ים כנרת, קרוב למרחצאות הבריאות.
גם תנאי התשלום מתאימים בדיוק לך ולמשפחתך:
★ חסר דיור: לרשותך משכנתאות לזוגות צעירים, משכנתאות כשליטות ומשכנתאות שקליות נוחות המתאימות לאפשרויותיך.

★ בעלי דיור: אנו לוקחים את דירתך הנוכחית ונותנים לך יותר מערכה.
★ יש לך כסף "סגור"? בקלרין תוכל לממש אותו היום ולקבל את מלוא ערכו לפני מועד הפדיון. חשבונות פז"ם, מניות חסכון, מניות בנקאיות בהסדר, כולן שוות בקלרין יותר. כבר מהיום!
לקלרין מבחר עשיר ומגוון של קוטג'ים, דירות ודירות יד שניה מכל הסוגים בכל רחבי הארץ.
סניפי קלרין:
● תל-אביב: רח' הירקון 305
● מגדלי צמרת — ראשל"צ: רח' סירוא, מול בית 8
● פתאבלו אספניול: רח' זלמן שזר 1, חוף ראשל"צ
● רחובות: רח' רמז 61 (מול ביטוח לאומי)
● חדרה: רח' הלל יפה 21
● אשדוד: רח' רוגוזין 4
בימים א' ב' ד' ה' בשעות 9.00-13.00; 16.00-19.00
בימים ג' ו' בשעות 9.00-13.00
טל. 463201, 458606, 03-445812

וההורים זוכים ביחידת נופש חינם לכל החיים

דירות קלרין CLARIN

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו
של בעלי, אבי וסבנו היקר
אפרים ריבקינד ז"ל
ההלויה התקיימה בחוג המשפחה
האבלים: אשתו: רותי ריבקינד
בנו וכלתו: יצחק ויוטה ריבקינד
נכדותיו: שלי ולידיה
וכל בני המשפחה
השבעה בבית המנוח ברח' בן יהודה 7 תל אביב

לפרופ' **אברהם גל**
משתתפים באבלך על פטירת
אביך ז"ל
חבריך במכון רקח לפיסיקה
האוניברסיטה העברית בירושלים

לצביקה גונן
משתתפים בצערך הרב במות
אביך ז"ל
חבריך
מעמיאל סי. אנד או. טורס בע"מ

לחברנו לעבודה
אליהו זייפר
אתך באבלך הכבד במות
אחותך ז"ל
סוכני פטרולגז,
סניף חיפה והצפון
ההנהלה והעובדים

לידידנו **יעקב עמית**
אתך באבלך על מות
אחיך ז"ל
כור סחר החטיבה לסחר פנים
ההנהלה וצוות העובדים

התזמורת הפילהרמונית הישראלית
משתתפת בצערו של חבר התזמורת
יעקב ברנע
במות עליו
אמו ז"ל

למשפחת בן שמעון ולמדיטרד
משתתפים באבלכם הכבד במות
יצחק בן שמעון ז"ל
פולמן טורס

התאחדות סוכני נסיעות ותיירות בישראל
אבלה על מותו ללא עת של חברנו היקר
יצחק בן שמעון ז"ל
אב בית הדין למשפט חברים של ההתאחדות
ושולחת תנחומיה למשפחה השכולה
ולחברת מדיטרד בע"מ

המומים על מותו ללא עת של
יצחק בן שמעון
ומשתתפים בצער המשפחות
"שרשרת"
משרדי נסיעות ותיירות בע"מ

המרכז למורשת בן גוריון — אוניברסיטת בן גוריון בנגב
לקראת יום השנה לפטירתו של דוד בן-גוריון,
י' כסלו תשל"ד,
יצא לאור ונמצא למכירה הספר:
דוד בן גוריון לקראת מדינה יהודית
ההערכות המדינית נוכח הספר הלבן ופרוץ מלחמת העולם השניה 1938־1941.
מאת ד"ר אלון גל
בהזמנות נא לפנות למוסד ביאליק טל: 02-76554

במלאת שלוש שנים לפטירת יקירנו
הנס יוחנן לינדנר ז"ל
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו
ביום ראשון ד' כסלו תשמ"ו 17.11.85
בבית העלמין הישן ברחובות בשעה 15.30
המשפחה

לרחל נאור
אתך באבלך הכבד במות
אביך ז"ל
חברייך לעבודה בתמ"מ

במלאת שלושים לפטירתו של יקירנו
יוסקה לוי ז"ל
נעלה לקברו לאזכרה וגילוי מצבה ביום שני ה' בכסלו תשמ"ו 18.11.85 בשעה 15.00
בבית העלמין ברמת השרון (הכניסה בצומת מורשה)
אוטובוס יועמד לרשות המשתתפים ליד משרדי כימיקלים לישראל,
רח' החשמונאים 125 תל-אביב, בשעה 14.15
תודת המשפחה נתונה לכל אלו שהיו עימה באבלה
בית כימיקלים לישראל — המשפחה

ספורט

בעריכת יחיאל ארדי

התחזית של סופר "ספורט הארץ":

מכבי ינצח בדרבי בית"ר י-ם יכנע לחיפה

התחזית שלי

מאת משה הר־געש

תוכנית המישחקים במחזור הרביעי של הליגה הלאומית, אחרי פגרה ארוכה של כמעט חודשיים, מסוגלת להשכיח מעט את כישלון הנבחרת בטורניר הקדם עולמי, ולמשוך מחר רבבות צופים בשני מוקדים עיקריים. ברמת־גן יהיו בהצגה אחת שני מיפגשי דרבי: במישחק המוקדם (13.00) יתמודדו הפועל ומכבי פתח־תקווה, ובמישחק המרכזי (15.00) הפועל ומכבי תל־אביב.

בקרית־אליעזר יתמודדו שני הגדולים של הכדורגל הישראלי. האלוף והמוליך מכבי חיפה יארח את בית"ר ירושלים, מחזיק הגביע. שאר המישחקים יחלו בשעה 14.30, למעט מכבי נתניה — מכבי שעריים שיהיה כבר היום, באיצטדיון בלומפילד ביפו (שעה 15.00).

מכבי תל־אביב — הפועל תל־אביב

מאז יציאת הליגה לפגרה, בגלל הטורניר הקדם עולמי, מדברים על הדרבי התל־אביבי הגדול. בניגוד לשנים האחרונות יוחסי הכוחות שקולים הפעם והשאלה היא איזה יום תתפוס כל אחת מהקבוצות. אני מהמר על המכבים, אולי בזכות היכולת הטובה שהפגינו בגביע הטוטו.

● התחזית שלי: ניצחון למכבי

מכבי חיפה — בית"ר ירושלים

בשתי העונות שחלפו היה ראוי המיפגש הזה לתואר "מישחק העונה" יותר מכל מישחק אחר בליגה הלאומית. הדרבי הכפול ברמת־גן השכיח מעט את העובדה שהאלוף עדיין לא איבד נקודה בשלושת המחזורים הראשונים. תופעה זו תימשך לדעתי גם מחר.

● התחזית שלי: ניצחון למכבי

הפועל פתח־תקווה — מכבי פתח־תקווה

גם בדרבי זה הכל פתוח, לא רק מפני שאין הבדל גדול ביחסי הכוחות. לא נראה לי שאחת מהקבוצות תסיים את המישחק בידיים ריקות.

● התחזית שלי: תיקו

בני־יהודה — שמשון תל־אביב

עוד מישחק דרבי במחזור הרביעי: מאבק מסקרן בין קבוצות השכונות. בני־יהודה עדיין לא ספגו עד כה אפילו שער. הם בתנופה. מסוגלים להמשיך בשרשרת ההצלחות.

● התחזית שלי: ניצחון לבני־יהודה

הפועל באר־שבע — הפועל כפר־סבא

גביע הטוטו הוכיח, כי הפועל באר־שבע מצוי בתנופה. עלייתו לחצי הגמר תהיה ודאי גורם מדרבן לא מבוטל. גם כך יש לאיצטדיון בבאר־שבע מסורת של קליטת נקודות.

● התחזית שלי: ניצחון לבאר־שבע

הפועל ירושלים — הפועל חיפה

בתחזית ניצחונות הבית של העולה החדש מירושלים נמצא ודאי הפועל חיפה בין השורות הראשונות. אך השינוי שחל בקבוצה החיפאית ופתרון הבעיות של שחקני ההגנה, עלול להקשות את מלאכת הירושלמים.

● התחזית שלי: תיקו.

מכבי יבנה — מכבי יפו

מאז שלושת ההפסדים של יפו בתחילת העונה רומז, כי יהוו טרף קל לפחות במישחקי החוץ. לא הייתי מציע למכבי יבנה לסמוך על כך יותר על המידה.

● התחזית שלי: תיקו

מכבי נתניה — מכבי שעריים

הופעת הבכורה של העולה החדש מכבי שעריים בבלומפילד, עלולה להתחיל בפיו טעם מריר. הגורם העיקרי לכך יהיה מכבי נתניה שעדיין חושב ברצינות על הצמרת.

● התחזית שלי: ניצחון לנתניה.

טבלת הליגה הלאומית

.1	מכבי חיפה	3	0—6	9
.2	הפועל ת"א	3	3—6	5
.3	כפר־סבא	3	4—5	5
.4	בית"ר י-ם	3	3—4	5
.5	בני־יהודה	3	0—1	5
.6	מכבי נתניה	3	3—5	4
.7	הפועל פ"ת	3	4—5	4
.8	באר־שבע	3	2—3	4
.9	הפועל י-ם	3	6—5	4
.10	מכבי יבנה	3	3—1	4
.11	מכבי ת"א	3	3—4	3
.12	שמשון ת"א	3	5—5	3
.13	מכבי פ"ת	3	4—1	3
.14	הפועל חיפה	3	6—1	3
.15	מכבי שעריים	3	2—1	2
.16	מכבי יפו	3	7—2	0

גביע הטוטו

במוקד: לוד מול בית"ר נתניה

מאת סופר "ספורט הארץ"

המישחק המרכזי של מפעל גביע הטוטו של הליגה הארצית מחזור הראשון יפגיש את היורד הלאומי, הפועל לוד, עם המוליך בטבלה המפתיע של משחקי הליגה, בית"ר נתניה. יהיה זה אחד משני המשחקים של בית ב'. משחק שני יהיה בין הפועל חולון להפועל טבריה.

בבית ג' משובצות שלוש הקבוצות הרמת גניות. כמו בשבוע שעבר במשחקי הליגה יהיה הדרבי בין מכבי רמת גן עמידר להפועל רמת גן (בליגה ניצחו עמידר 1—0). במשחק השני יפגשו הכח ר"ג והפועל בית שמש.

משחקי בית א': בית"ר ת"א — בית"ר חיפה, הפועל חדרה — הפועל מרמורק. משחקי בית ד': הפועל רמת השרון — הפועל עכו, הפועל יהוד — בית"ר רמלה. השעה הראשית ב־14.30.

קדם עולמי

צרפת, מזרח־גרמניה או יוגוסלוויה הנבחרת ה־20

פאריס (שרות "ספורט הארץ"). הנבחרת ה־20 שתשחק הקיץ בטורניר גמר הגביע העולמי במכסיקו תיקבע במוצאי־שבת עת ישלמו המישחקים בבית 4 באזור האירופי.

בולגריה כבר הבטיחה עלייתה מבית זה ועל המקום השני מתמודדות שלוש נבחרות — צרפת, מזרח־גרמניה ויוגוסלביה. צרפת מארחת באיצטדיון פארק דהפרנס בפאריס את יוגוסלביה. תיקו עשוי להספיק לצרפתים אלא אם תנצח מזרח־גרמניה את בולגריה במישחק שיהיה בלייפציג בהפרש של 4 שערים. בכל מיקרה חייבת מזרח־גרמניה לנצח כדי לחלוף על פני הצרפתים. יוגוסלוויה תוכל לעלות רק אם תגבור על צרפת ומזרח־גרמניה לא תנצח את בולגריה.

בית 4

.1	בולגריה	7	3—12	11
.2	צרפת	7	4—13	9
.3	מז. גרמניה	7	8—14	8
.4	יוגוסלוויה	7	6—7	8
.5	לוכסמבורג	8	27—2	0

בדמשק יתקיים היום המישחק הראשון בין סוריה ועיראק לקבוע את הנציגה השנייה של יבשת אסיה במכסיקו. מישחק הגומלין יהיה ב־29 בחודש בטאיף, ערב הסעודית.

מתח גובר בין אוהדי הכדורסל

מחר במינכן: שיבוץ למכבי והפועל ת"א

גביעי אירופה

מינכן (שרות "ספורט הארץ"). שיבוץ המישחקים בגביע אירופה לאלופות בכדורסל והגרלת הבתים ביתר הגביעים יתקיימו כאן מחר. מכבי תל־אביב ממתין למעשה רק להחלטה היכן ומתי יערכו המישחקים נגד אלופת ברית המועצות ז'לגיריס קובנה. ההערכה היא ששני המישחקים יתקיימו ב־15 וב־16 בינואר בבריסל. יתר היריבות של מכבי הן: ריאל מאדריד, סימאק מילאנו, לימוז' והציבונה זאגרב. סדר המישחקים יקבע כאמור מחר.

הפועל תל־אביב היא אחת מ־16 קבוצות שיחולקו לארבעה בתים ברבע גמר גביע קוראץ'. נראה כי הפועל ישובץ בבית עם קבוצות מאיטליה, צרפת ויגוסלוויה.

הסגל הלאומי התכנס אתמול, יתאמן היום

מרסר: אני מחכה לרגע שבו אשחק עם מיקי ומוטי בנבחרת

לאוון מרסר המוזמן החדש לסגל הנבחרת מקבל הסברים ראשונים מהמאמן צבי שרף, אתמול במלון רמת־אביב (צילום: עוזי קרן)

כדורסל

מאת גיא צוקר סופר "ספורט הארץ"

נבחרת הכדורסל של ישראל תחל היום את אימוניה למשחקים עם שוויץ ועם אנגליה, במוקדמות אליפות העולם, ללא הקפטן מיקי ברקוביץ, ששוחרר מן האימון. ברקוביץ חלה בשפעת ועדיין חש חולשה, לאחר שנטל תרופות אנטיביוטיות.

לאוון מרסר, שחקן הציר של הפועל תל־אביב, יערוך היום את אימון הבכורה שלו בנבחרת. מרסר נראה נרגש אתמול, בעת כינוס הנבחרת, ואמר אחר־כך: "קשה לי לעכל את העובדה שאני בנבחרת, זה דורש מעט זמן. אני מתרגש וכל מה שמעניין אותי זה להשתלב בנבחרת ולתרום לה, בלי לפגוע באחרים. אני מצפה לשחק עם מיקי ועם מוטי". ברקוביץ עצמו סבור שמרסר יחזק את הנבחרת באופן ניכר. "הוא כוח רציני מתחת לסל ומביא לי תיאבון לשחק. הסגל הזה יכול להחזיר אותנו לדרג א' של אירופה".

המאמן הלאומי, צבי שרף, ביקש מן השחקנים להתרכז כעת בנבחרת ולשכוח את הצרות ואת הבעיות של הליגה. הוא קבע אימון לכל יום, עד יום שני, ואחר כך בכוונתו להגדיל את הכמות לשני אימונים ביום. "השחקנים שהתכנסו היום הם הטובים ביותר בארץ, מבין אלה שמוכנים, רוצים ויכולים לתרום לנבחרת. ננסה לשמור על הרוח הקבוצתית ועל הגיבוש, כפי שהיה באליפות אירופה. ברור שיש תגבורת רצינית בתחום שחקני הפנים (מרסר ולאסוף), אבל אני לא רוצה להגדיל את הלחץ על לאוון. הוא זקוק לניסיון. בהרכב הזה יש אפשרות לנצח את אנגליה, בדיונת, ואני מקווה שאף אחד מהשחקנים לא ייפצע".

אגב, דורון ג'מצ'י הודיע אתמול למאמן שהוא חולה, אך היום ינסה להתאמן. שאר השחקנים יופיעו כמתוכנן: גון חוליס, עופר יעקבי, עופר פלישר, עמוס פרישמן, תומר שטיינהאואר, עדי גורדון, דורון שפע, מוטי ארואסטי, האוורד לאסוף, אלון אופיר, ניר ריבלים וסטיב שלכטר.

ליגה אנגלית

יונייטד בבית נגד טוטנהאם

לונדון (שרות "ספורט הארץ"). שבוע אחרי שנחלה את ההפסד הראשון העונה בליגה, חוזרת המובילה מנצ'סטר יונייטד למיגרשה הביתי באיצטדיון אולד טראפורד — כאשר רבים יתעניינו לראות, איזו השפעה תהיה להפסד זה. יונייטד מארחת את הקבוצה המאכזבת של פתיחת העונה, טוטנהאם, המדורגת במקום ה־13.

ליוורפול, המארחת את האחרונה בטבלה ווסט־ברומיץ', מקווה לסגור את פער שבע הנקודות.

יתר המישחקים: ארסנל — אוכספורד, אסטון וילה — שפילד ונסדיי, איפסוויץ' — אוורטון, לוטון — קובנטרי, ניוקאסל — צ'לסי, נוטינגהאם — מנצ'סטר סיטי, קווינס פארק ריינג'רס — לסטר, סאוטהמפטון — ברמינגהאם, ווסטהאם — ווטפורד.

היום דיון שני בוועדת הבדיקה

לא יוזמנו עוד שחקנים מהנבחרת

מאת משה הר געש

ועדת הבדיקה שמינתה ההתאחדות לכדורגל, לאחר כישלון הנבחרת הלאומית בטורניר הקדם עולמי בתת־הבית האוקיאני, אינה מתכוונת להזמין לעדות שחקנים נוספים מסגל הנבחרת — כך מסר אתמול חבר הוועדה עמי פוסל.

בישיבת העבודה הראשונה של הוועדה, שהיתה ביום ג' השבוע, הופיע בפניה הקפטן הלאומי, אבי כהן, ולישיבת יום א' הוזמנו להעיד שלושה שחקנים נוספים: אורי מלמיליאן, זאהי ארמלי ושלמה קירט. הבוקר אמורה הוועדה לקיים את ישיבתה השנייה. הוזמנו להעיד בה מנהל הנבחרת, אברהם בנדורי, מאמן נבחרת העתודה, אליעזר שפיגל, ששימש עוזר מאמן במסע לאוקיאניה; רופא הנבחרת ד"ר מארק רוזנבלסקי ואורי קרני חבר ועדת הנבחרות.

720 אלף דולר חוב מצטבר של הפועל ב"ש

מזכיר מועצת הפועלים לפגישה עם מזכ"ל ההסתדרות כדי לבקש סיוע

מאת יצחק לביא סופר "ספורט הארץ"

מזכיר מועצת־פועלי באר שבע, בן ציון כרמל יפגש בראשית שבוע הבא עם מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, ויביא בפניו את בעיותיה הכספיות החמורות של קבוצת הפועל באר שבע.

האגודה הבאר שבעית חבה סכומים העוים בסביבות 720 אלף דולר לספקים, לשחקנים ולגורמים שונים הקשורים בתיפקוד הקבוצה. מכיוון שזהו חוב מצטבר, הרי שהריבית הבנקאית עליו תופחת מיום ליום וכל המאמצים שנעשו על ידי מזכיר מועצת הפועלים בחודשים האחרונים לגייס מקורות מימון לא הועילו.

פרט לגרעון המעיק בו מצויה הקבוצה קיימים עיקולים על כל חשבונות הבנקים כפי שמסר היו"ר צורי דבש.

בגביע הגרמני

פרנקפורט (שרות "ספורט הארץ"). שני מישחקים יהיו מחר בשמינית גמר הגביע המערב־גרמני בכדורגל. קבוצת החובבים טריר, שהדיחה בסיבוב הקודם את מחזיקת הגביע באייר אורדינגן, תארח את באייר לוורקוזן, בעוד שהמבורג מהליגה השנייה תשחק בביתה נגד בורוסיה דורטמונד.

NON-RESIDENT AMERICAN UNIVERSITY DEGREES

It is possible – *it is honestly possible* – to earn good, usable Bachelor's, Master's, Doctorates, even Law Degrees from recognized American universities, without ever going to America. The time involved can be quite short, and the cost surprisingly low. *May I air mail you free information, without obligation?* Dr. John Bear, 9301 N. Highway 1, Suite 893, Mendocino, CA 95460, U.S.A. Telephone: (707) 937-4226

לרות ואליהו איזקסון
נשיא התאחדות האכרים
לארבל ועו"ד אהוד הוברמן
ברכות מאליפות
להולדת הנכדה־הבת
התאחדות האכרים בישראל

רשת עמל — ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל
אנו מודיעים כי החל מ־15.11.85
עברנו לביתנו החדש
כתובתנו: קהילת קיוב 15, מיקוד 69410
כתובת לדואר: ת.ד. 303 מיקוד 61002 תל־אביב
טלפון: 03-497444
"עמל" רשת מכללות לסכאים הנדסאים, בתי־ספר תיכוניים מכלולים ומקיפים, בתי־ספר לנוער ובתי־ספר תעשייתיים, נתיבים מכבר להשכלה.

למכירה ב"מחירי מציאה"
ZETTELMEYER מחפרים חדשים
דגמים 501, 1000, 1700, 2001
מחפר משומש דגם 4001
מטאטא כבישים JOHNSTON – משופץ
חלפים לנ"ל, למנופי HYMAC
ולמכבשי HAMM
לפנות: לאבטמן – המלחים חברה להנדסה בע"מ
אזור התעשיה פתח תקוה טל: 9229294

חדשות חוץ

שובתים בבי"ח בסוואטו הסגירו עצמם למשטרה

העובדים השובתים על רקע דרישות להעלאות שכר שרו שירי חירות ונכנסו למכוניות המשטרה מרצונם, לאחר מעצר 7 ממנהיגיהם, ביניהם עובדי ניקיון, טבחים וסבלים

יוהנסבורג (אי־פי). מאות עובדים שובתים בבית־חולים גדול לשחורים הסגירו עצמם לידי המשטרה במחאה על מעצר כמה ממנהיגיהם. המשטרה עצרה אותם — כך מסרו עדי ראיה. המעצרים אירעו ביומה השני של שביתה בבית־החולים בסוואטו, בפרוץ שביתה על רקע דרישה להעלאות שכר של עובדים לא־מקצועיים.

עיתונאים שהיו במקום סיפרו, כי מאות פועלים שרו שירי חירות במהלך הבוקר, כאשר המשטרה עצרה שבעה מהמנהיגים, ביניהם עובדי ניקיון, טבחים וסבלים. לאחר מעצר המנהיגים נהרו ההמונים לעבר המשטרה, שהריצה אותם במורד אחת הדרכים בבית החולים והקיפה אותם. השובתים החלו להיכנס למכוניות המשטרה מרצונם, לאות הזדהות עם המנהיגים העצורים. לא ידוע עדיין אם השובתים, שהגיעו לתחנת המשטרה בכל רכב משטרתי שנקרה על דרכם, יועמדו לדין.

בית־החולים בסוואטו הוא בית־החולים הגדול ביותר לשחורים. העובדים, ששכרם נע בסביבות 60 דולר לחודש, דורשים העלאות שכר בגובה של כ־40 דולר.

לאחר 16 שנות עימות

דאבלין אישרה ההסכם לשלום בצפון אירלנד

הערכה: ההסכם ייחתם היום בפגישה בין תאצ'ר לעמיתה פיצ'גרלאד

דאבלין (אי־פי). ממשלת דאבלין אישרה אתמול נוסח של הסכם עם בריטניה על השכנת שלום בצפון אירלנד, לאחר 16 שנות עימות.

בתום ישיבת ממשלה בת חמש שעות נמסרה הודעה קצרה בה נאמר רק, כי "הממשלה בחנה את ההסכם האנגלו־אירי ואישרה אותו".

גם ממשלת בריטניה דנה אתמול בנוסח הסופי של טיוטת ההסכם, אך בהודעתה לא נאמר איזו החלטה התקבלה.

עיתונים איריים ובריטיים העריכו אתמול, כי ההסכם ייחתם היום בפגישת פסגה בין ראש ממשלת בריטניה, מרגרט ת'אצר, לעמיתה האירי גארט פיצג'רלד, שתיערך בבריטניה, באירלנד או בצפון אירלנד.

השליח המיוחד של הארכיבישוף של קנטרברי, טרי וייט, בבואו לביירות. השליח סיפר לעיתונאים, כי הצליח ליצור קשר עם החוטפים האמריקאים. "המו"מ מתקדם", אמר. (צילום אי־פי)

ארגון הבריאות העולמי:

בראש רשימת חולי איידס באירופה — דנמרק ובלגיה

קופנהאגן (ע"ד). דנמארק, בלגיה ושווייץ עומדות בראש רשימת המדינות ביבשת אירופה מבחינת מספר חולי האיידס הרשומים — הודיע ארגון הבריאות העולמי אתמול.

סקר שנערך ב־18 מדינות ביבשת אירופה, ביניהן שתיים מהגוש המזרחי, הראה כי מספר המקרים החדשים של מחלה קשה זו, שטרם נמצא לה מרפא, מכפיל עצמו כל שישה חודשים עד 12 חודשים.

דו"ח ארגון הבריאות העולמי אומר כי 1,300 מקרים של תסמונת כשל חיסוני נרכש (איידס) נרשמו באירופה בהשוואה ל־15,000 בעולם כולו. הדו"ח מוסיף הערכה, כי קרוב ל־100 אלף מתושבי אירופה עלולים להיפגע במחלה זו כיום.

הדו"ח מדבר על פעולה בדחיפות מיוחדת, כדי להגן על תושבי אירופה מפני מחלה כזו. בצינו כי מחצית, מספר חולי האיידס הרשומים מתו תוך זמן קצר מזמן שהמחלה הובחנה אצלם.

בבלגיה יש כיום 10 מקרי איידס רשומים לכל מיליון תושבים. אחריה באה שווייץ עם 9.7 ודנמארק עם 9.4.

אחרי דנמארק נמצאת צרפת ברשימת שכיחות חולי האיידס באירופה ולפי הערכה יש בצרפת שבעה חולי איידס על כל מיליון תושבים. יתר הסיכומים הם בלוקסמבורג 4.6, במערב־גרמניה 3.6, שוודיה 3.3, בריטניה 3.1, הולנד 1.0, יוון ואיטליה 0.9, פולין, צ'כוסלובקיה ואיסלנד דיווחו כי אין אצלם מקרים של איידס.

מקורות נאט"ו בבריסל אישרו:

ירדן תרכוש כנראה בקרוב מטוס טורנאדו

הרכישה הצפויה כבר אושרה ע"י בריטניה, מערב גרמניה ואיטליה

מאת דניאל דגן סופר "הארץ" באירופה

בריסל. ירדן תרכוש כנראה בקרוב את מטוס הקרב וההפצצה האירופי "טורנאדו", אישרו אתמול מקורות נאט"ו בבריסל. הרכישה הצפויה כבר אושרה על ידי בריטניה, מערב גרמניה ואיטליה — שלוש המדינות השותפות לפיתוח ולייצור של ה"טורנאדו".

לפי הידיעות המתפרסמות כאן קיים לא ברור באיזו דרך תבחר ירדן, כדי לבצע את הרכישה. אפשרות אחת היא, שירדן תזמין את המטוסים דרך חברה, שמקום מושבה בלונדון. אפשרות שניה היא, שירדן תקבל את המטוסים מערב־הסעודית, שהיא בצידה תוזמן במטוסים נוספים אצל החברה להרכתית.

תאצ'ר ל"פיננשל טיימס":

"ארוץ לעוד קדנציה על מנת להשלים הרג הסוציאליזם"

לונדון (ע"ד). ראש הממשלה מארגרט תאצ'ר אמרה בראיון ל"פיננשל טיימס" אתמול, כי היתה רוצה בעוד חמש שנות שלטון, כדי לבצע את המשימה שנטלה על עצמה והיא "הריגת הסוציאליזם" בבריטניה. לאחר מכן היא תתכונן על פרישה.

גב' תאצ'ר אמרה "בסוף תקופה נוספת של חמש שנות שלטון ולאחר שאהיה ראש ממשלה 11.5 שנים, יהיה על מישהו אחר להרים את הלפיד".

ראש הממשלה, שנבחרה לתפקיד ב־1979, כבר עברה את מחצית הכהונה השניה שלה. היא צריכה להכריז על בחירות כלליות בתחילת 1988. בלאו לה 60 בחודש שעבר הגיל הפרישה המקובל לנשים עובדות בבריטניה.

יורש אפשרי לגב' תאצ'ר הוא יו"ר המפלגה השמרנית, נורמן טביט.

אם הצילה בתה לאחר 90 דקות קרב עם תנין

נאגיני, קניה (ע"ד). אם נאבקה 90 דקות עם תנין, כדי לחלץ את בתה בת ה־10 ממלתעותיו בנהר מאנה, העובר ליד כפרה בצפון מזרח קניה — מסרה סוכנות הידיעות המקומית אתמול.

התנין נכנע לאחר שאשה נוספת חשה לעזרה ודקרה אותו בעיניו. הילדה ניצלה, אולם הרופאים תפרו חתכים באוזניה.

הארץ הלוח החדש מעריב
בשיתוף ג'רוזלם פוסט. העיר. כל העיר.
המשרד הראשי: רח' הנגב 4, ת"א, מיקוד 66186, ת.ד. 28211 ת"א.

מנהלים בע"מ
איתור ומיון מנהלים ויועצים בכירים
לחברה תעשייתית מבוססת בענף הפרמצבטיקה והקוסמטיקה
דרוש:
מנכ"ל
לניהול כללי של חברה הכימיקה כ־70 עובדים, ומרחיבה פעולותיה.
מועמד מתאים: יהיה בעל נסיון בתפקיד דומה בחברה דינמית (רצוי בתחום מוצרי הצריכה) או בעל נסיון ניהולי בכיר המכשירו לקראת תפקיד זה.
מקום העבודה: מרכז הארץ.
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים", ת.ד. 4665, תל־אביב 61046.
סודיות מובטחת
MENAHALIM LTD. EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

למשרד מהנדסים דרושה
פקידה
עברית/אנגלית
למשרה מלאה, או חלקית, נסיון של 5 שנים, ל־5 ימי עבודה
להתקשר: 04-727418

הלוח החדש
קבלת מודעות 24 שעות ברחוב
מודעות משפחתיות דחופות וכל יתר סוגי המודעות ל־הארץ מתקבלות 24 שעות ביממה ברח' דיזנגוף 118 (מול כסית)
טל. 239952, 248518

לחברת בניה בתל־אביב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג ב' או ג'
נסיון של 3 שנים לפחות.
לפנות בכתב: ת.ד. 20111, ת"א.

למלון גדול בצפון
דרוש
סגן מנהל
בעל תעודת הסמכה לנהול בתי מלון
נסיון של 5 שנים בתפקיד דומה
על המעוניינים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 29280 ת"א עבור סגן מנהל

מקור
לקונצרן תעשייתי המונה אלפי עובדים ברחבי הארץ
דרוש
משנה למנהל כללי
אקדמאי בעל נסיון רב ומוכח בניהול מערכות וארגונים גדולים. דגש מיוחד לנסיון בתכנון ארגוני כולל ואבחון אסטרטגי של גופים המפעילים נושאי כספים, שיווק, יצור וכח־אדם במבנה של קו־ומטה.
מבוקשת אישיות ניהולית אשר בנוסף לניהול השוטף, תתווה את מדיניות הקצאת האמצעים והמשאבים הכספיים והטכנולוגיים, תוך שימת לב מיוחדת לשיפור המערך הארגוני הקיים ולארגונו התעשייתי המחודש.
התנאים שיוצעו לאדם המתאים יהיו דומים למוצעים בחברות פרטיות גדולות המייצגות את רוב תוצרתן.
נא לפנות לטלפון 248211 לקביעת ראיון.
סודיות מוחלטת מובטחת
מקור, שרותי מידע ישראלים בע"מ רחוב מלכי ישראל 19 תל־אביב טל. 228407
25 שנות נסיון בשיבוץ לתפקידי מפתח

למושב חצבה — דרוש/ה
מדריך/ה חברתי
צעירים בעלי מרץ ונסיון מתבקשים לפנות אל ועדת־נוער, טלפונים: 057-81511, 057-81513, 057-81475

GOULD
טכנאי הנדסאי שרות למחשבים
דרישות המשרה:
■ נסיון שנתיים בשרות מיני מחשבים וציוד היקפי מגוון בחברה מסחרית.
■ שרות צבאי בתחום קרוב יתרון.
לפנות: גולד רח' מדינת היהודים 60 אזור התעשיה הרצליה 46766 טל. 052-557148
זמנים חדשים במחשבים

לארגון כלכלי גדול בצפת
דרושים
מנהלי חשבונות
בעלי נסיון רב (סוג 2 או 3)
לעבודה אחראית ומעניינת.
לפנות בטלפון 30791-069.

לחברת פיתוח וסחר בתל־אביב
דרושה:
כתבנית
★ הדפסה במעבד תמלילים עברית — אנגלית.
★ עבודות משרדיות שונות.
נא להתקשר לטל. 03-332089, בשעות 9.00—16.00.

אמקור
לאמקור מקררים דרוש
מנהל עבודה
★ צעיר עד גיל 35.
★ בוגר בית ספר מקצועי.
★ בעל נסיון של 5 שנים בניהול עבודה.
המעוניינים יפנו בכתב, בצרוף קורות חיים, לת.ד. 2850, ת"א 61027.
— סודיות מובטחת —

אייטונג
דרושים
איש מכירות
★ אדריכל או בעל נסיון בענף הבניה
מנהל/ת חשבונות
★ נסיון של 5 שנים.
נא לפנות בכתב לת.ד. 17 פרדס־חנה, מיקוד 37100.
משרד ראשי: קהילת ונציה 8 תל־אביב טל. 03-491515
המפעל: פרדס חנה טל. 063-79073

למפעל חדש לייצור מעגלים מודפסים בת"א
דרושים
★ מזכירה דוברת ומדפיסה עברית—אנגלית
★ לבורנטית
★ מתכנתים/ות
וקודחים/ות עובדי/ות C.N.C.
★ מבקרים/ות איכות
★ עובדים כלליים
★ מנהל/ת חשבונות
רצוי בעלי נסיון
לקביעת ראיון נא לטלפן: 03-812175—6 בין השעות 9.30—16.00.
— סודיות מובטחת —

הארץ (הלוח החדש) מעריב

בשיתוף ג'רוסלם פוסט. העיר. כל העיר.

המשרד הראשי: רח' הנגב 4, ת"א, מיקוד 66186, ת.ד. 28233 ת"א. טלפונים למסירת מודעות: 371222 (רב־קווי) בלבד.

מודעות מילים בלוח החדש

בפחות מחצי מחיר

ביום ו' במקום 40.208 שקל עכשיו 18.400 שקל

ביום חול במקום 30.736 שקל עכשיו 12.200 שקל

ירושלים

קבלנים

★ בהר נוף בבנין גדול של דירות בשלבי בניה לבניה מיידית, כולל מבואות ובניית "אחד סלי" 287973, 288588

★ ביזמת בבנין מדורג, דירות 5 חדרים וקוטג'ים, 4 חדרים "בר" שלו" בבנין המלכה 4, 227775, 225840

★ בקומת שנית על גבעה רמה, 5 במפרצים, גגות, חניה + מחסן 668736

★ הר נוף הדירות הכי טובות מסוגן מגדלים בהר נוף, 4 חדרים הגל מ־65.000 "מיכאל סמאר" בע"מ 225226, 228993, 223017

★ בואו לקנות ברמת שרת, בבנוע המגדל "ישראל" דירות 3, 4, 5 חדרים, פרטים והכוונת "צימוקי" 221415"4

★ מבצע ל־10 הדירות האחרונות ברמת שרת בבנוע "קוטלר עידקא" דירות 4 חד' + גינה + מחסן + ארונות מטבח ממשאים, מכירות: "צימוקי" 221451/4

★ לאן כולם רצים לפרסום בלוח? ... בפרסום והכוונה כמובן 244415

★ הר נוף דירות 3, 4, 5, 5 + גינה, 7, מבהמים 3, 4, 5, "דיל ישראל אמריקאי" 817657

★ הגבעת ארזים מבציע בבנעת זאב 4"מ חדרים קוטג'ים 5 חדרים ברמות, בגבעה ירושלים 4"מ חדרים וקוטג'ים במאורים 234733

★ מבצע מכירות בגבעת קנדה, דירות 4, 5 חדרים, קוטג'ים 6, 7 חדרים בבבנע, בלעדי לאמבסדור 668101

★ 5–6 חד' דירות בן המגוהות, בבניה משלת, פרץ מהגרים, בניה מיידית, בואו להרשם מהירה 668101

וילות ובתים

★ בסביבות ירושלים וילה מפוארת ובחורות מבודדים הגליה, שכה עגק, "תיווך מקבל" 242006/7

★ בגבעת קונסול 6 חדרים, נוף כפרי + מחסן מאמר 97 מ"ר + גינה 140 מ"ר בלעדי לייאה" 248012 (מלו"ן)

★ בשכונת לין בית בנוה, אחר רות בניה, נוף 205.000 "כוך" 243105/6

★ בבקעה מבוחאה 6 + 6 מחסנים + חניה הסקה פרטית 220.000 "כוך" 243105/6

★ בבנעלה ארזים בנה כינוך, וילה כבאורת 138.000 "פ.פ.ס. נכסים" (מלו"ן) 228096, 252821

★ בהוזמנות למהיר הוולכה קוטג' בפאר, 270 מ"ר, ליד תלפיות, לפרטים בשעה 2262/31 (בחול)

★ ברמות 82 קוטג' 5½ + מרפסת, נוף 85.000 "בית כרמל" 247999

★ קוטג' הצר בתים הד מושפחתים, מהמבדים בבנעת, "מיכאל סמאר" 228993, 225226, 223017

★ ברמות קוטג' 5 גינה ושיכלולים, טל' 632860, 863592

★ בהווזמנות בבונות, קוטג'ים דירות גן, "צימוקי" (מלו"ן) 221451"4

★ רמת שרת מבוחאה משמר כמו־ החד, כל השכלולים 667244

★ ליד מלון קינג דיוויד וילה מידות + גנה, הפמתחות בישרון 222317 (מלו"ן)

★ במלה ארוסים שלד גדול בנה ביונק, מחיר הסמי 635350

★ בבנעט עליות 750 מ"ר + נוף 120.000 בלעדי ליקינג דיוויד (מלו"ן) 633036

★ וילה במבשרת 200 מ' בניה נמד 125.000 גול"ן השקעות 246743

★ ארנונה קוטג' 6, גינה גדולה, בנויה ארכחתית "אבי כהן" (מלו"ן) 233125, 228922

★ בעין כרם וילה מרוחות ומפוארת עם גינה לשנה "אבי כהן" (מלו"ן) 233125, 228922

★ במבשרת וילה מוזר 5½ מרוחות והמשכללת, גינה מטופחת, "כוך לי" 244008, 232742 (מלו"ן)

★ בית הכרם והקטמים וילה 6 + גינה עקית אפשרות בניה, מיוחד "כוך לי" 244008, 232742 (מלו"ן)

★ גבול קרית שמואל, קוטג' 7 גמלא, הסקה ובניה פרטית "קורין דבר" 532131/1604

★ במבשרת קוטג' תלת מפלסי + גינה, נוף, מקום טוב 543407

★ עין כרם בוגר וילות הדשה 8 ... 417876, 370.000

★ במרשבה ברכות קוטג' בבית ערבי, כניסה פרטית + גינה 619434, 248067

★ ברמות בבנה ביותר גוגדר 2 רד משפחתי מיוחדת 8 חדרים, נוף מרהיב "ילי עלית לבנין ופיתוח בע"מ" 690961

★ במבשרת הדשה וילה מפוארת שלד, בעין כרם בית מודר + נוף, בהלפיות, מבוחאה עבק "אחוד נכסים" 541627

★ בעין כרם בית + אפשרות בניה + גינה + חצר, "ישראל" 416117

★ בהוזמנות בבית שמש בבנה בוהן קוטג' 230 מ"ר גינה 234425 בחול

★ בקטמול קוטג' 5 + מרפסת וגינה + דירת יחידים 543196

★ מבויאה בית רז מפלס 7 + גינה, שקט "תיווך דבורה" 874652

★ חייבת להמכר קוטג' בבעלות אלרם (גן), תלפיות 3, כניסה פרטית, נוף, עליה לגג, 99.750 אגלו סכמון 221161 (מלו"ן)

★ קוטג' ברמות 02, בית בישראל, מרוח, נוף, 5½, בלעדי לאמבסדור 668101

★ במרשבה הרציות 6 בסגנון עתיק, פרטיות, שקט, גינה בלעדי לאמבסדור 668101

★ מפוארת 6 + גינה כ־180 מ"ר, חניה מקורה, בחסן, הסקה פרטית, בניה גמורה, מיידית, בנה רמה, אמבסדור 668101

★ בבעזי רהו המלך דירות גאר 4, 3, 2, כניסת בנייה, בנוב הסקה פרטיות, ליד פלבן המלך דוד, אמבסדור 668101

★ במקום צוק וילה 8 + גינה + נוף, שקטה, בסביבה 545334

★ קוטג' 6 כרמות, מבוך לבנה ביוכן, נוף, 524394 בערב

★ קוטג' בבגן מרבון, 6 חדרים + חדר ארונות + פ"א, 3 שירותים, במרסים, גינה, 135.000 417235

★ בבבשר קוטג' מבוחאה 6 + שירד תים בפלים, נוף 714624

★ אשרית קוטג' הוזה רובון למבירה בנייה הרגשה, 104.000 951780 בחול

★ בשבות בקעה, משכנת טאר, קוטלים 4½, 6 חדרים בשכונדים בניה גבוה 224181

דירות 4 +

★ קריית יובל קומה ראשונה 100 מ"ר, 4½ חדרים, פינות, יציאה לגינה, משכללת, מומלץ לראות 532437, 412401

★ בבית הכרם 2 מצוחות, 4 רג חדרים, 422058, 534331, 150.000

★ במוזרות הרצל 4½ ק"ק, 2 כניסות, מתאים לקליניקה, 522672, 763510

★ בקריית מנחם 4, מטבח אמריקאי + דוד"ש + הסקה, מסודרת, 415559

★ בקריית מנחם 4 + גינה + מחסן, 536028, 422058, 534331, 85.000

★ בבנעה הצרפתית 4 + מחסן, ארונות קיר, ק"ב, מיידי, 812739

★ בארנון הבציב הרשה 4, ק"ב 120 מ"ר, שירותים ואמבטיה כפולים + מחסן, 712848

★ בגילה קוטג' בהמיש 4½ + גינה + ארונות, כיורים, 761103

★ בגילה בבניינים, דירת 4 חדרים, שירותים כפולים, גינה + תוספת, 769925 בחול

★ בגבעת מרדכי (גלר) 4½ מרוחות + כיורים, ק"ב 631245 בחול

★ תלפיות (בית"ר) 4, מרפסות סגר רות, ק"ב 120.000 711789

★ בארנון הבציב 4 משוכללת, ק"ב + ארונות, מטבח אמריקאי 716869

★ תלפיות (בית"ר) 4 גדולה חסר דירות, ק"ב 90.000, 712749

★ בהלפיות הישנה 4, ק"ב, כיונים, מרפסות, דוד"ש, 719798

★ ליד בית אליעזר 4 + כיונים + מרפסות, כדאי לראות, 665704

★ להעדים בגילה (מבורלת) 4 ק"ב + מרפסות + נוף 766279

★ בקריית יובל ולסה עלית 4½ ק"ב מרוחות, יפה + דוד"ש, 425433

★ רמת שרת מבוחאה, מפואר כמו חוד כל השכלולים 667244

★ בהוזמנות בנוה יעקב (גלוק 4 ,1601, מיידי, 221451 צימוקי

★ בגילים 4, בקריית מנחם 4 + הסקה (פרטית), 636889, 650869

★ בבית הגן 4, ק"ד + שירותים כפולים + דוד"ש, מרפסות מסודרת 932485, 82.000

★ בגן סיטון מבוחאה 4½, 130 מ"ר נוף, ארונות, מחסן 633722 בחול

★ בנוה ברמות 5 מפוארת, שקט, גינה גדולה, מחסן, חניה, הסקה פרטית אמבסדור 668101

★ בנווה יעקב דונקר 4 נוף, בניה נמרות, מיידית 48.000 אגלו סכמון 221161 (מלו"ן)

★ במרשבה מיפארת בבית ערבי 4, מרפסת עקנית, הסקה ביתית, מחסן, שומה אגלו סכמון 221161 (מלו"ן)

★ בגשושוויזנבסקי 4 ק"ב מחסן גדול, נוף, יפהפיה, 99.000 אגלו סכמון 221161 (מלו"ן)

★ בהר נוף 4, מחסן, נוף, סוכה 70.000 אגלו סכמון 221161 (מלו"ן)

★ בגילים 4 ק"א כניון דרים ונמר ... 125.000 אגלו סכמון 221161 (מלו"ן)

★ בבעלות רמה מו"ל 4, מחסן, מעלית, 79.000 אגלו סכמון 221161 (מלו"ן)

★ בבית הכרם (הגבאו) 4½ ק"א נוף, 93.000 אגלו סכמון 221161 (מלו"ן)

★ רחביה 5 + מבב מבויין, הסקה פרטית, רחוב שקט, אמבסדור 668101

★ במריאבד מלכיה 4½ מפוארת ק"ב שקט "תיווך דבורה" 635459

★ במעלות דפנה 6½ רד מפלסית, ארונות, מרפסות, נוף, בהוזמנות 812653

★ בבמבשריה לין 4 + גינה מסודרת, נוף, 127.000 דולר, 415858

★ רמת אשכול 4 + פ"א + נוף + ארונות 65.000, דומן נכסים 661374

★ במביזר 5 + נוף מרהיב, קומה נוחה + מחסן וחניה, דומן נכסים 661374

★ במבשר מור 4 מרוחת ק"א + מרפסת סוכה 82.000 "ישקר" 222597

★ בקריית שמואל 5 חדרים + מרפסות הדירות הגל 118.000 + מ.א.ב "בניני ישקר" 240557

★ בבמבשר הרדמבתי מבוחאה בחל־ פיות, 5 חדרים + מטבח אמריקאי + 40 מ"ר מרפסות "ישקר" 245724

★ בקריית כשואל 4 בגילה ומסודרת + מרפסת דרומית "ובאמון יתר" 252581 (מלו"ן)

★ בקריית יובל ק"ב 4½ + פ"א, דרומית, שירותים כפולים 413479

★ ארנון הבציב 4 ממבוה ולום, רשוי בנה, בהוזמנות 721356

★ בהלפיות קוטג' 4 משאר, ק"ב, דרומית + מרפסות + מחסן 714545

★ בהלפיות הישנה 4 מפוארת, ק"ב "דאסי" 245647, 88.000 (מלו"ן)

★ בבנזולום בבניה 5 חד' מרווחים, גינה + מרפסת לדליה" 222758, 723578

★ בבית הכרם 4 ק"א, ק"ב, גינה, מקום נוח 541554

★ חייבת להמכר בגילה 4, כונים, נוף, תוספת, 763198

★ בגילה במהרדים מפוארת, 140 מ"ר + גינה פרטית 760326

★ במכבת זאב 4 + גינה + מחסן, אבן, מפוארת בהוזמנות 552551

★ מפואר בגן מיטון 4½ מפוארת, ק"ב 73.000 "הירידה" 416348

דירות כללי

★ לפרטית מרוחבי ערב בבירות מהוה, ביום א' 19.00 במלון "הר כלל". קונים דירות לבניה מיידית הרשמה לשלב ג' בפרויקט בגבעה נבו (מעלה ארוסים), פרטים "בניני ישקר" 240537, "כבנוה נבר" 227418

★ לשושן מציע כמפר דירות בפסגת זאב ובקריה הדירות בתנאי "מבואר" פרסים ב"סקלים" 246146

★ במחיל מבוהאה, נוף מרהיב, לפיני מיידי 96 מ"ר + 54 מ"ר מרסות, אמבסדור 668101

★ בקריית מנחם 4, ק"ב + מחסן, ותיקה, בגילה 3, ק"ב מבהאה, ברמות 3, ק"ב בהזמנות "א.ר. נכסים" 221860, 245414

★ מבצע מכירות בגבעת קנדה, דירות 4, 5 חדרים, קוטג'ים 6, 7 חדרים בבבנע, בלעדי לאמבסדור 668101

★ דירות לצעירים הגלי סעם מיוחד בבקעה, בית 2½ + בית גנים, גינה מטפש, בלעדי לאמבסדור 668101

★ בהלפיות כומר מבוין 2 חדרים שמורה, ק"ב 03"728106

שכ"ח

★ בבקעה, בבבעת המריקים בירים, להשכרה דירות 4 עם (תוקפה) לטוסת. 222913

★ קוטג' 4 בבבעת זאב + דוד"ש, כיונים מרבים, 03"553366, 03"510046

★ 4 ברמות (במרוהים) טלפון, בינוה נמרות, הסקה פרטית, 248648

★ מכבת זאב 4 חדשה + כיונים, ק"ב 150. 322039 בחול

★ בהוזמנות 4 חדרים בגילה אפשרי מרוחות 665732

★ דירות חדר + הסקה בבית הכרם ומנב הבירים 522750

★ בנוה יעקב 4½ כניסה נמרות + טלפון + גינה הנר 815269

★ במעלה ארוסים שכנה דירת 4 ק"ב מידי 541941

★ במעלה ארוסים 2 + טלפון ק"א ריוהם חלקי 817113 בחול

★ בקריית יובל 2 + טלפון מרוהם חלקי טל' 420820

★ במרכז העיר 2 מרוהות + טלפון 235947

★ חדר להשכיר לבודד או אישה תמורת נקיון 633907

★ בבית הכרם 4 לשנתיים מימוזר 532050

★ במבשרת הרדשה 3½ + טלפון + דוד"ש אותו"צ בחול 424926

★ ברחוביה 1½ טלפון, דוד"ש ארון, מקרה, בן 5 766154

★ בגילה דירת חדר מרוהות + טלפון 768266, 155.000, 451288

★ בקריית מנחם ניקודאה 3 מרד הות טלפון, ארונות הסקה דוד"ש 03"254506, 82"242417

★ בקריית משה קוטג' 3½ שקט, מרוהם/ריק מתאים גם למשרד "סאל" 2244567

★ במרכז מלכיה 4 מרוהות ק"ב + מעלית, הסקה לפחות ארוך למנורים/משרד מיידי אמבסדור 668101

★ בבית שמש בית בודד 3 + גינה יפהפיה (רהוט) 719874 בחול

★ בבנריה 5 + טלפון + דוד"ש הסקה פרטית מיידית 638066

★ הל"ה 3 + טלפון + מרפסת אמבסדור להקופה ארוכה 661944

★ בגילה 3½ + טלפון הסקה שכנמה שבוע 251868, 250.000

★ רמת אשכול 4 + טלפון + או + ריהוט חלקי מיידי 542127

★ בבבעת המבטר וילה מרוהות חלקית + טלפון 961537, 618204 בחול

★ ארמון הנציב 3 + טלפון ריהוט חלקי ק"ב מיידי 630730

★ ע"י רחוב הנציר 3 יפה + טלפון 651820 16.00

★ בקריית משה 4 במרכז ע"י שרותת המוחרי לקוקים 528162

★ להשכרה בירושלים בית בודד 10 חדרים שקט מרוהי, אלים, שרותים, מתבונים, הסקה לפנימיה אכסניה או בית החלמה אמבסדור 668101

★ ברמות א' 3½ ק"ד 190 אגלו סכמון 221161 (מלו"ן)

★ במבשרת וילה 4½ מיידית 400 אגלו סכמון 221161 (מלו"ן)

★ 3 חדרים ריקה קד מעלית נוף רמת שרת 423507

★ בקריית הרירות 4 + טלפון + דוד"ש, נוף, 280, בחול 710313

דירות 1½-1

★ בקריית יובל (השקטה) 1½ + אפשרות בניה, "כוך לי" 212742, 244088 (מלו"ן)

★ ברחובע בן חן חדר + דוד"ש, ק"ב, חייבת להמכר, "הקריה" 410101

דירות 2-2½

★ דירה "בסגנל הזהב" יהנה השקטה בבשובה העופלה, הרואה, קבלנות בשלוחת הגמש שקל. דירות 1½, 2, 2½ חדרים, דירות פנוי הגמר כמרכז יהודי, האיכותי למכר הגרים, טל' 219235

★ במרשבה הזדרות, בחנות, דוד"ש, מרפסת, שמש והסקה 666155

★ בגן מיטון 2 + גינה 42.000 למשקיע בבלעדיות "תוך מבחר" 249579

דירות 3-3½

★ ברמות 3, ק"ב + טלפון + כיור נים, 815258 (בעבודה) 224119

★ בבגבעת הבנדה 3½ חדרים, משופצת וממוזגה + מחסן, 97.000 818416

★ גילה ב' 3½ (בבארבקם) מרפסות, דרומית, דוד"ש, מטבח מסודר 765758

★ ברמות דניה 3 גדולים + פ"א + כיונים, ק"ב 02"666706, 03"914157

★ בהוזמנות בבמעלה ארוסים דירות 3 + פ"א, ק"א, מסודרת 251902

★ בנוה יעקב 3½ בהוזמנות בהלפיות 4, ק"א, 98.000 334486, 228548

★ ברמות 3½, ק"א יפהפיה, מחסן, דוד"ש, מסבה 862228 נחל

★ רמות ב' 3 לוקסוס, 90 מ"ר + הגד 817118, 75.000

★ בבקעה מרדכי היהודי 3½ משוכללת + מרפסת, יציאה לגינה 716498

דירות בדמי מפתח

★ בהלפיות 3 + הצר, הר קומה, מבוסכה כניסה נפרדת אזור שקט, הזמנות בב.נ.ב. 232535

★ ברחביה 3, ק"ב בהלפות דירת הדר "יאה" 248012 (מלו"ן)

★ בהוזמנות בבתים דירת גג בת חד + מרפסת עקית 6.000 מיידי, 223342

★ ברחביה 3½ ק"ב 32.000 פוני גמיים "תיווך מבחר" 249579

★ בהמורייה קאול המלך 3½ + גלריה במשפצת + הסקה, דוד"ש 819935

★ מעוניין בדירת חדר או שניים, ללא תיווך, 410385

★ בהלפיות הדר למכירה 3.000 למגורים 5.000, הגבינה 225786

★ מציאה הדר בהלפות + דירת 2 "תוך" 241030, 246666

★ דירת חדר + אמבטיה בהלפות 520790, 527253

מגרשים

★ מגרש עם בית יכן בקריית משה, מהרת המחיר, יאחוק עת. 228585 ללא מתווכים, מיום ראשון

★ בחיפה בכרמל מערבי בוש 10732/19, בתפקו "נכסים" 252095

★ למכירה בגרול אמנו גג + זכויות בניה, 765530, 664648

★ הצעה מעטה לקבלנים, ליזמים ולמנהלי פרויקטים קרקע למכירה בארנון הנציב, עם אפשרות בניה ל־100 חדרים. כל הקודם זוכה, 246143 243442 שעות 8.00-14.00 בעבודה

★ באמיגהה מגרש לבניה מיידית 3 קוטגים, מיודד. 210.000 אגלו סכמון 221161 (מלו"ן)

מחסנים

★ בהלפיות/בקעה רחוש מחסן/ מתוף + השמל, מים וכיור, לשמש במצוה, בשבת 03"596141 ובחול 02"718764

★ מיידי בשכ"ת מוסון ביחד ילין לתקופה קצרה/מבוחבה. 242661

★ בשכנית מגורים 2 מחסנים 12 מ"ר כ"א 532388, 535115

ביקוש דירות

★ לקנייה בקריית משה 4 רצוי/ בית, 537768, 281821

★ באוזר תלפיות בשכ"ח דירת 3 לא יקרה. 713429

★ מעוניין לקנות גג לבניה בקריית משה או גאולה. 877137

★ 3–4 חד' בבקעה המושבה הגר־ מנית ללקוחות רציניים. לדליה, 725370, 222758

★ דרושה דירה בשכ"ח בשכונת קוטי חור. מקייק 821188 בחול

★ חברה להמצה מסרים מבקשת דירה, 3. חדרים, + טלפון בקטמון, בשכונה בגדור רמת אשכול ומגון ירושלים. 815386

★ דרושה בשבירות דירת חדר/ שניים בעיר. שקט, 531316

★ ח.דרושות דירות מרוהטות ורקות להשכרה, לבניה ולתיירים. 249579

הצעות עבודה

★ דרושות אחיות לבית אבות מטפל, העבודה במשמרות. 682188

★ בעין כרם עזרה, 5 שעות בשבוע, פעם־פעמיים. 416479

★ אבי מחפשים אדם ובנוכן לבנות לעצמו הצלחה מקצועית וכספית חיבל לנהל ולשייך מלון 3 כוכבים בן יותר מ־100 מיוחת בירושלים. הנתכריה, מועמדים מתאימים מתב־ קשים לשלוח קורות חיים לת. מקטי ת.ד. 294 ירושלים, 91002

★ מטפלת + המלצות לשני תינו־ קות 13.00-8.00 חמישה ימים 710165

★ למשרד אדריכלים אדריכל/ ארד־ יכל נוף + נסיון של 5 שנים, 419145, 418342

★ דרושה אשה לטיפול בתינוק קבלה שני ילדים ומשק בית משרה מלאה 719751 בחול

★ מטפל בילדים + בישול מ־ 8.00–14.30 רצוי המלצות 664366

★ דרושים אנשי מכירות באיזור ירושלים נסיון וחכה בעלי מכוניות ובמחון עצמי רקע במיקרומחשב, יתרון נא לפנות להדי 222255 מכירות מחבואות

★ למשרד עו"ד מזכירה כבגית. ... 245947, 827722

★ דרוש שליח/ה למשרד עו"ד רצוי + קטנוע 636407, 631291

★ דרוש למלון מבבית מנהלת משק + נסיון 523121, יצחק, שרה

★ למשרד ביאור דרוש/ה מורד/ה ה מבונה/ת מנורים במקום 420297

★ לא. תקשורת דרושה מקידה אחרי צבא, 1/2 משרה 245535, פרנס כלל

★ למלון גדול בירושלים, מזכירת מנכ"ל בבניה עברית אנגלית, כולל הרמפה, נסיון קודם הכרחי תנאים טובים, מבקר מון הקשרות. נסיון קודם בהלצאות, כבור פרנים 425121 כ"א

★ למשרד עו"ד דרושה מזכירה אינטליגנטית + הדפסה. 231675, 242524

★ מלוה לבות 100% עם נסיון בלבד 667664

★ דרושות מכירות מנוסות להמנה בעלים טל' 244803, 255532

★ קרונדלקס קוטוס 500, 3100 ...

★ דרושת מכירה מנוסה, יכולת להדריכה ולדבר באנגלית ובעברית. 5 שעות ליום 536755

★ דרושה מזכירה ירע בהורת וכוד דעה. 284983, 16.00–8.30

★ מבוגר + רכב לעבודה בשיווק. שעות גמישות, להתקשר 663543

★ לידיור הבן הכשור, מזכירה עצמאי/ת + הדפסה, לחצי משרה 584703 בבוקר

★ אשה לנהול משק בית וקבלת ילדים מהגן, הוולצות, 5 ימים מ־ 16.00–11.00, 637546

★ מקון + הבאת ילדים מהגן, כ־4 פאמים בשבוע 535954 בערב

★ מבוגלת המפעילה קשיסים בגוגם ים. 823463, מ־14.00–12.00

★ מבורך/בית רחו"ת מקטעי/ת ל־ ⅓ משרה, אחה"צ 222157/8

★ אישה לטיפול בשלושה ילדים, בשעות הבוקרים הצהריים לצהריים אחה"צ שלוש — ארבע פעמים בשבוע 524592 לא בשבת

★ דרושה מטפלת מנוסה, לטיפול בתינוק בביתו טל' 814351

★ לנמבר ציבורי דרושים מורים בתחום 663808, 663663

★ דרושה מזכירה בוגרת אנגלית + ידע בעברית לקוחה כלאה 246710

★ מבוכה מנוסה לבבוד עיר' הדפסה במבלה 244467, 244257

★ מטפלת ברמת שרת 11.00–16.00 לשני ילדים (6, 4) + עבודות בית 422566

★ דרוש/ה מטפל/ת לנכות לתיירים + שפות ונסיון 289790

★ אימפ' להתקשה ארוכה לשני ילדים קטנים, תנאים מצויינים 711476

★ דרושה פקידה בעלת ידע במחשב 231816

★ מזכירה מתבנית עברית אנגלית לכשרה מלאה, מתבנים/ות עברית ל־2 שעות עבודה לשעות "טוכר" 521201

★ למשרד אמריקאי דרושה פקידת מבבונות בבוכה, כשרה חלקית, סליחה גם בשכת המבגלית, לפנות בכתב יד לת.ד. 8445 ירושלים 91083

★ להבנה שיווק דרוש מנהל חשבונות מבבוב, למערכת ממוחשבת 714716, 720418

★ בבבירת/ה פליחה למשרד ע"ד, רצוי כבורנט לכרבבבים 241252, 224512

★ מבוכה מבבנית, רצוי ידע מבנר עלת מוחשב למשרה מלאה, 690131, 634599

★ מטפלת מנוסה לתינוק, ליום מלא, בבחות בבית הגן/בית הכרם 422649

★ מזכירה אנגלית (שפת אם) + עברית כולל הדפסה עבור מרכו נוער דתי, למשרה מלאה, להתקשר אן 246206

★ למשרד המהנדס שכב/ת מס ב"צ, במשה 636126, 630217

★ להנבה עזר בע"מ מעולים מנוסים להייטק והפלם 536914, 526288

★ איש קשקמסקה של אוחזו מבצעי קודם לבדרידות, רווחים גבד הים 416964, 234945

★ דרושה מקידה לאחה"צ, 16–19 + אנגלית וכאהנה עבודה במקום מנקת לפנות לייבשל" 224456/7

★ מבהל ייצור למפעל חדש, נסיון בבעלית, תיקי עזה, הבנת רהנעוות. 527584, 248317

★ למחלקת מודעות של עבועות דרושים הכשר מודעת מנוסים 247353/4

★ עבוד אשה מבגרת, דרושה בכי לה, לשעות הבוקר העורב תמורת מגורים ותשלום, המעוניינות בעלות נסיון התקשרו 654179, 662905

★ דרושה מכירה ומקרה מכירות, שעות עבודה 14.00–20.00 טל' 763821

★ מודים לאנגלית להודע בשבות אחה"צ 221955, 227995, 233195

★ 2 אנשי מכירות מנוסים להדר קשר ביומי ראשון ושני, מ־14.00 724745

★ בוקרופיסט/ית עם נסיון להדר מטחה בוקי, לפנות לי"מרים להר בנות להתמלאה הזבלת 17 + תיק עבודות

★ עובדים/ות מקצועיים/ות וכלוני מהגורת ללוח הודים בפרסום הכוונה 244415

★ דרושה פקידה מנוסת מעבנת מבד רות, ידע בכיבוש יתרון 636151

★ דפס אופסט + נסיון הפגנים מובים לבגודים 228640, 863521 בערב

★ לביוטכנפיקה מנהל להריסוכה, נסיון מוכח כאוהן יובא, יובא כליכה באנגלית, שיכון מהשב 720885

★ לעבודת נקיון דרושים עובדי נקיון רציניים, הבאים מבים למעונות מים 637935 אחה"צ

★ עובדי יצור להרכבות טכניות לציוד רפואי, נסיון בעבודות הרכבה בנקיות 720932

★ מבוגלת מנוסה להייטק 7.30–15.30 בנבחה בארנון הנציב 716853

★ לבני דירים טכן מכירות לאזור ירושלים, נסיון הכרחי + המלצות 245289 לכבל

★ לידיו בירושלים לשיהות בלאחת מנהל/ת סוג 3, תנים שבה נסיון לפחת, דרישה מובה בינבאי ... יונא, ספקים, לקוחות התאמה בקים, מנה"ש סוג 2 בעל נכלה להתאמה בכנ. המבורים ימים בשבוע 521111 (ירוקה)

★ מזכירה לפרמצת שוכים, בקרית היובל אחה"צ בערב, מיידי 411056

★ דרוש נהג בעל רכב מבוזר להמצת חגר ביקורי המוצרי ניר, לב אחתים, 532985, 761763 בחול

★ מנהלת משק בית ברמות, תנאים טובים, המלצות 877159

★ דרושה עזרה לעבודות הבית, 6 ימים בשבוע 413413

★ למעונון תקוחים מדריך ודר להר משרה 272745, 289229

★ למשרד עו"ד מזכירה כבגית, 5 ימים בשבוע, מסגלה/חלקית 245947, 827722

★ דרוש שליח/ה למשרד עו"ד רצוי + קטנוע 636407, 631291

★ ליאום לאדריי דרושות אהיות ומטפלות רחגות אבגלית 661057, 12.30–6.30

★ למשרד יועצי מס נער/ה לשה יוחה + עבר/ת לעבודת מקידה (משרה מלאה) 228385, 248377

★ דרוש יועץ/ת מס לעבודה שותפות, במשרד מבוסס 247056

★ שליח + קטנוע למשרה מלאה 241304, 247413

★ דרושים/ות מוכנים/ות לתיוך דירות, רווחים גבוהים מ.נ.ב. 252335

★ דרושות מקרות מבירה לנהול מערכת הקשורות 248732, 224959

★ קרונדלקס קוטוס 500, 3100, ביוסט 3 ק"ב 6490, מדרי מון במבור סיטואר, מפר ארוה, ע"י אפריון, פתוח מוצ"ש

★ דרושה אישה אמריקאית לאמונה משק בית + בישול, רכבת אנגלית, ברמות 815459, 813977 לדניאל

★ מבוגאים להתקנת מרכזיות, אינטרקום, אנטנות, אזעקות ולבר עבודה "אבקעל תקשורת" טבאי 11

★ קודים/ות יוצאי/ות צבא עד גיל 26, לעבודה טבח מעניינת 223596

★ להנהל הבוקר במכונת בני׳ תו באיכות, מבנות תנאים טובים 227105

★ להנהל מנה"ח סוג 3 בנוקה לקב־ היה ובנית משרשה 227105

★ להנהל מזכירה אנגלית/עברית בעלת רקע בעסכירות מבתרית 227105

★ מנהלת משק בית לבית פרטי 2 אנשים א'–ה' או ו' 2–9. המלצות 664975

★ להנהל מנה"ח סוג 2 שפת אם אנגלית או ערבית, למשרה מלאה 227105

★ דרושות דוגמניות מבהל לתבי נות 241974, 233732

ביקוש עבודה

★ בית זה מוכן לתת טיפול כמה לקשישים/ה בדירה מרוחה בהר נוף 280892 בחול

★ קוספטיקאית מוסמכת עבודה או חלק מבנות. 423352

★ ישראלי דובר גרמנית ודמשה מעוניין לעבוד בגרמניה. 653512

★ כבודים עצמאי הנגלות הבבר תנות, מיסים ומע"מ 850728 בערב

אודי

★ 80, 1973 + מסם, דיה, במוע מטופח, מודיון. 819644

★ כגמנה 1983 אוטומטית 37.000 ק"מ בהוזמנות מיוחדת 810733

★ אודי 80, 1982 + 131 אפשרות תולפה. 242202, 252205

★ קרונדלקס, קוטוס 500, 3.500 ביוסט 3 ק"ב 6.498, מוכרי מון במבור סיטואר, מפר ארוה, ע"י אפריון, פתוח מוצ"ש

★ 88, 1974 + מסם 110.000 בנוי ...ת, 3.500 דולר. 543368

★ אודי 88, 1981, ראשונה, 67.000 ק"מ, מודיון 525474

★ אודי 80, 1983, 1600, אוטומטי, ראשונה, בחיפה 630898

★ אודי 80, 1980, אל.אס. 1600, אוטומטית, במזינה 224651 במשרד

אוטוביאנקי

★ אוטוביאנקי ג'ונור 1984, יד ראשונה, שמורה 912152

★ אוטוביאנקי 1978 + מסם, מבב מבוין, מודיון 528105, 227666

★ אבנים 1979 100.000 ק"מ, טלי שיון, במבב טוב. 543060

אוסטין

★ מיני מיינור שני מבבנית כ־500 דולר. 1969, 1960. 712626

★ מיני מיינור 1976 יד שניה מבב מבוין. 813760

★ מיני מיינור 72 ספייסן אוטו־ מטית, סטם לבנה 240042, 638474

אופל

★ קדט 1300/5, 1982, אוטומטית, לוקסוס, 46.000 ק"מ, ראשונה, בעב־ ודה 919286, 18.00 הבית. 911669

★ קדט 83, 1300, ספיישל, אוטו־ מטית, ראשונה + מסם 415962

אופנועים

★ בילוה 83/50, קרבורטור 20, מדירה ריפה 411542

★ באנוה 88/81, מבבב טוב, מבמיר מציאה. 822155 מיקי

★ בהוזמנות גזלי סטר ספורט 1982, יד שניה. 765368

★ הונדה 150, 1979, 18.500 ק"מ, שמור 413495, 665828

★ הונדה ספרינט 1969, אדומה, יפה ותמוכה, כונע. 416711

★ בהוזמנות תלת אופנוע, סוזה, מבב מכבי טוב. 660795

אלפא

★ אלפא סוד 1982, ראשונה מרוסא למהירי המלוה 714284, 826827

★ אלפאטא 1979, 1.8 במבב טוב 244155

★ בהוזמנות סוד 1982 מבב מבוין 02"357505, 057"958904

★ סוד 1982, 46.800 ק"מ, ספריאו 875105, 287111/529

אמריקאיות

★ אולדסמוביל קטלס עף, 85, יפהפיה, 1970, כל התוספות, 634222

ב.מ.וו.

★ 1602, 1972 + ארגזול + תוספות 690768

★ 1502 ראשונה, 1977, מבב מעולה + מסם 690680, 412377

★ 316, 1979 + תוספות, 88.000 ק"מ 245813, 821412 בחול

דייהטסו

★ דייהטסו 1000, 1983, אוטומטי, מודיון 535180, בערב 541680

וולבו

★ וולבו 343, 1979 אוטומטית אפשרות החלפה 242202, 232203

★ וולבו 1973, יד שניה, מבבב מבוין + מסם. 244153

★ וולבו 144, 1973, אוטומטית, מבינה, מודיון, בחול 760963

★ וולבו 2000, 1982, אוטומטי, 422298, 430434 + תוספות + 68.000

★ ביי.אל. 2000, 1983, 38.000 ק"מ, מבבה. 665876, 766742

★ וולבו ביי.אל.אר. 1982, מבבה + אודי 50, 1976. 667664

טלבוט

★ הורייזון 1100, 1979 שניה ... 526596 לא בשבת 85.000

מדריך הארץ

תורנות בתי־חולים

תל אביב
רוקח – (ילדים,פנימית)
איכילוב – (כירורגית)

ירושלים
שערי צדק – (ילדים,פנימית)
הדסה ע"כ – (נשים, כירורגית, אורטופדית,עיניים, א.א.ג)

תורנות בתי־מרקחת

תל־אביב
ארלוזורוב ארלוזורוב 76 230746
שדה דב האוזנר 3 תכנית ל' 428510
נתניה
קרניאל מ. בסחרי ק. נורדאו 51774
פתח תקוה
קופ"ח חיים עוזר 905271
רמת־גן
אבי תל חי 34 742369
חולון
אהרון הופיין 52 806920
קופ"ח עין יהב 4 842378
בת ים
קופ"ח עין יהב 2 884854
ירושלים
מרפאת רוממה המ"ג 28 523191

חיפה
מרכז הנביאים 97 524113
הקריות
הרמן סמטת בודייקן קרית מוצקין 715136

דלת פתוחה

מרכז מידע וייעוץ לצעירים ע"י צוות מקצועי — ייעוץ ומידע בנושא חברות, משפחה, מיניות — אמצעי מניעה.
ימים ב' וה' — 17.00–21.00.
יום ג' — 18.00–21.00.
בוגרשוב 66 ת"א, טל. 9–281228.
חיפה: ימים א', ד' — 16.00־19.00
רח' הספורט 14 טל. 81520

זמן הדלקת הנר

	ערש"ש	מוצ"ש
ירושלים	4.04	5.18
תל־אביב	4.22	5.20
חיפה	4.12	5.17
באר־שבע	4.19	5.17

יום שישי

פרק יומי
שמואל א'ב ג'־ד'
משנה יומית
ערכין ו, ב־ג
דף יומי
נדרים סב.סג
הלכה יומית
ברכות נ"ג.נ"ג, כ"ב

תורנות רופאים

הזמנת רופאים במקרים דחופים:
מ־6 בערב עד לתחרות ב־7 בבוקר בתחנת מד"א טל' 101.

ירושלים 523133
תל־אביב 460111
חיפה 512233
גוש דן 781111
הרצליה 052–81333
רחובות 084–51333.
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית:
בימים א'־ה' ־ 8.00־20.00
בימי ו' ־ 8.00־15.00
טלפונים: 03–433300, 03־433500
ער"ן — עזרה ראשונה נפשית:
(24 שעות ביממה):
ירושלים 669911
חיפה 04־672222/3
תל־אביב 03 ־261111
חיפה 3/04–672222.
נתניה 35316
באר־שבע 057–48111.
מרכז רפואי באר יעקב 03־223958

מרכז סיוע לקורבנות אונס
(24 שעות ביממה):
תל־אביב טל' 234819.
ירושלים טל' 02־245554
חיפה טל' 04־382611

מרכז סיוע למכורי לחץ מטעם "מעגלים"
א ו־ה 13.00־11.00
ב ו־ד 18.00־16.00
רח' מאפו 13 תל־אביב
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה תל־אביב:
בר כוכבא 49
טל: 02־284649
פתוחה בימים א'־ה' בין 21.00 עד 23.00
ימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) טל: 294869, 285822–03
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 9.00–24.00, אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד
חיפה, רח' הגפן 26, קומה ג', טל' 04–523566. שעות הקבלה: כל יום 20.00–23.00
שירו"ן - שירות רפואי נייד ירושלים (24 שעות ביממה) כולל רפואת שיניים
מוקד יום ־ 660585, 02־669531
מוקד לילה שבת וחג ־ 226191 מנוי מס' 1788 ולהשאיר הודעה לרופא תורן מכור ב"ר
תל אביב, מוקד יום ־ 218820, 218898
מוקד לילה ־ 631011 מנוי 3752 ול־השאיר הודעה לרופא תורן מכון ב"ר

הרצליה 052–81333
נהריה 923335
רחובות 084–51333.
בת ים 585555
חולון 803133
לוד־רמלה 08־221022
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית:
בימים א'־ה' ־ 8.00־20.00
בימי ו' ־ 8.00־15.00
טלפונים: 03–433300, 03–433500
ער"ן — עזרה ראשונה נפשית:
(24 שעות ביממה):
ירושלים 669911
תל־אביב 261111
חיפה 3 ־672222–04.
נתניה 35316
באר־שבע 48111–057.
מרכז סיוע לקורבנות אונס — 24 שעות ביממה
תל־אביב טל' 234819.
ירושלים — 610110
חיפה — טל' 04–82611

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
תל־אביב, בר כוכבא 49
טל: 02־254649
פתוחה בימים א'־ה' בין 21.00 עד 23.00
ימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) טל: 294869, 285822–03
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות והגים בין השעות 9.00־24.00, אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד
חיפה, רח' הגפן 26, קומה ג', טל' 04–523566. שעות הקבלה: כל יום 20.00־23.00.
שירו"ן ־ שירות רפואי נייד (24 שעות ביממה) כולל רפואת שיניים
מוקד יום ־ 660585, 669531
מוקד לילה, שבת וחג ־ 226191 מנוי מס' 1786 ולהשאיר הודעה לרופא תורן מכון ב"ר

תורנות בתי־חולים

תל אביב
רוקח – (ילדים)
איכילוב – (פנימית, כירורגית)

ירושלים
בקור חולים – (פנימית, א.א.ג)
שערי צדק – (נשים, כירורגית, אורטופדית)
הדסה ע"כ – (ילדים, עיניים)

תורנות בתי־מרקחת

תל־אביב
ארלוזורוב ארלוזורוב 76 230740
שדה דב האוזנר 3 תכנית ל' 428510
נתניה
נאות שקד ב. בסחרי אחרים 52484
פתח תקוה
קופ"ח כללית חיים עוזר 905271
רמת־גן
נגבה נגבה 38 743159
חולון
בלפור בלפור 90 583448
בת־ים
בלפור בלפור 90 585448
ירושלים
הר הזיתים הר הזיתים 287480
מוצ"ש.מרפאת רוממה המ"ג 28
523191
חיפה
הנשיא שד' הנשיא 33 333312
הקריות
קרית חיים ־ 1 קרית ביאליק
721665

יום שבת

פרק יומי
שמואל א'ב הי"ד
משנה יומית
ערכין ו, ד־ה
דף יומי
נדרים סג, סד
הלכה יומית
ברכות נ"ג, נ"ב

תורנות רופאים

הזמנת רופאים במקרים דחופים:
מ־6 בערב עד למחרת ב־7 בבוקר בתחנת מד"א טל' 101.

ירושלים 523133
תל־אביב 460111
חיפה 512233
גוש דן 781111

המראות ונחיתות

(ע). להלן המראות הנחיתות בנמל התעופה בן־גוריון היום ומחר:

ששי

המראות

ב־0100 אל־על (001) לניו־יורק. ב־0545 פאן אמריקן (115א) לפאריס, ניו־יורק וסאן פרנציסקו. ב־0645 טי.וו.אי. (803) לפאריס, ניו־יורק וסאן פרנציסקו. ב־0645 טי.וו.אי. (825) לפאריס ובוסטון. ב־0650 אל־על (363) לוינה. ב־0705 אל־על (385) לרומא. ב־0720 לפטהאנזה (607) למינכן. ב־0725 בריטיש איר וייס (577) ללונדון. ב־0740 אל־על (541) לאתונה. ב־0750 סוויסאייר (333) לציריך. ב־0805 אייר פראנס (131) לניצה ופאריס. ב־0810 טארום (246) לבוקרשט. ב־0850 אולימפיק (302) לאתונה. ב־0905 אייר סיני (055) לקאהיר. ב־0930 אל־על (323) לציריך ופאריס. ב־0950 אל־על (581) לאיסטנבול. ב־1000 אל־על (357) לפרנקפורט. ב־1025 אל־על (315) ללונדון. ב־1515 האפאג לויד (610) לקלן־בון. ב־1555 ק.ל.מ. (532) לאמסטרדאם. ב־1630 לופטהאנזה (605) לפרנקפורט. ב־1825 אליטליה (747) לרומא.

נחיתות

ב־0820 אייר סיני (054) מקאהיר. ב־1110 אל־על (004) מניו־יורק. ב־1235 אל־על (542) מאתונה. ב־1335 אל־על (334) מבריסל. ב־1400 ק.ל.מ. (531) מאמסטרדאם. ב־1405 אל־על (348) מציריך. ב־1415 האפאג לויד (609) מקלן/בון. ב־1445 אל־על (582) מאיסטנבול. ב־1500 אל־על (364) מוינה. ב־1515 לופטהאנזה (604) מפרנקפורט. ב־1525 טי.וו.אי. (800) מסאן פרנציסקו, ניו־יורק ופאריס. ב־1525 טי.וו.אי. (812) מבוסטון ופאריס. ב־1535 אל־על (386) מרומא. ב־1600 פן אמריקן (114א) מסאן פרנציסקו, ניו יורק ופאריס. ב־1625 ס.א.ס. (771) מקופנהאגן. ב־1710 אליטליה (746) מרומא. ב־1905 סוויסאייר (332) מציריך.

שבת

המראות

ב־0545 פן אמריקן (115א) לפאריס, ניו־יורק וסאן פרנציסקו. ב־0645 טי.וו.אי. (803) לפאריס, ניו־יורק וסאן פרנציסקו. ב־0645 טי.וו.אי. (625) לפאריס ובוסטון. ב־0650 ס.א.ס. (772) לקופנהאגן. ב־0750 סוויסאייר (333) לציריך. ב־0915 טי.וו.אי. (881) לאתונה ולאמסטרדאם.

נה וניו־יורק. ב־1100 ארקיע (431) לפרנקפורט ורינבן. ב־1610 האפאג לויד (538) לקלן־בון. ב־1630 לופטהאנזה (605) לפרנקפורט. ב־1805 אל־על (363) לוינה. ב־1825 אליטליה (747) לרומא. ב־2330 אל־על (005) לאמסטרדאם, שיקאגו ולוס אנג'לס.

נחיתות

ב־1135 טי.וו.אי. (864) מניו־יורק. ב־1510 האפאג לויד (537) מקלן בון. ב־1515 לופטהאנזה (604) מפרנקפורט. ב־1525 טי.וו.אי. (800) מסאן פרנציסקו, ניו־יורק ופאריס. ב־1525 טי.וו.אי. (812) מבוסטון ופאריס. ב־1600 פן אמריקן (114א) מסאן פרנציסקו, ניו־יורק ופאריס. ב־1710 אליטליה (746) מרומא. ב־1905 סוויסאייר (332) מציריך. ב־1920 אייר פראנס (136) מפאריס. ב־2010 אולימפיק (301) מאתונה. ב־2030 בריטיש איר ווייס (576) מלונדון. ב־2045 לופטהאנזה (606) מפרנקפורט. ב־2235 ארקיע (432) מפרנקפורט ורינבן. ב־2310 אל־על (356) מפרנקפורט.

כל ההמראות והנחיתות וזמנן אינו סופי. את המידע הסופי יש לברר בשעתיים לפני הזמן הנקוב לעיל. בטלפון: 381111 (03.

מסחריות

★ מיצובישי + פולקסוגן + מרצ. אפשרות תשלום. 242202, 232203

★ שברולט ואן 74 אחרי אוברול, מכני מעולה בעבודה 539085

סאאב

★ סאאב 99, 1971, 1.300 דולר. יד שניה. 261401

סובארו

★ סובארו 1986 + 1985 + 1984. אפשרות תשלום. 242202, 232203

★ 1983, ראשונה, 1300, כתובת, בבית 813924 עבודה 211339

★ סובארו סטיישן 1600, 1978. אפשרות תשלום 242202, 232203

סוסיתא

★ דגם 1969, במצב טוב, 650,000 שקל. טלפון 521468

סיאט

★ ריטמו 1983 ג'י.אל.אקס ראשונה 13.500 ק"מ בחול 863693

סיטרואן

★ ויזה קלאב 1979, 93.000 ק"מ מחירון לא בשבת 951016

סימקה

★ ביטקה 1000, 74, שניה, 75.000 ...

פולקסוואגן

פורד

★ קורטינה 2000, משרד 1972 + טסט 2.650 לשבירה. 722319

פז'ו

★ 305, 1983, סטיישן 21.000 ק"מ לבנה 941149

מסחריות

★ 384, 72, טסט לשנה + רדיו. 539400, 662083

פיאט

ביקוש רכב

דינמומטר

חנויות

חקלאות

כלי נגינה

מחשבים

מכירות

משרדים

עסקים

קייט ונופש

שונות

שיפוצים

שידוכים

★ מעוניין להכיר אנשי חוץ? פרסם בישראל שלנו. בפרסום הכנה. 244415

שיעורים

★ שיעורים פרטיים באנגלית לתלמידי תיכון + הכנה לבגרות. רחל. 419299

שירותים

★ "אגבל התקשורת" שמאי 13, מעבדת תיקוני אלקטרוניקה, טלפונים, טלוויזיות, וידאו. שירות לבית. 227591, 245892

תקשורת

★ "אגבל התקשורת" שמאי 13. התקנה ותיקוני אינטרקום במחיר מבצע. 227591, 245892

תל־אביב

משכנתאות

קבלנים מציעים

וילות ובתים

3 – 3 1/2 חדרים

2 – 2 1/2 חדרים

1 – 1 1/2 חדרים

חדרים מרוהטים

דירות בדמ"פ

ביקוש דירות

דירות בשכ"ח

דירות מרוהטות

תל־אביב יפו

4 חדרים ויותר

אזור השרון

אזור הדרום

4 חדרים ויותר

3"3 1/2 חדרים

2"2 1/2 חדרים

דירות בשכ"ח

דירות מרוהטות

דירות להחלפה כללי

עסקים

גוש דן

אולמות

מגרשים

משרדים

חנויות

מבני תעשייה

מחסנים

הלוואות

הצעות עבודה כללי

המשך תל־אביב

פקידים

אולמות

מגרשים

משרדים

הנה"חש

עוזרות ומטפלות

גזירה ותפירה

מוכרים / מוכרות

חרטים ומסגרים

עובדי מתכת

יהלומים

שליחים

חשמלאים

טכנאים הנדסאים

(סוף בעמוד 18)

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א — 19

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם ל־עבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קב־לתו של בן אחד המינים לעבודה ה־נדונה.

המפרסמים צפויים לעונש על־פי החוק.

חנויות

מבני תעשייה

הצעות עבודה כללי

עסקים

דירות בשכ"ח

דירות מרוהטות

4 חדרים ויותר

3"3 1/2 חדרים

2"2 1/2 חדרים

1"1 1/2 חדרים

אזור הדרום

בן זוג

דירות בדמ"פ

ביקוש דירות

גוש דן

חדרים מרוהטים

קבלנים מציעים

וילות ובתים

בת זוג

מכונות כתיבה

סירות

ספרים

נקיון ופוליש

רהיטים

מכונות תפירה

מכונות גילוח

ריפוי והרדיה

מנויים לקנות

ציפורי אמבטיות

שיפוצים

בריאות

חוגים

הכרזות

דייהטסו

מרצדס

מסחריות

משאיות

סאאב

סובארו

סימקה קרייזלר

אמנות ועתיקות

בולים

בתי אבות

וידאוטייפ

חיות בית

חקלאות

המום והסקה

טרקטורים

כלי נגינה

מכונות כביסה

מערכות קול

מקררים

מחשבים

אבידות

שידוכים

רנו

טנדרים

סוזוקי

אופנועים וקטנועים

סוסיתא

חלפי רכב

מציעים למכירה

ב.מ.וו.

ג'יפים

וולוו

טלבו

ביקוש עבודה

מכוניות כללי

אמריקאיות

אודי

אוטוביאנקי

אופל

אלפא רומאו

סיטרואן

פולקסוואגן

פורד

פיג'ו

פיאט

פקידים

הנה"חש

עוזרות ומטפלות

גזירה ותפירה

מוכרים / מוכרות

עובדי מתכת

אחיות

שליחים

טכנאים הנדסאים

מכון וען ישראל

מטבח צרפתי פאר - אקסלנס לה קסטל

Le Castel

כפר קדומים 14 יפו העתיקה
הזמנת וארועים טל' 03-836507

לסעוד בחוץ -
מטבח צרפתי - באוירה של יפו העתיקה.
שילוב נפלא ההופך את הארוע לאירוע חגיגי.
אשפי המטבח הצרפתי, אליאן והנרי קומן,
מציעים מבחר של 80 מנות - שכל אחת מהן היא חגיגה לחיך
המעודן, באוירת פאר, שרות מעולה ונגני רקע (פסנתר וכינור).
פתוח יום יום – משעה 16.00 עד חצות – פרט ליום ראשון
קומה נפרדת – לקפיטריה, טאב, בלינצ'ס ב־15 טעמים וכו' בלווי מוסיקת רקע
בואו לחגוג אצלנו ארועים משפחתיים וחברתיים. מכבדים כרטיסי אשראי

מתל־אביב לניו־יורק וחזרה
עם
TowerAir
החל מ־599 $*

לנוסעי טאואר איר מניו־יורק ל־52 ערים ביבשת ארה"ב
עם
NORTHWEST ORIENT
(4 שוברי טיסה) *$ 150.–
ו־33$ לכל שובר נוסף (עד 4 שוברים נוספים).
* כפוף לתנא"מ מספר.

לא לגירוש!

על עוד ארבעה תושבי ארץ־ישראל מאיים גירוש מארצם: רופא השניים עזמי אל־שועיבי; העיתונאי חסן עבדולג'ואד פרארג'ה; זקי אבו אסטיטה; ופעיל האיגודים המקצועיים עלי אבו הילאל.

אנו החתומים מטה מוקיעים את עקירתם האכזרית של אנשים מביתם ומארצם ושילוחם לגלות, קל וחומר שאנו מוקיעים מדיניות זו באשר היא מופנית נגד חלק אחד מסוים של האוכלוסיה.

אנו קוראים לכל המוסדות ולכל האנשים אשר בידיהם מונחת היכולת והסמכות לעצור בעד מעשה עוולה זה שלא להתחמק מאחריותם.

CHADWICK F. ALGER	מוכיר כללי של החברה הבין־לאומית לחקר השלום; פרופ' למדעי המדינה, אוניברסיטת מדינת אוהיו
FINN DIDERICHSEN	פרופ' לרפואה חברתית, מכון קרו־לינסקה, שוודיה
RICHARD LEVINS	פרופ' למדעי האוכלוסיה, אוניברסיטת הרווארד
RICHARD FALK	פרופ' למשפט בין־לאומי, אוניברסיטת פרינסטון
GEORGE FROMM	פרופ' לפילוסופיה, אוניברסיטת פוארטורדיקו
STEVEN CHOROVER	פרופ' לפסיכולוגיה, המכון לטכנולוגיה למסאצ'וסטס (MIT)
SAUL MENDLOVITZ	סגן־נשיא של המכון למדיניות הבין לאומית
EVERETT MENDELSOHN	פרופ' להסטוריה של המדע, אוניברסיטת הרווארד
JAMES BREEDEN	דיקן קרן וויליאם ג'ווט טאקר, דורטמאת קולג'
JOHN VANDERMEER	פרופ' לביאולוגיה, אוניברסיטת מישיגן
ROBERT JAY	פרופ' לאנתרופולוגיה, אוניברסיטת בראון
HOWARD WARD	מנהל המכון למדעי הסביבה, אוניברסיטת בראון

(רשימה חלקית)

הוגש כתב אישום נגד 2 שוטרים על אלימות ללא צורך:

השוטרים משכו למתלונן בשערותיו, היכו אותו ואיימו לשבור את גבו

הנפגע, יחיה וענבו, נשכב על הריצפה וצעק "משטרה"

מאת טרית אמותי
כתבת "הארץ" בפתח תקוה

כתב אישום הוגש אתמול נגד רב־סמל דוד ברק ומוראי שני, שהכסו עיה, בהוזדה המרכזית בתל־אביב, בבית־הדין המחוזי של המשטרה בפתח־תקוה. האשמות כוללות יד־כה באלימות ללא צורך, בביצוע הד־פוש ללא הצדקה חוקית ובהתנהגות שלא כהלכה.

התובע, פקד רב לב טען בכתב האישום, כי ב־15.5 אחר הצות נסע יחיה וענבו והלוהה מחבריו במכוניתו לביתו בפתח־תקוה. בצומת אבן גבירול פנקס בתל־אביב עצרו את רכבו השוטרים הנאשמים וענבו הוכ־נב לניידת. בכתב האישום נטען, כי הוא הוכנס לניידת בכח. השוטרים משכו בשערותיו, היכו בו מכות אגרוף בפניו ובגבו וגידפו אותו. בהמשך נלקח המתלונן להיפוש בדירה בפתח תקווה, בה – על פי כתב האישום – ברק היכה את המתלונן ואיים כי ישבור את גבו בזריקה על אבן זווית בחצר. בן נטען, שהמתלונן נשכב על הריצפה וצעק "משטרה". אחותו נכת הרגליים ניסתה להתערב בבעיה, אך נודפה בידי אחד השוטרים.

מכתב האישום עולה, כי ברק אמר למתלונן "יש לך מזל שאחותך נכה. אחרת היינו קורעים אותך לגזרים, אתה עוד תאכל אותה. אם נרצה נסגור את אחותך בכוח בחדר ונוציא אותך מפה חתיכות חתיכות".

בן מתברר מכתב האישום שלאחר מכן נלקח המתלונן בידי השוטרים לחיפוש בדירת אחיו בבני־ברק. האח שלמה תיר פתח את הדלת והשוטר ברק החל להכותו. השוטרים ביצעו חיפוש בביתו של תיר. הפכו תכולת ארונות ומגירות, מבלי שהיה להם צו חיפוש. כאשר ביקש האח מברק את פרטיו. הוא השיב לו "אם אתה רוצה פרטים, תיכנס ל־48 שעות וכן יאשימו אותך בתקיפת שוטרים. יש לי ארבעה שוטרים שיעידו" – כך עולה מכתב האישום.

התובע, פקד לב אמר אתמול בבית־הדין, כי בשל המכות נחבל המתלונן, נגרמה לו שריטה ונפיחות בגבו ור־גישות בגופו. הנאשמים כפרו באש־מות שיוחסו להן.

המשך המשפט נדחה למועד מאוחר יותר.

תפילת חג הסיגד של האתיופים מול העיר העתיקה. (צילום: יצחק הררי)

נפתחו התחנות לטיפול באם ובילד בבת ים

כדי להכין את ציבור המטופלות לסגירתם בראשית החודש הבא

מאת זהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" בבת ים

התחנות לטיפול באם ובילד בבת ים נפתחו אתמול, כדי להכין את ציבור המטופלות לקראת סגירתם הצפויה בראשית החודש הבא (ב־1 בדצמבר), אם לא יעביר עד אז משרד הבריאות את תקציבי המסתכמים בב־320 מיליון שקל.

14 התחנות בעיר השבתו במשך כשבועיים בידי העירייה, במחאה על אי העברת תשלום החוב. אתמול שיגר ראש העיר, אהוד קינמון, מכתב לשר הבריאות, מרדכי גור, בו הודיע על החלטת מועצת העירייה. במכתבו גם מחה ראש העיר על התעלמותו המוחלטת של משרד הבריאות מהמצב שנוצר במשך כל ימי השביתה ועל חוסר העניין שגילה בגורל האמהות המטופלות. ראש העיר הודיע גם על כוונתו לפטר כ־50 רופאים, אחיות ואנשי סגל המשרתים בתחנות, אם לא יועבר החוב.

תיירת אנגליה נאנסה במלון באילת

איתן רבין
סופר "הארץ"

תיירת בת 24 מאנגליה התלוננה אתמול במשטרת אילת, כי נאנסה באכזריות. התיירת נמצאה אתמול כשפניה ועיניה נפוחות מחמת מכה. התקיפה במלון באילת, פניה היו חבולות והיא זבה דם. בחקירתה היא סיפרה לשוטרים, כי בבר של המלון הכירה ארבעה בחורים תושבי העיר. ב־3 לפנות בוקר ליווה אותה אחד מהם והציע לה לשתות עמו כוסית בחדרו. הוא עלה איתה לחדרו בניגוד לרצונה, תקף אותה באכזריות, אנס אותה ונמלט מהמקום. עם האנס היו שלושה חבריו, אך לא ברור, אם גם הם תקפו את התיירת.

משטרת אילת עצרה הבוקר בנ־עשה, שבביתו נמצאו הבגדים מוכתמים בדם. הבוקר הוא יובא לבית משפט השלום, להארכת מעצרו.

ימאית אמריקאית נשדדה ונאנסה ע"י 2 ישראלים

הצעירים פגשו את הצעירה בבאר חיפאי, שם בילתה עם עמיתיה לאניית התחזוקה "ילוסטון", והציעו להסיעה לרציף ★ בדרך סטו מהכביש, אנסוה בחוף שיקמונה השומם ונטשו אותה שם

מאת ירח טל
סופר "הארץ" בחיפה

ימאית אמריקאית בת 24 המשרתת, כאלקטרונאית על אניית התחזוקה "ילוסטון", אחת מ־4 אניות הצי האמריקאי העוגנות בנמל חיפה, נאנסה ונשדדה אתמול לפנות בוקר בידי שני צעירים ישראלים.

סמוך לשעה 3, אור ליום אתמול, הבחינו שוטרי ניידת סיור, שהיו במשימה שגרתית, בצעירה, לבושה בגדים אזרחיים, הצועדת על שפת הכביש הראשי במבואות הדרומיים של חיפה ליד שכונת עין־הים. הצעירה נראתה מבוהלת. היא סיפרה לשוטרים שעצרו לידה, כי שעה קלה קודם לכן נאנסה ונשדדה בחוף שיקמונה בידי שני צעירים, שנטשוה במקום לאחר המעשה.

מחקירתה התברר, כי שלשום בערב יצאה הימאית עם עוד כמה מעמיתיה לספינה — ימאיות וימאים, לבושים בגדים אזרחיים, לבילוי באחד הבארים בחיפה. שם פגשו בכמה צעירים מקומיים, ויחד איתו בילו במועדון. בתום הבילוי, הציעו שניים מהצעירים המקומיים להסיע את הימאית האלקטרונאית לרציף בנמל חיפה, ליד עוגנת אנייתה. הצעירה הסכימה, אך במקום להובילה לנמל חיפה, הסיעו השניים את הימאית אל מחוץ לחיפה, בדרך דרומה. כאשר הבחינה הימאית, כי הולכה שולל, דרשה משני הצעירים לעצור את הרכב ולהורידה, אך הם סטו מהכביש ונהגו את הרכב לחוף שיקמונה השומם. שם אנסוה בזה אחר זה ושדדו ממנה 20 דולר שהיו בכיסה ותיק שהכיל מצלמה ומסמכים. הנאנסת מסרה תיאור מפורט של האנסים וכן תיאור רכבם למשטרה.

ח"כ פלד תובע לבטל כתב האישום נגד נוריאל עוקבי

"גלילי ירה באדם ופצעו, אך תביעה משפטית הוגשה נגד החשוד בהעלבתו"

ההאשמות נגד נורי: כינה את מפקד הסיירת הירוקה נאצי ופאשיסט

מאת איתן רבין
סופר "הארץ"

ח"כ מתתיהו פלד מבקש במכתב, שנשלח לשר המשטרה, חיים בר לב, לבטל את כתב האישום, שהוגש נגד יו"ר האגודה להגנה על זכויות הבדואים, נורי אל עוקבי.

פלד כתב לשר המשטרה "נדהמתי לקרוא, כי מר אל עוקבי, יו"ר האגודה להגנה על זכויות הבדואים, יועמד לדין בגין העלבת מנהל מפקד הסיירת הירוקה, אלון גלילי". עוד כתב פלד, כי גלילי ירה באדם ופצעו קשה, ולא הוגשה נגדו תביעה משפטית. ואילו נגד אל עוקבי, החשוד בהעלבת גלילי בבית־הדין סדרוקה בבאר־שבע, סמוך למועד הירי, הוגש כתב אישום. "אני מוחה בפניך נמרצות נוכח רמיסת כללי הצדק האלמנטריים שהתגלתה בפרשה, וקורא לעשות הכל, כדי להסיר את האיום התלוי ועומד נגד אל־עוקבי". כתב עוד פלד.

יצוין, כי באחרונה הוגש נגד נורי אל עוקבי כתב אישום על כך, שהוא כינה את אלון גלילי נאצי ופשיסט.

ערכה את העמודה: עדה אושפיז

מגדל פנקס
גבוה מעל צפון תל־אביב

רח' פנקס פינת דרך חיפה.
דירות יוקרה חדשות
ומוכנות לכניסה מיידית.
5,4 חדרים ופנטהאוזים.
מזוג אויר דירתי + שוער 24 שעות.
עכשיו הזמן לעיסקה טובה!
בואו לראות בשבת 16.11.85
בשעות 14.00-11.00
פרטים: "סקסס" ה' אייר 50, טל. 03-448704

30% מהמבקשים טיפול שיניים בקופ"ח לא מופיעים למרפאות

התרחבות התופעה פוגעת במתרפא וברמת השירות

מאת יפעת נבו
סופרת "הארץ"

התופעה של אי הופעה לטיפולי שיניים במרפאות השיניים של קופ"ח הכללית מתרחבת, ומגיעה עתה ל־30 אחוז מתיקי הביקורים. התופעה פוגעת במתרפא, בשל הזנחה רפואית, וברמת השירות, עקב המתנות מיותרות לאנשים שאינם באים — על כך מסר דובר קופ"ח, דוד תגר.

יצויין, כי לקופ"ח הכללית 275 יחידות לטיפול שיניים ברחבי הארץ.

בשל אי הופעת מטופלים למרפאות, החליטה קופ"ח לשלוח בימים אלה התראות למטופלים, שלא הופיעו לשני טיפולים רצופים. המרפאות יבטלו את שמירת התור למטופלים שלא הגיעו. בהתראה נכתב, כי כל האחריות לנזקים הבריאותיים, העלולים להיגרם כתוצאה מאי הופעה לטיפול, יחולו על המבוטח, המבטל את תורו.

יפוטרו 31 מעובדי עיריית בת־ים

מאת זהר בלומנקרנץ

31 מעובדי עיריית בת־ים יפוטרו, במסגרת מדיניות הצמצום של הממשלה בשירות הציבורי.

מועצת העירייה אישרה אמש בישיבתה התוכנית הקמת ועדת משנה מיוחדת, שמתפקידה יהיה לטפל בנושא.

למכירה דירה במגדלי דוד

225 מ"ר קומה 16 נוף מרהיב לים
סגנון הוליוודי ריהוט מפואר + 2 חניות + מחסן + בריכה

מחיר בהתאם
טלפון בערב: 03-220856

הודעה ללקוחותינו
שינויים בשערי הריבית

1. א. החל ביום 17.11.85 תופחת הריבית החודשית בחשבונות חוזר לבעלי קווי אשראי מאושרים.
שיעורי הריבית בחשבונות ינועו בין 4% ל־6% לחודש דהיינו, ריבית מתואמת (אפקטיבית) שנתית של 61.1% עד 103%.
ב. שיעור עמלת ההקצאה יופחת ויועמד על 1.9% לרבעון בעת חידוש קווי האשראי המאושרים ולקווי אשראי מאושרים חדשים.
2. מקבלי משכורות ישלמו על קווי האשראי המאושרים עד לגובה של 200.000 שקל, ריבית חודשית בשיעור 4.6% דהיינו, ריבית מתואמת (אפקטיבית) שנתית של 72.8%.
3. שיעור תוספת הריבית בגין חריגה מקו אשראי מאושר מעל המסגרת המאושרת יופחת ויועמד על 3% לחודש מעל לריבית החובה שבחשבון.

לקבלת פרטים נוספים ניתן לפנות לסניף בו מתנהל החשבון

בנק דיסקונט

מדלית בית לחם

מדלית הזהב 18 קרט מוגשת כ"עדיליון".
משובצת בתליון 14 קרט בדגם ה"כוכב".
המחיר הנכון הוא מ־216.250 ש'
עד 249.875 ש', כולל מע"מ
ולא כפי שפורסם בטעות בעתוננו מיום 14.11.85

החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות
היחידה המנפיקה מדליות ממלכתיות של ישראל

AMSTERDAM	$ 297	MANCHESTER	$ 339
ATHENS	$ 238	MILAN	$ 287
BRUSSELS	$ 297	MUNICH	$ 287
COPENHAGEN	$ 397	PARIS	$ 297
FRANKFURT	$ 297	ROME	$ 273
LONDON	$ 317	VIENNA	$ 287
MADRID	$ 341	ZURICH	$ 287

מ־1 בנובמבר ניתן להצטרף לטיסות קבוצתיות, יום־יומיות, לכל יעד שתבחר,
בכל אחת מחברות התעופה הסדירות והאמינות.
כל אחד מסוכני הנסיעות בארץ יכול להזמין עבורך טיסות מוזלות אלה
באמצעות **איירתור** - החברה המאגדת את כל משרדי הנסיעות בישראל.
כרטיס חייב להיות מונפק 10 ימים לפני ההמראה מינימום 7 מקסימום שהייה 21 יום (ללונדון ומנצסטר חודש)

לאיירתור יש עבורך מחיר נמוך שתוכל להמריא איתו.
תור־אויר (ישראל) בע"מ

לדרום אמריקה עם נאות הככר

3 טיולים בתקופת הקרנבל
★ **הטיול הקלאסי** 34 יום
פרו, בוליביה, ארגנטינה וברזיל
★ **פטגוניה וארץ האש**
34 יום. לארגנטינה, צ'ילי וברזיל
★ **קרנבלים בברזיל** 17 יום

בחסות מועדון מטיילי מעריב
פרטים והרשמה:
ירושלים: קרן היסוד 36, טל. 02-636494
תל אביב: הירקון 252, טל. 03-463111

הארץ

יום שישי, ב' בכסלו תשמ"ו
15 בנובמבר 1985

ירושלים: רח' החבצלת 2 טל' 224245-6 ת.ד. 273 מיקוד ירושלים 91002 חיפה: רחוב נורדוי 20 טל' 661166-8 ת.ד. 5259 מיקוד חיפה 31052

בתל־אביב: המערכת, ההנהלה, מחלקות המודעות, ההפצה והמנויים, רח' זלמן שוקן 21, טל' 824261 ת.ד. 233 מיקוד תל־אביב 61001

המו"ל: הוצאת עתון "הארץ" בע"מ, רח' זלמן שוקן 21, ת"א
העורך: גרשום שוקן. האחראי: מתי גולן.
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ואינה מחזירה כתבי־יד.
HAARETZ Daily Newspaper, Tel-Aviv, Israel – POB 233, Tel. 824261

אכזבה ממעידת פרס

שמעון פרס התקבל אתמול במרכז מפלגת העבודה בתשואות סוערות. אבל יש להניח כי חברי המרכז ביקשו בכך יותר להפגין את אהדתם למאמצי מנהיגם להוסיף ולהתוות לקידומו של תהליך השלום באזור, מאשר להביע שביעות רצונם מצעדיו הכושלים של ראש הממשלה, שנועדו להסיר משמעת האחריות הקולקטיווית על שר התעשייה והמסחר.

אם עסקני המערך כנים עם עצמם, הם אינם יכולים להסתכל בזירת מדיניות הפנים במדינה אלא מתוך אכזבה חמורה: בעוד שלשום שוכנעו להאמין כי ראש הממשלה גמר אומר לשים קץ לתכסיסים בהם אריאל שרון מנסה לחבל במדיניות החוץ של ישראל — זו אשר הכנסת תמכה בה בהצבעה לפני שבוע ימים — נתחוור להם מאוחר יותר כי שמעון פרס החליט, משום־מה, לעכב את מסירתו של מכתב הפיטורים לנמענו, כדי לתת שהות למאמצי התיווך של שר הפנים מסיעת ש"ס.

אם לשפוט לפי נימת דיבורו של ראש הממשלה, הוא עומד על דרישותיו הידועות כלפי אריאל שרון וגם הבטיח כי לא ירפה ממנו. ואפילו שרון ייאות ללכת לקראתו — מותר לפקפק אם ראש הממשלה ישיג את מבוקשו. במידה גבוהה של סבירות צריך להניח כי שרון ימשיך, אחרי הפוגה קצרה, בהתקפותיו על הקו המדיני ששמעון פרס עיצב תוך שיתוף שמיר וארנס בהתוויתו.

שמעון פרס הדגיש שלשום כי סמכות ראש הממשלה לפטר שר, על פי הסעיף הידוע שבחוק יסוד: הממשלה, הינה בעלת משקל כבד יותר מההסכם הקואליציוני המתנה את הפעלת הסמכות הזאת בהסכמת השותף. אם כן — כלום פרס אינו מחליש את טיעונו זה כשהוא מודיע כעת שיתבע בכל זאת מהליכוד שיסכים לשינוי ההסכם הקואליציוני כדי להבהיר מעל לכל ספק כי ראש הממשלה אכן מוסמך לפטר שר לפי ראות עיניו וכלום הוא יכול להאמין לתומו כי הליכוד יתן את ידו לשינוי כזה דווקא עכשיו, אחרי ששמעון פרס נרתע מלמסור לשרון את מכתב הפיטורים שנוסח החוק צוטט בו?

ראש הממשלה אומר על עצמו שהוא ניחן בסבלנות של ברזל, אבל קשה שלא להתרשם כי המחזה שהיינו עדים לו בימים האחרונים — תחילת מהלך שנועד להעמיד את אריאל שרון במקומו, היינו אל מחוץ לממשלה, והפסקת המהלך הזה באמצע הדרך, לטובת משא ומתן בלתי־ישיר על ניסוח ביטול ההאשמות ששרון הטיח נגדו — פגע ביוקרתו. צריך אף לחשוש שרושם זה השתרר גם מחוץ לגבולות המדינה: ירדן תשיא מצרים עלולים לשאול את עצמם אם שמעון פרס מסוגל למשוך את החלק השני של ממשלתו אחריו.

אפשר לגרוס כי אין לייחס חשיבות יתירה לפרשת שרון ולטיפול הבלתי־מוצלח בה. שמעון פרס יישאר על כנו כראש ממשלה עוד חודשים רבים, וכשם ששרון יחדש מדי פעם את דברי הפולמוס נגדו, כן חזקה על ראש הממשלה שימשיך במאמציו המדיניים; כבלות הכל פתוחים בפניו צינורות ואמצעים שאיש אינו יכול למנוע ממנו להשתמש בהם, וכל האתרעות וכל הצעקות מצד הליכוד לא יוכלו להבטיח את המשך האנומליה — התובעת כי ממשלת ישראל לא תפעל בתחום מדיניות החוץ. אולם זמן יעבור עד שיחלוף הרושם המדכא של מעידת פרס בניסיון לעבור את המכשול ששמו שרון; וצריך להצטער הן על המעידה עצמה והן על איבוד הזמן הנגרם על ידה.

נחישות מן הסוג הנסוג

מאת יואל מרקוס

על מכתב הפיטורים הבלתי־נשלח ביותר במדינה: עוד החמצה פוליטית שכזאת, ופרס ייאלץ לפנות לשמיר (ואולי לשרון) בתואר "אדוני ראש הממשלה"

מצחיק היה לראות איך היוזמה, שמעון פרס נקט בה בנחישות כה גדולה, עברה תוך יממה לידיו של אריאל שרון. בעצם מצא עצמו אתמול ראש הממשלה "המפסיד", לפי כינוי שהספיק כבר שרון להדביק לו, נתון לחסדי המפוטר הבירור.

ברגע ששרון גילה, שבמקום מכתב־פיטורין בתיבת־הדואר שלו, מחרים מתוכים לפיתוחו בבירכת ראש הממשלה, נעשה גורל ממשלת הליכוד תלוי בו והסתבכתו להתנצל. אילו רצה, בידו היה להביא לפירוקה. אילו רצה, יכול היה לגרום לכך, שהליכוד יתייצב מאחוריו ויפרוש מן הממשלה כאיש אחד. שכן מרגע שכל המכתב הגדול ונחישותו הבלתי־מעורערת של פרס הצטמצמו בשאלות של ניסוח — היינו האם ייאות שרון להוסיף פיסקה נוספת להתנצלות, שאותה קרא לפני ישיבת הממשלה ובמהלכה או לאו — נהפכו היוצרות: שרון שיחק את הנפגע הנוטשל, שמחווים אחרת, ופרס מצא עצמו מתגונן ומסביר, שאין בעיניו דרך טובה יותר מאשר ממשלת אחדות לאומית. בלתי־נשגבת השאלה, האם בשביל פיסקה אחת יותר או פחות בהתנצלות של שרון, שהכל יודעים שערכה כקליפת־השום, משגעים לכולנו את השכל זה שלושה ימים?

אפשר להבין ללבם של שותפי מפלגת־העבודה בממשלה, שהוליכה אותם בם בראותם את ראש הממשלה משחק את ה"מאצ'ו" — היה להם מקום לחשוד, שהפעם גמר פרס אומר ללכת "עד הסוף", לפי התסריטים החוזרים. החשש שלהם לא היה חסר בסיס. לדתיים נוח למדי במצב הקיים. הם נהנים מכל העולמות, ואין להם שום עניין להימצא בפני הצורך להכריע בין שותפים, הרוצים לשמור לעצמם את הממשלה, ועל אחת כמה וכמה להיקלע לבחירות מוקדמות, שאותן הם רואים ככבנה שיש להימנע ממנה בכל מחיר.

אפשר להבין גם ללבו של הליכוד, שהמשבר תפס אותו בסיטואציה היותר גרועה בשבילה: שסוע מבפנים בגלל מאבקים־אישיים על המנהיגות; המתמודדים גרועה באוד בסקאלי דעת־הקהל, כשמצב שכזה נוהג פרס דווקא מותיקה כוכה, כדי שבמבצע בהצלחה את הבטחותיו — נסיגה מלבנון, הבראה כלכלית, ועתה, ניסיון להסדר עם ירדן. במצב דברים לארצה זה היה נמצא הליכוד, או ליתר דיוק הקלטון השבו בליכוד, בפני דילמה, שבמה כבוהרה בין דבר להוליך: להתלכד מאחורי שרון, לעזוב יחד עמו את הממשלה ולהשאיר את פרס בראשות הממשלה, או להפקיד את שרון לבעבו כבירת זכויות הדואציה, להפשר "קדוש מעונה" ולהשאיר לו שדה פתוח לחריש עמוק בסניפי חירות.

גם כך נותן שרון את ההון בליכוד. הם הלכו אחריו בטיפוח שיחות טאבה. ואף ששמיר וארנס הסכימו, שפרס יגלה דיפלומטיה שקטה להידברות אפשרית עם ירדן, בלי שיהיה צורך — בשלב של ביצה שלא נולדה — לשתף את הקבינט, מצאו את עצמם נגררים אחרי שרון בהתקפותיהם על פרס בשל "ניהול מגעים מאחורי גבה של הממשלה". ההזדהות עם שרון הפכה כה גרוטסקית, שדומה היה שהוא מכינה מבעוד מועד התקפת הליכוד בגן בשבועות האחרונים את פרס כמנהיג סמכותי, מתוך שבין כך גוריון, צ'רצ'יל וסטאלין, המושך בחוטים, סוגר עסקות בשיחות סודיות.

שרון — נותן את הטון

מצפצף על הממשלה והתמרן אותה. מצפצף, מצפצף. אבל בפועל השיג שרון את יעדו: הוא קומם את כל צמרת הליכוד לפעול נגד יוזמות פרס כלפי חוסיין.

לעומת הליכוד והדתיים היה יותר קשה לרדת לדעתו של ראש הממשלה. אם חיפש עיתוי מתאים ומבחינת מצבו של הליכוד, ואת הסיבה הצודקת להביא להוצאת הליכוד מהממשלה, לא יכול היה לבחור עיתוי ונושא טובים מאלה שבחר. שכן אין ויכוח על כך (בלחש, גם בליכוד) ששרון הוא גורם הרסני, המתמקד רק בעצמו, ובשאיפותיו הוא מוביל את ממשלת האחדות בלאדהכי לאבדון. לפני כחודשיים, כאשר הגדיר שרון את הממשלה כ"ממשלת הספר הלבן" והתקיף קשות את הממשלה וראשה, התריעו שרי המערך נגד פרס, שהוא מיץ ההזמנות למשש את התסריט החביב עליו, ויצירת מצב, שהליכוד בחלקו או בשלמותו יעזוב את הממשלה והוא יישאר ראש ממשלה, בתהליך ל"הליכה לנשיא", העלולה להוליד ממשלת־מיעוט עם הליכוד.

על כן, כאשר הפעם החליט על פיטורי שרון בתמיכה נלהבת של שרי וצמרת מפלגתו, היה ברור לכולם, שהוא נחוש ללכת עד הסוף. כך גם תואר המהלך על ידי מקורביו. ביום ד' בבוקר אמרו, ש"זהו ענין נחרץ וסופי". בצהריים אמרו, ש"ראש הממשלה לא יקבל שום התנצלות", שכן "זה ענין מהותי ולא אישי". אולם כאשר המכתב לא נמסר לשרון יחד עם ההודעה בישיבת הממשלה המיוחדת, ופרס הסכים למשא ומתן על נוסח התנצלות — ועוד בתיווכו של פרץ — היה ברור, שהנחישות של פרס היתה מן הסוג הנסוג.

מה נודע לפרס ביום ד' בערב, שהוא לא ידע ביום ד' בבוקר — זאת לא נודע. יש סברה, שלפתע גילה פרס, שאולי לא תהיה לו ממשלת־מיעוט לעמוד בראשה. סבירה יותר הנתחה של כמה שרים, שהוא פשוט נרתע מהיקף המהלך, ולא היה מסוגל להתגבר עד הסוף על־אף העיתוי הנכון והנושא הצודק. אם רק התנצלות רצה פרס, או "הבהרה" לפי מטבע הלשון החריש שהטביע אתמול, לא היה צריך להתחיל במהלך כה גדול וכה אמביציוזי, כדי להשיג כליכך מעט. הרי ההתנצלות תישכח במהרה, ותוך זמן קצר נגלה את שרון נאבק מחדש על "המהות", ואת הליכוד מתיישר לפיו, ההופך את הממשלה לגוף המשותק ביותר במדינה, ואת פרס לאדם היותר מושמץ. ספק אם ממשלה כזאת משרתת את המדינה, כשהנושא על הפרק הוא פריצת הקיפאון המדיני.

אם מכתב הפיטורים הבלתי־נשלח ביותר במדינה לא יישלח בסופו של דבר, ואם יישלח ולא יבוצע — תהיה זו בהחלט החמצה פוליטית שהחד מבה. עוד החמצה אחת או שתיים כאלה, ופרס יצטרך לפנות לשמיר. נתפלל שלא לשרון, בתואר "אדוני ראש הממשלה".

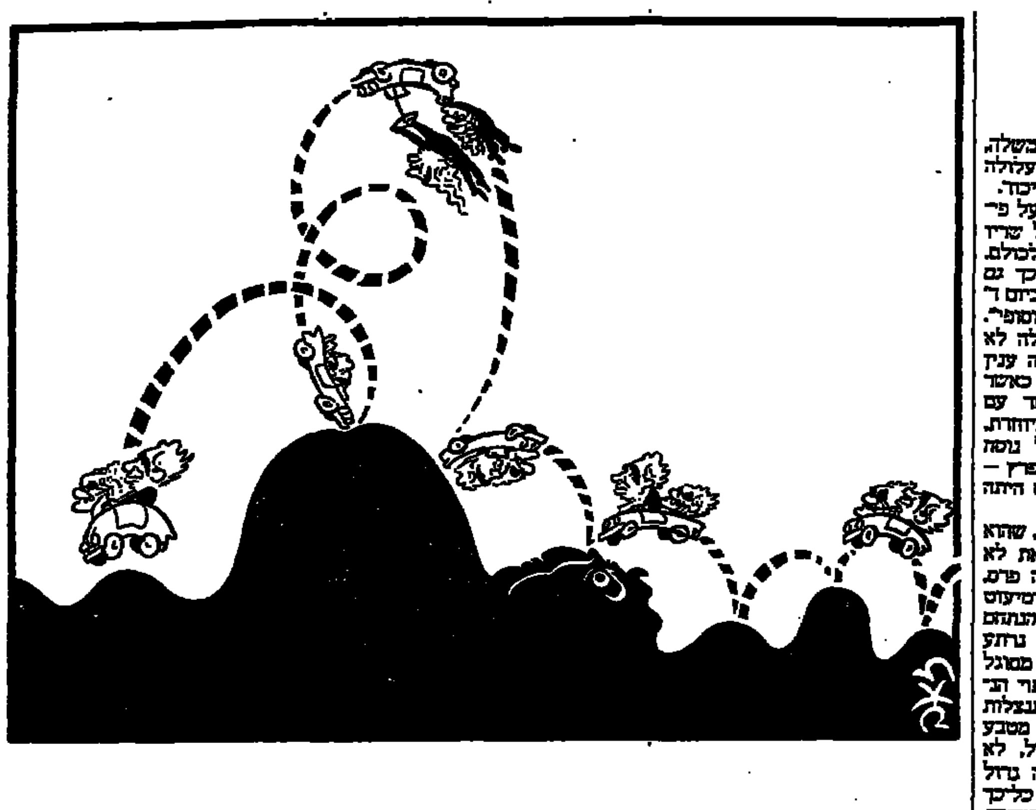

לא על הסגנון

מאת א. שוייצר

נושא המחלוקת הוא הסטטוס־קוו בגדה וברצועת עזה. סגנונו של שרון הוא משני

בעוד שעדיין לא ידוע מה יהיה סופה של המחלוקת הנוכחית סביב אמירותיו של מר אריאל שרון, ידוע שהריב אינו נסוב על הסגנון. בכך צודק מר שרון: הפלוגתא היא על שאלה מהותית: כלום מותר, או אסור, לנהל משא ומתן על עתיד הגדה ועזה.

מוסכם, שלשר התעשייה והמסחר פה מופקר: בסגנון אדיב יותר, הדוז בכך גם בעל הדבר, גם חבריו בליכוד. כן מוסכם, כי בהאשמותיו נגד ראש הממשלה והמערך בכלל, שירבב מר שרון כזבים וניחושים מרושעים. אך הוא רשאי לטעון, כי נוכח כשלון עמיתו, מר דוד לוי, להמריד את הליכוד נגד הודעתו של ראש הממשלה בכנסת לפני שבועיים, לא נותרה לו ברירה אחרת, להפסיק את מהלכו המסוכן של מר פרס ביצירת עובדה רבתי: המטרה, בקיצור, קידשה את האמצעי.

מאמין לפרס

יש הסבורים, כי בהתקפתו על ראש הממשלה, כיוון מר שרון אל מטרה נוספת, אל חברו לליכוד שמיר, שאותו ביקש להציג בפני חברי הליכוד כל מעש, וכמי שאינו ראוי למעמד כראש התנועה. מן הסתם סברה זו נכונה, אך היא כשלעצמה אינה הסיפור כולו. מר שמיר חזר והזהיר, כי תהליך השלום היא ביצה שלא נולדה — דעה, שעל פי מראית העין אינה נטולת יסוד. ואם כך, אין להתרגש מתימרותיו של מר פרס, אלא להמתין, אגב ניהול קרבות מילוליים עצורים, עד אשר ייכשלו, ויפנו את הדרך לרוטציה בראשות הממשלה. לא כך מר שרון. חושיו המחודדים אומרים לו, כי "אין עשן בלי אש". אין איפוא להסתפק בהתאגרפות צללים, אלא [illegible]

אם לבחון את המחלוקת בתוך הליכוד מזווית אחרת, מר שרון אינו בז לאמינותו של ראש הממשלה. הוא מודע, מתוך היכרות של עשרות שנים, לשתיים מתכונותיו של מר פרס: דבקותו במטרה, והטיפתו את הגישה העקיפה וההדרגתית לשם השגת יעד שקבע לעצמו. מר שרון, כך צריך להניח, מאמין כי ראש הממשלה לא היה תוקף, ולא ספק, מכוונתו להשיג הסדר עם ירדן, אילולא בחן את הסיכויים, ואילולא הכין את הקרקע למהלכיו. כיוון שכך, לא נותר לו אלא לכפות על ראש הממשלה לגלות את כל האמת, ובדרך זו להעמיד אותו בפני הברירה: להמשיך בדרכו ולפרק את הממשלה, או לחדול מיוזמת השלום שאותה החל לגלגל.

נדמה שהוא הצליח לממש את כוונתו זו. בהקשר זה אין חשיבות לשאלה, אם הערכותיו של מר שמיר בדבר הסיכויים הקלושים למימוש יוזמת השלום של מר פרס נכונות או לא, ואם היה הכרח בהפעלת השיטה הברוטלית הסגולית למר שרון. מה שחשוב הוא, כי בין אם ישלח מר פרס את מכתב הפיטורין ובין אם לא, בין אם יישאר הליכוד בממשלה ובין אם לא, בין אם תקום ממשלה צרה בראשות המערך ובין אם ייערכו בחירות, ראש הממשלה ייאלץ לדווח לציבור, כמו גם לשותפיו הפוליטיים, על שניים: מה עשה עד כה, ומה היעד שאליו הוא חותר.

תקווה שנתבדתה

ראש הממשלה קיווה, כמשתמע, שלא להזדקק, אלא בשעה שבידיו מחויבות גלויות של המלך חוסיין לפתוח במשא ומתן על הסדר־בוצר. תקווה זו נכזבה. עכשיו ניצבת בפניו השאלה, אם להוסיף ולעמוד בראש ממשלת אחדות לאומית, ולהיות, במהות, אדמיניסטרטור ראשי של תוכנית הבראה הכלכלית עד לרוטציה, אז לשלח את מר שרון, ולאותת בכך לליכוד, כי משחק המחבואים הגיע לקיצו.

בין יתר התהפוכות המהירות תירשם מן הסתם גם זו, שדווקא מי שטעוד תיזום סמוך בעת שנתכוננה הממשלה הנוכחית, אותה כינו ממשלת השיתוק הלאומי, נהיו עתה חסידי קיומה המשך. ואולם, מה היה השיתוק שמפניו חששו? התשובה היחידה העולה על הדעת, כי התכוונו דווקא לאותו שיתוק המשך ההולך עכשיו. מר פרס מנסה לגרור עמו את הליכוד להסכמה להסדר שעיקרו שינוי בסטאטוס־קוו בגדה וברצועת עזה; הליכוד ממאן להיגרר, כפי שכל בר־דעת שיער מראש. ומה הטעות של ראש הממשלה? שאם לא תהיה התקדמות לעבר הסדר עם ירדן, תפרוץ מלחמה. מי שהסטאטוס־קוו עדיף בעיניו בכל מחיר, או מי שדוחה את הערכותיו של ראש הממשלה, יעזה: יש לקיים את הממשלה הנוכחית, ויהי מה.

אך מה עם אלה, המסכימים ל"אר־אר" של ראש הממשלה, ובראשם מר פרס עצמו? אלה עלולים אולי לשאול, כלום חישב כהלכה מר פרס את סיכוייו, כאשר החליט על יוזמת השלום שלו. לבטח הם גם ישאלו, מה בצע בהשהיית ההכרעה, שהרי בינתיים נוצרה מציאות, המחייבת את ראש הממשלה להתקדם — אם צריך, במחיר פירוק הממשלה — או להודות בכשלונו, ולהתיר לאחרים להנהיג את העם על פי תפיסתם. אם כי פיטורי שרון או קבלת התנצלותו כפופים לשיקולים טקטיים, לא כך המחלוקת המהותית שביסוד המשבר הנוכחי: היא איננה נסובה על סגנון אלא על הכרעה קרובה הנוגעת למרכיב בסיסי של המדיניות.

מצרים פועלת לתיקון נהלי מועצת הביטחון

קהיר (ע"מ). שר החוץ המצרי הודיע כי מצרים תנקוט יוזמה במועצת־הביטחון ובעצרת־הכללית, במושב ה־40 לתיקון סעיף 40 בנוהל מועצת־הביטחון, כך שיכלול פירוט של הנושאים, אשר אין אפשרות להפעיל בהם את זכות הווטו.

מדובר בנושאים, שכבר הוכרו למוסכמים מתוקף הנוהג, שהשתרש במועצת־הביטחון, וביניהם — איסוף מידע על אזורים המאיימים על שלום העולם וביטחונו, שיגור משקיפים מטעם האו"ם, בהסכמת המדינה המארחת והגשת דו"ח למועצת הביטחון, החלטות הקוראות להפסקת־אש והפרדת־כוחות צבא, הטלת משימות מוגדרות על מזכ"ל האו"ם בנושא יישוב סכסוכים בדרכי שלום.

השר המצרי הבהיר, כי מצרים תגיש את הצעותיה רשמית בתוך ימים אחדים.

הפוטנציאל הצבאי של המתנחלים

מאת זאב שיף

מדינת ישראל איבדה למעשה את השליטה על הנשק הרב שניתן למתנחלים על מנת להגן על עצמם

מועצת הישובים ביש"ע נרתעה מהתגובה הנמרצת של ראש הממשלה ובמה מהשרים תיקנה את החלטתה העדנית, שבה הגדירה ממשלה ישראלית שתסכים לפשרה טריטוריאלית ביהודה ושומרון ממשלה בלתי חוקית. עם זאת, מעטים יתפתו להאמין כי בכך תמה הפרשה. התוכנית המפורסמת שהגיש עו"ד אליקים העצני למועצה על פעולות נגד המדינה, היא סימן אחד לכך. אלה הבקיאים במה שמתחולל בשטחים יודעים, כי בקרב המתנחלים מצוי יותר מגרעין של אנשים קיצוניים המוכנים לאחוז בנשק גם נגד יהודים. אם אכן תגיע שעתה של פשרה טריטוריאלית, חלקם אומרים זאת בגלוי, ללא כחל ושרק, הם מרגישים תמיד את אהבת ישראל שעליה הם אמונים, מבלי לחוש כי בעצם נכונותם לשפיכות דמים הם מסיפים למעשה לשנאת ישראל.

גורמים ביטחוניים העריכו זה כבר כי יש סבירות גבוהה שאכן יימצאו בקרב המתנחלים מי שיהיו נכונים במקרה כזה למרוד בכל ממשלה, קרי: לשלהב למלחמת אזרחים. בחוגים בכירים ביותר מדברים על הסכנה הנשקפת מ"החוליגנים שלנו", המסוגלים למעשים קיצוניים, ופיצוץ המסגדים בהר הבית הוא רק דוגמה אחת לדמיונותיהם.

אין בכוונתי לעסוק כאן בזרם האנטי־דמוקרטי המתפתח בקרב המתיישבים ביהודה ושומרון, אלא בפוטנציאל הצבאי שברשותם. שתפה במקף הכבים. כאשר עיתונים כמו "אליף יד"ך "המספך" קוראים למלחמת אחרים, זוהי לכל היותר הסתה למרד. כאשר מועצת יש"ע מבקשת לשים עצמה במקום הכנסת ומאיימת על ממשלת ישראל כי תוגדר בלתי חוקית, הרי לרשותה, בניגוד לעיתונים הנזכרים לעיל, עוצמות דיוויזיה. פוטנציאל שדי בו לממש את האיום.

מערכות כפולות

פוטנציאל זה כולל את "החיילים" האפורים (בהתנחלויות ומחוצה להם), את הנשק הרב והציוד וישובים רבים [illegible] לזיות. בהקשר זה יש לברך את רב אלוף (מיל') רפאל איתן, שאמר על כך דברים מפורשים בראיון ב"מעריב" ערב ראש השנה. כאשר נשאל מדוע לא הצטרף לתחריז למפלגה שחדרו בניגוד לחוק אל אחד הבתים בקסבה, אמר: "לא אעשה דבר המנוגד לחוקת הציות או המתנגש עם המסמך החוקי של המדינה. לא חשוב מיהו הממסד הנוכחי ומי יהיה הממסד בעתיד, חובת הציות לשלטון החוקי של המדינה אינה שאלה של נוחות".

אך בחוגי הימין לא הכל סופרים כרפול. די להזכיר כי האלוף רפאל ורדי הודיע לראש הממשלה לשעבר מנחם בגין, עם מינויו של שרון לשר הביטחון, כי הוא מתפטר מתפקידו כמפקד מערכת הביטחון משום שאינו רוצה לשרת תחת אדם שאמר לכמה מחיילי צה"ל שבלמו את המתנחלים בעת פרשת קדום, שלא להישמע בעניין זה להוראות מפקדיהם (רפאל ורדי היה אז מתאם הפעולות בשטחים).

אני טוען שמדינת ישראל איבדה למעשה את השליטה על הנשק הרב שניתן למתנחלים על מנת להגן על עצמם. יש הטוענים כי מספר כלי הנשק שבידי המתנחלים ידוע לצה"ל [illegible] קצינים אחרים אומרים, כי במקרה הטוב ידוע על כ־80 אחוז מהנשק ומי שמחזיק בו. ככל שחקרתי בדבר התברר, כי במקומות שונים בגדה יש מערכות כפולות של הצטיידות בנשק, ולכן המספרים אינם ודאיים. יש נשק שסופק למתנחלים באמצעות מערכת ההגנה המרחבית, יש נשק שהגיע לידיהם דרך יחידותיהם במילואים, ויש נשק שנרכש והושג באורח פרטי. ניסיון שעשה פיקוד המרכז להביא סדר בעניין הנשק האישי, נתקל בזעקת שבר של המתנחלים, כאילו מבקש הצבא לפרקם מנשקם. הכוונה היתה שנשק כפול יוחזר להגנה המרחבית, אך הדבר עלה בתוהו.

מערך ההגנה המרחבית

ההגנה המרחבית ביהודה ושומרון היא גוף צבאי יוצא דופן, בהשוואה להגנה המרחבית לתולדותיה מאז הקמת המדינה, לרבות זו ברמת הגולן. את התנופה הגדולה העניק לה רפול כשכיהן כרמטכ"ל. כמו כל מערכת הגנה מרחבית, נועדה יחידה זו להגן על הישובים באמצעות כלי הנשק השונים שמעמיד צה"ל לרשותם. אך ביו"ש מדובר לא רק בישובי קו הגבול. גם ישובים בלב השטח נחשבים חלק ממערך הגמ"ר. אנשי ישובים אלה המשולבים בהגמ"ר, חייבים להגן לא רק על ההתנחלויות אלא גם על צמתי דרכים, למשל, ולהבטיח את התנועה החופשית בדרכים העיקריות בעת מלחמה.

רב אלוף איתן העניק להגנה המרחבית של יהודה ושומרון עדיפות גבוהה הן באשר לציוד הנשק והן באשר להצבת כוח אדם מעולה לשורותיה. מתנחלים רבים שהיו מוצבים ביחידות קרביות כשריון, צנחנים ועוד, הוצאו מיחידותיהם והועברו להגמ"ר. קודם לכן, המגמה בעניין זה היתה בדרך כלל הפוכה: להפנות את האיכות הקרבית הגבוהה ליחידות הקרביות, האגרוף של צה"ל. התוצאה היא, שלהגנה המרחבית של חבל יהודה ושומרון איכות גבוהה יותר מכלל יחידות הגמ"ר שהכרנו בעבר. מכ־52 אלף תושבי הגדה, יש כיום אלפי נושאי נשק בחבל ארץ זה.

עובדה אחרת הראויה לציון היא המעורבות האקטיבית הרבה שיש למתנחלים בכל מה שעושה צה"ל באזור. יש לכך ביטויים רבים. אנשי ההגנה המרחבית, כלומר התושבים המקומיים, משמשים לא אחת בעת שירותם במילואים מלווים מודיעין, כאשר מתבצעים מעצרים של ערבים חשודים; כמה ממנהיגיהם משמשים גם קצינים ומפקדים בהגנה המרחבית. מנהיגים ואנשי דת מרבים לחינגר, באים לצה"ל בהצעות מבצעיות כמו פיצוץ בתים, גירושים וכדומה. בפגישה האחרונה שקיים הרמטכ"ל משה לוי עם נציגי מתנחלים בקריית ארבע, הרשה הרב לוינגר לעצמו לדבר אל הרמטכ"ל בלשון חריפה וחצופה, כאילו היה מפקדו של רב אלוף לוי. וכזוה הפרשה שבה ביקשו נציגי המתנחלים להיפגש עם שר הביטחון משה ארנס, בתנאי שאלוף פיקוד המרכז אורי אור לא ישתתף בפגישה.

יש גם מעורבות ביטחונית עקיפה. למשל, הפעלת סיירת מיוחדת באחריותו של קצין המטה לענייני פנים במינהל האזרחי של יהודה ושומרון. הסיירת סורקת את השטחים כדי למנוע בניה בלתי חוקית, תפיסת אדמות מדינה על ידי ערבים ובכיסה לשטחי אש ואימונים. למעשה, הסיירת הזאת היא בתחום אחריותו של משרד הפנים. באחרונה החליט המינהל האזרחי להעמיד איש צבא בראש הסיירת. אך המתנחלים התרעמו מאוד על ההחלטה.

האדריכלים מפשפשים בקורקבנם

מאת גדעון סאמט

קבוצה מקצועית, מהמעניינות והאינטליגנטיות ביותר אצלנו, נאבקת עכשיו נגד מה שנראה לה כשערוריה, אך קשה לגייס אהדה לדרישותיה לאחר שבגדה במשך שנים בשליחותה הציבורית

האדריכלים, שקולם נשמע לעיתים רחוקות כליכך בעניין עוולות התכנון והבנייה בארץ, מקימים עכשיו, לפתע, שערוריה. הם קובלים על פגם הנוגע להם, וכדרכם — שהרי המקצוע הזה משיק תמיד בשוליהם של תחומי החברה והרוח — הם מדברים גם על המשמעויות הרחבות של הנושא המציק שעל סדר יומם. לא, זה איננו גל התעניינות פתאומי בפגמי האדריכלות הישראלית. לא דיון ציבורי בתכנון לקוי של פרויקט מגורים חשוב, בתכנית כושלת שאולי תהרוס את מראהו של איזה רובע עירוני, או על אודות קבורתה של עיירת פיתוח תחת עיימה של רובעי בטון. היום, כבעבר, איננו שומעים אותם כמעט אף פעם ממלאים בפומבי ובאומץ שליחות ציבורית כמשמרי האסתטיקה של נוף הבינוי הישראלי.

הסערה בקהילית האדריכלים קמה סביב תכנית לבנין חדש של בית־המשפט העליון. הנושא העיקרי הוא קיפוחם המקצועי. במעשה הזה מעורבים בכל זאת אינטרסים ואידאולוגיה, ויש ענין לעסוק בו כיוון שהוא שופך אור על מה שכיניתי פעם — ועוררתי מצים מחאה גדולה — בגידתם של האדריכלים. המקרה גם מציג, כמו כל נושא אדריכלי חשוב, שאלות אחרות החורגות מעבר לענף המרתק הזה.

"יד הנדיב" של משפחת רוטשילד האנגלית הכריזה על תחרות בין־לאומית לתכנון משכן חדש לבית המשפט העליון. המבנה אמור לקום בסמוך לכנסת, שגם תכנונה ניזום ומומן על־ידי הרוטשילדים. הקרן עמדה על כך שתהיה עצמאית לחלוטין בתכנון ובבנייה. בתחילה רצתה להזמין אדריכלים זרים, מהאדריכלים הגדולים של הארכיטקטורה העדכנית, כגון ג'יימס סטירלינג האנגלי וריצ'ארד מאייר האמריקאי. אגודת האדריכלים והמהנדסים כיוונה כנגד הקרן. היא טענה, לכאורה בצדק, שהקמת בניין חשוב ובעל מסמן סמלי כזה ראוי לה שתיעשה בתחרות פתוחה בפני בעלי המקצוע המקומיים.

* * *

במו"מ שקט, שהמתלונן הקפיד כי פרטיו לא יגיעו לידיעת הציבור, נעתרו נציגי הבריבים באופן חלקי. הוסכם עם נציגי האגודה, מהבכירים שבאדריכלי הארץ, ועל דעת מזכירות בית המשפט העליון, שהתחרות תהיה פתוחה. אבל בתנאי: ההסדר הבסיס השתתפות בקומית ועם זאת שמר בידי בעלי המאה את הדעה הסופית. בשלב הראשון, המקומי, ייבחרו שלוש עד שש תכניות. בשלב השני יצורפו ללא תחרות שלושה אדריכלים מחו"ל ושלושה ישראלים שיוזמנו על־ידי הקרן. בשלב זה יתוספו לצוות השופטים אחד משופטי בית המשפט העליון ואנשי "יד הנדיב". בחירת התכנית הזוכה תהיה לאחר ראיונות עם המתמודדים הסופיים. אך הקרן תהיה רשאית בסופו של דבר לא לבחור באף אחת מההצעות.

הסיכום הזה הטיל סערה בקרב ציבור האדריכלים. הרעש היה מלווה בהאשמות אפלות על נציגי האגודה. אחד מהם צורף לצוות השופטים במהלך המו"מ עם המזמינים, על אחר טענו שקיבל באותה הזדמנות הבטחה להיכנס לשלב השני, כמוזמן בתשלום ניכר. השלישי, יו"ר ועדת התחרויות של האגודה, נאלץ להתפטר מתפקידו. בתוך המהומה התפטר גם ועד האיגוד המקצועי של האדריכלים. הטענה של בעלי המקצוע באסיפתם הסוערת היתה שכללי התחרות מפלים אותם כלפי מוזמנים מיוחסים מחו"ל ומהארץ ונוגדים את העקרונות של תחרות פומבית פתוחה לפי כללי האגודה.

הביקורת הזאת לכאורה מוצדקת. התחרות אינה מעניקה סיכוי שווה. היא אליטיסטית ויצרה, כטענת אדריכלים רבים, תחושת נחיתות והשפלה במגרש־הבית שלהם, סביב פרויקט מבית־דין־דין. התחרות נראתה להם ככסות להבאתו של מתכנן מן החוץ על־פי כוונתם המקורית של הרבנים. הם חוששים גם מהתקדים: אחרי תחרות כזאת, שכלליה לא מקובלים בעולם, לא יהיו כאן עוד תחרויות פתוחות גדולות. התוצאה תהיה, בין היתר, פגיעה בסיכויים של אדריכלים צעירים לעלות לצמרת המקצוע, דבר המתאפשר לרוב רק בעזרת תחרות. בכל זאת קרוב למאתיים אדריכלים (יש בארץ כ־3500), רובם כיום במצוקה כלכלית, רכשו כבר את ספר ההשתתפות, 50 אלף שקל האחד.

אבל הניעוקים שבגנר כבדי משקל לא פחות והם חורגים הרבה מעבר לזכותו של המזמין לקבוע את הדרכים לשימוש בכספו. יותר מכל מתריעה ההתרגשות שהעמו הארכיטקטים לצורך העניין כיוון שסיבותיה הן קודם כל אינטרסנטיות. אילו היינו רגילים לראות אותם מגייסים פאתוס כזה לנושאי תכנון בדרך כלל, לא היה קשה לחבב את רגשותם הפעם. אבל כל הקרוב במקצת אצל הענף הזה יודע עד כמה חששנים האדריכלים בביקורת על פגמים ארכיטקטוניים אצלנו. מה רב בקרבם השכן של חוסר הדדי ובאיזו מידה, בגלל מצוקתם הכלכלית, הם צייתנים לתכתיבי מוסדות מזמינים כאשר התוזה ברוך לכיסם.

בגידה ממושכת מתנקמת בהם עכשיו, שכן היענותם מהעלאת נושאי תכנון בעלי חשיבות ציבורית לדיון רציני הביאה הפעם לכך שהתעסקותם עם "יד הנדיב" היתה אף היא בחדרי־חדרים. ואילו את שליחותם הם מאשימים עכשיו באותן האשמות שמטיחים זה מכבר משקיפים חיצוניים על ענף האדריכלות במנהגי הקאסטה הזו גילדה של האדריכלים.

יש, כמובן, גם משהו פרובינציאלי בעדה הזאת מפני ההגנה שמבקשים להקנות לעצמם מפני הפרויקט. הרוטשילדים ניכוו כבר פעם במבנה סמוך, הלא הוא הכנסת, שתוכנן בעקבות תחרות ישראלית מלאת־פגמים והתאמות. שלא לדבר על ניסיונם המר בתחומים אחרים כאן. האלטרנטיבה לתחרות במתכונת הנוכחית — המכונה: להזמין כמה מגדולי האדריכלים בעולם — היתה לדעתי להדגיש בכלל מתמודדות ולפנות הישר אל מתכנן מועדף. גם בקרב ציבור האדריכלים בארץ, של הדעם של הדוב, יש אומרים הראויים בכך הזדמנות חשובה להזרמת דם חדש אל עולמי התכנון בארץ, אולי אפילו מקרה רצוי של כניית השפעה מערבית תרבותית. מעין זריקת־עידוד מגוונת, על הנוף האדריכלי כאן.

* * *

על כך קל להשיב שאת השפעות האלה אפשר לקבל, ואף מקבלים פה ושם, באמצעות יוצרים מקומיים. אבל סיפורו של המשכן המיועד הוא ארץ־ישראלי שנורי־בינלאומי אופייני לנו כל כך, שאין זה פשוט לגנותו. צאצאי הנדיב הידוע ממשיכים להקים מפעלים בארץ, פקידי הברון מעורדים מורתרוה אצל המתיישבים. מוסד ישראלי חשוב נבנה מכספי תרומות מחוצת דלותנה הרי מוציאה המדינה ממוכנת מכזוק, אך גאוות הולפבים אינה מרפה מהם.

התנהגות־הגביר של "יד הנדיב", אף שמקורה בכסף אירופי עתיק־יומין, היא סממן של השפעה אמריקאית דווקא. האתיקה הנהוגה בענף האדריכלי בארץ שורשיה — עד היום — אירופיים, אפילו מרכז־אירופיים. מיסודם של חלוצי הדיסציפלינה הזאת אצלנו בשנות העשרים והשלושים. ואילו הכללים האכזריים־כלשהו שניכפו על התחרות, הם אמריקאיים מטיבם, כמו השפעות אחרות עלינו, שטוב ורע משמשים בהם בערבוביה. אמריקה הביאה לכאן לא רק את המבודדר אלא גם אתיקה וכללי־משחק שונים. הבעיות היטב בכוחות השוק.

מי שאינו רוצה בהם שיתפנק בבניין עלוב במגרש הרוסים לבית־המשפט העליון. בכלכלה דלת־סיוע, במשאבי רוח וחומר מקומיים. אראו תהיה מובטחת ערכה מתגרת לנאותו המקצועית הלאומית. אותו מקור נדיב מימן לנו לא רק את הכנסת אלא גם את הסלוחיה החינוכית ועוד כהנה וכהנה פרויקטים שעם זקוק־קומה היה מעדיף לבצע באמצעיו. אך אינו יכול.

לי אין קושי עם תהליך ההחלטה על תכנון המשכן החדש, למרות כמה מפגמיו. הקושי האמתי נוגע לקבוצה מקצועית, מהמעניינות והאינטליגנטיות ביותר אצלנו, אשר כורתת לה כבורה אקראית מדי, רופפת, בדרך כלל אינטרסנטית ולכן בלתי־משכנעת את נושאי המאבק שלה. לאחר שקבוצה זאת לא הצליחה להראות, במשך שנים רבות, להט אמתי כלפי הערכים של הציבור בארץ, במגוריו ובחוצותיו, יקשה עליה לצפות לסימפאטיה כאשר היא מגלה את הקרוב הנוגע שלה. יותר מכל מצטיירת המערכה הזאת, בגלל מסורת ארוכה של פאסיביות ושאננות, כמשפט הפשפוש של האדריכלים בקורקבנם המקצועי.

אם אתה נמצא ברשימה:

בניה קיבוצים מלונאות
סיעוד בתי חולים, יבואני ומשווקי
חלקי חילוף לרכב, הובלה,
דפוס והוצאה לאור, נסיעות
תיירות, מוסדות פיננסיים

טלפון:
03-618892

אם אתה עוסק באחד התחומים האלה ויש לך מחזור כספי השווה למיליון דולר ומעלה בשנה ו/או היקף מעסיק 15 עובדים או יותר, כדאי שתתקשר כבר עכשיו ל־יבמ.

בימים אלה, כאשר לשליטה במערכות החשבונאיות הפיננסיות ובמערכות שכר וכח־אדם, לניהול יעיל של ייצור ושיווק ופיקוח הדוק על חילופי המלאי, עשויות להיות השפעות מרחיקות לכת — מערכת מחשב יכולה להיות גורם מכריע בקידום עסקך בכוון הנכון.

נכון, ההחלטה איזה מחשב לבחור אינה קלה. אך עתה יותר מתמיד ישוב שתהייה זו מערכת המוכיחה עצמה יום יום בעסקים דוגמת זה שלך — מחשב קטן של יבמ.

למחשבים קטנים של יבמ מגוון של מאות תוכניות שפותחו ע"י עשרות בתי תוכנה בארץ עבור עסקים בכל אחד מהענפים ועשרות עסקים וארגונים בכל ענף כבר מפעילים אותן.

לכן, גם אתה השוקל רכישת מחשב, התקשר קודם כל ל־יבמ.

נשמח להעמיד לרשותך או לשלוח לך תאור של כל תוכניות היישום בענף שלך ולספר לך על עמיתים למקצוע או עסקים בענף שאצלם עושים מחשבים קטנים של יבמ עבודה גדולה.

...גם אם אינך נמצא ברשימה זו, כדאי שתתקשר.

טלפן עוד היום לדוד רוזנברג ביבמ 03-618892

מחשבים קטנים עושים עבודה גדולה. יבמ IBM

ויינבסקי פרילינג זוהר

מקורות מדיניים / עקיבא אלדר

להפריד ולמשול

לפני שבועיים, ב־13 באוקטובר, עסקה מזכירות "חרות" בשאלת עתידה של ממשלת האחדות. "איזו תועלת אישית תצמח לי מפירוק הממשלה?" שאל אריק שרון את רוני מילוא "אתה תצי שר, רוני. זה טוב להיות שר. ומי אומר שיבחרו בי שוב אם תהיינה בחירות, או מה ייצא לי אם הממשלה תתפרק".

בניגוד לגירסה הרווחת כי אין דבר המטריד את שרון יותר מהרוטציה, מועגים משקיפים פוליטיים מפוקחים כי משהו נורא עוד יותר מאיים על שרון — החזרה אל הטרקטור. ח"כ דן תיכון, למשל, אומר כי מרכז חרות לא יניח [illegible]

בעקבות שרון אל האופוזיציה. לפחות שליש מבין חברי המרכז קשורים בטבוריהם אל רחם השלטון. מי במישרה ממשלתית נכבדה עם מזכירה ורכב בצידה, ומי בכיבודים של מועצת מנהלים. במרכז הליברלים עי יתבקש אף הוא להחליט כיצד לנהוג. קשה למצוא מאן דהוא שטרם למד מה טובו אוהלי השלטון. כבודו של שרון במקומו מונח, אולם למחרת בבוקר צריך לעבוד ולהביא פרנסה הביתה.

אין זה כשרי שהשר יצחק פרץ מש"ס, נטל על עצמו את תפקיד המתווך המפייס. ביום רביעי שמעתי את אחד משרי הליכוד מהבהב — מי יכול להציע לשרון להתנצל, אולי אפילו להסתלק בכבוד מבלי לסבך את חבריו. עברנו יחדיו את כל שרי חרות והליברלים: שמיר, לוי, ארנס, קצב, קורפו... כל אחד מהם מקורב למישהו. אבל כולם שומרים על מרחק בטוח משרון. איש מהם לא יילך לנחם אותו בחוות השקמים. בארבע עיניים יאמרו לך כי חרף כל חילוקי הדעות עמו, מוטב להם עשר מונים שמעון פרס מאריאל שרון כראש ממשלה. "יש לו מזג מיוחד, הוא אינו איש נוח" אמר חיים קורפו בישיבת הממשלה.

אפילו דוד לוי שהתנצח עם פרס משולחן הממשלה בכנסת התנצל בשמו של שרון. שר המשפטים משה נסים הגדיל לעשות בהצהרה, כי ההסכם הקואליציוני אינו יכול לסוכך על שרון מפני פיטורים. רק מנהיג הליכוד יצחק שמיר נאחז באותו נייר המבטיח לו את הרוטציה. כמעט כל שרי הליכוד גברו על יראת שרון ומצאו מילות גנאי לשר התעשייה.

השבוע התברר שוב כי היוצרות הפוליטיות בישראליות עברו מהפך שקט אך נדיר בשנה האחרונה. בישיבת "שרינו" שקדמה להודעת הפיטורים אמר יצחק רבין: "ראש הממשלה מוסמך להחליט על כך". כל שרי המערך התייצבו כאיש אחד מאחורי שמעון פרס. הסיעות המתנגדות התכנים. העתיקו את מושבם אל ספסלי הליכוד. פרס משליך את הכדור שוב ושוב אל המגרש המבוקש של שמיר וזה תועה בינות למוקשים. הוא הכריע אותם בדיון בכנסת וקיבל אישור למדיניות השלום שלו. עכשיו הוא מראה להם כי כוחו גם ב"הורדת ידיים".

והיה אם שרון יישאר שר בממשלה. מכתב הפיטורין יתהפך מעל לראשו וגם אם יאמר "אינני שר על תנאי". כזה יהיה. שרים שסיפרו כי צינה אחזה אותם כל אימת ששרון פוצה את פיו בישיבות הממשלה והקבינט, למדו כבר כי השד הזה אינו נורא כל כך. הנה השבוע קרא לעברו יעקב צור "מהיכן אתה לוקח את עזות המצח הזו?". גד יעקובי הרים את הכפפה הבלה של שרון בעניין ועדת חקירה בנושא התנהגות האופוזיציה במלחמת לבנון. בישיבת הפיטורים גייס גם פרס את מלחמת לבנון ואמר: "גם במלחמת לבנון אינני זוכר שנאמרו דברים כאלה על מי שהיה אחראי לייזומה ולניהולה". שרים בליכוד מבטיחים (שוב, רק בארבע עיניים) כי ממשלת אחדות בלי שרון תהיה אופרה אחרת.

גם אלה החושדים בפרס כי הוא מוליך אותם שולל בעניין הוועידה הבינלאומית מאמינים כי צריך להישאר בממשלה כדי לפקח עליו מקרוב. ציניקנים יתעקשו כי הם מבקשים בעצם לפקח על כסאותיהם.

אריק שרון והתקשורת: האיש שגורם לשרים להרגיש צינה כל אימת שהוא פוצה פיו

התסריט של פרס מתגלגל

ההודעה המשותפת של דמשק ורבת עמון שהודה אל תוך ישיבת הממשלה שעסקה באריאל שרון. בתנאים אחרים הוא היה עושה מטעמים מהכרזת "החברים" של שמעון פרס על שחרור האדמות הכבושות". נדמה כי בלשכת ראש הממשלה קיבלו את ההודעה בשוויון נפש. ביטוי אמר אפילו — "זה עובד בדיוק על פי התסריט". את ה"פאנץ' לייז" הם זיהו דווקא במה שלא היה בהודעה. שוב "שכחו" את אש"ף כפרטנר לוועידה בינלאומית.

כבר כמה שבועות מהמר פרס על הולפתו של יאסר ערפאת בחאפז אל אסד בתפקיד הבטוריה הערבית. המלך חוסיין כבר הבהיר כי אינו יכול להתקוטט לבדו. פרס שידר — אש"ף לא יעבור אצלי. מבקר אמריקאי שחזר לא מכבר מירדן אמר לידיד ישראלי כי שמע שם מפיו כי שם ניתוח זהה לזה שמשמיעים פוליטיקאים ישראלים למכביר של פרס. הם יודעים הכל על עבודותיהם של לוי, שרון ושמיר.

ערפאת קילקל לחוסיין את שמחת יום ההולדת ועכשיו הוא משלם על כך. הוא נתן לנשיא מובארק את אשר מיאן לתת למלך — התחייבות להגביל את הטרור. כמנהיג אש"ף הצליח להעכיר גם את האווירה בין רבת עמון לקאהיר. השבוע שלחו המצרים הסברים לירדן אודות ה"חאפלה" שערכו לכבוד ערפאת, כאילו ביקשו להפגין — את מה שהמלך עושה הם יודעים לעשות טוב יותר. בינתיים נפל דבר גם בדמשק. מקורות בירן מהימנים מדווחים על אי נחת בקרב העלית הסורית ממדיניותה של דמשק. הבידוד אינו מוצא חן בעיניהם, ועידת קזבלנקה היא עדיין טראומה המלווה את הצמרת הסורית.

כך איפוא עקפו הסורים נושאים השנויים במחלוקת בינם לבין ירדן ויצאו בהכרזה על המשותף — ועידה בינ"ל. לא הסדר נפרד והמשך המאבק כאלטרנטיווה לתהליך המדיני. כך נותרו חוסיין ואסד מוזרים מצד אחד להחלטות ועידת פאס ומצד שני, הם משאירים צוהר רחב דיו לשמעון פרס.

על פי תסריטו של ראש הממשלה אמור מנהיג ברית המועצות מיכאיל גורבצ'וב להעניק לנשיא רייגן כבר בשבוע הבא את ברכתו לוועידת פיסגה בהשתתפות נציג סובייטי. המשך — על פי אותו תסריט: ועידת פתיחה בהשתתפות סוריה (אולי כתחליף לאש"ף) ומיד אחר כך ישיבות משותפות של ועדות משנה. השיחות תהיינה ישירות ודו־צדדיות (אין מניעה שגם משקיפים מטעם המעצמות יישבו שם) בין ישראל לירדן ונציגים פלשתינאים שאינם אנשי אש"ף מוצהרים". הגיבוי הסורי יאפשר לחוסיין למנות את תומכיו בגדה לייצג את הפלשתינאים ובלא תמיכה סורית וסובייטית ייאלץ ערפאת לבלוע את הגלולה. ועדה אחרת תדון ביחסים בין ישראל לסוריה ואפשר שוועדות אחרות תעסוקנה בהסכם שלום עם לבנון ובהידוק היחסים עם מצרים במסגרת של הסכם כולל.

התסריט הזה יכול להישאר בתיקים הסודיים בלשכת ראש הממשלה עוד ימים רבים. אולם פרס אינו מוטרד מהמוזיקות ברבת עמון. הוא מאמין שחוסיין נחוש בדעתו הפעם למצות את הדינמיקה שנוצרה ביניהם. רק לפני שבועות ספורים קשה היה למצוא מומחה שלא הצביע על האיום הסורי כמכשלה הגבוהה ביותר בדרכו של המלך. עכשיו אפשר לומר לשרון "מי שלא רצה את אש"ף — יקבל את אסד". מי שכרת שלום עם "הזר המצרי" יתקשה לפסול את "הצבוע העמוני" בחיפוי דמשקאי.

עודפים

★ מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ לא שכח את הבטחתו לאחותה של אידה נודל לטפל בהעלאתה של אסירת ציון לישראל. עמיתו הסובייטי אדוארד שווארדנדזה דחה את בקשתו לדון בעניין היהודי והציע במקום זאת לעסוק בבעיות "אינטרוורוואליות". שולץ זכר את אידה נודל וביקש להתיר לה לצאת מברית המועצות. גם הסובייטי מכיר את אידה וטען כי היא קשורה בפרויקטים ביטחוניים ועל כן מסוכן מדי לשלוח להפשיט. שולץ לא התעצל וביקש מעוזריו מידע נוסף אודותיה. המברק שהגיע מוואשינגטון הפריך את טענות הרוסים וסיפר כי אידה נודל עוסקת בביולוגיה תמימה.

כאשר שני שרי החוץ נפגשו שוב הניח שולץ את המידע על השולחן. הרוסי שהיה נבוך פלט "אתם רוצים לבטל את זמננו על אידה נודל, בבקשה. נניח הצידה את שאר הנושאים ונדבר על הגברת". לשולץ לא נותר אלא לשוב אל בעיות פירוק הנשק ואפגאניסטן.

★ דבריו של המלך חוסיין בפרלמנט בראשית החודש גרמו "אכזבה במשרד החוץ". יש לתהיה כי אכזבה כזו היתה פוקדת את יצחק שמיר למישמע ידיעה על התנקשות ביאסר ערפאת. אנשי שמיר היו מודאגים בעיקר מדבריו של המלך על "הערצת בני עמנו העומדים איתן נגד שלטון העושק הציוני מאז 1967". כלכך היו מודאגים עד שביקשו להתריע בפני הנציגויות בעולם על התגברות מעשי הטרור. הם ויתרו על כך רק לאחר שהתברר כי זהו נוסח מתון יותר מהנוסח שמשמיע חוסיין בהופעות פומביות. (יש לו נוסח אחר לשיחות עם ישראלים, מתווכים ועיתונאים מערביים). הפעם נמנע המלך דווקא מלהזכיר את "העושק מאז 1948".

★ ביום רביעי, כאשר נשא אמנת הסיפים בכנסת, בלט כגן ראש הממשלה דוד לוי בהעדרו. פרשנים מיהרו להסביר כי בכך הוא מביע את הסתייגותו מיריבו אריאל שרון. מתברר כי העניין היה פשוט הרבה יותר. רופא עיניים שבדק את עיניו של לוי בבית החולים שערי צדק ציווה עליו יומיים של מנוחה מלאה כדי שימשיך לראות טוב. לוי נשאר אמנם בביתו בבית שאן, אולם מצא שעת כושר לחמוק מעיניה של אשתו ובשעות אחר הצהריים כבר היה במרכז ההתרחשויות בירושלים.

מבצע מיוחד
74,300 עד
הנחה לתקופה מוגבלת
למה: בלמדלת חדשה של רב זרועות
דגם 555
טובה ובטוחה יותר מכל דלת?
2 מנעולי בטחון בדלת פלדה אחת!
1 מפתח מתוחכם חדיש
2 מנעול כספת
★ שירות 24 שעות ביממה
★ אחריות 5 שנים
★ 10 שנות מוניטין
רב זרועות (מוסד 1974)
חולון: רח' המלאכה 29, טל. 03-803174-807733
בלמדלת - יותר מכל דלת!

מודעי מרחף

בתוך המהומה נבלע מעט קולו של שר האוצר יצחק מודעי. ביום שלישי הוא אמר כי אינו מתנגד כלל לליווי בינלאומי לשיחות השלום עם ירדן והפלשתינאים. הוא סמך על זכרונו הקצר של הציבור ששכח מן הסתם כי עמד רק שבוע לפני כן בראש המאבק נגד נאומו של ראש הממשלה בגלל — הליווי הבינלאומי.

השבוע הבריז מודעי כי לאחר האיחוד עם חרות ועם סיום הקדנציה של יצחק שמיר, הוא רואה עצמו כמועמד להנהיג את הליכוד. בבוקר יום רביעי הגיע אל לשכתו של פרס כדי להציע לו כתף לצאת ממשבר שרון. בצהרים, לאחר שוועך אל ישיבת הממשלה המיוחדת גייס לקרותו שר האוצר בישיבת שרי הליכוד את אוצר המלים המובחר שלו כדי לקרוא לחבריו להתייצב נגד ראש הממשלה. הפעם הגדיל מודעי לעשות: הוא לא המתין יותר משעות ספורות כדי לומר לעיתונאים: "אם יבקשו אותי, אשאר בתפקידי". אמנם כ"סכנוקרט" הקפיד להסתייג, אך המועמד להנהיג את הליכוד מוכן לשמש שר־טכנוקרט בממשלת המערך "אם יבקשו ממנו". וקשה להניח שגד יעקובי מכין את מכתב הבקשה. בבוקר הוא יכין את התקציב ובערב ייצא למרכז הליכוד המאוחד כדי להתמודד מול שרון על ההנהגה.

בעצם, לא צריך להיות מופתע. משום מה הצניעו העיתונים לפני שבועות מעטים כותרת שבישרה הבריה שיצאה מפי מודעי בארצות הברית לפיה אינו שולל בתנאים מסויימים של חוסר ברירה ממשלת ליכוד בהשתתפות הגוש מאיר כהנא. מקורביו אומרים כי הוא התאהב בתפקיד שר האוצר. שכן, יש לומר, הוא רואה ברכה וגם זוקף לעצמו הצלחות. מודעי, יהודי נבון, מבין כי במעמד של אופוזיציה יהיה לליברלים הרבה יותר קשה להשיג מ"חרות" את נתח 36 האחוזים. במדבר הפוליטי רווחים נוחשים רבים ומהות משתבים. אנשיו מפחדים בעמדות טכנוקרטיות מצוינות והוא מיטיב לדעת כמה פשוט להחליפם בטכנוקרטים ממרכז מפלגת העבודה.

כך מרחף לו מודעי בין חרות לעבודה ורק חבל אייך מחבר את המצנח אל בניין האוצר.

בהסתדרות / יהודית וינקלר

הקולות שלא נשמעו בוועידה

העימותים הצפויים מראש בין המערך לבין הליכוד במליאת ועידת ההסתדרות, וכן המתכונת הסגורה והקבועה מראש של סדרי הדיונים והצעות ההחלטה, מנעו את מה שיכול היה להיות דיון ענייני הרבה יותר בנושאים הלקוחים מחיי היום יום של ההסתדרות. את "הסיפורים מהחיים" ניתן היה לשמוע ביותר מ־60 ועידות מקומיות, שנערכו במשך כמה חודשים ברחבי הארץ ועיקריהם קובץ כ"ספר הוועידות המקומיות", התופש לעת עתה עוד מקום על מדף ההוצאות לאור של ההסתדרות. השבוע, בישיבתה השבועית של הוועדה המרכזת קבל נפתלי בן משה, נציגה הבכיר של מפ"ם, על כך שהשפעת הוועידות המקומיות על הוועידה הארצית לא באה לידי ביטוי וקשה לומר שהיה בוועידה הארצית בירור מעמיק בבעיות ההסתדרות.

דבריו של בן משה עמדו בסתירה לדברי הלל, שבהם הכתירו רוב חברי הוועדה המרכזת את כינוסם של 1.501 הצירים מרחבי הארץ. גם עליזה תמיר, מנהלת המחלקה לוועידות סבורה, כי צריך היה לדאוג שיותר נציגים ממקומות עבודה יתבטאו מעל בימת הוועידה הארצית. בהחלטות הסיכום של הוועדה המרכזת נאמר: "הוחלט לבחון במשך הזמן את צורת יישום החלטות הוועידה הלכה למעשה, אף שלחלק מהן ניתן להתייחס כאל מעין "הצהרת כוונות".

קשה להבין כיצד הוועדה המרכזת מתכוונת לעשות אבחנה בין החלטה שהיא החלטה לביצוע לבין החלטה שמטבעה אינה אלא "הצהרת כוונות". רשימת ההחלטות בוועידה מקיפה את כל תחומי הפעילות של ההסתדרות, הצורך לקבל החלטות בסעיפים העיקריים ובסעיפים המשניים אינו בבחינת הצהרת כוונות. על פי כל כללי ההיגיון יכולה להישאל שאלה ביחס לקצב הביצוע של ההחלטות השונות והיכולת להוציאן אל הפועל במקשה אחת או לפחות בחלקן. לאור החשש, כי החלטות הוועידה ה־15 ישארו בחלקן על הנייר, כפי שאירע בעבר, מעניין להעיף עין בעיקרי הדברים שהועלו בוועידות המקומיות, שהן הן הנותנות תמונת מצב ומלמדות על תחושת האנשים במקומותיהם.

רוח חדשה

את כלל ההחלטות ריכזה ריסה אלוני, יועצת ארגונית לוועידות המקומיות והיא אף עושה ניתוח סוציולוגי שלהן. היא מציינת בראש ובראשונה את ההתייחסות החיובית לעצם "הירידה" של ההסתדרות לרבדים רחבים של הציבור. ברבדים אלה מייחסים את השינוי לישראל קיסר ולרוח החדשה הנושבת בוועד הפועל מאז ראשית כהונתו. עם זאת במועצות קטנות הובע החשש, כי החלטותיהן לא יזכו לתמיכה משמעותית בוועידה המכינה את ועידת ההסתדרות.

בעניין כלליותה של ההסתדרות, נושא כבר שנדון במרבית ועידות ההסתדרות, כמו גם במרבית הוועידות המקומיות, מוכרת תחושת רוויה. ניכר נתק בין החברים בהסתדרות לבין המוסדות בה. כיצד להתגבר על הנתק, הדחייה הניכרת? לוועידות המקומיות אין תשובות חד־משמעיות. לעומת זאת הועלו הצעות חלקיות, כמו זו המדברת על הצורך בדיון רעיוני בהשתתפות אנשי־רוח לשם רענון הערכים "ברוח הזמן". הצעה אחרת: הגברת היהודיות של חברי ההסתדרות והדגשת האבחנה בין חברות בקופת חולים לבין חברות בהסתדרות באמצעות הנפקת תעודה מגנטית נוחה לחברי ההסתדרות. כן נשמעה התביעה: למתן הנחות לחברי ההסתדרות על תוצרת ממפעלי משק העובדים. בפרק הדן במעמדן של מועצות הפועלים, הסיכום הארצי מצביע על כך כי מועצת הפועלים, כגוף הסתדרותי עליון אינה מתפקדת כיאה. אינה בעלת יכולת, אינה עצמאית וגם אינה מיוצגת. "נראה כי במשך השנים חל כרסום מתמיד בכוחו של גוף זה וכיום תוהים רבים על יכולת הביצוע שלו". כיצד לשפר את המצב? יש לתת למועצת הפועלים עצמאות לקבוע הסכמים עם מפעלים ברמה מקומית; לאפשר למועצת הפועלים להכין תכנית ארגון שנתית שתאושר על יד הוועד הפועל ולא להיפך. זאת ועוד: יש לקבוע נציג צרכנים שיטפל בתלונות מקומיות, יערוך סקר שוקים וידריך בצרכנות נבונה; עוד הומלץ להקים ועדת ביקורת מקומית במועצת הפועלים; להקים ועדת קופת חולים שתטפל בתלונות חברים בעזרה לאוכלוסיות נזקקות; ועדה ליד לשכת המס לטפל בערעורים; להקים לשכת קשר במועצת הפועלים לטפל בחיילים משוחררים; לקבוע את תקציב מועצת הפועלים לפי מספר חברים ביישוב ונפח הפעילות בו; לעשות רוטציה בתפקידי הניהול במועצת הפועלים — המזכיר ומזכירות "נעמת" יוחלפו אחרי שלוש קדנציות; מזכיר האיגוד המקצועי ייבחר אישית לקדנציה אחת ולאחר מכן ישוב למקום עבודתו.

בוועידות המקומיות התלוננו על כך שנציגי מועצות הפועלים אינם פוקדים את השכונות ואת מקומות העבודה בכל ימות השנה אלא רק לפני בחירות. הועלתה תביעה לקיים אחת לשבוע קבלת קהל קבועה בשכונות.

בכל הוועידות המקומיות הובעה התנגדות להבראת המשק באמצעות אבטלה. הנכונות לוויתורים בדרך של קיצור שבוע העבודה היתה כמעט מלאה, אך בנוסף לכך נדרשה הממשלה להשתמש בדמי האבטלה למימון פעילות בתחום ההכשרה המקצועית. כשם שקרנות הפנסיה ההסתדרותיות נדרשו להפריש מרווחיהן לעזרת מפוטרים. כל הוועידות יצאו נגד התופעה של החוזים האישיים. בשטח יש התנגדות גדולה לריבוי ועדים באותו מפעל. עוצמת הוועדים הגדולים לעומת האיגוד המקצועי, ועדים ארציים לעומת ועדים מקומיים מצטיירות כשלילית. התחושה בשטח היא כי בסופו של דבר התופעות האלה מכרסמות בכוחה של ההסתדרות. ובמספר ועידות מקומיות נקראה ההסתדרות לשוב ולשקול את ההתארגנויות הללו ואת תועלתן אל מול חסרונן.

בסעיף משנה הדן ברווחת העובדים השתלבו הערות ביחס לחברת העובדים. אף כי נושא זה נדון בנפרד וסיכומים רלוונטיים נקבצו בפרק אחר. ברמה המקומית — מפעלי חברת העובדים מצטיירים לעין דרך הצעות החלטה כגון אלה: לדרוש ממנהלי מפעלים להתגורר במקום המפעל; להקים מפעלים ובהם עתירי־ידע בעיירות בנגב ובגליל; להקים מפעלים מתוך דאגה לתעסוקת צעירים ובכך למנוע את עזיבתם וכן להקים דירות להשכרה, בעיקר לצעירים ולהקים גרעינים תעשייתיים קואופרטיביים כולל הכשרה וחלוקת מניות לחברים.

בתחום החברתי הוצע מגוון של הצעות החלטה שמהן ניתן ללמוד על מה שטעון שיפור: רוטציה במועצת המנהלים, מתן סמכות לנציגות העובדים ומועצת הפועלים להכריע ביחס למחצית המינויים בהנהלה; התנגדות לריבוי ועדים במפעל וקריאה לאיחודם; להבטיח לנשים ייצוג בוועדים במקומות בהם שיעור המועסקות עולה על 25% מכלל העובדים. כן מוצע לאסור מערכת עונשין נגד ועדים הפועלים שלא על דעת מועצת הפועלים, ולמנוע ממנהלים, בעלי תפקידים מרכזיים בייצוב בלכהן בוועדים.

ביקורת נוקבת על קופת חולים

אחד הפרקים הקשים מבחינתה של ההסתדרות בא לידי ביטוי בוועידות המקומיות בביקורת הנוקבה על תפקודה של קופת החולים הכללית. "יש לציין כי מספר התלונות על תפקוד קופת חולים ברמה הכלל ארצית ובעיקר ברמה המקומית הוא עצום. סוג התלונות דומה ומשתמע מהן בבירור, כי השירות בקופת חולים לקוי והקשר בין החולה לבין הרופא אינו תקין. נראה כי יהיה לערוך בדק בית רציני בתחום זה". קובעת ריסה אלוני. ההצעות המעשיות העיקריות שהועלו בהקשר זה הן: פתיחת מרפאות והפעלתן בשתי משמרות ליום; הקפדה על שעות פתיחה והקפדה על נוכחות רופאים במרפאה; אייוש רופאים לפי תקן; פרסום שעות הפתיחה של המרפאה; שירות רפואי בתורנות במשך 24 שעות; ליד כל מרפאה תוקם ועדת מתנדבים אשר תמסור מידע לפונים, תגיש עזרה לנזקקים וכן תעזור בארגון פעולות המחלקה לבריאות הציבור. טיפול בתורים ובשמירה על המבנה. הצעות אחרות קוראות לשפר את הקשר בין החולה לבין הרופא. באזורי מגורים שבהם חיים קשישים רבים הוצע להקצות את אחד מחדרי המרפאה עבורם. הבעיות הסבוכות והחוסר בתרופות קיבל את ביטויו בפרק הדן בבתי־המרקחת. העלתה התביעה לפתוח את בתי־המרקחת למשך שעות רבות יותר להתאים את שעות הפתיחה לשעות הקבלה של הרופאים; לדאוג שלא יחסרו תרופות במלאי; לבדוק מחדש את הקריטריונים לתרופות ולהבטיח אספקה תקינה של תרופות לחולים כרוניים. בוועידות המקומיות הוצע להנהיג מחשוב בקופת חולים ולהעביר את תיעוד ההיסטוריה הרפואית למיקרופילמים; לבדוק את תהליך ההפניה לרופא מקצועי ללא תיווך רופא המשפחה; להקטין את ההוד לרפואה המקצועית; להגביר את הזינוק לרפואה מונעת; להנהיג בדיקות תקופתיות קבועות לקשישים. להגדיל את הצוות הרפואי במקביל לצמצום הסגל המינהלי; לכלול ביטוח שיניים וביטוח טיפול סיעודי מכספי המס האחיד ולשפר את הטיפול הסיעודי בבית המטופל. בוועידות המקומיות נשמעו טענות על סבל החולים המופנים לרופא מקצועי או למכון מקצועי. הכל ביקשו להקים בכל יישוב שבו 15 אלף איש ויותר מרפאה מקצועית וכן להחייב את הרופאים לגור בו.

בפרק הדן על קרנות הפנסיה ההסתדרותיות נקראה צמרת הוועד הפועל לפעול לאיחודן ולהבטיח לאחר 35 שנות חברות בהן מתן זכויות מלאות בשיעור של 70% מהשכר. הוצע להנהיג ביטוח פנסיוני ממלכתי מקיף לכל העובדים השכירים והעצמאיים בשני שלבים: פנסיה שווה לכל לפי גודל המשפחה, צמודה לשכר הממוצע במשק, באמצעות קצבאות הזיקנה של הביטוח הלאומי; פנסיה בצבירה תקציבית, יחסית לגודל השכר תשולם על ידי קרנות פנסיה מוסמכות.

הנושאים כפי שפורטו לעיל לא עלו בוועידה הארצית של ההסתדרות, כשם שלא אטמה את אוזנה לקובלנות הנציגים הערביים על כך שאין מעניקים ליישובים ערביים מעמד של מועצות פועלים עצמאיות גם כאשר גודלם זהה או אפילו עולה על זה של יישובים יהודיים הנהנים מפעולה של מועצת פועלים עצמאית. בוועידה הארצית דיברו נציגי המושבים הנתונים במצוקה אל אולם כמעט ריק. וכך היה גם כאשר אחד הצירים בוועידה קבל על מצוקתם של הקשישים בקבוצה חברתית בהסתדרות ואת מבלי להפחית כהוא זה מחשיבותו של "ביתנו". אך הלה הדגיש כי היקף פעילותה אינו עונה עוד על הצרכים ההולכים וגדלים.

אלה הם נושאי היום יום בהסתדרות, שכן כאשר הוועידה יורדת מהכותרות החיים שבים למסלולם הביתי, רצוף הביורוקרטיה, אי־הסדר, הסחבת וחוסר היעילות. כאשר נתקלים, לעתים, ביחס גס ובבוז, הזכרונות הנציגיות אינן מרשימות. כוחו של המזכ"ל והוועדה המרכזת החדשה ייבחנו במידה רבה ביכולתם להקשיב לקולות שהתבטאו בוועידות המקומיות ולפעול על פיהם.

מסדרונות מפלגתיים / אילן שחורי

המערך — המחיר של מיצוי הדין עם שרון

פעמיים בעבר העדיף פרס את שלמותה של הממשלה והחליט שלא להיכנס לעימות חריף עם ראשי הליכוד סביב התבטאויותיו החריפות והפוגעות של השר אריאל שרון. תחילה היה זה באוגוסט השנה, כשפרס, בתגובה להברזות שרון, הזהיר כי יביא לפיטורי השר, שיצא נגד החלטות הממשלה. בשנייה היה זה לפני כחודש, לאחר שובו של פרס ממסעו המדיני בארצות־הברית. כשהעדיף לוותר על העימות בעניין שרון, כדי שלא להאפיל על צעדיו ומגעיו המדיניים בחו"ל. הפעם, בעידודם הרב של שרי המערך, החליט פרס לא להבליג.

שני תסריטים הונחו על שולחנו של פרס ביום שלישי בבוקר, לאחר שפורסמו ושודרו דברי ההתקפה של השר שרון. הראשונה היתה, כי משבר סביב שרון והולכה ברורה להביא לפיטוריו מהממשלה, תגרור בהכרח את יציאת הליכוד מממשלת האחדות הלאומית, כשהמפלגות הדתיות, בעיקר סיעת ש"ס, אגודת־ישראל והמפד"ל, לא יפרשו עם הליכוד, ופרס יוכל לעמוד בראש ממשלה צרה.

התסריט השני היה, כי הפעם תהיה זאת אולי ההזדמנות האחרונה, שמפלגת העבודה תוכל ליזום את המשבר, שיביא להוצאת הליכוד מהממשלה, ולמנוע בכך את קיום הסכם הרוטציה. זאת, בלי שבציבור יתקבל הרושם, כי המערך אחראי להפרת ההסכם הקואליציוני.

אירועי היומיים האחרונים הבהירו לפרס, כי כלל לא ברור, שבידיו הכלים להקמת אותה ממשלה צרה מקווה. התקווה, שניזונה לארבעה מדברים, שהקפיד להשמיע באותו השר משה שחל, ולפיהם את סיעות ש"ס והמפד"ל ניתן לראות כבטוחות בממשלת מערך צרה, התבדרה כלא מבוססת. ראשי סיעת ש"ס הבהירו כבר עילותם בסוף־השבוע, כי כלל לא ברור שישארו לצידו של פרס בבר ממשלת מערך. הדבר קיבל חיזוק בעיקר לאחר אכזבת ש"ס מדחיית הצעת־הפשרה שהציע הרב פרץ ביום רביעי בלילה, אשר נתקבלו על־ידי שרון והליכוד.

בראשית אוגוסט, כשהועלתה בראשונה הדרישה הנחרצת מפרס לפטר את השר שרון, התנגדו למהלך רק שני שרי מערך: שר הביטחון, יצחק רבין, ושר הקליטה, אריה נחמקין. הפעם היו שרי המערך כאחוזים בדיבוק, שעל פרס למצות את הדין עם שר המסחר והתעשייה. היו גם שרים, שהפכו את נושא פיטורי שרון לעניין אולטימטיבי, ונימו למנוע מפרס כל אפשרות שיחזור בהחלטתו, תוך שהם פוסלים על הסף את נוסחאות הפשרה, שהגיעו בתיווכו של השר פרץ.

בין השרים הללו ניתן למצוא, בראש ובראשונה, את השר עזר וייצמן, שגם איים, כי יסיק מסקנות אישיות אם פרס לא יפטר את שרון. גם שר התקשורת, אמנון רובינשטיין, משינוי, שהופיע ביום שלישי בלילה לראשונה בפורום "שרינו" של שרי המערך, העלה את נימוקיו לפיטורי שרון.

בקבוצת שרים אלה ניתן גם לכלול את שר הבריאות, מוטה גור, שר הכלכלה, גד יעקובי, שר הקליטה, יעקב צור, וכן את מזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ עוזי ברעם, וראש סיעת המערך בכנסת, ח"כ רפי אדרי. היחיד שנשמע מינורי בהתבטאויותיו בדיונים היה שר הביטחון יצחק רבין, שגרס, בין השאר, כי ההחלטה בדבר פיטורי שרון אינה צריכה להתקבל על ידי שרי המערך, אלא על ידי שמעון פרס לבדו.

וייצמן, רובינשטיין וברעם ניסו במהלך יום רביעי לשכנע את פרס לא להסכים גם לניסיונות התיווך והפשרה שנטל על עצמו השר יצחק פרץ. הללו נימקו את עמדתם בכך, כי יש לראות את החלטתו של פרס לפטר את שרון כסופית לחלוטין, ללא כל אפשרות חזרה. עוזי ברעם טען באותו מעמד, כי גם על פסקדין של שופט בית־משפט אין מנהלים שיחות פשרה. ובהחלטתו של פרס לפטר את שרון יש לראות כעין פסקדין של בית משפט.

אולם פרס, שחשש לדחות את יוזמתו של הרב פרץ, בעיקר כדי לא לדחוף אותו לזרועות הליכוד, פתח את הפתח לניסיונות־התיווך. מהלך זה, לדעת רבים בשרי המערך, היה מהלך מוטעה כיוון שגרם להפסקת המומנטום בסילוק שרון והוצאת הליכוד מהממשלה.

ש"ס שועטת קדימה

במהלך הפוליטי האחרון נראה, כי סיעת ש"ס היא זו שזכתה בעיקר הנקודות. פעולות התיווך והשכנוע לפשרה של השר פרץ, העמידו בצל את כל יריבותיה במפלגות הדתיות האחרות. בבוקר שלמחרת מהלכו המפתיע של הרב פרץ, היה בקרב סיעת ש"ס ועם רב על ראש הממשלה, שמעון פרס, ושרי המערך, לוידו של השר פרץ, התנצל השר שרון התנצלות מלאה בעת ישיבת הממשלה, בדיוק כפי שדרש פרס ביום רביעי אחר־הצהריים. ולפיכך לא נראתה לו עמדת שרי המערך, שהחליטו בכינוס פורום "שרינו" ביום רביעי לחייב את שרון להתנצלות רחבה ומפורטת יותר.

בסיעת ש"ס אפשר היה לשמוע אתמול קולות שטענו, כי עמדתם של ראשי המערך בעת המשבר, גרמה בהכרח לכך, שסיעת ש"ס אינה יכולה להיות שותף בממשלה צרה בראשותו של פרס. אולם נשמעה גם הטענה, כי ניסיונות הפשרה והעמידתו האיתנה של הרב פרץ, לשמור ולהרימה על ממשלת האחדות הלאומית, תקל עליו את ההסברים בפני ציבור בוחרים, על שהעדיף בסופו של דבר, הישארות בממשלת פרס ללא הליכוד.

בש"ס הדגישו אתמול, כי על־פי עמדתם הקום והיפול האפשרות לממשלה צרה בראשותו של פרס. הערכה היתה, כי אגודת־ישראל לא תרשה לעצמה לנקוט כיום מהלך שונה מזה של סיעת ש"ס. וגם עמדת המפד"ל לא תהיה מנוגדת לחזית הדתית שנוצרה. היו בש"ס גם כאלה שאמרו כי עדיף כיום לש"ס, במצב שנוצר, להביא להקדמת הבחירות.

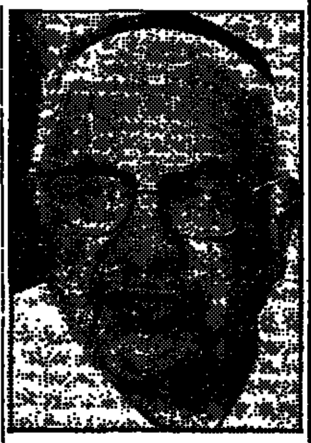

ד"ר יוסף בורג

זבולון המר

רפאל בן־נתן

כוחות מקבילים במפד"ל

כעס רב היה בסוף השבוע בסיעת המפד"ל כלפי שר הפנים, ד"ר יוסף בורג, שהעדיף להמריא ביום רביעי בבוקר לביקור בחו"ל, חרף המשבר הברור שעמד בפתח. בורג אומנם התקשר עם ראש הממשלה 24 שעות מאוחר יותר, והחליט כי יחזור לארץ, אך ברגעי המשבר הקריטיים, קולה של המפד"ל לא נשמע. ובכך פתחה את הדרך לפעילות־התיווך והבלטת הנקודות של ש"ס.

במפד"ל פועלים כיום שני כוחות מקבילים, באשר לאופן תיפקודה של הסיעה, אם תפרוק ממשלת האחדות. זה מכבר ידוע, כי רפאל בן־נתן, מזכיר הפועל המזרחי, וח"כ לשעבר, אברהם מלמד, הנאבק על מקומו של ד"ר בורג בממשלה, מעדיפים, כי המפד"ל תשתתף בממשלה צרה עם מפלגת העבודה. בישיבת סיעת המפד"ל בכנסת, שהתכנסה בשיאו של המשבר ביום רביעי בלילה, לא אמרו בן־נתן ומלמד דברים מפורשים לגבי התנהגותה העתידית של של המפד"ל. אולם בן־נתן ביקש למנוע קבלת החלטה סיעתית, הקובעת, כי המפד"ל לא תשתתף בעתיד בממשלה צרה.

מול מלמד ובן־נתן ניצבים מהעבר השני חברי הכנסת זבולון המר ואבנר שאקי, שבאחרונה, מתאמים את צעדיהם. עמדותיו של שאקי ברורות ביותר. הוא לא יתן ידו לצירופה של המפד"ל לממשלה צרה בראשות המערך, ויעדיף להכריז על עצמו כסיעת־יחיד בכנסת. המר אינו מכריז בפומבי על דעותיו, אך למעשה הוא נמצא בעמדה דומה לזו של שאקי. המר גורס כיום, כי תהיה זו התאבדות פוליטית למפד"ל להצטרף לממשלה צרה, בעלת יכולת תיפקוד מינימלית, שכלל לא בטוח כמה זמן תחזיק מעמד. המר מחזיק בדיעה, כי בכל משלת מערך צרה תיגרר המפד"ל אחר התביעות הדתיות הקיצוניות של אגודת־ישראל וש"ס, ותיתן יד למהלכים מדיניים, שלהם מתנגדים רבים בציבור הבוחרים של המפד"ל.

בניתוח המצב הפוליטי שערכו אתמול בבוקר המר ושאקי, היו השניים מאוחדים בדיעה, כי צירופה של המפד"ל, בתנאים הנוכחיים, לממשלת מערך צרה, פירושה, הריסת כל תהליכי ההבראה במפלגה, והשיב לירידה כוחה המפלגתי עד כדי שני חברי־כנסת בבחירות הבאות.

אולם המר, לעומת שאקי, אינו רוצה לקשור את עמדתו של המפד"ל במשבר להתנהגות סיעת הליכוד. לדידו של המר, פרישת הליכוד מממשלת האחדות אינה מחייבת גם את המפד"ל לצאת מהממשלה. הוא גורס, כי המפד"ל אינה יכולה להשתתף בממשלה כזו בגלל בעיותיה הפנימיות.

אגב, היו שטענו השבוע, כי המר, תמורת תיק בממשלת מערך, יעדיף ממשלה צרה על־פני פרישה. המר כדוע, כי אם בסופו של דבר המפד"ל אכן תשתתף בממשלת מערך, הוא לא יהיה השר הנוסף של המפד"ל. "הכרזה זאת החייב אותו" הם גיים אתמול.

דגמי 86 של
גסטטנר
בתשלומים ללא ריבית
נשמע טוב...

...נראה טוב
בוא לתערוכת גסטטנר. לשמוע ולראות את היתרונות הטכניים של ציוד גסטטנר.
צילום מסמכים עם אפשרויות לצבע, "זום", הקטנות והגדלות, מיון ואיסוף אוטומטיים, מכונות שיכפול ושיכפול בספירט, מכונות דפוס מהירות ומדויקות - שמינית ורבע גליון (A3), מכונות לצילום לוחות בהגדלה והקטנה... אל תוותר. בוא לתערוכה, לראות את החידושים האחרונים ולשמוע על אפשרויות הרכישה הנוחות שי לכל מבקר.
Gestetner
שכפול • צילום מסמכים • דפוס • ציוד עזר

هكذا من الأصل

איש כוכב הלכת

ארי שטרנפלד

את יסודות הקוסמונאוטיקה החדשה עיצב ארי שטרנפלד בתנאים-לא-תנאים, מבלי שתינתן לו האפשרות להשתתף בעבודה מעשית של מוסד מדעי מוכר. מי שנולד בעיירה יהודית בפולין, למד בצרפת וחי את רוב חייו בבריה"מ, ראה את עצמו אזרח כוכב הלכת כולו

מאת רן כסלו

עבודת הדוקטורט שלו בסורבון הופסקה אחרי שלוש שנים, כאשר באוניברסיטה באו לכלל מסקנה כי הנושא: חישובי מסלולים לטיסות החלל, דמיוני מדי והציעו לו נושא מעשי יותר, בתחום עיבוד המתכות. אך כעבור שלושים שנה הוא זכה בתואר דוקטור של כבוד באותו התחום עצמו. שנים בצרפת, והשליש באקדמיה הסובייטית למדעים. חוץ מתקופה קצרה, בשנות השלושים, שבה הועסק במכון המוסקואי לפיתוח תורת הטילים והחלל, עבד ארי שטרנפלד בתנאים פרימיטיביים להחריד. בלי מעבדות, בלי ציוד ואף בלי תנאי דיור מתקבלים על הדעת. אך מאות מסלולי טיסות החלל שחישב בתנאים-לא-תנאים, היו והיום לאלה שבהם יצאו מכדור הארץ כעבור עשרות שנים הספוטניקים הרוסים, הלוויינים האמריקאים וספינות החלל בדרכן לירח, לנוגה ולמאדים. ספרו הבסיסי, "מבוא לקוסמונאוטיקה" נכתב בתחילת שנות השלושים והודפס רק לאחר תלאות רבות, אך הוא הפך לספר לימוד חובה לדור שלם של קוסמונאוטים סובייטיים.

כאשר בסוף שנות החמישים יצאו את כדור הארץ הקוסמונאוטים הראשונים, היה ארי שטרנפלד מחוץ למעגל העבודה המעשית, מרותק לדירה המשותפת לעוד שלוש משפחות בבירה הסובייטית; אך כאשר ב-1963 העניקה האקדמיה הצרפתית את פרס גאלבר לאסטרונאוטיקה לאיש החלל הראשון, יורי גאגארין, היה המדען היחיד שנבחר להיות הנו מקביל של הפרס היוקרתי ארי שטרנפלד, אבי הקוסמונאוטיקה החדשה, לפי הגדרת מעניקי הפרס.

את עדה קלצקי פגשתי בחולון. הגברת הקשישה, בעלת חזות והתנהגות של ליידי אנגליה, היא אורחת מפולין, המתארחת כאן אצל משפחתה הישראלית. אך לא על פולין דיברנו בערב שבילינו עמה בדירת הגג של מארחיה — זוג מהנדסים-מורים, אותם הכרתי שנים רבות. גם לא על רשמיה ממסעותיה הרבים בצד בעלה, פרופ' מיכאל קלצקי, כלכלן פולני ידוע, שבילה שנים רבות באנגליה, שירת בארגון אומות מאוחדות ובארגונים כלכליים למען ארצות מתפתחות. גם לא על בעלה עצמו, אשר אוניברסיטת אוקספורד מכינה עתה את הוצאת כל כתביו הכלכליים, במהדורה מיוחדת.

השיחה כולה, או כמעט כולה, סובבה סביב דמותו של איש אחר, אחיה של האורחת. "הגבר השני שבצילו חייתי", כדבריה של עדה קלצקי. שמו, ארי שטרנפלד, לא אומר כלום לרוב רובם של ישראלים. לבטן האמת — עד לאותה השיחה הלילית, הוא לא היה מוכר גם לי. אך תוך כדי אותה השיחה, ואחר-כך — תוך עיון במסמכים ובפרסומים עליו, הצטיירה לנגד עיני דמות מרתקת של אדם, המאחד בעצמו גורלות שונים: גורלו של יהודי-קוסמופוליטי, שנדד מארץ לארץ בחיפוש אחרי מקום שבו יוכל להתמסר למחקרו המדעי, אך ראה את כוכב הלכת כולו כמולדת שלו אך שגם ממנו יש לפרוץ החוצה. וגורלו של המדען, שראה רחוק, אולי אף רחוק מדי לתקופה שלו. אך זכה בכל זאת בסיפוק להיות עד למימוש המעשי של התיאוריות שלו ושל חישוביו המעשיים.

* * *

היה זה ערב אחרון של שנת 1942, בעיירה הנידחת סירינוס שבהרי אוראל. בחוץ שרר כפור מקפיא, 40 מעלות מתחת לאפס. הכפור חדר גם לתוך הבית שבו התאספו כתריסר איש, אנשי "המושבה הפולנית" שהוקמה במלחמה אל גבול סיביר. הערב היה אמור להיות נשף קבלת השנה האזרחית החדשה. אך מצב הרוח היה רחוק מלהיות חגיגי. הידיעות מהחזית העידו על המשך ניצחונותיה של גרמניה הנאצית. הכיבוד שעל שולחן החג היה בהתאם לתנאי הרעב שפגע ברוסיה כולה. ואז, לתוך אווירת הנכאים, התפרץ משתתף אחד, מורה בבית-ספר טכני בעיירה: "הנה אתם כולכם בוכים פה, כאילו התאספנו להלוויה של האנושות? אתם תראו, לא רחוק היום שבו האנשים השפויים מהעולם כולו יכניעו את המפלצת הנאצית. ואתם תראו — יבוא גם היום שבו אותו אדם חופשי יעזוב את כוכב הלכת הישיש שלנו וישוט למרחבים, לחלל החיצון, לחיפוש אחרי עולמות אחרים" ואחרי אתנחתה קצרה הוסיף מעשית: "בדיוק עכשיו, בימים אלה, אני עוסק בפתרון כמה בעיות של טיסות בחלל."

היה זה דווקא היהודי שב"מושבה הפולנית", ארי שטרנפלד, שבפרוץ המלחמה בין גרמניה לרוסיה הועבר ממוסקווה לסירינוס וקיבל שם תפקיד כמורה למטלורגיה בבית-ספר תיכון טכני. עד אותו ערב אחרון של 1942 הוא עבר דרך ארוכה מאוד. הדרך ארוכה לא פחות עמדה עוד לפניו.

ארי (אריה, יעקב) שטרנפלד נולד במאי 1905 למשפחת סוחר קמח בעיירה פולנית סיראדז. כאשר היה בן 10 עברה משפחתו לעיר לודז'. שם סיים את בית-הספר התיכון ובאותה שנה, שנת 1923 נרשם לפקולטה לפילוסופיה באוניברסיטת קראקוב. אך החזיק בה מעמד רק שנה אחת. ארי הצעיר שאף לפרוץ לעולם הגדול, ומה היה גדול יותר בשנים ההם מאשר בירת התרבות האירופית — פאריס. בקיץ 1924 כבר היה בבירת צרפת, בכוונה חד משמעית להמשיך את לימודיו בסורבון.

אך בינתיים היה עליו להלחם על קיומו. כדי להרוויח קצת כסף הוא סחב ארגזים בשוק הסיטונאי ועבד כפועל במפעלי "רנו". אף על פי כן הוא בא לכלל מסקנה שלימודים בפאריס הם מעבר ליכולתו הכספית. הוא מסתפק באוניברסיטה זולה יותר, אוניברסיטת נאנסי, במגמה לאלקטרוטכניקה ומכניקה שימושית. ב-1927 הוא מסיים ומקבל תואר מהנדס. הוא מתחיל לעבוד במשרד לפרוייקטים תעשייתיים ותוך זמן קצר מגיש כמה המצאות לשימוש בתעשיה, בין היתר לייצור פנים מלאכותיים, מכונות לעיבוד גלגלי עץ וחביות. יחד עם זאת הוא עובד על פרויקט מסובך בהרבה, שיבצע אותו רק כעבור מספר שנים: תכנון מכני (האלקטרוניקה במובן של היום עוד לא היתה קיימת), להפעלה מרחוק. לפי הצורך הגלוי היה הרובוט מיועד לפעולות במצבי סכנה כמו במקרי הרס או שריפה. אך בעמקי לבו יועד שטרנפלד הצעיר לרובוט שלו תפקידים אחרים: תפקיד בטיסות חלל. "לא הייתי אז כשר לגלות זאת לאיש" כתב שטרנפלד כעבור שנים רבות.

אין ספק — כבר בשנים ההם השתלט על ארי שטרנפלד הדיבוק של קוסמונאוטיקה (המונח שהוא הכניס ללקסיקון המדע). בעיני רוב האנשים נראה אז התחום כדימיוני לחלוטין, כמנגינה של המאה ה-21; בעיני רוב המדענים — כשרלאטנות לשמה.

ובכל זאת, כשהגיע ארי סוף סוף לסורבון, להמשך הלימודים לתואר דוקטור, הוא הצליח לשכנע את שני הפרופסורים המנחים שלו לאשר לו לעבודת הדוקטורט נושא ללא תקדים: "בעיות הקוסמונאוטיקה". שלוש שנים עבד שטרנפלד על איסוף החומר, על עיבודו ועל בניית התיזות. בשנה השלישית, לקראת גמר העבודה, נבהלו הפרופסורים מאומץ ליבם. הם הציעו לארי לשנות את הנושא, למעשי ובטוח יותר — בתחום עיבוד המתכות.

שטרנפלד, נפגע עד בעמקי נשמתו, עזב את הסורבון, עזב את פאריס וחזר לבית הוריו בלודז'. השנה היא כבר 1931. אך הוא אינו מוותר. הוא נסגר בביתו וממשיך בעבודה על הנושא שבראש מעייניו. הפעם כבר לא כעבודת הדוקטורט, אלא כמחקר מדעי עצמאי. "זה לנו ידיד, מנהל חשבונות במפעל טכסטיל גדול," מספרת על אותה התקופה אחותו של ארי, עדה קלצקי. "בסופי השבוע הוא היה מוציא בגניבה מהמפעל מכונת חישוב ומביא אותה לארי. ארי היה נסגר בחדרו עם המכונה, עובד יומם ולילה, מיום שישי אחרי הצהרים, עד לשעות הבוקר המוקדמות של יום א', ואז היתה מכונת החישוב חוזרת למפעל".

בנובמבר 1933 השלים ארי שטרנפלד את כתב-היד של ה"מבוא לקוסמונאוטיקה". עם הסיומה ביד הוא שב ומנסה לפרוץ לעולם המדע הרשמי. אחרי ריצות רבות הוא מצליח לארגן לעצמו הרצאה בחברה האסטרונומית הפולנית. המתנגדים העיקריים של שטרנפלד הם דווקא האסטרונומים, שלא מצאו אמנם שגיאות בעבודתו של הצעיר-התמהוני, אך לא ראו גם כל טעם מעשי "למאה השנים הבאות", בתחום שבו הוא עסק.

שלושה ימים אחרי ההרצאה שוב עזב שטרנפלד את פולין וחזר לפאריס. הפעם נראים הדברים כאילו עלה על דרך התהילה. תמצית עבודתו נמסרת לאנשי מדע העומדים בראש הממסד המדעי ומתקבלת בסקרנות. כבר בינואר 1934 מציג פרופ' ז'אן פרן באקדמיה של צרפת את שיטת שטרנפלד לקביעת מסלולי גופים קוסמיים. בפברואר אותה שנה מציג פרופ' ארנסט אקלבוכן לאקדמיה הצרפתית עבודה אחרת של שטרנפלד. במאי 1934 מוזמן שטרנפלד על ידי אוניברסיטת סורבון להרצות על יסודות תורתו. ההרצאה בשם "התשקפות הרשויות באסטרונאוטיקה" נערכת באולם הגדול של המוסד ומתקבלת בהתלהבות. באותו זמן מעניקה לו האקדמיה את הפרס הבין לאומי בתחום האסטרונאוטיקה, על שם הירש.

בינתיים נמשכת בעצלתיים ההבנות להוצאת ספרו של ארי שטרנפלד בהוצאה צרפתית יוקרתית. לשיחה נוקף גם שער — יצירתו של קארול הילד, צייר ידוע באותם הימים. לכרות כל העיקבים סביב שספר הנחשב היום כאחד מאבני היסוד בקוסמונאוטיקה העולמית, היה יוצא לאור עם השער ההוא, וכל חייו של ארי שטרנפלד היו מתגלגלים אחרת. אם לא היה עושה באותו זמן צעד גורלי: הוא עזב את פאריס, ויחד עם אשתו, טוסכה (ג'יזלה) אוליך, יצא למוסקווה.

* * *

היו כמה סיבות להגירתו של שטרנפלד לברית המועצות. לאשתו היה בלא ספק חלק בהחלטה — חברה פעילה של המפלגה הקומוניסטית הפולנית ובשלוחתה בצרפת. אך בעיקר פעל כאן דיבוק הקוסמונאוטיקה. עוד בשנות לימודיו בנאנסי הצליח ארי הצעיר לקשור קשר עם חוזה טיסות החלל הרוסי, קונסטנטין ציולקובסקי. הקשר התפתח משך השנים להחלפת מכתבים קבועה, שעסקה בעיקר בבעיות הקשורות לחלל ולכיבושו בעתיד. גם מפירסומים אחרים ידע שטרנפלד כי רוסיה הסובייטית היתה — בשנים ההם — המדינה היחידה בעולם, שבה עסקו ברצינות במחקר בענייני קוסמונאוטיקה, ובכלל הטייס העתידיים, דרך השגרירות הסובייטית בפאריס. הוא העביר את תמצית ספרו, ובתוספת — את התוכנית ליצירת הרובוט. העבודה עליו השלים בינתיים, וזה להזמנה לבוא ולעבוד בברית המועצות.

ארי וטוסכה הגיעו למוסקווה ביוני 1935 ואוכסנו ברוב פאר במלון "סבוי", כראוי למומחה חוץ רם מעלה. כעבור חודש התחיל שטרנפלד לעבוד במכון, שהיה לעריסת טיסות החלל הסובייטיות — המכון למחקר בהנעה של אנרגיה ראקטיבית. בעתיד ייצאו ממכון זה ה"קטיושות" והטילים הסובייטיים. לשטרנפלד ניתן חופש מלא לבחור את תחומי עיסוקו. חברו לעבודה היה סרגיי קורולנקו, אבי הספוטניקים שלעתיד. הממונים עליו היו מנהל המכון איוואן קליימנוב ופרופ' לנגמאק, המומחה הבולט לתורת הטילים.

שטרנפלד התקבל עם כל הזכויות השמורות לאורח חוץ, אך לא רצה לנצל אותם. ביחוד שלו עבר מהמלון לדירה אופיינית במוסקווה של שנות השלושים: חדר בדירה משותפת עם עוד שלוש משפחות. אגב — באותו חדר ממש המשיכה משפחת שטרנפלד, על ילדיה שנולדו בינתיים, להתגורר עד לתחילת שנות השישים, כאשר עבר סוף-סוף לדירה "מפוארת", בת שני חדרים בבית מגורים חדש יותר. מרוב התלהבות ויתר הזוג שטרנפלד גם על יתר הזכויות של אורחי חוץ וביקש אזרחות סובייטית. מאז לא ייצא יותר ארי שטרנפלד למערב. אפילו כאשר העניקו לו דוקטורט של כבוד באוניברסיטאות של צרפת, וכשקיבל ב-1963 יחד עם גאגארין את פרס גאלבר היוקרתי, לא ניתן לו לצאת ולהשתתף בטקס. לכל היותר ניתן לו בשנות ה-60 לצאת לפולין, ארץ הולדתו, ובה נערכו לכבודו טקסים וקבלות פנים גם עם אחרי פרס.

אך בינתיים התנהלו העניינים עדיין לשביעות רצונו המלא של ארי שטרנפלד. עבודתו במכון התקדמה יפה ובזמן קצר נרשמו על שמו שלושה פטנטים להמצאות החדשות. לפי החומר והניסיונות החדשים הרחיב ארי את סיכת ספרו בכ-50 עמודים נוספים. בתחילת 1937 יצא הספר "מבוא לקוסמונאוטיקה" לאור ונתקבל כספר לימוד באוניברסיטאות של ברית המועצות.

אלא שהיתה זאת כבר, כאמור, שנת 1937. התחיל הטירוף של ה"טיהורים", רדיפות ה"בוגדים", משפטי הראווה. מנהל המכון איוואן קליימנוב והרוח החיה בו פרופ' לנגמאק נעצרו ונעלמו. ארי שטרנפלד היה בעצם מועמד טבעי לגורל הזה: הוא היה יהודי, הוא היה קשור דרך אשתו למפלגה הקומוניסטית הפולנית (וכל ראשיה הוצאו אז להורג בברית המועצות) והוא בא מהמערב. מפליא שבשבילו הסתיים הדבר רק בהדחתו מהמכון כ"גורם זר". ארי לא השלים עם גורלו — פנה למוסדות המדעיים של מוסקווה, אך בלא תוצאות. הוא אף כתב מכתב אישי ומפורט לסטאלין, אך גם זה בלא הועיל.

מצבו לא השתנה בעצם עד למותו של סטאלין. אך גם בתקופת ההפשרה שפר מצבו רק במקצת. ניתן לו לערוך את המדור האסטרונאוטי בביטאון המדעי של האקדמיה הסובייטית ולהיות אחד ממארגני וראשיה של הסקציה האסטרונאוטית, שהוקם ב"אווירוקלוב" הסובייטי. לעבודה מעשית במסגרת מדעית רשמית לא ניתן לו לחזור לעולם.

* * *

אלא שארי שטרנפלד לא ויתר. הוא המשיך לעבוד, בתנאים ובצורה שבה עבד גם בעבר, עד לתקופת הזוהר הקצרה במכון המוסקואי. מספרת דר' רניתו, חנה סבירסקי (היא האחיינית הישראלית של עדה קלצקי, שביקרה אצל דודה במוסקווה ב-1957): "החדר שבו גם התגוררה, בדירה משותפת עם שלוש משפחות אחרות, היה מחולק לארבעה חלקים במחיצות בד התלויות על חבלים. באחד מהם ישב ארי שטרנפלד עם מכונת חישוב מן הפרימיטיביות ביותר, מוקף בים של ספרים ומסמכים, וכתב את עבודותיו. היה לו מזל שהיה קשה שמיעה, שמע רק בעזרת מכשיר. הוא היה מנתק את מכשיר השמיעה שלו, ובנתק את עצמו מן העולם".

כתולדת החדר הזה יצאו לאור העולם עבודותיו של ארי שטרנפלד: תשעה ספרי מדע, 11 מאמרים מדעיים שפורסמו בכתבי-עת בברית המועצות ובחו"ל, 11 מונוגראפיות היסטוריות בתולדות מדע החלל, 44 מאמרים לעיתונים יומיים ושבועונים, תשעה מאמרי זיכרונות ואפילו שמונה סיפורים של מדע בדיוני.

קשה להגיד עד כמה סאב ארי שטרנפלד את מר גורלו. בסופו של דבר הוא זכה לפיצוי כפול. הוא ראה את התגשמות חלומותיו בסיפוקו של האדם לחלל וקיבל שפע של תוארים ואותות כבוד — בעשרים השנים האחרונות לחייו.

ארי שטרנפלד נפטר במוסקווה ביולי 1980. כתבים לפני כן יצא לאור בפולין ספר המוקדש להתפתחות המדעית. לספר הזה כתב ארי בעצמו את אחרית דברים. ובו נתן ביטוי לאופטימיות שלו על עתיד כיבוש החלל ומסעות האדם לכוכבים רחוקים.

החלום הברזילאי של חיים שיף

מאת אריה לביא

"נגמר לי הכסף. אין לי ברירה אלא להתחיל לבנות מלון חדש", היא אימרה, המיוחסת בענף המלונאות לחיים שיף, בעל אחת מרשתות המלונות הגדולות בארץ. האימרה נכונה לגבי התקופה, שבה מימנה המדינה באמצעות סיוע זול ודרכים אחרות את הקמת בתי-המלון ומיפעלי-התעשיה, ואשר בזכותה של האינפלציה הדוהרת הפכה את אלה, שידעו לנצלה, לאנשים אמידים ולעתים גם עשירים מאוד.

שיף עצמו הכחיש — בשיחה שקיימנו השבוע — שהתבטא כך אי-פעם. "מי שאומר כך, הוא לא רק טיפש אלא גם רשע". רשע — אולי. אך בוודאי לא טיפש, שכן זו בדיוק הדרך שבה הפכו הוא ועשרות אחרים לבעלי חברות, המגלגלות עשרות מיליוני דולרים.

ברקע, שמועות במשק על קשיי נזילות שמהם סובלים חיים שיף ורשת בתי-המלון שבניהולו. על-פי הערכות של חוגים בנקאיים, מגיעים חובותיו של שיף ל-20—25 מיליון דולר. החובות נובעים מהוצאות-מימון גבוהות, שמהן סובל המשק כולו. שיף מעורב כעת בבניית כמה פרויקטים, שהגדילו לו את הוצאות-המימון באופן מהותי.

התחייבויות משפחתיות

הבולט בין אלה הוא בניין-מישרדים, המוקם מעל לבניין השקם ברחוב אבן-גבירול בתל-אביב. בניין זה אמור היה להיות מלון, אך מאוחר יותר שונה ייעודו. בנוסף בונה שיף בית-מלון של 250 חדר בשדרות-הרצל בירושלים. פרויקט זה אינו שייך לו פורמאלית, אלא למשפחה ממוצא איראני. שיף נטל על עצמו את הבנייה ואת הניהול. חוגים יודעי-דבר אומרים, שבפועל משמש שיף בעלים של הפרויקט, ורק משיקולי-מס ושיקולים אחרים הוא מופיע רק כקבלן ומנהל.

בנוסף לכך משלים שיף עתה מיגדל-דירות ברמת-גן — מיגדלי זאב. עד כה מכר רק ארבע דירות מבין 32 הדירות, שהוא בונה במקום. לדבריו, הוא פשוט לא מזדרז למכור. אולם לא צריך להיות מומחה בענף הבנייה, כדי לדעת שאין זו תקופה, שבה "הקבלנים לא רוצים למכור". בנוסף לאלה בונה שיף את ביתו הפרטי ברמת-גן. ההשקעה בו מוערכת בכמיליון דולר לפחות.

בהקשר זה כדאי לצטט קטע מפרוטוקול של בית-המשפט בדיון, שנערך בין שיף לבין אשתו החוקית, איילה שיף, שתבעה את חלוקת הרכוש. עדותה של איילה שיף, מישפטנית במקצועה, מסבירה גם את הדרכים שבאמצעותן בנה שיף את המיני-אימפריה שלו: "...חיים תמיד היה בחובות, תמיד היו חובות בעסקים שלנו, כי חיים דגל ביצירת חובות. הוא טען, שאחרת אי-אפשר להתעשר. הוא היה נוהג לומר, שכסף תמיד הולך ונשחק, הוא תמיד מקבל הלוואות בצורת כסף ובסוף מחזיר ניירות, לכן כדאי תמיד להיות חייב".

בימים אלה נתון שיף בהתדיינות משפטית עם הבנק הבינלאומי. בנק זה אינו משמש כבנקאי עיקרי של עיסקי שיף, אך תבע ממנו ומכמה חברות שבשליטתו, כמיליון ורבע דולר. שיף סירב לשלם וטען, שהבנק גבה ריבית מופרזת. הבנק פנה לבית-המשפט וביקש לעכב את יציאתו מהארץ. שיף אומר באומץ, שיצא מבנק בבנק הראשון, וקבלה הבקשה לו. עם זאת, ברור לו שיצטרך לשלם את החוב. הוא מנהל כעת משא ומתן בניסיון להפחית את הסכום שיצטרך לשלם.

חובותיו של המלונאי חיים שיף מוערכים ב-25 מיליון דולר ★ שיף טוען, ששווי נכסיו מגיע ל-250 מיליון דולר ★ מומחים טוענים, שלכל היותר מגיע שווי נכסיו ל-50"70 מיליון דולר ★ כמה פרויקטים שבהם הוא מעורב הכניסו את האיש, החולם על תפקיד שר התיירות, לקשיים ★ בינתיים הוא "בונה" על עסקים מיסתוריים בברזיל

החלטתו של שיף למכור כמה בתי-מלון בבעלותו, הגבירה את השמועות על קשייו. שיף מבקש למכור — ואף פירסם מודעה — את מכירת מלון הנשיא בירושלים, שהוא המלון שעם הקמתו החל את דרכו. ואת מלון אור-גיל, שכבר אינו פעיל כמלון. בענף התיירות יש שמועות, שלמעשה מבקש שיף למכור בתי-מלון נוספים. בין היתר את מלון מרינה בבניין גבוה בתל אביב.

שיף אומר, שעקרונית הוא מוכן למכור הכל. תלוי במחיר שיציעו לו. אך לדבריו הוא נוקט צעדים כדי למכור רק את מלונות הנשיא ואור-גיל. המכירה של המלונות מוסברת על ידו בכך, שהוא מנהל רק בתי-מלון של ארבעה וחמישה כוכבים, ואין אלה עוד נכסים המתאימים לו. לאור-גיל 66 חדרים, הוא מדורג בשני כוכבים וצמוד לו בית-קולנוע, שגם הוא מוצע למכירה.

"אנחנו רוצים למכור את המלון הזה כבר 10 שנים", אומר שיף. "אך בשלב זה ללא הצלחה". במהלך השיחה הדגיש שיף, שלמעשה אין ברצונו למכור גם את מלון-הנשיא, מאחר שלא קיבל כל הצעות רציניות. על-פי הערכתו שווה מלון אור-גיל 4.5 מיליון דולר. לשווי של מלון-הנשיא אין הוא מוכן להתייחס, אך הוא מציין, שהמקרקעין שלידו הופכים את הנכס ליקר ביותר.

שיף דוחה, כמובן, את השמועות על הקשיים שלו. כאשר שמע את הנושא, שאליו רציתי לשוחח איתו, סירב להיפגש לשיחה בטענה על חוסר זמן. הוא לא הכחיש, שחובותיו לבנקים, בעיקר לבל"ל, מגיעים ל-25 מיליון דולר, אף כי נמנע מלאשר זאת. עם זאת טען, שאין לכך כל משמעות מאחר שרכושו נאמד ב-250 מיליון דולר. "הלואי ומצבו של עם ישראל יהיה כמצבי", בירך שיף את עם ישראל.

הבנקאי המרכזי של שיף הוא בנק לאומי. שיף מיודד ביותר עם יו"ר מועצת המנהלים של הבנק, ארנסט יפת. כמו כן גם ידיד קרוב של מושנה וינר, חברתו לחיים של חיים שיף, שאותה מציג האחרון כרעייתו. יפת נחלץ לא-פעם לעזרתו של שיף. בין היתר הסכים יפת לתווך בין המלונאי לראש עיריית תל אביב, שלמה להט, בסכסוך בין המלונאי לעירייה בקשר לבניית הבניין שלו לסקש. שיף בנה בניגוד לחוק — כך גם עשה במלון דיפלומט בתל אביב — וכאשר להט דרש להרוס את הבנייה הלא-חוקית, הגדיר שיף כ"רוצח". ניסה מאוחר יותר למנוע מלהט להיבחר למועמד לתפקיד ראש-העיר במרכז חירות. בנק לאומי, אגב, קנה שתי קומות בבניין.

קשרי נזילות

בחוגים בנקאיים מאשרים, שלשיף קשיי-נזילות, אך אלה אינם חריגים במיוחד, בהתחשב ברכושו של שיף. בחוגים אלה מסרבים להעריך את שווי רכושו של שיף, אך מומחים במלונאות, המכירים את עסקיו, מגדירים את ההערכה, ולפיה שווי נכסיו 250 מיליון דולר, כמגוחכת.

על-פי הערכות אלה מגיעים נכסיו של שיף לכ-50—70 מיליון דולר לכל היותר. "אנשי פנים" בעסקיו של שיף אומרים, שבהערכת מחיר זו של הנכסים נוקבים גם אנשי-הכספים של שיף. מלון דיפלומט בתל אביב, שהוא הגדול ברשת, מוערך בכ-10"15 מיליון דולר, כאשר מדובר, לטענת המומחים, בהערכה מופרזת ביותר. דיפלומט בירושלים מוערך בכ-15 מיליון דולר, מרינה בתל אביב בכ-8 מיליון דולר, מרינה באילת בכ-5"7 מיליון דולר לכל היותר ומלון הנשיא ב-10—15 מיליון דולר.

סמוך למלון הנשיא יש לשיף כמה מיגרשים. שיף חולם להקים באתר זה את בית-המלון היוקרתי ביותר בארץ. אך ספק אם ניתן יהיה לבצע חלום זה, באמצע אדמות אלה, הנמצאות על קרקע יקרה ביותר בירושלים, יש מיגרש שבעליו מסרבים למכור לשיף את הקרקע. נראה, שהבעלים של קרקע זו ממתין לרגע, שבו יבקשו ממנו לקנות אותה במחיר הולם.

אך זו אינה הסיבה היחידה לכך, שהחלום לא יוכל להתגשם בעתיד הקרוב. שופט בית-המשפט המחוזי בירושלים, עלי נתן, הוציא פסק דין בהתדיינות הממושכת בין שיף לבין אשתו איילה, ובו נענה לבקשתה לחלק את הרכוש ביניהם. השופט אומנם לא קיבל את טענת פרקליט אשתו של שיף, עו"ד מיכאל קירש, שהיא זכאית למחצית מכל רכושו. אך גם דחה את טענת עו"ד חיים אהנגר, שייצג את שיף (ובעבר היה שיף מיוצג על ידי עו"ד רם כספי), ולפיה לא מגיעים לאשתו כל נכסים.

השופט נתן קבע, כי שיף ואשתו חיו על פי עיקרון של הפרדת-רכוש. אך לגבי חברת מלונות איילה, שבבעלותה מלון-הנשיא, קבע שעל שיף לחלוק עם רעיתו ברכוש, מאחר שהיא היתה בעלת מניה בחברה. פרט למלון הנשיא יש לחברה זו מניות בבתי-מלון נוספים שברשת של חיים שיף. רואה החשבון ירושלמי מונה על ידי בית המשפט להעריך את שווי הנכסים הללו. שכן שיף יצטרך להעביר מחצית משווים — בניכוי ההתחייבויות — לאשתו.

שיף החל את הקריירה שלו כבעל חנות מכולת. לכל נכסיו הגיע בזכות עצמו, תוך מלחמה עיקשת על העיקרון של לקנות כמה שיותר בזול. עד כה נמנע מלמכור עסקים, בזכות המימון הזול שממנו נהנה בעבר. שיף אינו מסתפק בלהיות איש-עסקים: הוא היה נשיא המלונאים, למורת-רוחם של "היקים" בענף, סולק מההתאחדות עקב אי-תשלום מיסים, הסתכסך עם עיריית בת-ים על תשלום מיסים עבור המלון שקנה בעיר זו, כפי שהסתכסך עם שורה של אישים ומוסדות אחרים שאיתם היה קשור.

שיף ניסה להשתלב בקריירה פוליטית. חולם על תפקיד שר התיירות. אך למרות שנהג להזמין את חברי מרכז חירות למלונותיו במחירים סמליים-לכמעט, זכה לרבע מהקולות שהובטחו לו.

חיים שיף אומר, שהוא ממשיך את עסקיו כרגיל. לדבריו, הוא עומד להתחיל על פרויקט חדש של 10 מיליון דולר כבר בימים הקרובים. זאת, בנוסף להקמת פרויקט תיירותי בברזיל, שעליו אין הוא מרחיב את הדיבור. "רוצים אותי שם מכוח כישרונותי. אינני משקיע שם פרוטה". שיף נמנע מלציין מי הם השותפים לפרויקט. אך בטענה, שמהארץ לא יוצא פרוטה, מי שמכיר אותו לא מתפלא. שיף השתדל תמיד לקנות בזול. לעתים לקבל חינם.

האני מאשים של הרב שמחה מירון

מאת נדב שרגאי

על הרבנים הראשיים: "הם התייחסו אל מערכת בתי-הדין כאילו היה זה "שטיבל" פרטי שלהם, שהכל בו מותר, מבלי שיהיה למישהו הכוח והעוז להעמידם במקומם". על היועצים המשפטיים: "עם ברק ושמגר, היו לי יחסים קורקטיים ביותר, אך אצל זמיר — כבר מהרגע הראשון נוכחתי לדעת, שלא אמצא אוזן קשבת."

בלישכות שני הרבנים הראשיים לישראל מעורר שמו של הרב שמחה מירון תגובות של כעס ומיאוס. האיש, שהיה כשש השנים במרכז העשייה הציבורית והפוליטית בציבור הדתי, במסגרת התפקיד כמנהל בתי-הדין הרבניים, אינו מהסס עתה, לאחר שהורחק מהמערכת על-ידי הרבנים הראשיים, לשלוח לעברם חיצים, לעיתים — מורעלים.

מירון עמד בעשר השנים האחרונות מאחורי ניסוחם של מרבית הסעיפים הדתיים בהסכמים הקואליציוניים עם המפלגות הדתיות. הוא מקורב מאוד לרב עובדיה יוסף, מכהן כיום כיועץ המשפטי של סיעת ש"ס בכנסת, וידוע כקיצוני בדיעותיו, המחייבות את הנהגת חוקי התורה במדינת-ישראל. מירון מתואר על-ידי רבנים, דיינים ושופטים רבים כאדם מבריק, שתרם תרומה מכרעת לסדרי מינהל תקינים במערכת בתי-הדין הרבניים, אשר כל חריקה או קלקול בהם זכו בשנים האחרונות למנה גדושה של פירסום.

הרב הראשי לישראל, הרב אברהם שפירא, יהיה, קרוב לוודאי, בין המעטים, שיחלקו על הקביעה הזאת. רוב אבות בתי-הדין הרבניים בארץ ביקשו מהרב הראשי שפירא להחזיר את הרב מירון לתפקידו, אך הוא סירב. בלישכות שני הרבנים הראשיים מתואר מירון כתככן, הפוגע במעמד הרבנות והערב. לפני שלושה חודשים עשה שפירא הכל כדי להביא להתפטרות מירון. הוא איים לפני שר הדתות, ד"ר יוסף בורג, כי אם לא יגרום להרחקתו של מירון מהמערכת, יגיש, הוא, הרב הראשי, את התפטרותו לשר הדתות. בורג נכנע.

בסוף השבוע שעבר יצרו בישיבת "מרכז הרב" בירושלים תקדים. תחילה הוצע להכריז על מירון נידוי מפש. עלתה אף הצעה להוטפו — אם לא יכיס מכר לפיה. שפירא דחה את ההצעה על הסף. תלמידי הישיבה, שהרב הראשי שפירא עומד בראשה, יצאו במקום זאת ל"מבצע מלכה" למען כבוד התורה. כששלושים בידיים נצמדו כמה עשרות מבחורי הישיבה משך שלושה ימים לרב מירון. הפנו אחריו לכל אשר הלך. פעם אחת אף הגיעו הדברים לידי מכות. מקורבי מירון אומרים, שהמבצע תוכנן בבנין הרבנות הראשית.

ברבנות הראשית אומרים — להיום. העילה המיידית ל"מבצע מלכה" היא ראיון שפירסם בביטאון צעירי אגודת ישראל — "המודיע". שבו התבטא הרב מירון בחריפות חסרת-תקדים נגד הרבנים הראשיים. השבוע, בשיחה ל"הארץ", לא חזר בו מירון מהדברים, לעיתים הוא אף מחריף. מנהל לשכתו של הרב שפירא אמר ל"הארץ", כי הרבנים הראשיים אינם מעוניינים להגיב.

שאלה: הרב שפירא נראה בעיני רבים כתלמיד חכם הגון, שנקלע אך במקרה לבה הרבנות. במקום "נבעק". עם ארך בזה רבים?

תשובה: החזות החביבה של הרב שפירא מטעה מאוד. היא רחוקה מלשקף את האיש עצמו. כל השנים היה הרב שפירא המוליך המביא של הפוליטיקה במערכת בתי-הדין ובעולם הרבנות התיירנות. למרות הקרע בינו ובין הרב גורן, המשיך הרב שפירא בחיסול החשבונות עם הדיינים, כולל כל הדיינים וכל הרבנים, שהתנגדו בשעתם לרב גורן, ואני בתוכם.

אולי היריבות הגדולה עם הרבנות היא על רקע של ריב סמכויות. נטלו ממני לא מעט בשלהי כהונתך בתפקיד...

תסלח לי מאוד — סידרי המינהל התקין קובעים, כי כמו ששר הפנים אינו מנהל את הרשויות המקומיות אף-על-פי שהן תחת סמכותו המיניסטריאלית, כך גם שר המשפטים אינו מנהל את ענייני בתי-המשפט, וההגיון נתון, איפוא, ששר הדתות ממנה את מנהל בתי-הדין לנהל את כל הצד המינהלי במערכת. אולם הרבנים הראשיים פעלו בכל יכולתם לשלול ממנהל בתי-הדין את הסמכויות, שהחוק מקנה לו, ולהעבירן לרשותם הם. בכלל, סימלה כל השנים משפחת שפירא, ובמידה מסויימת גם הרב אליהו, את הזולק הסרבני, הבלתי מסומפע, בעולם הדיינות בארץ. הם התייחסו אל מערכת בתי-הדין כאילו היה זה "שטיבל" פרטי שלהם, שהכל בו מותר, ונהגו בכל העולה על רוחם, מבלי שיהיה למישהו הכוח והעוז להעמידם במקומם.

היה ממש זלזול בסדרי מינהל תקין.

דוגמאות?

דוגמא: בבקשה. הרב אברהם שפירא בכבודו ובעצמו היה מזלזל בזמני ההופעה בבתי-הדין בעיקר בגלל שני הכובעים שעל ראשו: דיינות וראשות ישיבה בעת ובעונה אחת. הרב שפירא הוא הדיין היחיד במדינה, שהוגש נגדו אישית בג"ץ על שסירב להעביר תיק לבית-הדין הגדול לערעורים. בית המשפט העליון חייב אותו בהוצאות המשפט ומשרד הדתות שילם עבורו.

רשמית, קיים בית-דין משמעת של הבעלות הבכימות, אשר את הרכבו קובע בית-הדין, אולם בפועל זה גוף משותק. הוא הופעל רק פעם אחת, כאשר היה צורך לדון בשלילת כושר דיינות מדיין שסרח. לקראת תום הקדנציה של הרבנים הראשיים הקודמים, עמדו להפעיל את בית-הדין המשמעתי, כדי לדון בשורת מקרים של בעיות משמעת, אולם אז באו הדלופי-גבורי. הכל בטל. פניתי אמנם לרב שפירא, והעליתי את הדרישה לכנס את בית-הדין המשמעתי לדון בכמה נושאים שעמדו על הפרק. אולם הוא דחה את העניין מכל וכל. למען האמת, הסמכות לכך אינה נתונה בידי הרב הראשי, אלא בידי השר הממונה. אולם ד"ר בורג לא יעשה שום צעד, העלול לפגוע ברב שפירא.

הרב שמחה מירון

מדוע?

יש למשפחת שפירא גיבוי ואשראי כמעט בלתי-מוגבלים מהמפד"ל. לאורך השנים ניסו להעיר לדיינים ממשפחת שפירא על התנהגותם, אך לשווא. הרב הראשי עצמו עומד, כידוע, גם בראש ישיבת "מרכז הרב". זו היא עמדת כוח פוליטית בלתי מבוטלת. בשנים האחרונות נעשו רבים מישיבות-ההסדר את המפד"ל, ותלות המפד"ל בשפירא כראש ישיבה ב"מרכז" גדלה. עבור ישיבות-ההסדר, שפירא הוא היום האישיות התורנית החשובה ביותר. ועבור המפד"ל — תקווה מחודשת. לא ייפלא, איפוא, שהד"ר בורג קיבל על עצמו לא לעשות שום צעד בתחום הרבנות ובתי-הדין, מבלי לקבל תחילה את הסכמתם של הרבנים הראשיים. כיוון שמדובר באנשים שהיו כל השנים המתנגדים הגדולים לסדרים ולנהלים תקינים, גורם הדבר עתה לשיתוק המערכת.

הזכרת בעבר מינוי של מקורבים וקרובי-משפחה. זה קיים בכל מערכת, לא?

נכון — בכל מערכת יש מידה זו או אחרת של פרוטקציה, זוהי תופעה בלתי-נמנעת שחייבים לחיות איתה. השאלה היא מהו הגבול ומהי המידה. הרב גורן יצא פעם בהכרזה, שיש לקבל למערכת בתי-הדין רק אנשים בעלי השקפה ציונית, כל מי שהנושא היה קרוב לליבו, התקומם על הכרזות מעין אלה. בתי-הדין הם של כלל תושבי המדינה, וצריך שיהיו אמינים בקרב הציבור הרחב.

אם אצל הרב גורן היתה הרבנות הראשית נגועה בפרוטקציוניזם, הרי שאצל הרב שפירא המצב חמור שבעתיים. כיום העדפה ופרוטקציה על רקע אישי הפכו כמעט לנורמה רשמית ומקובלת. כדי להצדיק את השיטה טוען הרב הראשי, כי הוא בא לתקן עוול היסטורי כביכול, שיוצאי "מרכז הרב" קופחו בעולם הדיינות. זוהי טענה חסרת-יסוד. כל מי שעמד בהצלחה במבחני הדיינות זכה לקבל כושר דיינות, מבלי לבדוק בציציותיו. כיום מינויים רבים, הן במערכת הרבנות והן במערכת הדיינות, נעשו, שלא על-פי קריטריונים ענייניים אלא על בסיס העדפה וקידום של מקורבים.

עד תקופת הרב גורן היה נושא הבחינות בטיפולו של מנהל בתי-הדין דאז, הרב רב כץ ז"ל. בעקבות הקרע שנוצר בזמנו בין הרב גורן והציבור הדייני בארץ, ניצל הרב גורן את העובדה, שהחוק קובע, כי הבחינות הן בסמכות מועצת הרבנות הראשית. הוציא את הנושא מידי מנהל בתי הדין. אז השתלטה הרבנות הראשית על העניינים. היא שקבעה את הוועדה, את הבוחנים, את הבחינות ואת מועדיהן, אך במקום לעסוק לגופו של ענין עסקו בבחירת המקורבים לשמש בוחנים, כל אחד ודרש לדחות את מועד הבחינה, כיוון שמישהו ממקורביו מבקש להגיש את מועמדותו אך טרם הספיק לשנן את כל החומר.

כך נדחה מועד הבחינות עוד ועוד.

בכל מוסד מתוקן מתקיימות בחינות במועדים קבועים. אין שום סיבה בעולם, שדווקא במוסדות ציבור דתיים יתייחסו אל הבחינות כאילו היתה זו משימה בלתי אפשרית.

למרות שהנושא אינו בסמכותי, המצב כאב לי מאוד. הצעתי לרבנים הראשיים להפעיל את קשרי הטובים עם דיינים חשובים, שפרשו לגימלאות, כדי לרתום אותם לבדיקת הבחינות ונבוך להקל את העומס, אם אמנם זו הסיבה לסירבול בנושא הבחינות. הצעתי נדחתה. נבחנים הגישו תלונות למבקר המדינה. נשיא בית המשפט העליון, מאיר שמגר, פנה ליועץ המשפטי לממשלה וביקש את התערבותו. היתה חליפת-מכתבים בינו ובין מועצת הרבנות ובין היועץ המשפטי, אך ללא תוצאות. לבסוף עלה העניין על סדר יומה של הכנסת, אך גם היא לא קידמה את הנושא.

כאשר פנו אלי כלי-התקשורת אמרתי, שהעניין אינו בסמכותי ועל כן איני יכול להתייחס אליו רשמית. דברים שאמרתי באופן בלתי-רשמי, כדיעה אישית, פורסמו בעיתונות, הם היו העילה הרשמית לפיטורי מתפקידי.

בתקופה שבה כיהנת בתפקיד מנהל בתי-הדין יצאת מדי כמה חודשים בהתקפות על עמדותיו של היועץ המשפטי לממשלה, פרופ' זמיר.

בשנים האחרונות היו לי התנגשויות קשות עם היועץ המשפטי בנושאים שונים של תחיקה דתית, דת ומדינה, חוק שיפוט בתי-הדין הרבניים, וגם בנושא השבת בפתח-תקוה. עם היועצים המשפטיים הקודמים, ברק ושמגר, היו לי יחסים קורקטיים ביותר, אך אצל זמיר — כבר מהרגע הראשון נוכחתי לדעת, שלא אמצא אוזן קשבת.

תוקפת גם שופטים.

"לכל אדם על-אדמות יש השקפת עולם, ושופטים אינם יוצאים מכלל זה. באופן טבעי נושא פסק-דין של שופט את חותמה של השקפת-העולם שלו. זוהי עובדה שצריך להשלים עמה. במדינת-ישראל נוהגים לטייח את העניין ולומר, כי השופטים נקיים משיקולים, הנובעים מהשקפת-עולם. היו שופטים שהודו בכך בגילוי-לב.

השופט ברנזון אמר פעם, כי אם יש לו אפשרות, ולו הרחוקה ביותר, לפסוק נגד בתי-הדין הרבניים, הוא יעשה זאת ללא היסוס, כיוון שזוהי "טובת הציבור", כדבריו. השופט ויתקון התבטא פעם, שאם מקובל להתחשב בדעת הציבור, אין הכוונה לכלל הציבור אלא לאותו חלק "נאור", ומיהו — הוא וחבריו... זו מחפש בית המשפט העליון כל מיני תואנות ואמתלאות לא ליישם חוקים דתיים, כמו חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק שיפוט בתי-הדין הרבניים, וכיוצא באלה. זו גם הסיבה, שבית המשפט העליון מנסה בכל האמצעים לכרסם במעמדם ובסמכותם של בתי הדין הרבניים. הוא מכיר ב"נישואי קפריסין" וב"נישואי מקסיקו", ומבטל כלאחר יד פסקי-דין של בתי-הדין הרבניים.

כאשר מדברים על השפעת השקפתם של שופטים לדת, ועל שיקוליהם בפסקי-הדין שלהם, יש להבדיל בין שני סוגי אנשים. יש כאלה, שהם אמנם חילוניים גמורים ואף פורקים את הדת, אולם השקפת-עולמם היא כה ליברלית, עד כי אין הם יכולים להרשות לעצמם לפגוע באינטרסים הדתי והזכויות הציבור הדתי.

לעומתם, יש שופטים אנטי-דתיים, שאינם מסוגלים להתעלות מעל השקפתם. הם מתנכלים לציבור הדתי, למרות שגם מבחינתם הפגיעה בזכויות-האזרח נוגדת את השקפת עולמם. אם זוהי התנהגותם של שופטים, על אחת כמה וכמה נמצאים הדברים אצל היועץ המשפטי לממשלה, שהוא אדם בעל סמכות עצמאית, אשר נבחר במישרין על ידי גוף פוליטי.

היועץ המשפטי הנוכחי נבחר בשעתו כנציג ד"ש, שהיתה מפלגה אנטי-דתית מובהקת, אשר חרתה על דגלה את הפרדת הדת מהמדינה. לכל אורך הדרך אנו מוצאים את הגוון הזה בפסקיו והוות-הדעת שלו, שהן באות נאמנה להשקפותיו הפוליטיות. אני בטוח, שעל-ידי פעילות נבונה ונמרצת היינו מצליחים לנטרל, לפחות חלקית, את השפעתו של היועץ המשפטי ושל מערכת המשפט הה' לגבי בכלל.

יומן בשחור לבן / דן סגיר

שלום לך, ארץ אהובה

יוהנסבורג

אין עזיבה המונית של לבנים את דרום-אפריקה. ישנה "עלייה מתונה" במספר היוצאים, יחסית לתקופה המקבילה אשתקד, אומר דובר שירותי הסטטיסטיקה המרכזיים בפרטוריה. רוב העוזבים הם בעלי מקצועות חופשיים כמהנדסים, פיסיקאים ורואי-חשבון וכו'. הסיבות המוזכרות הן השפל הכלכלי, המהומות, עלייה באבטלה והאיום בבידוד כלכלי. יותר מאשר הגירה ממש יש כאן אווירה של "תוהו", של בחינת אפשרויות, חידוש דרכונים זרים. יש המעריכים על כמיליון דרום-אפריקאים, שברשותם דרכון בריטי. אחת הסיבות הפרדוכסאליות למיעוט היוצאים-בפועל הוא חולשתו של המטבע המקומי, שמקשה מאוד על היציאה מכאן ברכוש גדול.

"מדוע אני עוזב את ארצי האהובה", זו היתה הכותרת של מאמר, שנכתב ע"י ג'ון קאנדי, עיתונאי בכיר ב"סטאר" ועורך מדור הספורט של העיתון. קאנדי מתאר את הסיבות, שהניעו אותו להגר לאוסטרליה עם משפחתו. כתולדה מושפעי זה משקף היטב את מצוקתם של שכבת הליברלים הלבנים, שמצאה עצמה חסרת-אונים במישור, שאינו לרווחה, בארץ שאותה הם אוהבים.

"יחסית לתשע עשירויות מאוכלוסית העולם אני רואה עצמי בר-מזל — פותח ג'ון קאנדי — אני חי בבית רחב-ידיים, 12 דקות נסיעה מהמשרד, מקבל שכר גבוה עבור עבודה שאני אוהב, ומשחק גולף *4 פעמים בשבוע*. אפילו הכבים הרעים הם טובים. המהומות לא נוגעות במשפחתי. השפל הכלכלי לא משפיע על חיי היום-יום שלנו. אולם יש משהו, שמשבש את האוטופיה הלבנה הזו. החיים הטובים אינם מביאים לשלוות הנפש.

אשתקד, בעת שהות בחו"ל, גיליתי שאיכות-החיים של האדם היא חשובה יותר מרמת-החיים שלו. קשה למצוא שלוות-נפש בארץ שמפצלת משפחות, האוסרת ילדים, מענה אסירים ומעבידה אוכלוסיות שלמות כאילו היו בקר. אתם ודאי תטענו, שעלי לעשות משהו בקשר לכך ולא להפנות את הגב לבעיה, כמו ששרשה עוזבי-ארץ בהאצתנותם. ובכן, אין לי רוח צלבנית. אני רק רוצה להיות (ויותר חשוב, רוצה שילדי יהיו) בסביבה חופשית משינאה גזענית, שמרעילה את ארצי. אני רוצה להשתחרר מתחושת האשמה, שאני מרגיש כלבן דרום-אפריקאי במדינה, שמונעת מעשרות מליונים את זכויות האדם הבסיסיות ביותר. וכן אני רוצה להימנע מהסיכון, שבני יקראו יום אחד לאחוז נשק נגד עמיתים דרום-אפריקאים, אשר איתם אין להם כל ריב.

המפלגה הלאומנית נמצאת בשלטון מאז היותי בן שנתיים, וזה מפתה מאוד להאשים רק את הממשלה במה שקורה כאן, אולם יש להאשים גם אחרים כולל את עצמי. באדישותנו, אנו הליברלים הדרום-אפריקאים, נכנענו לאידיאולוגיה הלאומנית, אנו חיים בבתים נוחים ברבעים הלבנים ונהנים מיתרונות החיים, שהומצו לנו על-ידי מבנה החברה המפוצלת זו. הנחנו, שבמילא אין דבר שביכולתנו לעשות, כדי לשנות את ההשפעה המכרעת של הלאומנים, לכן כאשר דחפורים נעו כדי למחוק אזורי מגורים שלמים ישבנו בבית ושתקנו בחוסר-אונים.

אני תמיד ניסיתי להתייחס לזולת בהגינות וכבוד, אך אני מודה, שלא תמיד טרחתי להבין אותם. ביקורתי בסוואטו רק במשחקי כדורגל, ובאלכסנדרה, כדי להחזיר את הגנן שלי לביתו. אני אפילו לא התחלתי להבין כיצד חושבים ומרגישים אלו שגרים שם. הפארקים הם משותפים היום, אך הם (השחורים) נפרדים במוחנו. הכישלון שלי ליצור איתם קשר, מלבד באופן שטחי, הוא בין הדברים שמצערים אותי מאוד מבחינה אישית. אולם המערכת לא מאפשרת לי ולילדי להתערב איתם מבחינה חברתית. בתי-הספר נפרדים, וכן בתחום הספורט. לכן מעולם לא חזרנו אותן חוויות או החלפנו רעות. לכן הגענו למצב של חוסר איכפתיות.

אם הגנן שלי ומשפחתו הם קורבנות האפרטהייד, אני מבין שאני הוא תוצאה מכך. המדינה הוציאה כסף יותר על החינוך שלי מאשר על שלו. היא נתנה לי הזדמנויות בתחומים, שאליהם לא היתה לו גישה. עם זאת, גם אני, במידה מסוימת, קורבן של אידיאולוגיה חדגמה. המדינה אומרת לי איזה ספרים אני יכול לקרוא, היא מצנזרת סרטים ודרושים, היא מונעת ממני חוויות, שעבור אחרים בעולם הן מובנות מאליהן. אני לא יכול לגבש דעה כלשהי על נלסון מנדלה, מפני שאני מנוע מלשמוע את דעותיו.

עתה, כאשר אני עומד לעזוב את דרום-אפריקה אני מוצף במערבולת של רגשות: אני כועס על אלו שהעלו את דרום-אפריקה על נתיב של התאבדות, ומאוכזב מאלו שהיפנו את גבם והניחו לזה לקרות. אני אסיר תודה על ההזדמנות להתחיל מחדש באוסטרליה ונכאב על המיליונים מבני הצבעים שאין להם סיכוי כזה. אני חרד לקורבנות הדיכוי, שהפכו עתה לקורבנות של העוול, חוק ומהפכה. אני אתגעגע לארץ ולאנשיה, שהם ידידי. אך חובתי היא לילדי, אשר איני רוצה ששינאה תהיה לחם חוקם."

גיבורה מקומית

השם: מריון קרופורד, גזע: לבנה, מעשה הגבורה: סירוב לרשום את המשרתות השחורות שלה במשטרה, כך עבירה על חוק, המחייב מעבידים לבנים לרשום את עובדיהם השחורים במשטרה. העונש: קנס של 100 ראנד (38 דולר) או לחלופין 10 ימי מאסר. בחרה לשבת בכלא.

פרשה זו הפכה את מריון קרופורד לגיבורה ביוהנסבורג ובכל רחבי הארץ, היא קיבלה זרי-פרחים וכרטיסי-ברכה לרוב בנוסח: "תודה רבה שאת עשית את מה שאנו אומרים שצריך לעשות, אך חסר לנו האומץ לכך, תודה לך על קביעת התקדים".

"איני גיבורה", היא אומרת בראיונות לעיתוני סוף-השבוע, "בשום אופן לא רציתי להפוך לקדושה מעונה". "הלכתי לכלא לחלוטין לא מוכנה. חשבתי שכעובדת סוציאלית בנוסה אהיה מסוגלת להחזיק מעמד. אולם זה לא היה כך. בביתי בכל הזדמנות אפשרית".

רוב הבחורות שבהן פגשה בכלא לא הבינו בדיוק מה "פשעה". אחרות לא הבינו מדוע עליה לשבת בכלא בשביל אישה שחורה. עם כמה מהן היא קשרה קשרי-ידידות. בתשובה לשאלה אם תהיה מוכנה ללכת שוב לכלא אם צריך, ענתה שהיא מקווה שזו שאלה היפותטית, וכי לא תצטרך לעשות זאת שוב: "אני מקווה שהם יבטלו את חוק "אינפלקס קונטרול". (החוק שעל פיו מנסים השלטונות לפקח על זרימת השחורים לערים הלבנות, ואשר מחייב רישום ודרישי לשחורים. ד"ס). זה כל מה שאני רוצה".

עיתון "הסטאר" פנה לקוראיו להתקשר ולהביע את דעתם על הצעד, שבו נקטה מריון קרופורד. רובם המכריע של 86 המתקשרים סבר, שזה היה מעשה גבורה וכי היא ראויה לכבוד השבח עליו. שמונה מתקשרים שללו את המעשה מסיבות שונות. אותו עיתון במאמר מערכת שיבח את המעשה, ואמר שקרופורד הוכיחה שיש מה לעשות, כל אחד בתחומו, בקשר למצב. בעלי המאמר אומר, שהמעשה משקף את האווירה בארץ ביחס לחוקים, שסותרים זכויות אדם בסיסיות, ואמר, שהוא מקווה שזה ידחוף את הנשיא והממשלה לבטל את החוק העוות.

חרם על "חברות ציוניות"

בימים אלה התגלגל לידי כרוז, שחולק החודש בסואטו (קיבלתי אותו מידיד שחור, שעתונאים זרים ומקומיים מנועים מלהיכנס לשם. זאת במסגרת הגבלות מקיפות על עבודת הכתבים הזרים שהוטלו לאחרונה), הקורא להחרמת חברות-ענק ורשתות מרכולים, שבבעלות יהודית, או שנדמה למחברי הכרוז, שהם בבעלות יהודית.

בין החברות המנויות: ראסל, ריאוזה, צ'אקרס (בעלות חלקית של נתי קירש), פיק אנד פיי (ניהול ובעלות חלקית של ריימונד אקרמן) וכן הקונצרן אנגלו-אמריקה, בנק ברקליס וחברות המכוניות טויוטה.

וזו לשון הכרוז: "אם יש לך אלו שהם עסקים או חשבון עסקי עם חברות אלה, תבטל אותו, תעבוד עם חברות אחרות. חברות אלו הן אירגונים ציוניים, הן שולחות 80 אחוז מהרווחים שלהם לישראל, אשר קונה נשק להרוג את אחינו הערבים. היתה זו אנגלו-אמריקה שפיטרה 15,000 עובדים שחורים, שדיברו נגד תנאי עבודה יהודים. האם ידעת ששכר מינימום לפועל שחור הוא 160 ראנד (60 דולר) לחודש והמקסימום הוא 500 (190 דולר), בהשוואה לשכר מינימום של לבן שהוא 3000 ראנד (1150 דולר) לחודש. (לא נבדק: ד.ס.) על-ידי ניצול הפועלים השחורים חברות אלו מסייעות בשמירת המשטרים הלא-חוקיים של ישראל ודרום אפריקה. כיצד אתה יכול לתמוך בחברות אלו?"

בפיסקה השנייה עוברים מחברי הכרוז לטפל בנושא אחר לחלוטין, הוא מפגש צמרת המיגזר העיסקי בדרום-אפריקה עם אנשי הא.אן.סי. הגולים בלוסאקה. הוא מאשים אותם "שעיכבו *300 שנה מאחר מדי*", וכי חברות אלו הן "גזעניות ואנטי שחורים". אין התייחסות של אירגון כלשהו על הכרוז, ישנן שתי אפשרויות: האחת, שהוא הוצא על-ידי אחד האירגונים המוסלמים, שמסתפחים ל"חזית הדמוקרטית המאוחדת". אלו מושכים בדרך-כלל לכיוון גינוי התקפה על "הציונות וישראל הגזענית", שמשתפת פעולה עם פרטוריה. האפשרות השנייה היא, שהכרוז נכתב על-ידי אחד מאירגוני השמאל הקיצוני של השחורים, כאשר היעד שלו כאן הוא כפול: "העסקים הגדולים" בשילוב עם אנטי-יהודים ואנטי-ישראלים.

בדיחות שחורות

הלבנים בדרום-אפריקה הם ללא ספק "חברה בכבוד". אלה, מטבע, נוטות להפליג בדיחות שחורות למכביד על מצבם, בסגנון "האחרון שיכבה את האור...". הנה שלש דוגמאות להומור שחור מקומי.

★ עם העלייה בכמות הבקשות לאשרות-הגירה בשגרירות האוסטרלית בפרטוריה, מסופר, שבראיון עם דרום-אפריקאי הוא נשאל אם יש לו תיק במשטרה. הלה השיב: "לא, אני מצטער, לא ידעתי שזה אחד מתנאים להגירה לאוסטרליה".

★ שאלה: מהי ההגדרה של פטריוט דרום-אפריקאי?

תשובה: אדם שאינו מצליח למכור את ביתו.

★ הצעה מקורית לפתרון מצוקתם: "הדרך לפתרון בעיותיה של דרום אפריקה היא שכל לבן יהרוג 5 שחורים ויתחיל לבך". נשאלת, כמובן, השאלה מדוע יתחיל לבן? התשובה הניצחת היא "זה הדבר היחידי שמסמיד אותם בפתרון הזה!".

לנוכח הבידוד הבין-לאומי של דרום-אפריקה שהוחרף לאחרונה מתלוצצים על כך הדרום-אפריקאים בזו הלשון: "האם שמעת ששר החוץ פיק בותה עוזב היום לסיור אצל המדינות הידידותיות, מחר הוא ישוב".

הברכה והקללה

הפוליטיקאית בריגיטה ארלה, חברת המפלגה הסוציאל־דמוקרטית, עסקה עשר שנים בתחום מדיניות סיוע החוץ לפני שכתבה השנה ספר ביקורתי בנושא. מסקנתה המרירה היא, שיש להפסיק מיד את סיוע הפיתוח ממדינות מתועשות למדינות עניות, מפני שנזקו רב מתועלתו. וילי בראנדט, לשעבר קאנצלר גרמניה המערבית, אחד ממחבריו של דו"ח צפון־דרום, פועל זה שנים למען הגדלת הסיוע לעולם השלישי. חזונו — הקמת קרן פיתוח בין־לאומית שאליה יוזרם חלק מהוצאות החימוש כיום. להלן קטעים משיחה שערך "צייט" עם שניים אלה

שרות
DIE ZEIT
מיוחד ל"הארץ"

שאלה: הגב' ארלה, עשר שנים היית מעורבת במדיניות סיוע הפיתוח. עכשיו את קוראת בגלוי להפסקת סיוע הפיתוח של מדינות מתועשות. מדוע?

ארלה: באשר לסיוע ממלכתי, אנחנו נושאים ונותנים בממשלה עם ממשלות אחרות, וכמעט בכל מדינות העולם השלישי נמצאים בשלטון פוליטיקאים שרווחת עמיהם אינה דווקא בראש מעייניהם. פירוש הדבר: אנחנו נותנים כסף לשכבת עילית האחראית ליחסים הנצלניים בארצותיהם ושלהן אינטרסים להנציח יחסי ניצול אלה. זו ביקורת ראשונה. ביקורת שניה היא שאנחנו מייצאים, ללא הבחנה וללא מידה רבה של ביקורת עצמית, למדינות המתפתחות טכנולוגיה, שעם תוצאותיה אינו מצליחים עוד להתמודד גם במדינות המתועשות.

שאלה: האם אפשר איפוא להסיק ולקרוא, כפי שאתה מר בראנדט עושה, להגברת סיוע הפיתוח?

בראנדט: במשך השנים נפגשתי עם סייעי פיתוח במדינות רבות. במקרים מסוימים מה שעשו אנשים אלה או מה שדיווחו עליו, אכן תואם את ביקורתה של בריגיטה ארלה. אך במקרים רבים אחרים התרשמתי שהפרוייקטים מועילים. ניקח כדוגמה מצב רעב חריף, כמו באתיופיה או בסודאן. כאן הרי איני יכול לצאת נגד איסוף אמצעי עזרה ושיגורם לשם. אכן, מוצרים אירופיים הם יקרים להחריד בהשוואה לכמה שאפשר היה לייצר באותן מדינות עצמן. לעתים קרובות מאוד מתרגלים האנשים לאמצעי מחיה שמאוחר יותר אינם יכולים לגדל אצלם בבית, ועליהם ליבא אותם. זו סכנה. בכל זאת, אי אפשר לוותר על סיוע חירום.

ארלה: בנקודה זו אנחנו מסכימים לגמרי. במקרי חירום קשים יש להשיט סיוע למדינות מתפתחות בדיוק כמו במקרה של רעש אדמה ביגוסלוויה או בסיציליה. אבל מיד לאחר שצומחת שכבת העשב החדשה, עלינו להסתלק, לפני שנוולד רעב חדש. בכל מקום שבו מספקים עכשיו סיוע מזון, גרם הדבר לירידה בייצור העצמי של המדינות המתפתחות. ההסבר פשוט: כאשר מישהו בא עם הדוחן שגידל לשוק שבו נמכרת תבואה אירופית במחיר זול יותר מאשר התוצרת המקומית, הוא לא יוכל למכור אותה. הוא לא יוכל להרשות לעצמו לקראת היבול הבא לזרוע הרבה דוחן, מפני שכבר כל הפסים. לכל היותר, יוכל לספק את צורכי משפחתו. באתיופיה מספקים אפילו בשר מהשוק המשותף לאפריקה המערבית, ובכך הרסו מקור הכנסה של הנוודים בעלי עדרי הבקר.

באזור כאזור אפשר לראות בבירור את ההשפעה ההרסנית והמזיקה של סיוע הפיתוח. הרס שנגרם שם בגלל אסטרטגיות של מודרניזציה הוא עצום. אולי ממחישות זאת יותר מכל הבארות. באורח החשיבה הדרום־מדינתי שלנו אמרנו: כאן חסרים מים. כאן גדלים רק כמה שיחים, אבל יש מי תהום, הבה נחפור איפוא בארות. והתוצאה היא שמסביב לבארות התרחב המדבר עד־ל־100 ק"מ. בגלל המים העומדים כעת לרשותם דרך קבע, הגדילו הנוודים את עדריהם והדרכים לבארות הוסלה כל הגורת העשב שגם כך קיומה תלוי על בלימה. לא הרחקנו לכת במחשבתנו עד כדי אפשרות כזאת.

בראנדט: בתחום החקלאי אפשר, עם זאת, להשיג הישגים משמעותיים. למשל, כאשר מפתחים חוות ממלכתיות וטכניקות חדשות. ככלות הכל, אינכו צריכים לעמוד בחיבוק ידיים ולראות כיצד מדינות מתפתחות חייבות להתמודד עם ייצור המזון בכלים ובאמצעים בלתי מספיקים, לכרות אוכלוסיה גדלה והולכת, רק משום שקודם נעשו שגיאות. לצד כישלונות רבים, אפשר להעלות בסופו של דבר שתי עובדות הראויות לתשומת לב. האחת: בסין אין עוד אנשים הסובלים מרעב...

ארלה: ... ללא עזרתנו. סין היא דוגמה אופיינית לעמידה בכוחות עצמיים.

בראנדט: אבל הם אינם מייצרים ללא מה שמכונה טכניקה — טכניקה מערבית וסובייטית. הדוגמה השניה היא הודו. לפני עשר שנים נאלצה עוד מדינה זו ליבא כמויות גדולות של אמצעי מחיה. כיום היא מסוגלת להזין את כל אוכלוסיה בעצמה, גם אם קיימים בה עדיין מצוקה ועוני שלא ייאבנו.

* * *

ארלה: יש נתונים מספריים — נתונים שהם מעל לכל ספק — הקובעים בבירור: לפני המהפכה הירוקה היו 37% מתושבי הודו מתחת לקו קיום־המינימום. כיום השיעור הוא 50%. איני מתרגשת מכך שכספי משלם המסים נעלמים ויורדים לטמיון. זה קורה בכל מקום. גם אין לי שום דבר נגד התעשרות העשירים, מצדי בבקשה. אבל אני מתנגדת לכך — ומשום כך קמתי והתכנסתי בנושא — שמצבם של העניים יורע בגלל סיוענו.

בראנדט: בעיית ריכוז הכוח והשלטון והשימוש לרעה בכוח ובשלטון אינה קיימת בעולם משום שיש סיוע פיתוח. עלינו להתמודד עם המצב הזה במישורים ובדרגים אחרים — לא בדרגים הגבוהים ביותר. ואם נחזור שוב לנושא הבארות, מה שאמרת נכון ללא ספק. אבל לי אומרים כעת כמה מהמדענים הזהירים ביותר בתחום זה: אפשר להפוך שוב את אזור הסאהל לירוק. לשם כך יש רק לחפור את הבארות עד לעומק כזה כמו בחלקים מסוימים בפקיסטאן. ויש גם להשתמש בשיטות אחרות שנקטו, למשל בכוויית ובישראל.

ארלה: פקיסטאן היא דווקא דוגמה טובה לכך כיצד המלחה אזורים של מים בגלל השקיה לא נכונה. איני יודעת איך אנחנו יכולים להעז ולומר לאחר שדווקא באזור סאהל הוללנו שמות: עכשיו עלה ברעתנו הרעיון הנבון!

שאלה: כל עוד הממשלות בעולם השלישי שומרות על מחירים נמוכים של אמצעי המחיה, לאיכרים אין אינטרס להגדיל את הייצור. מכך מתעלמים לעתים קרובות.

ארלה: כן. עכשיו כולנו קצת ירוקים והולכים בכיוון הזה (בירוקים, הכוונה למפלגת הירוקים). עם זאת, גם בגרמניה אינגו יכולים להשיג את האיזון האקולוגי הנכון, מול כל קבוצות האינטרסים הלוחץ השונות. אבל אנחנו מתיימרים להפוך את סאהל לירוק וליער את ההימאליה, כאילו אין במקומות אלה אנשים וקבוצות אינטרסים לאומיות כמו גם בין־לאומיות.

שאלה: אבל האם עזרה, לאחר שהכל נהרס, כפי שאת אומרת, לנצח לנפשן את המדינות המתפתחות על ידי התרבות שלהן?

בראנדט: אין ספק שרבים מאתנו נעשו מודעים מאוחר יותר למימד האקולוגי של סיוע הפיתוח. אבל אני חושב שיש מידה של שחצנות גם באמירה הבאה: הייתם טוב באורח החיים המסורתי שלכם. אם הייתם עניים מרודים חסרי כל, אז מדוע לא להמשיך בכך? האם אין בכך שחצנות?

השאלה היא מהו האינטרס שלנו. האם אין ברית אינטרסים בינינו לבין המדינות המתפתחות? לדידי, ברור הדבר יותר ויותר שמדיניות הפיתוח היא מימד חדש של מדיניות שלום: מצוקה ודלות המוניות מובילות חיש מהר ליחסים של תוהו ובוהו ולקונפליקטים. בחלקם, מנוצלים סכסוכים אלה על ידי מדינות במערב ובמזרח כאמור כדי להגביר את יצוא הנשק שלהן. מצב זה יש לנטרל. יש לנו עוד אינטרס נוסף. אנחנו רוצים לקיים יחסים כלכליים עם מדינות רבות ככל האפשר. לא בדרך הישנה. לא על ידי יצירת תלות ועל ידי ניצול, אלא בכיוון של שיתוף פעולה מקיף ככל האפשר ושוויוני ככל האפשר בתחומי הכלכלה, הטכניקה והתרבות. לשם כך חייבים שותפינו להיות בעלי יכולת ייצור, כדי שיוכלו למלא את תפקידם ביחסי התערוקה בכל התחומים, הול בתרבות וכלה בכלכלה.

ארלה: אם אתה רוצה להשיג מדיניות שלום באמצעות מדיניות פיתוח, הנחת היסוד שלך היא עדיין שהכספים אכן מופנים למלחמה בעוני. אבל ניסיוני מלמד אותי שהממשלות רק מנציחות ומעודדות את ניצול העניים. איני יודעת, למשל, איך אנחנו יכולים לעזור בדרכמה לאוכלוסיית הפיליפינים, באמצעות סיוע ממלכתי, בעוד הממשלה שם מוכרת פשוטו כמשמעו את המדינה לחברות חוץ רב־לאומיות, כאשר היא מנשלת בכוח הנשק איכרים מאדמותיהם, מעכה אותם בצורה מחרידה, רוצחת אותם, או שהם מוגדרים "נעדרים". אנחנו מקימים בתוך פרויקט פיתוח גרמני בשיתוף עם ממשלת מארקוס ובסיוע הבנק העולמי, נטל מכליות במנזרי ליבם כך נושלו 30 אלף איש מאדמותיהם — דבר זה נעשה על ידי חברה שיושבת הראש שלה היא אישתו של מארקוס.

בראנדט: האם עלינו לחכות עד שהעולם יהיה הרבה יותר נאה ונחמד מכפי שהוא עכשיו (כדי שנוכל לעזור? איני טוען שלא יכולים להיות מדינה ומצב — כמו, בכל הנראה, בפיליפינים, שם המצב אינו מוכר לי — שלגביהם אפשר לומר, לא נהיה מעורבים כרגע. אבל מכאן ועד מדיניות של היסול ומכירה כללית כוחלטת, זה לדעתי מטעה. שכן לאן נגיע בעולם הזה, הרחוק כל כך משלמות, אם נשב בחיבוק ידיים בציפיה שקודם כל כולם יהיו נחמדים כמונו? אני מכיר את הטיעון הזה מהוויכוח בנושא מזרח־מערב. גם שם אמרו: בעצם אסור לנו לבוא בקשרים עם ממשלות שלהן אין חוקה כפי שיש לנו, אשר כידוע קיבלנו אותה רק ב־1979.

* * *

ארלה: סיוע הפיתוח גם משמש לפתיחת שווקים למוצרי התעשיה המערבית. הדוגמה המובהקת ביותר היא יצרני חומרי הדברה. ללא סיוע פיתוח, למשל, לא היו חברות כמו באס"ף או הכסט מצליחות למכור בבנגלדש את מוצריהן — בכל מקום עד לכפר הנידח ביותר. אבל יחד עם זאת הפיתוח הקמנו שם גם שירות יעוץ, האמור לומר לאיכרים בין השאר אילו חומרי הדברה ודשנים נחוצים להם. ואז יכולות החברות לשעוט פנימה.

בראנדט: את הסיסמה "לפתוח בפנינו שווקים", לא רואים עוד מנהלי חברות אינטליגנטים בצורה פשטנית כל כך. אבל סיוע שיאפשר למדינות בעולם לבוא בקשרים כלכליים עם מדינות אחרות הוא בסופו של דבר האינטרס של כולנו. ברוב המדינות העניות עזר הדבר, לדעתי, לאנשים, כאשר הם נוטלים חלק בחילופי הסחורות.

שאלה: והאם גם מטרתנו צריכה להיות לעזור למדינות אלה לתעש את עצמן?

בראנדט: זו הנקודה העיקרית. בשום פנים לא אקום ואומר: אני אוסר עליכם לעשות דבר זה או אחר. גם אם לדעתי הקמת מפעלי פלדה רבים בעולם השלישי היא שטות גמורה. הרי תהיה זו צורה חדשה של קולוניאליזם לומר: אנחנו קיימים כדי לספק את המוצרים התעשייתיים ואתם, בבקשה, עיסקו באספקת הצרכים החקלאיים שלכם. אולי עוד קצת מלאכת יד ועבודות כפיים. אבל זה הכל! האם סיוע הפיתוח אינו מספק לקודים גם לעזרתה? סיוע החירום גם הוא אינו רק עזרה לנסכנים, שלולא כן היו גוועים, אלא גם עזרה לנותנים היכולים בכך להקל במקצת את יסורי מצפונם.

ארלה: אבל זוהי ציניות.

בראנדט: אני מודה שזה כשלעצמו אינו סיבה לסיוע פיתוח. אני רק איני מקבל את ההרזה המוחלטת של סיוע כזה. יש גם דוגמאות סיוע חיוביות, כמו, למשל, שוודיה.

ארלה: השוודים הצליחו פעם לגרש אותנו מפרויקט: המדובר היה בבית מלאכה לתיקונים בענף שבו שוררת תחרות בין חלבו לתעשיה הגרמנית. אני מתייחסת איפוא מאוד בספקנות לדברי השבח הרמים של סיוע החוץ השוודי. סיוע הפיתוח מתבסס בסופו של דבר על האינטרס העצמי. כל אחד רוצה לתקוע את אצבעו בכל מקום ומקום, מבחינה פוליטית וכלכלית. ממשלה אחת שמה דגש גדול יותר במקצת על הסיוע, אחרת — פחות. אבל בעיקרון זהו הקו המנחה.

בראנדט: גם כשהמדובר בשירותים סוציאליים, בסיוע להכשרה ולימוד? כאן הרי אין המדובר בסיוע ליצוא.

ארלה: בבנגלדש ניסתה הכנסיה האוונגלית להוציא לפועל פרויקט לייצור מוצר רפואי בסיסי. קמה התנגדות קשה מצד תעשיית התרופות הגרמנית, ובכל זאת אושר הפרויקט. דבר זה נחשב להצלחה גדולה. עכשיו נודע לי, שעל פי החוזה יש לקנות לפחות 30% מחומרי הגלם הדרושים לייצור התרופה הזאת מהרפובליקה הפדראלית. האנשים הקשורים לפרויקט אומרים שאותו חומר גלם גרמני יקר בכ־20% ממה שהיו יכולים להשיג במקומות אחרים. כך שהשפעת התעשיה מגיעה גם לפרויקט הבריאות האחרון במעלה.

בראנדט: לא לכל פרויקט. יש גם פרויקטים המוכרים לך. למשל הכשרת מיילדות וכוח עזר רפואי. מכיוון שבהשוואה לגידול האוכלוסיה הגבוה בעולם השלישי, אפשרויות ההכשרה שם אינן מספיקות.

* * *

ארלה: מדוע זקוק העולם השלישי לידע שלנו בכל הקשור למיילדות?

בראנדט: ראשית, לא כל מה שאנחנו עושים הוא חסר תועלת. ושנית, גם רבים מהאנשים שלנו מתנסים בתוך כך בניסיונות היכולים לסייע להם בבית. את ההפליה והקיפוח הקשים שבהם מתנסות המדינות המתפתחות, מסיבות היסטוריות, יש לחסל בהדרגה, צעד לצעד. ולמטרה זו יש להשיט לא רק סיוע ישיר, אלא לכונן מדיניות כלכלית חדשה ביחס לעולם השלישי. הדבר חל על יחסי המחירים בין המדינות התעשייתיות, מצד אחד, המוכרות למדינות אלה מוצרים ביוקר, וחומרי הגלם, מצד שני, שאותם מייצאות המדינות המתפתחות במחירים נמוכים. כמו כן, יש לפתור את משבר החובות.

כרגע אפילו אדם כהנרי קיסינג'ר, שאינו בדיוק חשוד בסוציאליזם רדיקלי, אומר שצריך לקצץ בצורה דרסטית בריבית הנוכחית. לדעתי, יש להגיע לכך שרק חלק מסוים ומוגדר מרווחי היצוא של מדינות אלה יוקצב לפרעון חובות־החוץ שלהן. את החובות לטווח קצר יש להמיר בחובות לטווח ארוך. וחשוב לא פחות: רמת החיים הממוצעת של השכבות העממיות — מקסיקו יכולה לשמש לעניין זה דוגמת־מפתח — חייבת להיות אחד האינדיקטורים במשא ומתן לפרעון החובות. רק כך אנו יכולים למנוע שתשלומי החובות יגרמו את המשבר הפוליטי הפנימי הבא במדינות המתפתחות.

ארלה: במדינות שאינן יכולות להאכיל את האוכלוסיה שלהן עצמן אנחנו חייבים לקנות תוצרת חקלאית רק בכמות מוגבלת. אנחנו מביזים לאנגסים ולטופים שלנו להדיקב על העצים ולוקחים, פשוטו כמשמעו, את המזון מפיותיהם של רעבים.

בראנדט: כן ולא. אין ספק שיש טעויות במדיניות הפיתוח. אבל אם פשוט נקצץ ביבוא ממדינות אלה, איך ישיגו המדינות המתפתחות את האמצעים ליבא המוצרים התעשייתיים שלנו?

ארלה: במשך זמן רב נטלתי חלק בסיוע פיתוח מכיוון שתמיד חשבתי שסיוע זה הוא מעין פיצוי על ניצולו בעבר של העולם השלישי. בהדרגה הגעתי להכרה, שסיוע זה הוא עצמו מרכיב של אותו ניצול.

שאלה: האם יכול סיוע הפיתוח בכלל לשנות תשתיות? האם היעד שהעמיד לעצמו אינו יומרני מדי?

בראנדט: אתם אולי מכירים את הסיפור הציני על האסיאתי השואל: מה גרוע יותר מניצול קפיטליסטי? תשובה: כשבכלל לא מנצלים אותך. פירוש הדבר, שגרוע יותר לא להיות בכלל כלול בשיתוף פעולה כלכלי כלשהו.

ארלה: אבל מה פירוש הדבר בעבור איכר הזעיר בפיליפינים, המגורש מאדמתו, שחברה גדולה נוטעת שם עצים?

בראנדט: אפשר אולי שוב לקרוא מה שכתב אנגלס על מצבו של מעמד הפועלים בתקופת התיעוש בחלק העולם שלנו במחצית הראשונה של המאה הקודמת. זה היה תהליך אכזרי. אני מקווה שהאנשים במדינות העולם השלישי לא ייאלצו לסבול ממנו לאורך זמן.

ארלה: הייתי רוצה להבהיר את דברי. בנק הפיתוח, למשל, יכול להמחיש זאת יפה. כאן פעל הרצון הטוב ביותר בעולם, ובכל זאת התוצאה היתה כישלון, על חשבון העניים. אתה מעלה את הסיסמה "סיוע פיתוח במקום חימוש". אני לגמרי בעד פירוק החימוש. אבל אני מתנגדת להמיר תופעה שלילית אחת של הפוליטיקה, מירוץ החימוש, בתופעה אחרת, דהיינו מדיניות הסיוע.

בראנדט: אם נצא מתוך ההנחה שמאלף מיליארד הדולרים שיוצאו השנה על חימוש, רק 5%, דהיינו 50 מיליארד דולר, היו מועברים לקרן פיתוח עולמית, זה כבר היה עוזר לתושבי המדינות המתפתחות להיחלץ מחלק ממצוקתם. לו דבר כזה היה יוצא לפועל, אפשר היה להתגבר באמצעות תוכנית בין־לאומית גדולה גם על הרעב באפריקה.

שאלה: האם זו אינה שאיפה אידאליסטית במקצת?

בראנדט: כאשר אני מדבר בפני צעירים, אני מרגיש שהם חשים יחד איתי שהמצב הנוכחי הוא בלתי נסבל. בעולם שבו אפשר לשחרר אנשים מרעב, מבוזבזים המשאבים על חימוש יתר. אני מוכן, עם זאת, להודות כיד שיש לתת סיוע פיתוח רק למעוניינים. אסור להכריח אף אחד ו...

ארלה: ... כסף רוצות כל המדינות. זה דבר אחד שבאמצעותו אפשר להגדיר מדינות מתפתחות: כולן רוצות סיוע פיתוח.

בראנדט: בכל זאת, אם אפשר יהיה לגייס די אמצעים לסיוע פיתוח, כדי לכונן סדר חדש ביחסים הכלכליים העולמיים, לחסל את הרעב בעולם, לייצב את מחירי חומרי הגלם, להתגבר על משבר החובות, להכניס רפורמות בארגונים בין־לאומיים: לכך אני קורא מדיניות פיתוח. זו מדיניות של יחסי צפון־דרום. אני רואה את מדיניות הפיתוח כחלק בלבד ממדיניות זו.

גורבאצ'וב: האיש והתדמית

המנהיג הסובייטי מתמרן בזהירות, ולפי שעה בהצלחה, מול הביורוקרטיה הוותיקה. השגת הסכם עם האמריקאים בוועידת ז'נווה תקל עליו בביצוע תוכניותיו הכלכליות השאפתניות

מאת ג'ייס ברנטהאם וססיוון שטרסר
Newsweek
מיוחד ל"הארץ"

מוסקווה

מיכאיל גורבאצ'וב מתואר כשני־שלישים שמנת ושליש קוזאק. הוא חושב כמו פונקציונר מפלגתי אורתודוכסי: נוקשה, יהיר ובעל ביטחון מופגן המוחץ כל מה שבדרכו. איש לא יכול היה לטעות בו ולחשוב שהוא ליברל שוחר רפורמות. אך כבנו של איכר בסטאברופול, הוא גם יודע שקומביין שבור אינו אוסף תבואה ושאם אינך מתקן מכונה מקולקלת, היא עלולה להרוג אותך. העיקרון שמדריך אותו הוא לקבץ את הצוות שלו, לגייס אוהדים מהשורה ולשאוב את הכוח הדרוש בתוך השיטה הסובייטית, כפי שהוא משובצת. מירוץ מלחמת הכוכבים עם ארצות הברית יכבש את תוכניותיו הטובות ביותר. ובדרכו לז'נווה עליו להחליט אם סכנה זו חמורה דיה להצדיק אי־אלו שיחות רציניות עם רונאלד רייגן.

פיסגה שתתנהל כהלכה תקל עליו את החיים בעתיד. כישלון יקשה עליו בהרבה. הצלחה יכולה להביא עמה סחר נוסף עם המערב, ציוד טכנולוגי מתקדם באיכות גבוהה המיועד לשפר את הייצור ומוצרי צריכה, כדי לתת לפועלים הסובייטים תמריצים חזקים יותר לעבוד. יקרה אשר יקרה בפיסגה, הצבא הרוסי יוסיף לקבל את הפרוסה הגדולה ביותר בעוגה הסובייטית. אך ללא הסכם לפיקוח נשק, בעיקר הסכם שיגביל את מלחמת הכוכבים, יצטרך גורבאצ'וב ליטול עוד יותר ממשאביו הדלים ולהקצותם לייצור נשק, במקום לפיתוח תעשייתי. מתח גובר עם המערב יכול לפגוע בחופש התימרון שלו בניסוי דגמים כלכליים שונים, מפני החשש שניסויים כאלה יאטו את קצב הגידול הסובייטי ויאפשרו לארצות הברית להקדים את בריה"מ יותר מתמיד.

עד היכן נכון גורבאצ'וב להרחיק לכת כדי לממש את תוכניותיו השאפתניות למודרניזציה כלכלית? לשאלה זו אין עדיין תשובה. השיטה עדיין כוללת בתוכה את ההתנגדות הביורוקרטית רבת העוצמה לשינוי. אבל גם השינויים המוגבלים שהציע בזהירות כנושא לדיון בקונגרס המפלגה ה־27 בפברואר הבא, עשויים להשפיע. "הוא שינה את הלך הרוחות בממסד הסובייטי מפסימיות ותרדמה לתקווה ועליצות", אומר הקרמלינולוג מרשאל שולמן מאוניברסיטת קולומביה. אך ברבזמן הוא מסייג ואומר, כי מטרת מדיניותו של גורבאצ'וב היא להבטיח פריון עבודה גדול יותר. לא ליברליזציה כלשהי.

הדגם — רונאלד רייגן

במידה מסויימת אפשר שמשחקיו של גורבאצ'וב בשיטה, פעולות התיקון השונות, מיועדים לראווה בלבד. אם המבנן הוא אכן הארת, הרי גורבאצ'וב מיצה אותו עד תום. "ידידותיו אל העם" ברחבי ברית המועצות ו"הטראה החדש" גם מצביעים על שינוי כלשהו בתעמולה הסובייטית. גורבאצ'וב מנסה להיראות שורשי, ארצי וענייני יותר מקודמו. מעשי יותר, גלוי יותר. זו משימה קשה לבוס הגדול. העיתונות מעזה כעת, ככל שהיא עושה זאת בזהירות, לדון בגלוי בעתידה של המדינה. בטלוויזיה אפשר לראות בחדשות הערב סיקור ממושך ומתרפק על מסעותיו של גורבאצ'וב בחו"ל.

ליאוניד ברז'נייב מילמל ולימלם. גורבאצ'וב מדבר. בעוד גורבאצ'וב מזכיר לכמה אנשים את ניקיטה כרושצ'וב, כמה מאנשי צוותו השתמשו בדגם תקשורתי חדש יותר — רונאלד רייגן. הם עקבו בתשומת לב רבה אחר לימוש התדמית וטיפוחה בביצועם של מייק דיוואר, בהשתתפותו של מזכיר העיתונות בבית הלבן דייוויד גארגאן, ובסיוע הנשיא עצמו ואורח הדיבור "העממי" שלו, כדבר אמריקאי אל שכניו במרפסת. "ראינו את הכל", אומר פקיד סובייטי אחד. "אם הם יכולים לעשות זאת, למה לא אנחנו?"

מפעם לפעם עלו עוזרים סובייטים בכירים על יריביהם האמריקאים בהדלפות, כדי לזכות ביחס אוהד יותר באמצעי התקשורת בנושאים רגישים. ברבזמן דיווחי עיתונות רשמיים התחילו לספק כמה פירורי מידע של ממש. יש פקידים במשרד החוץ הסובייטי שאינם אוהדים גישה כלשהי החורגת מאהבת הסודיות והמיסטיפיקציה המסורתיות של המשטר, אך עד כה הם לא הצליחו לסגור את המכסה. "הם יצטרכו ללמוד לחיות עם זה", מושך בכתפיו אדם חדש במיניסטריון, "אנחנו לא יכולים להמשיך ולהישאר כפי שהיינו — שותקים".

יהיה זה, כמובן, אווילי לחשוב שמשבירוח קל או שניים יכולים לאוורר את כל פינות הקרמלין. בנאומו שהעלה את התוכנית הבסיסית ואת התוכניות הכלכליות הספציפיות של המפלגה עד שנת 2000, הדגיש גורבאצ'וב קשיים "הנובעים מהעובדה שלא כל הקאדרים שלנו ויתרו על האינרציה שלהם". בנאום זה הוא התקרב יותר מתמיד להודאה בדבר תוססת המאבק בגוארדיה הישנה של ברז'נייב. "אנשים אלה מתנגדים לכל דבר המאיים על תפיסתם הצרה את האינטרס הכללי או את קבוצת האינטרסים שלהם", כותבת טאטיאנה זאסלאווסקיה, כלכלנית התומכת ברפורמות.

מרגע עלייתו לשלטון נטש גורבאצ'וב את מדיניותו של ברז'נייב לפינוק יתר של הביורוקרטיה הסובייטית (כמובן, כל זכויות היתר שלה נשארו וישארו בעינן). הסיסמה האמיתית שלא בוטאה בימי ברז'נייב, היתה "לכולם יש כאן די". גורבאצ'וב לעומת זאת חיזק את תפקיד המפלגה והמתכננים המרכזיים במוסקווה, וצימצם את כוחם של המיניסטריונים — גוזלות שהמאבקים בשוליהן תמיד תנקו ייצור יותר מכפי שקידמו אותו. היעד היה להיעצר כמידת האפשר מ"מטען עודף", לפני קונגרס המפלגה.

"מדוע אנשים רבים יותר פורשים מהדרגים הבכירים מאשר בעבר?" מהרהר בקול רם ליאוניד זאמיאטין, הדובר הראשי של הקרמלין. התשובה פשוטה: גורבאצ'וב רוצה למלא את המושבים המפתחים בוועד המרכזי בבעלי בריתו, ואז לגשת לעבודה. באורח אירוני, סירובו של ברז'נייב לקדם צעירים לתפקידי־מפתח במפלגה ובמדינה סייע לגורבאצ'וב: מתחרים צעירים היו מעטים ופטירתם של אנשים מבוגרים יותר פינתה מקומות שאותם יכול היה להעניק לאנשיו. בשמונת החודשים האחרונים מינה גורבאצ'וב ארבעה חברי פוליטביורו. נראה שהוא נהנה מתמיכתם של שלושה אנשים שנבחרו על ידי קודמו ורבו יורי אנדרופוב. הוא תימרן את אנדריי גרומיקו לתפקיד של מריונאי קשיש בכיר, והוא שלח את אנשי ברז'נייב האחרונים לשלושה מושבים כמעט בלתי נראים באגף "כרי־סאות הגרנדה" של הפוליטביורו.

מינויים חדשים

חילופי גברי אלה חיזקו מאוד את גורבאצ'וב. הוא מינה את יאגור ליגאצ'וב, עוזר קרוב, למטונה אידאולוגי. הוא קידם את ויקטור צ'בריקוב, ראש הק.ג.ב, לשורות הפוליטביורו. את ניקולאי ריז'קוב, מומחה תעשייתי, הכניס לפוליטביורו ואז קידם אותו לראשות הממשלה. הוא פיטר את ידידו הגדול גריגורי רומאנוב. בימים אלה, בעוד האריה הזקן גרומיקו מחלק מדליות לגיבורים סובייטים, משוחח שר החוץ אדוארד שאוורדנאדזה עם ג'ורג' שולץ ומתכונן לקראת ז'נווה. מינויו של זה האחרון היה אינדיקציה ברורה כי גורבאצ'וב מתכוון לפקח אישית על מדיניות החוץ.

עד כה סילק גורבאצ'וב 14 מבין 64 השרים, תוך שהוא מתמקד בתחומים חשובים כגון מפעלים פטרוכימיים, סחר חוץ ותחבורה. הוא הוציא לגימלאות את ניקולאי טיכונוב בן ה־80, ידיד ותיק של ברז'נייב וראש ממשלה לשעבר. "טיכונוב ניהל את הממשלה כמו בית אבות", אמר דיפלומט מערבי במוסקווה. יורשו ריז'קוב גייס מומחים כלכליים, כמעט ברמתו ובצלמו — כדי למלא את המיניסטריונים. גורבאצ'וב פיטר את ניקולאי בייבאקוב, מנהל גוספלאן, רשות התכנון המרכזית, ובמקומו מינה את ניקולאי טאליצין, מהנדס ולשעבר מנהל תעשייתי במתכונתו של גורבאצ'וב עצמו. הוא גם הכניס את טאליצין כחבר ממלא מקום לפוליטביורו, כבוד שבייבאקוב לא זכה לו.

עד כה נראה ששום אופוזיציה משמעותית בביורוקרטיה לא הספיקה או לא העזה להתארגן נגדו. הדברים עשויים להשתנות, כמובן. "יש אנשים מבוגרים יותר שבוודאי מרגישים כי השינויים רבים מדי ומהירים מדי", אומר קרמלינולוג מערבי אחד במוסקווה. "לחצים דומים הפילו לבסוף את כרושצ'וב, וגורבאצ'וב אינו חסין בפניהם". אנשיו גם מכרסמים במוקדי התנקשות אפשריים במחוזות.

כ־20% מהקאדרים המפלגתיים ברחבי המדינה מפוטרים כעת. וגורבאצ'וב גם מזרים דם חדש לצבא. שום מנהיג סובייטי אינו יכול לקרוא תיגר בקלות ראש על הגנרלים של ארצו. אך בעוד שגורבאצ'וב גילה זהירות, הוא גם היה נוקשה. הוא טען שהגנת ברית המועצות זקוקה לבסיס כלכלי וטכני איתן יותר, לא פחות מאשר לציוד המרשים שהצבא אוהב להפגין במצעדים. מותו של שר ההגנה דמיטרי אוסטינוב איפשר לגורבאצ'וב להדגיש את קדימויותיו. ליורשו של אוסטינוב סרגיי סוקולוב הוא נתן רק מעמד של חבר ממלא מקום בפוליטביורו. כדי למסור את ההנחיות החדשות, כינס גורבאצ'וב את המפקדים הבכירים במינסק, לכאורה לתמרונים צבאיים. נאומו לא פורסם, אך לדברי מייג'ור גנרל יורי לאבראב, אחד האנשים ששמעו אותו, המסר היה ברור ובוטה: "(הוא אמר) עכשיו אנחנו זקוקים למנהיגים נמרצים היכולים לפקד וליצור קשר, אנשים בעלי יוזמה ומוכשרים בעבודתם. זה הזמן לבנות מחדש את הכלכלה שלנו ולהקדיש תשומת לב להתקדמות מדעית וטכנית". זמן קצר לאחר מכן הוצאה שורה של מפקדים קשישים בתפקידי־מפתח לפרוש.

פנים חדשות אחרות מונו את הקומיסר הראשי של הצבא, מפקד כוחות הטילים האסטרטגיים, עורך הביטאון הצבאי "קראסנאיה זבזדה", מפקד המחוז הצבאי של מוסקווה ומפקד כוחות ברית המועצות במזרח גרמניה. נראה שגורבאצ'וב גם החזיר את ניקולאי אוגארקוב, חסיד נלהב של טכנולוגיית נשק משופרת שהודח בתקופת צ'רנינקו.

הצבא בברית המועצות תמך בעבר בהסכמים לפירוק נשק, שכן כך יכול היה לקדם את פיתוח של מערכות נשק אמריקאיות חדשות, ולייצר מערכות־נגד בתוכנית החימוש. אם לא ישיג הסכם בז'נווה, או אם מלחמת הכוכבים תיכנס להילוך גבוה, יהיו חייו של גורבאצ'וב קשים יותר. אך כל עוד מדיניותו מכוונת להגן עליו ולחזק את הכוח הסובייטי, הצבא יתמוך בו.

תמריצים אמיתיים

הגישה הישירה של גורבאצ'וב וקריאותיו לרעיונות חדשים עוררו את הדיון הכלכלי הגלוי ביותר מאז שנות ה־60. לפתע מופיעים כלכלנים מאר־שם בסיביר ולוחצים לתכנון ריכוזי חזק יותר ולתהליך ביזורי יותר של קבלת החלטות. כמה עיתונים אף פירסמו את הצעותיהם של כלכלנים הדוגלים בכלכלת שוק. התקפתו של גורבאצ'וב את בעיות האנרגיה של ברית המועצות נראית אופיינית לגישתו הכוללת. מאגרי הנפט הדרומיים במערב סיביר מידלדלים; מרבצים עתידיים מצויים מזרחה יותר, בשטחים נידחים וקפואים. "עידן מעיינות הנפט הזורמים חופשי מגיע לקצו", הודיע גורבאצ'וב בסיור מהיר באזור. אז הצליף בלשונו בפועלי קידוח, בגלל עצלות, בגיאולוגים שלא פיתחו שדות חדשים במהירות מספקת, וביצרני מכונות שלא פיתחו את הכלים הדרושים לקידוח באזורים בעייתיים יותר. "אתה נדהם לראות כמה הרבה נעשה על יסוד העיקרון של 'נסתדר איכשהו'", אמר. "אבל אנחנו לא מסתדרים איכשהו, חברים".

בתור המזכיר לשעבר לענייני חקלאות, גורבאצ'וב היה מתון יותר בהתערבותו בתחום זה. התוצאות שהוא עצמו השיג, מעורבות במקרה הטוב. הקושי המרכזי הוא שהביקוש למוצרי מזון רבים עדיין עולה על ההיצע. סובסידיות ממשלתיות קיימו את המחירים למוצרי יסוד במשך 20 שנה. גורבאצ'וב מביע תמיכה בשיטה זו, ובשיטה אחת מבטא את תעמו על שאיכרים מעדיפים להאכיל את בעלי החיים שלהם בלחם מסובסד, במקום במספוא שאותו הם יכולים למכור למדינה במחיר גבוה יותר.

דומה שאות ההיכר להצלחות תרבית המזון אמור היה להיות משלוחי פירות וירקות טריים, במקום הארגזים הרגילים של גזר, סלק וכרוב כמושים. צוות של כתבי "איזווסטיה" סייר באחרונה בשוקי מוסקווה בשיא עונת הקציר, רק כדי לגלות שם תפוחים מיובשים, חצילים נבולים ואנשים העומדים בתור לקנות שימורים בולגריים. לא מכבר שידרה הטלוויזיה הסובייטית עימות בין המוס לפקיד קולחוז בטסליניגראד.

"האם תמלאו את התוכנית?" שאל גורבאצ'וב.

"נעשה כמיטב יכולתנו, אבל זה קשה".

"זו לא תשובה, זו לא תשובה", הטיח גורבאצ'וב. "אנחנו תמיד עושים כמיטב יכולתנו".

"היו לנו 70 ימים ללא גשם", הסביר הפקיד.

"זו אפילו פחות תשובה. אני אמסור היום דו"ח ואומר: חברים, מזג האוויר בארצנו נכנס כעת לבתכונת קבועה למאה השנים הבאות. אולי יהיה גשם, אולי לא יהיה. אבל אנחנו עדיין צריכים לאסוף את היבול".

עם עלייתו של גורבאצ'וב בדרגות ההיררכיה, עלו עמו כלכלנים לא אורתודוכסים הנהנים מחסותו. כולם תומכים בתכנון מרכזי ואיש מהם אינו רדיקל, אך הם מציעים להגדיל את הייצור באמצעות תמריצים אמיתיים. ראש וראשון ביניהם הוא אבאל אגאנבגיאן, ראש "האסכולה המזרח גרבית", התומך במתן אפשרויות החלטה נרחבות יותר לידי מפעלים תעשייתיים גדולים ומשולבים, המצוידים במשאבים למחקר ולייצור של ציוד וטכנולוגיות חדשים. מאז עלייתו לשלטון של גורבאצ'וב עזב אגאנבגיאן את נובוסיבירסק כדי להקים מכון חדש במוסקווה. טאטיאנה זאסלאווסקיה גם היא סיבירית, וגם היא מצדדת בחיזוק התכנון המרכזי במוסקווה, מחד גיסא, ובגמישות רבה יותר למנהלים תעשייתיים בניהול מפעליהם כראות עיניהם, מאידך גיסא.

ההשקפות הכלכליות של גורבאצ'וב עצמו משלבות את עקרונות היסוד של כלכלנים אלה. חלק מהרכיבתו עומד על פיתוח מדיניות השקעות חדשה: להגדיל למבן פרוייקטים גרנדיוזיים שאין רואים את סופם, ובמקום זאת לצייד מחדש ולקדם תעשיות קיימות. אלא שיש להעביר את פריצות־הדרך הטכנולוגיות מהמעבדה לייצור. הפתרון שמציע גורבאצ'וב הוא לפתח תשלובות תעשייתיות, כגון אוראלמאש שבוכוו מנוהלה על ידי ריז'קוב. המשלבות מחקר וייצור. ברבזמן רוצה גורבאצ'וב לקצץ את מבנה קבלת ההחלטות: ההדרכה לטווח ארוך תהיה ריכוזית אך נראה היומיים יהיו בפיקוח דרגים נמוכים יותר. גם אם יצליח להוציא לפועל רעיונות אלה, לא תיוודע לשינויים כשלעצמם השפעה רבה.

כמה תומכים בכלכלת שוק מבאו לפתוח פינה קטנה בעיתונות הרוסית. ב"פ קוראשווילי מהאקדמיה הסובייטית למדעים תומך בשיטה כלכלית דומה לזו הנהוגה בהונגריה, שבה כוחות שוק מכוונים את בחירת הספקים ואת יחסיהם עם הלקוחות. הוא היה מחסל את כל המיניסטריונים, פרט למיניסטריון לכלכלה ארצית ומיניסטריונים לאנרגיה, דיור ותקשורת.

גם אם גורבאצ'וב מאזין לכלכלנים כאלה, הוא אינו מעלה בדעתו להתנתק מהעבר. רוב הדברים שעשה בתחום הכלכלי הם אורתודוכסיים בתכלית. סטאלין יכול היה להעלות את תוכניתו להגדיל את ההשקעות בייצור מכונות ב־80% בתוכנית החומש הבאה. אנדרופוב יכול היה לגנות את קריאתו למשמעת. הרפורמות של גורבאצ'וב, אומר משקיף במוסקווה, הן בסופו של דבר "יותר עבודה, פחות הבאה, יותר מכבודות". גורבאצ'וב הצליח לשכנע את הציבור הסובייטי כי משהו אכן משתנה. "הוא בעלה ציפיות אך עד כה אינו מספק משהו ממשי". מוסיף כלכלן מערבי, "הסכנה היא שהוא יעלה את הציפיות יותר מדי. והכה שקרה בפולין". "הכל הוא רק דיבורים, דיבורים, דיבורים", מלגלג אינטלקטואל רוסי. בצד המגייס לעזרתו כמה שורות מ"בוריס גודונוב" של פושקין. גודונוב מייעץ לבנו וליורשו ומסביר לו את חשיבותו של הצאר. "היה שקט. אל תרבה לדבר", מייעץ הזקן. "אסור שקולו של הצאר יאבד באוויר. כמו פעמון קדוש עליו להישמע רק כאות לצער גדול או חגיגה גדולה". אם יקשיב גורבאצ'וב, הוא יהיה רק קול בודד שנבלע בחלל האוויר הרוסי.

דרושות הלוח החדש דרושים

אתגרי המחר... היום
התעשיה האווירית לישראל בע"מ
חטיבת האלקטרוניקה
מבת – המינהל לטכנולוגיות חלל
דרושים/ות

משרה מס' 1273:
מוביל צוות מבנה ומכניקה.
★ בעל ת תואר שני ומעלה כושר ניהולי מוכח נסיון בתיכון מערכות מרוכבות.

משרה מס' 1274:
מהנדסי מחשבים בכירים.
★ מהנדס ת אלקט בעל ת נסיון בפיתוח חומרה למערכות ממוחשבות בזמן אמיתי R.T.

משרה מס' 1275:
מהנדסי זיווד בכירים.
★ נסיון מוכח בזיווד מערכות אלקטרוניות מתקדמות.

משרה מס' 1276:
מהנדסי אלקטרוניקה.
★ נדרשת התמחות נוספת באחד התחומים הבאים: מערכות משובצות מחשב תקשורת ספקים.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות אישית או בכתב ולפרט קורות חיים, השכלה נסיון ומספר תעודת זהות אל: מינהל התעסוקה, התעשיה האווירית לישראל בע"מ, נמל התעופה בן גוריון, מיקוד 70100. ונא לציין על המעטפה את מספר המשרה המבוקשת.
מועמדים מתאימים יוזמנו

קח חלק בתכנון התעשיה ובנה את עתידך ב"בייטמן" באר שבע
לצוות אשר עוסק בתכנון הנדסי של מפעלי תעשיה, דרושים בעלי נסיון
• מהנדס תעשיה וניהול
נסיון במעקב לוחות זמנים כמותיים לפרוייקטים — חובה. נסיון של 3 שנים לפחות בתעשיה הכימית – יתרון.
• מהנדס מיכשור בקרה
בעל 3 שנות נסיון, עדיפות בתעשיה הכימית.
• מתכנני צנרת • מתכנני מכונות
יתקבלו מועמדים בעלי נסיון של 3 שנים לפחות.
אם אתה רואה את עצמך כמתאים, נא פנה אל אריה בן־רימון
בטלפון: 057-31773 או בכתב
ת.ד. 1214 באר־שבע
מיקוד: 84111
בייטמן האתגר שבהנדסה
ELB

מקומך בפיברוניקס
מהנדס מחשבים – מנתח מערכות
לריכוז פרוייקט בתחום רשתות תקשורת.
★ נסיון מוכח של 5 שנים לפחות בתוכנה וחומרה.
★ רצוי נסיון בשפת C ופסקל.
★ נסיון בתקשורת צבאית יתרון.
מהנדס תוכנה
מהנדס מחשבים/תכנת בעל נסיון של שנתיים ומעלה, לעבודה בתחום מערכות זמן אמת משובצות מחשב.
רצוי ידע במערכות IBM – PC.
למתאימים מוצעת עבודה עם אתגר מקצועי ייחודי, אפשרויות קידום. הסכם אישי לכל עובד וחמישה ימי עבודה בשבוע.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים, לאגף כח אדם פיברוניקס בע"מ סיכוון דואר מת"מ חיפה 31905.
פיברוניקס תקשורת סיבאופטית

שרות בתי הסוהר
לשדות בתי הסוהר דרוש
קצין רווחה מרחבי לסגל
תאור התפקיד: טיפול ברווחת הפרט ובמשפחתו, תנאי שרות והווית הסגל, ארגון פרויקטים.
כישורים: תואר אקדמי בעבודה סוציאלית (רצוי בתחום העבודה הקהילתית).
מקום העבודה: בתי הסוהר באיזור הצפון.
המעוניינים יפנו בכתב תוך ציון קורות חיים, השכלה ונסיון אל: נציבות שרות בתי הסוהר, המחלקה כח אדם, ת.ד. 2495, ירושלים. עד לתאריך 1.12.85

רובקד בע"מ
רובקד היא חברה צעירה, הפועלת במתכונת אמריקאית בפיתוח מערכות תיב"מ. המערכת מאפשרת תיכנון וסימולציה של מערכי־ייצור אוטומטיים משולבי רובוטים. כל זאת בסביבת פיתוח חדשנית, תוך שימוש בטכנולוגיות מהמתקדמות מסוגן בעולם.
לאור ההצלחה בתערוכת AUTOFACT בארה"ב ולהמשך פיתוח מסיבי
★ ★ ★
דרושים
1. אנשי תוכנה מעולים בתחומים: קומפיילרים, מערכות הפעלה, סימולציה, גרפיקה וגיאומטריה אנליטית.
על המועמדים להיות בעלי 3 שנות נסיון לפחות בתחומים הנ"ל. יתרון למועמדים בעלי נסיון ב-UNIX ובשפת C.
2. אנשי אפליקציות לסיוע לשיווק.
על המועמדים להיות בעלי נסיון בתחום זה במערכות CAD. עדיפות תינתן למועמדים בעלי רקע בפיתוח.
המועמדים מתבקשים לפנות בכתב ולציין קורות חיים מפורטים אל: רובקד בע"מ, אזור התעשיה, הרצליה 46733.
רובוקד נמנית על קבוצת עושש טכנולוגיות בע"מ המיישמת מערכות רובוטיקה בארץ ובחו"ל.

האוניברסיטה העברית בירושלים
בית הספר לעבודה סוציאלית ע"ש פאול ברוואלד
תוכנית להכשרת מנהלים וסגל בכיר במרכזים קהילתיים
ע"ש ד"ר יוסף י. שוורץ
מיסודו של הג'וינט העולמי
מכרז למנהל מרכז למחקר ופיתוח
דרוש מנהל מרכז למחקר ופיתוח תוכניות בתחום חינוך מבוגרים וארגוני שירות. התפקיד הוא בהיקף של רבע משרה בדרגה מתאימה. המועמד/ת רצוי/ה להיות בעל Ph.D באחד ממדעי החברה וההתנהגות. המועמד יידרש לעסוק בניהול פרוייקטים עצמאיים בהדרכה של חוקרים ובגיוס קרנות למחקר ופיתוח.
המעוניין יפנה אל: מזכירות תכנית שוורץ, בית הספר לעבודה סוציאלית, הר־הצופים, ירושלים. טלפון: 882195

צה"ל: כסף קל, זימון מנופח

צה"ל — על תחלואי יחידות הקישור

חיילי מילואים רבים למדו להכיר את התחבולה — כשהם מקבלים צו קריאה לשירות מי־לואים שנתי, הם מגיעים לנקודת־ההתייצבות באיחור של מספר שעות. כך הם מנסים להתחכם לשיטת "הרוטציה" הנהוגה בצה"ל. כאשר על היחידה לגייס כמות מסוימת של כוח־אדם, מזמנים מספר כפול של חיילים. כך עושה לעצמו מפקד היחידה חיים קלים. הוא יכול להיות בטוח שיעמוד במכסה של גיוס כוח האדם שנקבע לו. החיילים המשמעתיים, המתייצבים בזמן, מגויסים. מי שמגיע באיחור ניכר, לאחר שה־מכסה מולאה, משוחרר, ומקבל אישור של יום מילואים. למשק אבדו מספר ימי עבודה כמספר המתייצבים המיותרים ביחידות השונות.

כוח־האדם של אנשי מילואים הוא משאב זול לצה"ל, שהרי המוסד לביטוח לאומי משלם את שכרם. לצה"ל אין תמריץ להתיי־על ולחסוך בשימוש במשאב "הזול" כביכול. ממילא, גם רמת הטיפול של יחידות הקישור והשי־לישות, המשאבים המוקצים לענ־יין זה, כוח האדם והכשרתו — כל אלה עומדים ברמה נמוכה. פקי־דות־קישור אינן עוברות הכשרה מעבר לטירונות. קציני־קישור מקבלים הכשרה כללית בלבד. במסגרת תפקודם, אין להם הי־כולת והכישורים לטפל בחריגים ובבעיות מיוחדות. אלה אמצבם מתנהים, רוטציה של 100 אחוז בזימון למילואים היא תוצאת רמת הפעילות של יחידות הקישור. ועם זאת, זימון כה מגוחך מונע כל צורך בהתייעלות.

כשהרוטציה כה גדולה, אין צורך ברמה מקצועית גבוהה או אפילו בינונית. לשם מה להתאמץ, אם אין מחיר לרוטציה?

הדברים ידועים היטב בצה"ל, אך איש אינו מתלונן. מדוע יתי־לוננו חיילים שעמדו לשרת חודש במילואים ולפתע הם נשלחים לבי־תיהם ביום ההתייצבות? ובכלל, תמיד יש חשש שהמתלונן יזכה לטיפול מיוחד, במועד ההתייצבות הבא, ויזומן כמי שחייבים לגייסו. המצב היה שונה, לו היתה ניתנת הוראה מהדרגים העליונים בצבא, שרוטציה מותרת רק בשיעור מזערי — 10 עד 15 אחוז. זה היה מחייב את המפקדים לעשות עבודת־הכנה יסודית לפני הזימון. לאתר אנשי מילואים חולים, שלא יוכלו לשרת, כאלה ששינו כתו־בת ולא הודיעו על שינוי כתובת. וממילא נותק הקשר עמם. גם יש לקבוע שיינתן תשלום בעד יום מילואים יחיד — זה אינו נהוג כיום. התשלום בכלל, התשלום בעד השירות במילואים חייב להיעשות על חשבון משרד הביטחון, ולא באמצעות הביטוח הלאומי. שינו־יים אלה יחייבו העלאת הרמה המקצועית של הקישור. לא רק המשק ייצא נשכר, גם יחידות הקישור יאלצו לעבור מהפך חיובי.

חיים קוברסקי: יוצר המנהל — מעניש

משרד הפנים — לסגור חשבון עם המתלונן

תקופה ארוכה המתינו בכירים במשרד הפנים כדי לסגור חשבון עם עמיתם, עובד בכיר אף הוא, על שלא היסס לגלות את קלונם ברבים. באחרונה עלה הדבר בידם.

תחילת הסיפור באפריל השנה. אביגדור ברטוביץ הציג את מועמדותו במכרז למש־רת סמנכ"ל לאמרכלות במשרד הפנים. הוא גילה שהמכרז מפוברק, נתפר למידותיו של עובד בכיר אחר במשרד. ושמו יהושע כהנא, שאכן זכה בו. ברטוביץ לא היסס ופנה לבית־הדין לעבודה. זה קבע בפסק דינו, כי על הנהלת משרד הפנים להפסיק מיד את עבודתו של כהנא. בפסק הדין צויין, כי ההליכים במכרז לתפקיד זה נעשו תוך הפרה גסה של הוראות התקשי"ר ותוך הפרת זכות ההגי־נות כלפי המועמדים האחרים. גם נקבע, כי את המכרז הכין כהנא עצמו, שכבר שימש בתפקיד, וקבע במכרז דרישות־משרה התו־אמות אותו במיוחד — כדי להכשיל מראש כל סכוי של המתמודדים האחרים במכרז. בית־המשפט הטיל את האחריות על עיוות המכרז לא רק על כהנא, אלא גם על מנכ"ל המשרד חיים קוברסקי ועל יעקב מרקוביץ המשמש כמשנה למנכ"ל.

מובן שבהתאם לסדרי המנהל התקין, ששררו במשרד הפנים, איש לא העלה על דעתו לנזוף בקוברסקי ובמרקוביץ. יתר על כן, כהנא עצמו הועבר אומנם מתפקי־דו, כמצוות בית המשפט, אלא שמיד קיבל תפקיד שהוערך כמנהל מנהל האוכלוסין במשרד הפנים. היחיד שיצא מפסיד מכל העניין היה המתלונן עצמו, שת־לונתו הוצדקה על־ידי בית המש־פט. הוא נוטרל מתפקידו. שרוקן מכל תוכן. האיש שבעשרות שנות עבודתו במשרד, קיבל הרבה מכתבי הוקרה בסיום כל פרק עבודה, החל להלך מתוסכל.

באחרונה הצליחו בכירי המשרד לסגור את המעגל. במסגרת צמצו־מי כוח האדם, במשרד הממשלה, קיבל ברטוביץ מכתב פיטורים. ראשי המשרד אף מתגאים בכך. במשרדים אחרים, הם אומרים, מפטרים רק עובדים בדרגות הנ־מוכות, אין נוגעים בבכירים, והנה אצלנו במשרד, איננו חוששים לפטר גם עובד בכיר.

מנכ"ל "בזק" אמיר: מכונה תקינה שאינה עובדת

משרד התק(צ)ורת — הטלקס משתולל

סדר הדי חייב להיות, לכן קבע משרד התקשורת כללים ברורים לבעלי העסקים המעוניינים לרכוש מכשירי טלקס, כדי למנוע תקלות במערכת הכללית. יש לקנות מכשירים רק באמצעות ספקים מאושרים על־ידי המשרד, רק מתוצרת מוכרות ומדגמים מאוש־רים. המשרד יעניק תמורת דמי השימוש שירות זה: "המשרד יתן שירות אחזקה, הכולל חלפים ותיקון ליקויים. אם החלקים נתבלו או שהליקוי נגרם תוך כדי שימוש סביר במכשיר".

עד כאן הכל הגיוני. עתה לא נותר לראות אלא מה קורה במציאות. חברת אלפא, מתצר־הנדסה, העוסקת בסחר בינלאומי, קנתה בשנת 1983 מכשיר טלקס־טלסייפ מהדגם המאושר. תחילה, פעל המכשיר המשוכלל כשורה. אך זה כשנה פעילותו משובשת לחלוטין. כך נגרם נזק לפעילותה הכלכלית של החברה בעלת המכשיר. אנשי בזק השקיעו כל מאמץ אפשרי לאתר את מקור התקלות, אך כל ניסיונותיהם עלו בתהו. דובר בזק עצמו אומר: "המכשיר תקין, הקו תקין, המער־כת אצלנו תקינה. גם נבדקה אפשרות של בעיה סביבתית. לא ידועים עד היום מה הסיבה לתקלות. נמשיך לבדוק בלא להתחשב כמה זה יעלה לנו. המאמץ שהשקענו בבדיקת המכ־שיר הוא הגדול ביותר שידענו אי־פעם".

ואכן, כפי שאנשי החברה עצמה מאשרים, עשרות פעמים בדקו טכנאי בזק את המכשיר, לעתים באו לבדיקה בלווית ניידת־מדי־דות מיוחדת. לא פעם נטלו את המכשיר למעבדה המרכזית. הכל, כאמור, לשווא.

מתברר שעוד כמה עשרות לקו־חות שרכשו מכשיר דומה, סובלים מתקלות. אם כי פחות חמורות. הנהלת בזק אסרה על המשך הייבוא של דגם זה לארץ ואף הוד־יעה לבעלים כי נאסר עליהם למכור מכשירים אלה לאחרים. לשון אחרת: מכשיר יקר שנרכש בהמלצת בזק ולפי אישורה, נותר עתה כאבן שאין לה הופכין. הנהלת אלפא פנתה בהצעה הגי־נית בהחלט להנהלת בזק ול־הנהלת משרד התקשורת: קנו את המכשיר במחיר העלות ואנו נקנה מכשיר משוכלל אחר. שיאושר על ידכם. בכך, תוכל בזק לחסוך הון רב שכבר השקיע, לשווא, בניס־יונות לאתר את התקלות במכ־שירים אלה. לא תיאלץ להעסיק את הטכנאים המעטים שברשותה, העסוקים מעל הראש, בטיפול חוזר ונשנה, ללא הצלחה, באותם מכשירים מעטים שבהם אין הטכנאים מסוגלים לאתר את מקור התקלה. על כך משיבים דובר בזק ויועצי שר התקשורת, כי אין הם מתכוונים "ליצור תקדים של סוריידאיין".

לבזבז אלפי שעות עבודה של טכנאים — זה כן. לגרום עומס עבודה כבד על מערכת הטכנאים — זה כן. אבל לחתוך את הבעיה אחת ולתמיד, לאחר שנה תמימה של ניסיונות נואשים לאתר את התקלות — זה לא.

1,500 שקל — שכר שעת עדות של מומחה

דוד סרנה, מהנדס בניין, בעל משרד ייעוץ מהגדולים בארץ (כולל פיקוח על פרויקט נתיבי איילון) נשאר פגוע. זה היה כאשר זומן מטעם פרקליטות המדינה לשמש כעד מומחה במשפט פלילי שהגישה המדינה נגד קבלנים בפרשת בית־הלוחם בחיפה. ארבע שעות ניצב על דוכן העדים. הוא הסביר לבית־המשפט צדדים טכניים־מקצועיים בעבודות בנייה. בתום עדותו, קבע השופט: "לפסוק למר דוד סרנה שהתייצב כעד מומחה את הסכומים הבאים — שכר בטלה כעד מומחה, סך ששת אלפים שקל". במלים אחרות, בעד כל שעת עדות קיבל העד אלף וחמש מאות שקלים.

את הסכום עצמו תרם סרנה לצדקה. אך הוא חש עלבון עמוק על מה שהוא רואה כזלזול התהום בבעלי מקצוע. "כך מעריכה המדינה עד מומחה שהוא מומ־חה?" הוא שואל ומוסיף: "אני פעלתי לפי מיטב מצפוני והכרתי, כאשר נענתי לבקשת הפרקלי־טות להגיש חוות־דעת של מומחה, אולם זה אינו מזכה מישהו לפגוע בי ולקבוע את שכרי לסך 1500 שקל לשעה".

סרנה מעלה עוד עניין חשוב. אותם הנתבעים במשפט פלילי משלמים אלפי דולרים לעדים מומחים מטעמם ואילו המדינה משלמת לעדים־מומחים מטעמה שקלים מעטים. ממילא מתחמקים עדים מומחים רבים מלהופיע בבית־המשפט והמדינה מפסידה.

בהנהלת משרד המשפטים מש־מיעים, בתגובה, תירוץ רזוק. דובר המשרד אומר, כי תקנות המשרד לגבי גובה הסכומים שישולמו לעדים מומחים, נקבעות בתיאום עם האוצר, ובשל המצוקה התקציבית, לא ניתן לעדכן את הסכומים. עם זאת, הנהלת המשרד מאשרת שהמצב הנוכחי בלתי נסבל, ומבזה את העדים המומחים. שלא לציטוט, אמרו לי כמה בכירים במשרד, שהתירוץ המוש־מע — מצוקה תקציבית — חסר שחר. הדברים ידועים לא מהיום. אנשי הפרקליטות במשרד המש־פטים לוחצים בעניין מזה זמן רב. אך הנהלת המשרד אינה טורחת לנקוף אצבע.

מס הכנסה — הפתק במגירה

מ.ש. במאי טלוויזיה, חזר בשעות הערב לביתו ועיניו חשכו: דלת הדירה היתה פתוחה והכל מבולגן. מבט ראשון יכול להבחין כי המזכירה האלקטרונית ומכונת־כתיבה יקרה נעלמו. עוד קודם שבדק אילו עוד חפצים נגנבו מביתו, חש לאחר החדרים שבו הסתיר את אקדחו ונשם בהקלה, כשגילה כי איש לא נגע באקדח. הוא טלפן לתחנת המשטרה ברמת־השרון, ועד לבואו של איש המשטרה, הכין רשימה ובה פירט את החפצים שנגנבו ממנו, ביניהם, טלוויזיה צבעונית, שואב־אבק, מצלמה.

"זו פריצה מאוד מתוחכמת", קבע השוטר, שהגיע לדירה ואף פיתח תיאוריה, כי הגנבים לא נטלו מהדירה חפצים יקרי־ערך משום שהיתה זו, כנראה, גניבה מוזמנת מראש, שבה הגנבים נוט־לים פריטים מסוימים אשר סוכם עליהם מראש כי ייקנו על־ידי רוכשי סחורה גנובה. השוטר הכין את הדו"ח השגרתי, והבטיח ביצאתו את הדירה, אמר כי יזעיק למקום מומחה לטביעת אצבעות. בינתיים ניסה בעל־הדירה, המבולבל מכל אשר עבר עליו, לברר אם לא נגנבו עוד פריטים שעליהם לא דיווח למשטרה. כך פתח את המגירות בשולחן אשר עליו היתה המזכירה האלקטרונית שנעלמה. והנה גילה לפתע הודעה ממדינת ישראל, האוצר, אגף מס הכנסה ומס רכוש, ובה התבשר כי באמצעות פקיד שומה כפר סבא, ובתוקף סמכותו לפקודת המסים, עוקלו ונתפסו טלוויזיה...

מיד צלצל בעל־הדירה למשט־רה, כדי לדווח על ההתפתחות החדשה, וכדי לבטל את בואו של המומחה לטביעת אצבעות. לאחר־מכן, שתה כוס מים קרים כדי להירגע. עתה הדברים נראו לו הרבה יותר פשוטים. הוא ידע שעם מס הכנסה יוכל להסתדר ללא בעיות (כפי שאכן אירע, וזה כבר נושא לסיפור אחר), שהרי העיקול בשעות יסודו. מה שלא הצליח להבין הוא, מי היה בעל ההיגיון המעוות, שבמקום לתלות את הודעת העיקול, כמתחייב, על דלת הכניסה, הכניס אותה לתוך המגירה.

מכס — ביורוקרטיה קפקאית

הי סריק, ציוני מסור, בעל חנות ספרים גדולה בקנדה, החליט לעלות לארץ עם משפחתו לשנה אחת. הוא ביקש לבדוק, בפרק־זמן זה, אם יוכל להשתקע כאן לצמי־תות. הוא שיגר דרך הים מכולה ובה חפצים אישיים של בני המשפחה. כשהגיעה המכולה למ־כס בנמל חיפה, נסע מירושלים, שבה שכר דירה, כדי לשחררה.

תהליך שחרור המטען עורר בו שאט־נפש. פקידי המכס נהגו בו בגסות, התייחסו אליו, להרגשתו, כאל "שוטה הכפר", שאינו מסוגל להבין את דקויות חוקי המכס הישראלי. הם נטעו בו את ההרגשה, הבלתי מוכרת לו, שאין הם קיימים כדי להגיש שירות יעיל ואדיב, אלא כאילו מראש הוא ואחרים כמותו אינם אלא גנבים ורמאים, שחובה לחשוף את פרצופם האמתי.

"הצהרתי במכס ביושר ובהגינות על שווי של כל פריט שבמ־כולה", מספר סריק ומציין כי הביא עמו, בין השאר, מגבר סטריאו משנת ייצור 1968, את שוויו העריך ב־350 דולר. המוכס קבע כי עליו לשלם 742 דולר דמי מכס. "תגובתי נעה מאי־אמון לזעם, ואחר־כך לרחמים כלפי הפקיד שהצביע על עשרות הכר־כים של חוקי המכס" מספר סריק, שהחליט להתעקש. יומיים של עימות הביאו לצמצום הסכום ל־450 דולר. למה דווקא סכום זה? איש לא טרח לתת הסבר.

לצורך שחרור המטען, נאלץ סריק להתרוצץ ולעבור 25 נקו־דות של פקידי מכס. "כל הזמן אמרו לי לך פה, לך שם. לא הצלחתי להבין מה עושים שם פקידים כה רבים, המסרבלים זה את עבודתו של זה. הכל בחוסר אדיבות, בקוצר־רוח. וזאת, כאשר אתה זר, אינך דובר עברית, מצפה לנוהגים מתוקנים, כפי שאתה מורגל להם בארץ מוצאך".

שיתוף־פעולה מאונס

המשטרה, במלחמתה בסוחרי הסמים, נאלצת לנצל אנשים המעורים בחברה העבריינית. לעתים אנשים אלה משלמים מחיר כבד

מאת ראובן שפירא

לפני כשנה עצרה משטרת מרחב השרון כ־30 חשודים בסחר סמים במסגרת מבצע, שכונה "מלך עליון". החשודים נפלו ברשת המשטרה הודות לפעילותו של סוכן סמוי. מרביתם נשפטו, הורשעו ונדונו לתקופות־מאסר באשמת סחר בסמים.

אור ליום ראשון השבוע, התפוצץ מטען חומר־נפץ גדול ליד דלת דירה בקומה הרביעית של הבית המשותף ברחוב ספר 25 בפתח־תקווה. בדירה, שניזוקה קשה, מתגוררת משפחת נגר. עוד שבע דירות בבניין ניזוקו, הדלתות נקרעו ממקומן, תריסים וזכוכיות נופ־צו הקירות בחדר־המדרגות נסדקו. אין ספק, כי חוט מקשר אחד מוליך בין מעצר 30 סוחרי־הסמים באזור השרון אשתקד ובין הפיצוץ בדירה בפתח־תקווה השבוע. החוט המקשר הוא טוני נגר, שאמו מתגוררת בדירה שפוצצה.

סיפורו של טוני, צעיר בן 23, צנום, שחור־שיער, כפי שסיפר ביום שלישי השבוע בדירה, שנזקי הפיצוץ עדיין ניכרו בה, קורע צוהר לתחום, שה־משטרה ממעטת מאוד לדבר עליו — הפעלת סוכנים סמויים לאיסוף ראיות נגד סוחרי־סמים ושיטות העבודה של המשטרה, הנאלצת לפעול בדרכים בלתי־שגרתיות, הכרוכות גם בסיכון חיי אדם, במלחמתה בסמים.

טוני נגר הוא מה שאפשר לכנות "פרחח", המסתובב סביב עולם הפשע. נוגע־לא־נוגע. אפילו התואר "דגדקק בעולם התחתון" גדול עליו. הוא נולד בפתח־תקווה, סיים את בית־ספר ה־סדי שרת. לדבריו שירת שירות מלא בצה"ל, בצנחנים, ועד לפני כשנתיים הסתבך הסתבכויות קלות בלבד עם החוק. ההסתבכות הרצינית הראשונה, על־פי עדותו, היתה הגנבת־גבול כשה־יה בן 15. המצב בבית היה קשה. ההורים התגרשו ועל שישה ילדי המשפחה עבר סבל רב.

לאחר שהשתחרר מהצבא הסתובב טוני עם החבר'ה. "היו לי חברים מכל הסוגים, גם עבריינים". מודה טוני בג־לוי־לב. "אבל לא הייתי עבריין, לא גנב, לא שודד, לא פורץ ולא סוחר־סמים, אפילו שהמשטרה ניסתה להד־ביק לי שאני מתעסק בסמים. אולי בגלל החברה שבה הייתי מסתובב. אף פעם לא נעצרתי אפילו לחקירה, אבל אני יודע, שהמשטרה חיפשה אותי".

כיצד הסתבך טוני נגר במבצע המשטרתי להשיפת סוחרי־סמים, בלי שידע כלל, לדבריו, שהוא מנוצל על ידי סוכן משטרתי סמוי למטרה זו, ומה קרה לו בעקבות כך, הוא סיפר לי בנוכחות בני־משפחתו. התובעים יחד איתו עריכת חקירה בפרשה.

חבר אמיתי

"לפני כשנתיים ישב קרוב משפחה שלי בבית המעצר המשטרתי. כמו המעצר היה עציר שהתיידד איתו. העציר הזה הציג עצמו כעבריין. כאשר השתחרר הקרוב שלי מהמעצר, התלבש על המשפחה שלנו, באמצעו־תו. העבריין הזה. לא עלה על דעתנו בכלל ש"העבריין" הזה הוא שוטר סמוי, שמתכנן מבצע על הגב שלנו. הוא היה בא לבקר אצלנו בבית, הרגיש עצמו כמו בן־משפחה. אוכל, שתה וישן באופן חופשי. הכל היה פתוח בפניו. הוא נראה בחור אינטלי־גנטי, סיפר שהמקצוע שלו זה אלקטרונאי. אבל התנהג ועשה רושם של עבריין, מלא בכסף, שעושה מה שבראש שלו. דיבר על סמים ובילויים בחוץ לארץ.

"באותה תקופה לא עבדתי באופן סדיר. היה חסר לי כסף. והחבר 'האלקטרונאי' שהתיידדתי איתו מאוד עזר לי. הוא נתן לי כספים באופן חופ־שי, כל פעם 100—200 דולאר. לא עשה חשבון בכלל. היתה לו מכונית אמריקאית, היה מסיע אותי לכל מקום. אי־אפשר היה להאמין — וגם לא ידעתי אז — שהוא שוטר. היינו מבלים יחד במועדונים, מכירים בחו־רות ונהנים מהחיים. היה טוב ונוח להיות חבר שלו. ביחוד שהיה חסר לי כסף.

"לאט לאט, אחרי שהוא קנה את אמוני, היה משכנע אותי מדי פעם לקנות לו סמים, היה נותן לי דולארים ושולח אותי לכל מיני מקומות לקנות איתו סמים. היה אומר: 'תביא. חצי יהיה בשבילי וחצי בשבילך'. היו מקו־מות, שהיינו מגיעים ולא היו סמים. או שלא רצו למכור לנו כי פחדו. ואז היה לוקח אותי למקומות אחרים. ששם מחיר הסם היה אפילו כפול מהרגיל. דוחף לי דולארים ליד ומבקש תביא 'קוק' (סוג של הרואין) או מה שיש. טוב. ממש בגללו הסתבכתי בפשע. את ההסתבכות שלי בקניית סמים התחלתי למעשה יחד עם השוטר הזה. הוא עשה רושם, שהוא בחור שיגעון חבר אמתי".

ממשיך ומספר טוני נגר: "באותה תקופה שהייתי חבר טוב עם השוטר הסמוי הוא כל הזמן היה מדבר איתי לא רק על סמים, אלא גם על נשק ורימונים. היה שואל אותי ולוחץ עלי אם אני יכול להשיג לו נשק ותחמושת. היה דוחף לי כסף ומבקש שאביא לו. לי לא היה בכלל קשר לדברים האלה, אבל בגלל הלחץ הכבד שלו התפתיתי, השגתי רימון אחד ומסרתי לו. עשיתי את זה רק בשבילו.

"כל הזמן היה לי ג'וק בראש לנסוע לחוץ־לארץ, כי אף פעם בחיים שלי לא עזבתי את הארץ. הצלחתי לחסוך קצת כסף וקניתי כרטיס־טיסה הלוך ושוב לאמריקה דרך אירופה. סיפרתי את זה לחבר שלי: הוא ראה, שאני מתכונן ברצינות לנסוע לחו"ל והוא בא אלי בהצעה 'תיקח כסף ממני ותביא הירו־אין מחו"ל'. נתן לי סכום של מאות דולארים בשביל קניית הסם. לקחתי את הכסף ועשיתי שבועיים חיים משו־געים בחו"ל. בכלל לא התכוונתי לקנות סמים, אפילו לא חיפשתי. אין לי קשרים בחו"ל. אבל מה, נתנו לי כסף חופשי, אז השתמשתי בו. בזבזתי את כל הכסף. הכל הלך על בילויים, בחורות, בתי־מלון מפוארים. שכירת אופנועים. קניתי מתנות יפות למשפ־חה. חזרתי לארץ בלי הסם ובלי הכסף".

"נלכלך אותך אצל העבריינים"

"כשהגעתי לארץ עצרה אותי המשטרה מיד. חיכו לי. התחילו לחקור אותי איפה הסם שהבאתי. לא הבנתי מאיפה הם יודעים, שאני הייתי צריך להביא סמים, כי לא ידעתי שה־חבר שלי הוא שוטר סמוי. שארגן את כל העסק. הייתי במעצר כמה ימים. ואז התחילו החוקרים "לעבוד" עלי קשה. אמרו לי — 'אתה בחודשים האחרונים קנית סמים ואנחנו יודעים על זה. אתה תקבל על זה 15 שנות מאסר'. הלבישו לי גם את התיק של הרימון שהשגתי והבאתי לשוטר הסמוי. הפעילו עלי איומים ופיתויים. בכך של האיומים אמרו 'אם לא תשתף פעולה עם המשטרה נלכלך אותך אצל העבריינים. אם תיכנס לבית־סוהר העבריינים יתפסו אותך קודם וישחטו אותך, ורק אחר־כך, באיחור, תתברר האמת שאתה חף־מפשע. גם למשפחה שלך לא יהיה טוב. נהרוס את המשפחה שלך העבריינים יתנכלו לה בגללך'.

"אני פחדתי מאוד להיכנס לבית סוהר. ופחדתי מאוד מהעבריינים שה־משטרה תלכלך אותי אצלם. מצד שני הציעו לי פיתוי גדול. אם אסכים לחתום על הסכם במעמד של עד־מדינה, ולהעיד על המקרים שקניתי סמים בעבר מבלי לדעת שאני משתף פעולה עם שוטר סמוי, אני אהיה מוגן והמשפחה שלי תהיה מוגנת. רב פקד צלניק, מפקד היחידה המרכזית של מרחב השרון, אמר לי בפירוש: 'המשטרה תעזור לך לנסוע לחוץ־לארץ ולהסתדר שם. היא תדאג לך לעבודה ודיור'. שאלתי כמה דולארים אקבל — 15,000? צלניק אמר לי: 'אם נלחץ תקבל יותר'. ועוד הבטיח לי, שאם לא אסתדר בחוץ־לארץ ואחזור לארץ. המשטרה תגייס אותי ואני אהיה שוטר ומוגן.

"תחת כל האיומים וההבטחות האלה לא היתה לי ברירה, ונאלצתי לחתום על הסכם עם המשטרה. אמרו לי אחרי שחתמתי: 'אתה תשב בשקט אל תפריע לנו. אם נצטרך נקרא לך להעיד בבית־המשפט'. בסוף על דבר לא העדתי, כי לא היה צורך. הנאש־מים הודו באשמות ונשפטו לתקו־פות־מאסר לא ארוכות. חלק מהאנשים כבר השתחררו מבית הסוהר".

לטוני נגר יש טענות קשות נגד המשטרה: "מי שיצא קורבן מכל הפרשה זה אני. המשטרה ניצלה־אותי בלי ידיעתי, כשהייתי במצב נפשי וכלכלי גרוע. הפעילו אותי באמצעות השוטר הסמוי, ופיתו אותי להפיל אנשים. עכשיו זרקו אותי ואת המשפחה שלי לכלבים. לא מוכנים להכיר בהבטחות ובהסכמים שנתנו לי בעל־פה ובכתב. לא נותנים כסף לנסוע לחו"ל ולא מגייסים אותי למשטרה. אני מבקש, שכל הפרשה שלי תיחקר על ידי מישהו מוסמך ויוסקו המסקנות הנדרשות. בהתחלה עד שנגמרו המשפטים הייתי בחסות המשטרה. טיפלו בי, שמרו עלי. אחרי שנגמרו המשפטים ראיתי שעבדו עלי בעיניים, עזבו אותי. שלחו אותי לגור בבית ואני פחדתי לחזור לבית של אמי בפתח־תקווה, מחשש שהאנשים שנפלו בגללי יפגעו בי".

מחיר של שיתוף־פעולה

אמו של טוני, שושנה נגר, מצטרפת אף היא לשיחה ומספרת: "לפני חודש וחצי הציתו את המונית שלי פה ליד הבית. השוטר שבא לחקור אמר לי: 'אם אין לך ביטוח לבית ולמונית תעשי מהר, כי זאת רק ההתחלה, יבואו וידימו לך את הבית'. המשטרה הבינה וידעה מה הולך לקרות ולא שמה שמירה עלינו. עכשיו אני מבקשת שמירה. אני לא ישנה בלילות מפחד. אני חיה על כדורי הרגעה. אני יודעת שהכל קשור לפרשה של טוני. מאז הפיצוץ לא בא אף שוטר לומר מלה טובה או לעזור. ככה רוצים שהציבור ישתף פעולה עם המשט־רה?"

טוני, שמעיד על עצמו שהוא חי עכשיו בפחד גדול, חושש שימשיכו לפגוע בו ובמשפחתו: "אני לא יודע איך זה יגמר, אין לי איפה לחיות, אין לי הגנה. אף אחד מבני־המשפחה לא מוכן לקבל אותי בביתו מחשש לפי־גועים. ואני למעשה לא אשם. המשטרה לא בסדר".

טוני נגר ומשפחתו מבקשים שיע־שו להם "פנים" עם המשטרה (יעמתו אותם לשיחה פנים אל פנים עם קציני משטרה, המעורבים בפרשה). הם מב־קשים גם להיבדק בפוליגרף, כדי שהאמת שלהם תצא לאור.

הפרשה תיבדק בידי הגורמים המוסמכים

אי־אפשר לאמת ולוודא את כל הפרטים והטענות. יתכן, שיש הגזמות בטענותיו ודברים חסרים. אין ספק, שטוני נגר אינו טלית שכולה תכלת ואולי לא סיפר הכל על עצמו. העובדה היא, שהוא נבחר לשמש חוליית קשר בין הסוכן המשטרתי הסמוי לבין העולם התחתון. עובדה היא שהוא ידע היכן לקנות סמים, ושהוא אכן קנה בהזדמנויות רבות סמים שבעקבות מעשיו הוגשו תיקים פליליים נגד סוחרי־סמים.

ידוע, שאנשי המודיעין של ה־משטרה בוחרים באוביקטים, ה־מובילים אותם לקשר עם עבר־יינים, לצורך החדרת סוכנים לעולם התחתון. הסיפור של טוני משתלב היטב בשיטות העבודה של המשטרה, שרק בשנים ה־אחרונות התחילה בהפעלת סו־כנים סמויים ובהפללת עבריינים באמצעות פעולותיהם. בעבר כבר השמעו כבר פעמים, גם בבתי־משפט, טענות קשות על סוכנים משטרתיים סמויים, שהיו עבר־יינים ועודדו אותם לבצע עבירות בנוכחותם.

יתכן, שבמקרים רבים האמת נמצאת באמצע, אבל ברור שכל הפרשה צריכה להיבדק. הטענות החמורות, המועלות על־ידי בני משפחת נגר, נודעו לראשונה לקציני משטרה בכירים לקראת פרסום הכתבה ב"הארץ".

קציני משטרה, המכירים את ה־פרשה, דוחים בינתיים מכל וכל את מרבית טענות בני משפחת נגר. בתגובה רשמית של דובר משטרת מחוז המרכז נאמר: "כל אדם רשאי לפנות למשטרת ישראל ולהציע שיתוף פעולה עמה. החוק והנוהג בישראל מכירים באפשרות מתן תמורה למשתף־פעולה עם המשטרה, ובכל מקרה שבו נדרשת משטרת ישראל לתת תמורה שכזו, נעשה הדבר לאחר ידוע ותיאום עם פרקליטות המחוז. נראה על־פניו, כי הטענות שאותן העלה טוני נגר הינן חסרות שחר. יחד עם זאת, הנושא יבדק עם הגורמים ה־משטרתיים המוסמכים".

הארץ | הלוח החדש | מעריב
בשיתוף ג'רוסלם פוסט. העיר. כל העיר.
המשרד הראשי: רח' הנגב 4, ת"א, מיקוד 66186, ת.ד. 28233 ת"א. טלפונים למסירת מודעות: 371222

להוצאה לאור דרושה
פקידת מנויים ומשלוחים
בעלת תעודת בגרות.
ידיעה טובה באנגלית וחשבון.
לפנות בכתב לת.ד. 39296 תל־אביב 61392 עבור: ההוצאה לאור

קרית הנוער גן יבנה — אהבת יעקב
ישיבה תיכונית מקצועית
גן יבנה, ת.ד. 11, טל. 74414, 055-74323
דרושים:
א. עובדת סוציאלית — כשירה.
ב. מורה למתמטיקה לחט"ב עולים חדשים למשרה חלקית.
ג. מדריך לפנימיה — מגורים במקום.
ד. מורה לפיזיקה — משרה חלקית.
ה. מורה לתעופה — 24/4 ש"ש.
ו. אם בית — עם נסיון.
מועמדים יפנו לכתובת הנ"ל.

נפתלי — גרפולוגיה תעסוקתית
מיון, הכוונה והתאמת עובדים, ייעוץ אישי
גרפולוגיה משפטית ורפואית
מחפש עבור מפעל תעשייתי בצפון
מנהל כוח־אדם
סיון קודם בניהול משא ומתן, ידע בדיני עבודה.
נא לפנות בכתב־יד — שפת אם, בצרוף קורות חיים וציון יד כותבת, למכון נפתלי, הירקון 24, ת"א 63573.
ת"א, רח' הירקון 124, 63573, טל. 240996, 03-229751

דרושים
רוכשי מודעות מעולים
עבודה קשה בשכר גבוה
03-454542

לחברת אילקס (ישראל) בע"מ דרושים נציגי מכירות
1. לאיזור ירושלים
2. לאיזור באר־שבע
לשיווק של חומרי דיאגנוסטיקה ומכשור מעבדתי רפואי בעל מוניטין.
הכישורים הדרושים: ביוכימאי/ת או בקטריולוג/ית — רצוי עם נסיון במעבדה רפואית של לפחות 3 שנים.
תנאים טובים כולל עמלות למתאימים.
נא התקשר/י בהקדם לתאום פגישה: טל' 03-497193 — 03-493995/6/7.

ארדט — חברה לביטוח בע"מ
לאגף תביעות דרוש/ה
פקיד/ה
מנוסה בסילוק תביעות רכב.
עדיפות לבעלי נסיון בסילוק תביעות צד ג'.
להתקשר לטל. 03-640818 לגב' רונית

ל"לוח החדש" בע"מ דרוש/ה
1. פקיד/ת חשבונות
2. מנהל/ת חשבונות
הכישורים הדרושים:
א. השכלה תיכונית.
ב. סוג בהנהח"ש.
ג. נסיון בעבודה במערכת הנהח"ש ממוחשבת.
טלפון 371222, בין השעות 12.00—16.00.

דרוש מודעות!
אם את/ה
רוצים להרוויח הרבה כסף,
ניחנים ביכולת שיכנוע,
תכונות של איש מכירות
מהשורה הראשונה
מקומך אתנו!
824271 (שלוחה 305)

לזוגלכל עפולה
דרושים
מנהל/ת חשבונות
רצוי נסיון בעבודה
נא לפנות טלפונית לזוגלכל מפרץ חיפה טל. 04-721174/5 אל אריק.
מזכירה בכירה
בעלת נסיון קודם
ידיעת הדפסה בעברית
הדפסה באנגלית — רצויה
נא לפנות בכתב לזוגלכל ת.ד. 474 חיפה 31003 עבור אריק.

לחברת עתירת ידע ברחובות העוסקת בפתוח מכשור מתקדם
דרוש
מהנדס אלקטרוניקה בכיר

ל־טנא נגה
קרית מלאכי
יצרני גלידות; שלגונים וגבינות
דרושים:
1. מיקרוביולוג/ית BSC/MSC
עדיפות לבעל/ת נסיון בתחום המזון.
2. טכנאי/ת כימיה
בעל/ת נסיון 3 שנים לפחות בתחום המזון (אפשרות לעבודה במשמרות).
פניות בכתב־יד למחלקת כוח־אדם טנא נגה (עבור מעבדה) ת.ד. 497 קרית מלאכי מיקוד 70900.
נא לצרף אישורים ותעודות.
★★ מידע נוסף בטלפון 055-82444/5 (דני)

המועצה המקומית אור־יהודה
דרוש
מזכיר מועצה
תאור התפקיד:
* ארגון וטיפול במערכת כ"א במועצה וב־מנגנון המועצה על כל היבטיו.
* ריכוז ישיבות המועצה וועדותיה, הכנת סדר היום, ומעקב אחר ביצוע ההחלטות.
* פתוח דפוסי העבודה במועצה.
* תאום פעילות המחלקות.
* אחריות וניהול נכסי המועצה.
* טיפול בכל הדואר הנכנס למועצה.
כישורים נדרשים:
* כושר הבעה יוגב בכתב ובע"פ.
* כושר ארגון וניהול של מערכת גדולה.
* נסיון בעבודה בהיקף דומה.
* השכלה אקדמית או מקבילה
תנאי שכר:
עד דרגה 9 מח"ר+40% תוספות ואחזקת רכב.
בברכה,
יצחק בוכובזה, עו"ד
ראש המועצה

פז
למשרד הראשי בחיפה באגף הכספים
דרוש/ה
כלכלן/ית
הכישורים הדרושים:
* כלכלן/ית בעל/ת תואר שני ב־כלכלה/מינהל עסקים;
* יועדפו בעלי נסיון מוכח של עבודה בנושא תכנון לטווח ארוך, מימון לבדיקות כדאיות כלכליות בגופים גדולים.
תנאי שכר בהתאם לכישורים.
נא לפנות בכתב־יד, בפירוט קורות חיים ונסיון קודם, לת.ד. 434, חיפה (31003), עבור משרה מס' 8/85.
— סודיות מלאה מובטחת —
פז חברת נפט בע"מ

לחברת יבוא של מיכון משרדי בחיפה, בעלת מוניטין
דרוש
גאון למכירות
שרוצה להתעשר...!
כישורים נדרשים:
* בעל נסיון רב — בשיווק מיכון משרדי (מכונות צילום, מכונות כתיבה אלקטרוניות) * בעל רכב.
נא לפנות בכתב, בפירוט נסיון קודם בענף, אל ת.ד. 4364 חיפה (31043) עבור "איש מכירות" * סודיות מובטחת

שבוע של ספרים
מאת בני ציפר

מחזה

שמשון ודלילה — טרגדיה מהזמן החדש בשבע תמונות
מאת מנשה לוין
הוצאת אל"ף, 1985. 62 ע'

רוח הרפאים של מנשה לוין חזרה אלינו מפקידה לפקידה, כדי להכיר את העוול שעשתה הספרות העברית לאחד מעמודי-העולם שלה. לוין הלך לעולמו בלי שיצירותיו ראו אור בספר, לבד מהרומאן האנגלאבי "מאה לילות ביפו העתיקה". כשכבות הקלוקים נתקבל בהרמת-גבה כללית. כאן מתו עושה אלמנתו מאמצים גדולים להוציא את כתביו, כתם הפזורים בהבכריעת ומהם — בכתב יד. ספריית פועלים והקיבוץ המאוחד הוציאו לאור לפני שנתיים מבחר נובלות שלו ושמו "שלושה בלאכים מתגלגים"; ספריית "תרמיל" הוציאה מחדש תרגום שלו לסנה-אכזיברי. אך רוב כתביו עדיין מצפים לגואל. הייאוש מחסרי ההוצאות המבוססות אילץ את האלמנה לפנות אל הוצאות פרטיות, וכך נתפרסם מחזה של אחד הפרשנים של כפרותנו, בפעלי הבורת "כוכרים" ו"כתובים" של שלונסקי ואלתרמן.

ה"בעיה" של לוין, היא הליטראטיות, שהיתה עבירה חמורה בימים המודרנים שבהם שרו אלתרמן ושלונסקי על ספינות המעפילים, האספלט הירוק. לוין היה יוצר בורגני מובהק, שהביא לתל-אביב בניחוחות חיי התרבות של פאריס בתרגומיו. וגם כתיבתו עומדת בסימן השפעה חזקה של קלסיקונים צרפתיים — וכל זה בעידן שתרבות רוסיה היתה השופת העליון, וצרפת נחשבה כאן לכפוה של דקדנטיות. עולמו של לוין היה עולם של ליטראט להכעיס: אין זה עולם הנטוע במציאות כלכלי הנטבע ממנת, ורבים מכתביו — כולל המחזה "שמשון ודלילה" — נראים כאגלומרציה וצירוף של ידע ספרותי, ולא כיצירות שנחצבו מדם-תמציתם.

ב"שמשון ודלילה" (שאין בגוף הספר שום ציון ביוגרפי מתי נתחבר) בולטת השפעה עזה של ז'אן ז'ירודו, ברעיון להעלות על הבימה גיבורים של מיתוס עתיק המודעים לגורל הספרותי הדבק עליהם. ז'ירודו הפליא לעשות זאת ב"מלחמת טרויה לא תפרוץ", שבו העלה על הבימה את גיבורי המיתולוגיה היוונית, המודעים לכך שהם משחקים תפקיד בדראמה שגורלה כבר נחרץ על ידי הספרות, וכי מלחמת טרויה תפרוץ מפני שכך כתוב בספרים. לוין יישם את העיקרון הזה על סיפור אהבתם של שמשון ודלילה, המשחקים בלי הרף משחק כפול של מריונטות, המבקשות להשתחרר מחוטי המיתולוגיים. דלילה, במחזה, היא קורטיזאנה פריסאית המארחת בחדריה אצילים פלישתים במנוקל, ומתאהבת בשמשון המסמל את היצרים הטבעיים והפשוטים בעולם המנוון המקיף אותה. כשבריק — בתפקיד המקהלה של הטרגדיה — משחק לץ מחור בבגדי קרנואל, המוכיח לגיבורים בלי הרף כי אינם אלא גיבורים ספרותיים שיצאו מן התנ"ך, וכי כל מה שיעשו יוביל אותם בהכרח לגורל שנחרץ להם מראש.

בעולם שכזה, שאין בו מקום ומאורה, נפרשים כל הסודים בקרנבאלסקיות האופיינית כל כך לכתיבתו של לוין: שמשון מדבר על דאגנה ודלילה על ניטשה ודוסטוייבסקי; במסיבה אחת משחקת דלילה את "הגבירה עם הקמליות", ובמסיבה אחרת — את "סאלומה" של ויילד, הזולכת על ראשו המגולח של שמשון על טס. האימרה "כל העולם בימה" מתפרשת כאן במובנה האלמנטרי ביותר: "שמשון ודלילה" הוא מחזה תעודה ללמד עד כמה משועבד האדם למשא התרבותי הספרותי שהוא נושא על גבו מאז היות הציוויליזציה ועד היום.

מקור

על גחלים — קובץ סיפורים
מאת רחמים, רג'ואן
ספריית תרמיל, הוצאת משרד הביטחון, 1985, 224 ע'

סיפור הדירדיסי שקידם את עולי עיראק ברדתם מן המטוס בלוד היה זה מכבר למיתוס. סמי מיכאל ב"שווים ושווים יותר" ואלי עמיר ב"תרנגול כפרות" עשו ממנו מטעמים כל אחד מצדו. נסים רג'ואן, מורה לערבית בגבעת, יוצא עיראק, פותח גם הוא את קובץ סיפוריו "על גחלים" בסיפור "הדירדיסי", אך ניכר שמרחק השנים הטיל נימה משועשעת משהו על הטראומה: במקום שסמי מיכאל הבליט את הדרמאטי והטראגי, מדגיש רג'ואן את הגרוטסקי שבמפגש בין קהל העולים הנרגש, למכונות של פקידי העלייה. רג'ואן מנסה לשחזר את סצינת הריסוס כפי שהיתה, את הצחוקים הנבוכים של הנשים שנאלצו לחשוף את חזיהן ואת קבלת-הדין של הגברים ("כאן רגילים לניקיון, ועלינו להיות כמותם"). אך מעצם ה"אנחנו" מול ה"הם", הוא מציין, נולדה ישראל השנייה, על שלל הבעיות שהסבה.

צביעת סיפור הדירדיסי באור לאירונאוסטי מלמדת על כוונותיו של רג'ואן בספר כולו: אין הוא סופר של מריירעותי, אלא סופר של הדר, לא מעט נאיבי, המצייר את חיי הקהילה היהודית של בגדד בסגנון הייצרי מלודרמטי שנקט יהושע בר-יוסף בתיאור החברה החרדית האשכנזית. בסיפור "מנה של מורפיום" מגולל רג'ואן עלילה של אהבה ובגידה שתחילתה בבגדד וסופה בישראל: רמי נכנע ללחצי אמו השתלטנית, מגרש את אשתו האהובה מרים, ונושא לאשה אשה כלבבה — אך השנואה עליו. לאחר עלייתו ארצה הוא פוגש שנית במרים, ומתוך שהם יודעים כי לאהבתם אין שום סיכוי להתממש, הם מתאבדים יחד במנה מופרזת של אופיום.

סיפורים אחרים מורכבים פחות ויש בהם כמה המזכירים מעשיות פולקלוריות. הסיפור "טוב שיש לנו כאלה", מספר על גבורתה של זונה יהודייה בבגדד, המצילה קבוצה של צעירים יהודיים מגיוס לצבא העיראקי באמצעות קשרי-המיטה שלה עם צמרת הממשל. ב"הידיד" מובא סיפורו של שייך מתקים ביער-תיו, המוכן להיות ליבראלי ביחסיו עם יהודים עד לרגע שהדברים נוגעים בעיקרי הדת. כל אלה סיפורים המשל-בים הווי היסטורי ריאלי של שנות הארבעים בעיראק עם עלילה בדיונית או בדיונית למחצה.

אך יש שרג'ואן פונה אל המעשייה העממית ממש: בסיפור "מלך החורים" מועתקת למחמור, פקיד עיראקי מפוטר, היכולת העל-טבעית לשוחח עם חורי הגוף של נשים. כך מגלה הפות של בתו ה"בתולה" של ראש ממשלת עיראק כי כבר חדרו אליו כמה וכמה פעמים, וכשסותמת הבת — מפחד שקלונה יתגלה ברבים — את פי הפות בצמר-גפן, פותח את פיו החור האחורי, ומגלה הכל. אגב, כבר במאה ה-18 השתמש הפילוסוף הצרפתי דני דידרו בתלצה העממית הזאת לרומאן הסאטירי שלו, "התכשיטים הפטפטניים".

שירה

בתוך הגן, שירים
מאת ישראל אלירז
ספריית פועלים, 1985, 60 ע'

ישראל אלירז, שקנה לו שם ככותב ליברית לאופרות של המלחין יוסף טל, ביקש להוכיח בשעתו כי הליברית הוא ז'אנר עצמאי, היכול גם בלי הטקסט המוסיקאלי, כשם שמחזה אפשר לקרוא בלי לראותו קודם לכן מוצג על בימה. כמו שהדרמה צריכה להיות טמונה בטקסט של מחזה, כך המוסיקה צריכה להיות חלק אינטגראלי מהליברית, ובקובץ השירים "בתוך הגן" מבקש אלירז להחיל את האכסיומה הזאת על השירה בכלל: המוסיקה היא נשמת השיר וגרעינו. אך אין זו המוסיקה שכותבים מלחינים, אלא המוסיקה של הטבע, שעל גבה "מלחין" המשורר את שירו.

אלירז כותב על "הציפור המקשקשת בעץ", על "התאנים" הרועשות "שש-שש-שש-שש". ועוד סדרה של אונומאטופאות המשמשות לו מקור הקראה, הרבה יותר מן המוסיקה של הכינור שלו. המשורר הוא מוסיקאי מתוסכל, ה"מסתיר מתחת למנטר סימן ויחד שהוטבע על ידי הכינור הלאהרונה" (ע' 17). במלים אחרות: בניגוד למוסיקה שיש בה כלי לנגן ומבצע לנגן, השירה היא אמנות שבה המבצע הוא הכלי, המסמכת לשווא את הגעגועים להפרדה בין השניים.

בסירובו של המשורר להיות משורר יש פחה אנטי-אינטלקטואלית, המזכירה ניסיונות של סוריאליסטים לשחרר את השירה מנטל המשמעות המקובלת-לעייפה של מלים. אלירז הוא סוריאליסט מובהק מבחינה זו: רבים משיריו הם טראנסקריפציות של חלומות, או הבזקים שהוקפאו בזיכרון מימי הילדות וההתבגרות, שאלירז מעתיקם כביכול כמות-שהם. לסוג הזה שייך המחזור המקסים ביופיו "חצר בתוך חצר" (ע' 23—32), המביא סדרת תבנות ארוטיות מבכי הארכיון הנדי של הילדות ברקע על פרס הנפסה אילבי: נער בוכן את ידו משער כבריה, תחב ידו בלחות האף של סוס, כאונן לראשונה מאחורי דלת נעולה.

המחזור הזה הוא שיאו של הספר. לאחריו — כמה שירי קינה עצורים יפה, על הזמן הבוקקן את הגוף, הולכם שירי אהבה מאוחרת, והולכם שירי התקנאות בגופם ותנועותיהם של נערים, שרק אתמול היה הוא, הבשורה, תמיד וגביע במוחם.

ידיעת הארץ

קום התהלך בארץ — מדריך שמורות טבע בישראל
מאת עמנואל ראובני
עיצוב: אהוד אביבי
הוצאת משרד הביטחון, 1985, 528 ע'

באלבום עב-הכרס המהודר הזה כל מה שרצית לדעת על שמורות טבע בישראל, הן אלה שהוכרזו רשמית, הן אלה המצויות בשלבי הכרזה שונים, הן אותן שמורות הכפתות בפי המחבר "ידועות בציבור". לכאורה, מדריך בלתי אפשרי שהרי שמורת טבע אינה מוזיאון, שבו מוצגים הפריטים במקומות קבועים, אלא כעין תצוגה בתנועה מתמדת, שבה שנכון בו היום אינו בהכרח נכון גם מחר, וציפור או פרח שנראו כאן אתמול ייתכן שאינם כאן היום. כל אלה בעיות שהמחבר, ורשות שמורות הטבע שעמדה מאחוריו, ניסו להתגבר עליהן.

פותח את המדריך מבוא תיאורטי, ובו ניסיון להגדיר את הצורך בשמורות טבע ובשמירה על הנוף בכלל. הן פרי. פרקים שמורות הטבע, נוגע כאן בפרדוקס מעניין: ייבוש הביצות, סמל ההגשמה הציונית, הוא פשע אקולוגי בשכבייטים עליו מנקודת מבט של שמירת הטבע. שמורת הטבע היפה בארץ — והראשונה שהוכרזה כשמורה — היא ביצה (ביצת החולה), ומן המאבק הציבורי נגד ייבושה בשנות החמישים, נולדה רשות שמורות הטבע, שמאז פרשה את חסותה על עוד כמה וכמה ביצות שנותרו לפליטה בארץ. מאז החולה, שורר אנטגוניזם מתמיד בין החופרים "מפריחי השממה", לבין אנשי הרשות העומדים בפרץ: אחת מתרומותיו הגדולות של הספר הזה, שהוא מפריך סטמאות וסטריאוטיפים, כגון "הפרחת השממה" — הכרוכה בדרך כלל, למרבה האירוניה, בהרס הצומח והפיכתו לשממון של בטון ואספלט.

השמורות בספר מחולקות לשלושה אזורים. בכל איזור, לפי סדר אלפביתי, לאחר שם השמורה, מצוינים מיקומה במפה, שטחה, שנת הכרזתה כשמורה, טעם שם השמורה, דרכי הגישה אליה, תיאורה ועונת הביקור המומלצת. בשמורה שיש בה אתר עתיקות, הדבר מצוין. התיחום הגיאוגרפי של הספר הוא קווי הפסקת האש 1983, משמע — הוא כולל את הגולן והגדה. אך גם בלי השטחים יש ויש מה לראות בישראל. בשוזן המרכז מישור החוף לבדו, משמע מתחת לאפם של תל-אביבים רבים המרחיקים נסוע לכינרת ולאילת, יש 22 שמורות טבע.

ערבים

דיוקן מצרי — דברי הגות, ספרות והומור
עריכה ומבוא: רבקה ידלין
הוצאת מאגנס, ירושלים, 1985, 202 ע'

אנחנו חולים להתגאות בדמוקרטיה שלנו, בחילוקי הדעות בין קבוצות ומפלגות בתוכנו, ומביטים בסמץ של התנשאות על שכנינו, המצטיירים בעינינו כה תכופות כהמון של עשרות מיליוני פנים חומות ואנונימיות, המצעקים "הך" אחר מנהיג רודני זה או אחר. ככל הנוגע למצרים, לאחר היפתחות אישית, בא הרצח בראס-בורקה והשיב את הגלגל כמה שנים אחורנית: שוב נשמעים הדיבורים על "הערבים האלה, כולם אותו הדבר", ואין רוצים עוד לשמוע על ההבדל בין מצרי הנמנה עם האחים המוסלמים ומדבר על שחרור האדמות הקדושות בפלשתין, לבין מצרי אחר, המקלל את משטרו המושחת, את המשטר ואת הדת, ושמח על הפסקת הקזת הדם ההדדית עם ישראל.

משום כך, ספרה של רבקה ידלין, המשרטט דיוקן של מצרים כפי שהיא, על מגוון הדעות והבעיות שלה, הוא ספר בעתו. לא רק מפני שהוא פותח צוהר לראיית המצרים כבני-אדם חושבים ולא כמאסה אנונימית, אלא מפני שדרך דיוקנה של מצרים מוצא הקורא הישראלי שואל את עצמו אם אמנם ההבדל בינינו לבינם כה גדול: שם ופה נאבקים השכירים תחת עול מסים ומשכורת שאינה מספקת, שם ופה מסכנת ה"חזרה בתשובה" את אושיות המדינה; שם ופה רשת הטלפונים מתוחה ואינה מדביקה את קצב גידול האוכלוסיה; שם ופה מופיעה בעיתונים הקריקטורה הנצחית של הפקיד השותה תה האומר לאזרח: תבוא מחר, או מחרתיים, או הכי טוב אל תבוא בכלל.

הקריקטורות הרבות, שהועתקו מעיתוני האופוזיציה של מצרים, משוות גוון מוחשי למסר שמבקשת ידלין להעביר במבחר דברי ההגות והמסה המובאים בספר: שהפרט במצרים, כמו הפרט בישראל, מגיב לתופעות כלכליות וחברתיות, רגיש לצדק חברתי ואינו חלק מאותו המון חירש ושפל-ברך הנראה לנו מבחוץ. לצד גאווה עצומה בהוויה המצרית ובנצחיותה של מצרים (הדומה להפליא לאמונה שלנו בנצחיותנו כעם), רואה המצרי בעיניים מפוכחות את מחדליה וקשייה של ארצו, וכואב את שפלותה לנוכח שגשוגן של מדינות הנפט העשירות (שהשנאה אליהן גדולה אולי מהשנאה לישראל).

ידלין בחרה לפתוח את המבחר, בקטעים מהירחון המרכסיסטי "אל-טליעה" שנסגר ב-1977. שנה לפני סגירתו פרסם הירחון סדרת ראיונות עם אזרחים: אשה ושני גברים אקדמאים, וכן פועל, פקיד ופלאח. חלקים מהראיונות מובאים כאן, ומגלים עולם של מצוקה, המקיף את רוב שדרות העם המצרי. משל מחמד עפיפי, מגדולי ההומוריסטים המצריים בחרה ידלין בשלושה פי-ליטונים: אחד המלעיג על האפאטיה המצרית; השני הוא סיפור בנוסח חכמי חלם על אחד שהתאווה לאכול יונים צלויות; והשלישי — מדריך לעקרת הבית כיצד לשמור על עצמה מהתמוטטות עצבים בעומדה בתור לעופות בצרכנייה הממשלתית.

על בעיית הילודה הגבלתה מביאה ידלין מאמרים בעד ונגד — כל אחד ונימוקיו ההגיוניים עמו. שאר המבחר כולל ברובו דברי ספרות, הנוגעים בבעיות הקשות של מצרים, משל טובי הסופרים המצריים.

ביוגראפיה

בכל הלב — סיפורו של פרופ' נח פלר
מאת מרדכי נאור
הוצאת מלוא בע"מ, 239 עמ'

ד"ר נח פלר, כירורג ידוע ומחשובי הרופאים בארץ, קנה לו את שמו בעיקר כמי שייסד את בית-החולים שנקרא במקורו בילינסון ב', והמוכר כיום כבית חולים "השרון" בפתח-תקווה. הוא היה האיש שפיתח את המקום ממעין מרפאה כירורגית שבאה להקל על הלחץ בבית-החולים בילינסון לאחד מבתי-החולים החשובים בארץ.

"בכל הלב" מספר את תולדות חייו, למן ילדותו בליטא מולדתו, שבה סיים את חוק לימודיו ועד לאחר פרישתו הכפויה מניהול בית-החולים שייסד. ד"ר פלר עלה לארץ עם אשתו הראשונה כחניך תנועת "השומר הצעיר" עם הקיבוץ לעתיד "בית זרע", שהתיישב בעת ההיא ישיבת ארעי בפתח-תקווה. את דרכו הרפואית בארץ החל דווקא בעמק חפר, לאחר שהתחבט קשות במציאת עבודה, כרב הרופאים בארץ בזמנים ההם. מכאן — לתל-אביב ולגבול הצפון, עד שהגיע בסופו של דבר לבית-החולים החדש של השרון "בילינסון", שבו עבד כאסיסטנט של הכירורג ד"ר נתן.

תולדות הקריירה הרפואית של ד"ר פלר בארץ קשורות בתולדות היישוב ומלוות אותן, ובאופן כזה פורש סיפור חייו גם פרקים בתולדות הארץ בכלל. ניכר במחבר הספר הכבוד הרב, שרוחש לסמכות שעליה כתב, אבל היובש של כתיבתו והצמידות לעובדות היבשות גורעות הרבה מן העניין בחייו של אדם, שאפשר לנחש בו, כי לו ניתן להציץ אליהם באמת, היו מתגלים כמעניינים פי כמה.

גבריאלה דותן

מעולם הספרות והאמנות

סטרינדברג: מטורף בין שפויים

אוגוסט סטרינדברג: בין פאראנויה ליאוש

בספר "סטרינדברג" מונה מייקל מאייר את ארבעת "המחזאים הדראמאים הגדולים ללא עוררין" שהיו מאז הולדת ישו וחורבן העולם העתיק. לשלושה מהם, שייקספיר, איבסן וצ'כוב, היה דבר אחד במשותף: הם היו שפויים. המחזיק בכס הכבוד הרביעי היה אדם שניסה לייצר זהב בעפר בבית קברות ושהאמין כי העולם הוא גיהנום. הוא האמין שאנשים אינם אלא קני צפורים לביצי הסבים ושאם יקיים יחסי מין עם אשה בגדת יחזור אליה. ודרך אגב, זרעו של זר ובאופן כזה יהרג. הוא ישב ליד שולחן עבודתו וכתב בעליבות ובכובע צי-לינדר. בדק את מרכיבי מזונו ביחס שהיה בטוח שמבקשים להרעילו, וגם היה אנטישמי. ואף על פי כן, למרות היותו הבלתי נסבל, כשהוא מיטלטל בין פאראנויה ליאוש נורא, אי אפשר לגזול ממנו את מקומו ברביעייה הזוהרת של המחזאים הטובים ביותר.

ספרו של מאייר הוא ספר מהר-מבואר (כ-700 עמודים) האוסף את כל מה שידוע על סטרינדברג. סיפורו בדייקנות רצוא ורצוא ומוליך להבנה רבה יותר ביחס לפונקציה של הדראמה בדרך כלל ולתנועה המודרנית בתיאטרון האירופי בפרט.

סטרינדברג נולד ב-1849. שנה קודם שפורסם "דיוויד קופרפילד" של דיקנס, ומת ב-1912 אחרי צ'כוב ואיבסן ולאחר שברנרד שו כתב את מחזהו "אדם ואדם עליון". הוא החל דרכו בכתב פרוזה, ליבראל בעל נטייה לאנרכיזם אידיאליסטי, וכשהיה כבר באותה היה מעריציו של איבסן. לכשהתחזרו גינואיו ורגשותיו ביחס לנשים נעשו פאראנואידיים, החל לראות באיבסן, מחבר "בית הבובות", כמחבר של כל רוע פמיניסטי.

העימות בין איבסן לסטרינדברג, המתואר באופן מבריק על ידי מאייר, עשוי בקומדיה. הטרגי-קומדיה המכפותר הזה, כי הזדהה באופן עז עם דמויות הנשים שלו. "הדה גאבלר", אמר פעם, "היא אני". יש אפוא להניח שבסטרינדברג זיהה את אילרט לובבורג, הגאון הציכור, איש הגורל "עם עלי הגפן בשערו" שאותו אהבה הדה ושנאה כאחד. כשיצא נגד איבסן, ביזה סטרינדברג את הליבראל הזקן בלא חמלה. "תמיד יש לי איזו תחושה מוזרה כשאני קורא את איבסן", כתב. "ללא רצון אני חושב על זוג מכנסיים שחורים וישנים, קצת מבריקים בתחתים בברכיים". מאוחר יותר נעשה פראי יותר: "הדה גאבלר" כתב, "היא ממזרה של לאורה שלו ל'האב' ושל טקלה ב'הנושים'... הזרע שלי נפל אל מחבת המוח של איבסן והופרה. עכשיו הוא נושא את זרעי והוא האם". לבסוף הוא רואה עצמו כמי שמבטל את איבסן כליל: "אני אוסיף לחיות אחריו ואחרי רבים אחרים, וביום שבו 'האב' יהרוג את 'הדה גאבלר' אני אנעץ את הרובה הזה בצווארו של הטורל הזקן".

איבסן מצידו נבוך בשל סטרינדברג. אבל לא יכול היה שלא להתפעל מכשרונו. הוא הודה בכוחו הרב של סטרינדברג אם כי לא הסכים לדבריו, לאבחנותיו. איבסן מצא שהעולם כחורק "האב"... דברג זר לו לחלוטין, אבל אין ספק שלמחזותיו של סטרינדברג לא היתה יכולה להיות השפעה כה רבה אלמלא היו בני האדם שותפים לסיוטיו. האהבה אינה תמיד דבר מאושר. כידוע לכל, היא עשויה להיות עינוי ומלכודת.

אמת, עולמו של סטרינדברג הוא עולם נורא, רדוף-רוחות, דירה שבה נבראו בני האדם כדי לענות זה את זה. "הבה נעלה בעינויינו", כתב ב"אינפרנו": "חובות כה רבים עלינו לשלם. הבה נאמין, אפוא, כי רק מתוך חמלה נמנע מאתנו לדעת את הסיבות הבראשיתיות לעונש שהוטל עלינו". זו ראייה נוראה של החיים, אבל זו ראייה היוצרת דראמה. הדראמה של סטרינדברג היא דראמה מודרנית כאשר ניתקה את כל קשריה עם עידן התבונה. דמויותיה נעות בכוחות שהתבונה אינה שליטה בהם. הם מדברים בכקוטע, בדיאולוג שבור ומשמיעים את הצלילים הראשונים של מחזות בקאט ופינטר. הם חיים בעולם מתלהט, חזיוני, בדומה לזה של ואן גוך או דוסטוייבסקי.

ג'ון מורטימר, הכותב על ספרו של מייקל מאייר ב"סאנדיי טיימס" הלונדוני, מסכים עם קביעתו של מאייר שסטרינדברג הוא אחד מארבעת הגדולים במחזאים, וזה למרות שאינו מקבל, כי באמנות הטירוף חשוב מן השפיות.

Strindberg: A Biography by Michael Meyer. Secker and Warburg, £25.

טורגנייב: נפש רוסית במערב

בישראל ראה אור רק "טולסטוי" שלו, אבל זה אך סיים את הביוגראפיה על צ'כוב וכבר הופיע אנרי טרואיה עם ביוגראפיה חדשה בשורת הביוגראפיות על הענקים הרוסים — דוסטויבסקי, פושקין, גוגול, לרמונטוב, ועתה דיוקנו של הענק בעל השפם הבלונדיני, שנודע בספריו "אהבה ראשונה" "סיפורי צייד" "אבות ובנים" ואחרים — איוואן טורגנייב.

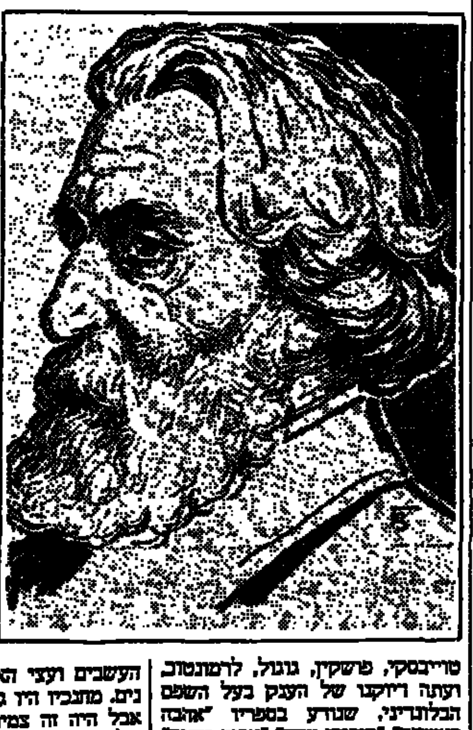
איוואן טורגנייב: עמידה בפיתויים

טורגנייב האריסטוקראט, מצאצאי הזאן הטאטרי טורגה, שגודל בטבע באחוזותיו בספאסקויה, על ידי אם תוססת ועריצה, שידעה לירות ברובה, לשחק בביליארד והצליפה בצמיתים שלה. היתה זו אם שהטילה אימה על בנה. הילד בעל המבט האפור והעגום, שהתרוצץ בשדות וביערות, שם היו העשבים ועצי האלון ידידיו הראשונים. מחנכיו היו גרמנים או שווייצים, אבל היה זה צמית זקן בשם פיודור שלימדו את השירה הרוסית.

כדרכו, מיטיב טרואיה לתאר את דיוקנו של טורגנייב בעל ההופעה הפיסית המרהיבה, אדם חושני וחולמני, רודף חיות ונשים. הוא היה סלאווי בכל רמ"ח אבריו, בשפעה הרגשית שבו, בחלומותיו, באמונתו הגמורה למולדתו, בעמידתו האיתנה מול פיתויי המערב — צרפת היא שהקסימה אותו במיוחד. איש מהדר בלבוש היה ולבש בגדים פאריסאים בגינדור שטולסטוי תיעב.

באוניברסיטאות של מוסקווה ופטרבורג הוא מתיידד עם משוררים ואנרכיסטים ומסייע בהפיכת 1848 מחדרו במלון: הוא תמיד העדיף את החלום על הפוליטיקה.

פשפשן, רב-קסם הוא הבריק בסוריק לינים והשליך את הכסף מבעד לחלון: היה לו פנאי למכביר למסעות ולנשים. הוא אהב לכתוב, וכתב בדרך שבה רודף אחרי אשה או ליטפה, וגם באותה רוח של שלמות טבעית.

משפטו על עמיתיו בני זמנו היה חסר רחמים. הוא רואה את "נאנה" של זולא כתפתופתי ביצים, לעג ל"החטא ועונשו" של דוסטוייבסקי והיה ביקורתי כלפי כל מה שלא הצטיין בחוש מידה ובהרמוניה. הוא עצמו, מסכים טרואיה, הצטיין בסגנון מהודר והיה בעל מוסיקאליות ללא דופי. לשון טהורה, שהזכירה את זו של פושקין.

בספר תמונות רבות של פגישות מעניינות וסוערות, כפגישות המוכרות כבר מספרו של טרואיה על טולסטוי בין האחרון לבין טורגנייב, או התמונה המתרחשת בפונדק פאריסאי: זולא, פלובר, גונקור וטורגנייב המכריז, כי הסופר הצרפתי היחיד בן זמנו שהוא גדול באמת הוא גי דה מופאסן.

טרואיה מספר באריכות על אהבתו הגדולה של טורגנייב לזמרת האופרה פולין ויארדו, אשר בין פלירט למשנהו, בין הרפתקה להרפתקה, שיחקה את התפקיד הדו-משמעי של מאהבת שהיא גם ידידה וגם אם. סיפור אהבה זה הולם את כתיבתו של טורגנייב: ביטחוני ומתוק. טרואיה, מסכם מבקר ל"אכספרס" הפאריסאי, כתב ספר פשוט ונלהב, ביוגראפיה גדולה, המתארת אדם חופשי, אוייב של זרמים למיניהם וקליקות. סופר רב עוצמה, אמן אותנטי, שאותו הושיב טולסטוי כטוב ממנו.

Tourguenier — par Henri Troyat. Flammarion, 89F

הבלה"ה: רות אלמוג

"נמר הברבורות" ב"מאזניים" החדש

מוסף "הבימה" שבגליון "מאזנים" החדש שהופיע השבוע, מוקדש הפעם למחזה "נמר הברבורות" מאת יעקב שבתאי, בגירסתו החדשה. במוסף זה תפרסם המערכה הראשונה של המחזה המעודכן במלואה, ובצידה שתי מסות מקיפות הבוחנות מנקודות ראות מגוונות את יצירתו של יעקב שבתאי כמחזאי וכמספר.

המוסף מאוייר בתצלומים מתוך המחזה המועלה עתה בגירסתו החדשה ב"הבימה".

בחוברת "מאזנים" זו יופיעו שירים, מסות, תרגומים וסיפורים מפרי עטם של נתן זך, יונה וולך, דוד גרוסמן, עמליה כהנא-כרמון, תומאס מאן, איסאק באבל, גילי מירסקי ואחרים.

תערוכות

עיטוש מלכותי

מאת נסים מבורך

גדעון גכטמן, גלריה הקיבוץ, דב הוז 25, תל-אביב.

דגמים גדולים של מסתמי-לב מלאכותיים עשויים להיות בעלי ערך חזותי, בין אם מצופים הם בכרום ובין אם במעין אמאיל דמוי-שיש. ברם, ספק הוא אם לכך התכוון המציג. הוא מעמיד לפני הצופים גם כד לבן הפוך, עשוי סיבי-זכוכית ועליו תרשימים אנטומיים — חתכים שונים של לבבות, וגם דמות הניצבת בידיים מורמות, המזכירה קבוצה של תצלומי-עירום עצמיים, שתיארה באופן סידרתי שלבים שונים של גילוח שער-הראש והגוף, שגכטמן הציג אותה לפני שנים אחדות, אחרי שעבר ניתוח-לב פתוח. כמו כן מוצגות בתערוכה הנוכחית שתי מיטות בית-חולים ועדות, תצלומים אחרים של מיטות כאלה, בודדות, בזוגות וגם בתוך מישה, תצלום של ילד חולה וכן מברשות העשויות, ככתוב שם, משערות הראש של גכטמן, של אשתו ושל שני ילדיהם, והן מונחות יפה בתוך גופי-תצוגה מיוחד.

עייפה הבריאות על החולי ויש לאחל למציג ולבני-ביתו בריאות טובה ואריכות ימים. יש לאחל לו, כמו כן, כי יחדל מהצגת הפרטים החוסיים של חייו וחיי משפחתו לפני הציבור, מה שעלול להצטייר כהפגנה אישית כפייתית. ומעל לכל יש לקוות שיתחיל ליצור, אם אך מסוגל הוא לכך.

עבודות מעין אלה ניתן לנתח באופן שכלתני, ולנסות לשלב אותן בתוך מערך תיאורטי העלול לגרום להן להתחזות כיוצר בעל-ערך במבנה של האמנות העכשווית. ברם, כנראה שקרובה יותר לאמת עשוייה להיות הדעה כי לחומר הזה אין זיקה כלשהי לאמנות, ואף חשיבותו הכללית מוטלת בספק.

גדעון גכטמן: חשפנות אישית

פרס לשירה ע"ש דב חומסקי

משוררים ומו"לים המעוניינים שספריהם יובאו לדיון ועדת-השופטים לפרס חומסקי, מתבקשים לשלוח ארבעה עותקים מכל ספר לפי הכתובת: אגודת הסופרים העברים, ת.ד. 7111 תל-אביב, מיקוד 61070.

הפרס יינתן למשורר עברי, הדר בארץ, על ספר שירה שיכיל לא פחות משני גליונות דפוס.

המועד האחרון להגשת הספרים הוא — יום א' 15.12.85.

אנחת רווחה

תערוכה קבוצתית, גלריה ג'ולי מ. גליקסון 7, תל-אביב

עומס של בשורות וגודש של מסרים, אשר הבנת פישרם אינה חזותית מצוי, כנראה, בתערוכה-השלישה האלה. ברוחה יותר ומוזקרת, כמרומה. גם לעין היא הרלות האמנותית. נאפרת החשיבות התמוהה של מעשי שנים מן המציגים. יורם מרוז מעלה על הציור דמויות-אדם, מטוס, מצלמת-זהב מן הסוג של שרוולת-דר כשילד. אגרוף קמוץ על מוט של רגל ועוד. אלה הם, מן הסתם, אמירות מכוריימות בענייני-השעה המקום. ברם, הניסיון להאזין לכל האמירות הסיסמאות, ולכל הדיבורים הלעים שנפלטים להלל של עולם יהיה בבחינת מאמץ לא נבון ומיותר לפי שאינם חוקרים את מבוכי-המוטיבציות הנפתלים, שגורמים לו לאדם להיות מעורב בעשייה מעין זו, וגם כזו של "הגנית ברסט". השתתפותה בתצוגה זו מתבטאת בשלושה גליונות גדולים, שעליהם העלתה, דיוקן דיוקני זה, עיבוד מסוים של הרקע יוצר אפקטים המתעתעים בחוש הראייה, ואף מבדיל בין המוצגים, ועורר אותם כסידרה התפתחותית על-ידי השתנות המירקם והצבע. אולי יש כאן התייחסות להיכנס כלשהוא לדמות הגברית או לדימוי שלה. אך אין טעם, כך נראה, להתעמק בכך.

גם מיכל נאמן עוסקת בבדולות, באמצעות דמויות של ארנבת, אווז, ואף פרפר. אמנית זו היא החריגה בתוך השלישיה המציגה הזאת, מכיון שניכר בעבודותיה פוטנציאל של אמנות חשובה. העיבוד הצבעוני של חלק מן העבודות, אלה שהכתבים לא השתלטו עליהן עד כדי הזנקה, מלמד זאת. יש לה אפשרים מצויינים. הנתו-צבע מיסטוריות ושיבוץ מעולה של אובייקטים, כגון מספריים, בתוך הרקע. אולי אף מותר להציע ברוח נמוכה להתייחס לקטעים מעין אלה כאל דוממים מהוגים, ולהאנה בהקלה.

הוצאת מסדה בע"מ
ספרים חדשים

קורות עם ישראל · א-ב
מסדרת חדוות הדעת
מדוע קורים דברים רעים לאנשים טובים / צבי (הרולד) ס. קושניר
אומרי שיר על סף המות / יואל הופמן
מבחר שירים יפניים ומסת מבוא
לוסי ראשית המין האנושי / דונלד ג'והנסון ומייטלנד אדי
ספריית תוכנה
לבי במזרח / יצחק גורמזאנו
אגדת חייו של יהודה הלוי
שמש במערב / יצחק גורמזאנו
אגדת חייו של ר' חיים בן עטר
אלבום ISRAEL בשפה הגרמנית / פטר א. תומס
תהליכים חיצוניים המשנים את פני כדור הארץ / פרופ' דב ניר
מעגלי חינוך / מירה חמו
פעילויות חינוכיות לבני נוער
העבר כבעל משמעות / שלמה שביט
דרכים בהוראת היסטוריה
לומדנית למחשבי קומדור ואפל
מערכת מחוללי לומדה: מחולל שיעור, מחולל לשון, מחולל גרפיקה, מחולל אנימציה
יסודות התיכנות לילדי בית-הספר
תיכנות בשפת בייסיק למחשבי אפל
סיפורים ואגדות לילדים · 10 חוברות / צביה וילנסקי - נתן פרסקי
צעדים ראשונים לביסוס הקריאה
חיות בית (ספרון עשוי מקרטון לגיל הרך)
תמונות צבעוניות בליווי הסברים קצרים
חיות בר (ספרון עשוי מקרטון לגיל הרך)
תמונות צבעוניות בליווי הסברים קצרים
שני חברים בממלכת הצלבנים / דורית אורגד
לנוער

הדפסות חוזרות

בארץ לובנגולו מלך זולו / נחום גוטמן
אנונימוס בלפי הגדול / יוסי בנאי
טיול אחר / אלונה פרנקל
מוקי השובב / ימימה טשרנוביץ אבידר
רופא בדרך / דורית אורגד
הזר / אלברט קמי
עלילות עקביא / יהודה בורלא
לאן נעלמו הקולות / שירי הייקו / יואל הופמן
שנתו הראשונה של התינוק / פרופ' בבה
היקום עפ"י איינשטיין / ניג'ל קולדר
אמריקה שלי / תמר אבידר
סיר הסירים / אלונה פרנקל
עץ פרי למינהו / שאול חומסקי
גוף האדם — מבט תלת ממדי

להשיג בחנויות הספרים בכל הארץ ובחנות ההוצאה בגבעתיים.

הוצאת מסדה בע"מ, תפוצות ישראל 13, גבעתיים 53583

"מגדה"
מעבדת שיניים אקספרס
תיקון וחידוש פרוטזות במהירות
רחוב אלנבי 66, ת"א, טל: 656180

נפתלי — גרפולוגיה תעסוקתית
מיון, הכוונה והתאמת עובדים
ייעוץ אישי
גרפולוגיה משפטית ורפואית
מכון נפתלי מודיע
כי החל מחודש נובמבר משרדנו יהיה פתוח
בימים א' ב' ד' ה' בין השעות 8.30-14.00
יום ג' בין 8.30-16.00
יום ב' ו-ד' גם אחה"צ בין 16.30-19.00
יום ו' בין 8.30-12.00
ת"א, רח' הירקון 124, טל. 63573, 240996, 03-229751

הופיעה מהדורה שניה
רוח קדים
בשליחות
מחתרתית לארצות ערב
מאת שלמה הלל

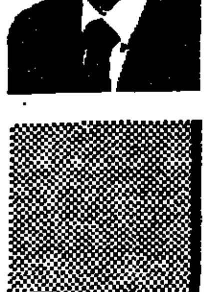

מיסמך
אוטוביוגרפי-היסטורי
מרתק
מה הם אומרים על הספר:
- "אחד הפירסומים המרתקים, המעולים והחשובים ביותר בזמן האחרון"
  ראש-הממשלה שמעון פרס
- "לא ידעתי..."
  ראש ה"מוסד" לשעבר, מאיר עמית.
- "ספר מרגש, מרתק, רווי הומור ומתועד כהלכה" —
  שלמה גינוסר "דבר".
- "דפים עוצרי נשימה" — **דן מרגלית, "הארץ"**
- "ספר חובה. הצריך להילמד בבתי-הספר"
  שמואל שגב, "מעריב"
- "ספר מרתק, הכתוב מנקודת-מבט של האיש בשטח..."
  תום שגב, "כותרת ראשית"
- ספר מרשים... מלא חן והומור" —
  לובה אליאב, "ידיעות אחרונות"

376 עמודים, בהם 16 עמודי תמונות בכריכה קשה
המחיר 28,000 שקל

ספרי "ידיעות אחרונות"/"עידנים"
משרד הבטחון — ההוצאה לאור

תרבות וספרות

מרדכי גיאורגו לנגר: הבחור מפראג

מעט צרי / אסופת כתבים
מאת מרדכי גיאורגו (דב) לאנגר
ערכה והקדימה מבוא מרים דרור
הוצאת אגודת הסופרים העברים במדינת ישראל
ועקד, תשמ"ה, 286 עמ'

מאת יורם ברונובסקי

עליתו של הגל החדש בשירה העברית בשלהי שנות הארבעים הביאה עמה, או יותר נכון ביקשה להביא, שינוי ערכין — בין השאר — בהערכה כלפי גדולתם היחסית של משוררי הדורות הקודמים. ומגמה מוכרת וכבר לארכנעת זו מצאה את ביטויה הידוע במאמרו של נתן זך כנגד שירת אלתרמן. הפן החיובי, הבונה, של המגמה הזאת היה גילוים מחדש של מה שקרוי "משוררים מינוריים", משוררים מהדורות הקודמים דיכאו אותם או דחו לקולייס. כשם ביקשו אנשי הגל החדש לגאלם. נתן זך התפעל מיעקב שטיינברג וערך מבחר משיריו, שאותו ליווה במבוא. דן פגיס כינס ואסף את שיריו הנפוצים כל "גדול המינוריים", הלא הוא דוד פוגל. אחרים כינסו ופרסמו קובצי שירים של דב (בר) פומרנץ ושל נח שטרן. ספריית "נפש" של אגודת הסופרים היתה אכסניה לפעולות-הצלה אחדות כאלה, והיה זה בלי ספק אחד המפעלים היפים ביותר של האגודה. גל הגילויים שכך עם השנים, כדרך הטבע, ולא כל ה"מגולים" עמדו במבחן הציפיות שתלו בהם. נדמה שפרסום כתבים העבריים של מרדכי גיאורגו לאנגר בספריה זו, בידי מרים דרור, עשוי להסתבר כמבצע האחרון בעל-המשמעות בהחזרתם של "המינוריים" לזרם השירה העברית בימינו.

גרמה שבכל המסכת הזאת של גילוי המשוררים המינוריים נודע תפקיד רב להשפעת הביקורת האנגלו-סאכסית על משוררי שנות החמישים. הטקסט המקודש בעניין זה הוא חיבורו של ת.ס.אליוט "מהי שירה מינורית" שכוון לשינוי ערכין אנאלוגי, ובקנה מידה גדול יותר, כמובן, בשירה האנגלית של העבר. המסה האלגנטית של אליוט, שלא היתה נקיה מסתירות ועירפולים, שירטטה כעין דמות אידאלית של "משורר מינורי" שלא כאן המקום להזכירה, אך ביסודו-של-דבר היא קבעה ששירה מינורית אינה אומרת שירה פחות-טובה או שירה גרועה, כפי שעשוי היה לחשוב הקורא התמים והמבין מונחים כפשוטם. נדמה שלטקסט הזה חבה הרבה המגמה של חיפוש-המינוריים בשירה העברית, שראוי יוקדש לה עוד מחקר נרחב בעתיד. אינספירטור מנטלי בהבאת בשורתו של אליוט לארץ היה שלמה גרודזנסקי, מי שגם כתב (בכתב-העת שרק גליון אחד שלו הופיע, "אכסניה") מאמר התקפה מבריק על שירת-שלונסקי, מאמר שסיכם, אם איני טועה, מקור-השראה להתקפתו הידועה יותר של נתן זך על אלתרמן. גרודזנסקי עודד את המגמה הזאת של חיפושי משוררים נידחים, ואף עשה בעצמו לבעצה. לא מקרה הוא, בודאי, שבכתב-העת האחר שבעריכתו, "אמות", ראה אור בשנת 1963 מאמר-הזיכרון היפה של פרנטישק לאנגר על אחיו המשורר העברי. היה זה תרגום המאמר שכתב פרנטישק לאנגר, המחזאי צ'כי ידוע, בשנת 1959 (בצ'כית) על אחיו, ואשר הנוסח המלא שלו (התרגום העברי היה מקוצר) פורסם כמבוא לתרגום האנגלי של ספרו העיקרי של מרדכי גיאורגו לאנגר "תשעה שערים" (שנכתב בצ'כית במקורו ועודנו מחכה לתרגום עברי).

אם אכן יש תוכן של ממש למושג "המשורר המינורי" (במובן האליוטי), הרי שנדמה כי מרדכי גיאורגו לאנגר היה משורר מינורי מובהק, כמעט מתחשק לומר, פרוגראמטי. שני קבצים קטנים של שיריו פורסמו בשעתם. הראשון בשם "פיוטים ושירי ידידות", ובו תשעה-עשר שירים, כרובם קטנים, הופיע בפראג בשנת תרפ"ט (1929) והיה הספר העברי הראשון שנדפס בפראג מזה מאה שנים. הספר השני, ובו עשרים-ושלושה שירים קצרים, ראה אור זמן קצר אחרי מותו של לאנגר במארס 1943, בארץ ישראל. שם הקובץ היה "מעט צרי" — שם האסופה הנוכחית של רוב כתביו העבריים, בפרוזה ובשיר. ושם המבטא יפה את היעוד שקבע לאנגר לשירתו, להיות לו לנחמה ביסורים, להיות לו בעד-ליל מעט צרי לפצעיו. הוא זכה להגיה את שירי האסופה, כשעה לפני מותו כתב עוד בקשה לזרז את הוצאתו — אבל לא זכה לראותו בדפוס, באותה אירוניה מרה האופיינית לחייו.

שירה בשולי החיים

שירי המעטים של לאנגר כמעט כולם מלוטשים בצורותיהם, מותקנים על פי דגמים קלאסיים מסורתיים של השירה העברית. לאנגר עצמו טען שהמשורר הקרוב לו ביותר מבין משוררי העברית הוא ר' ישראל נאג'ארה: דומה שבאמת אין השפעות ניכרות יותר של שירה עברית חדשה על שירה קטנה ואילית במכוון זו. כמעט לפלא הוא לקורא הרשימות של לאנגר שהוא הכיר את ביאליק ואת טשרניחובסקי ואת שירת יעקב כהן: לאנגר מספר, ברשימתו הקטנה על פראנץ קאפקא, שידידו מנוער זה אמר לו פעם ששיריו מזכירים לו יותר מכל שירה סינית: ואמנם יש איזה צד "מינורי" תשתיתי באותה שירה סינית שאליה יכול היה קאפקא להתכוון, ושהוא עצמו אהבה (גוסטב יאנוך מזכיר את חיבתו זו של קפקא ב"שיחותיו עם קפקא", שאף אם אינן מהימנות מכל וכל נדמה שבעניין זה קלע יאנוך לאמת). זו מעין שירה הנכתבת בשולי החיים, לאו דווקא כמסורה גדולה שלהם, לא יעוד מקודש אלא מין מעשה מאנדרין מהודר יפה, שירה כעיסוק ג'נטלמני לעת-מצוא, ולא-מקצועני. כך, כמדומה, כתב גם לאנגר את שיריו העבריים: כתנועות לא שכיחות של מצבים הלכי רוח בחייו רצופים העלילות האחרות, העיסוקים הרבים והשונים. נדמה שבעיקר שימשה לו שירתו להבעתו של סוד מביש מסוים, שעליו עוד בהמשך.

קודם לכן צריך להודות שרב השירים הקטנים הללו איבדו את כוחם לגבי הקורא של היום. אם היה להם כוח כשלעצמו אי-פעם. לאנגר היה משורר מובהק של לעת-מצוא, ורק לעת-מצוא עולים מתוך השירים הללו ניצוצות של יופי מתמיד ונוגע ללב הקורא. מקסים בתכלית הוא אולי רק השיר הקטן "בשולי שיר לרע צעיר" (המלה "בשולי" היא אופיינית, נדמה שכל שירי לאנגר נכתבו ב"שולי" משהו), את הפנינה הזאת ראוי, כמדומה, לצטט בשלמותה:

משום השיר לך יותר מכל שירי השרים:
מעט החום, מעט צרי ומעט דבש השקדים.
בקיץ הבא עם שלהיו, עת שרב יך אפרים
והנהר כי יחרב ויבשו מימי הנהרים —
תמצא בו הרבה חרסים: מהודרים, אמנם —
נשברים.

ומלבד פנינה זעירה זו, מינורית במלוא יפעת המינוריות, מדברות אל לב קורא השירה, רק שורות נבחרות בשאר השירים. ואולי רק עוד שיר מעניין אחד מתוך הקובץ הראשון. אכן, השיר שלפני האחרון בקובץ "פיוטים ושירי ידידות", "בליל של סילווסטר" שמו. וגם תוכנו וצורתו "חילוניים" בתכלית, בהבדל ניכר מרוב שירי הקובץ. נדמה שהשיר מופנה לאותו חבר נוכרי — יש לשער שהכוונה לחבר גוי. לאהוב שאינו יהודי — שאליו מכוון גם השיר הקודם בקובץ "לחבר נוכרי". ליל-סילווסטר הרחיק את החבר. או האהוב, מחברו היהודי. וזה יושב בודד בחדרו, מתעצב אל לבו ומתנחם בקריאת השירים האהובים על החבר. הם שירי אפולינר. התוגה החזקה, הבלי ספק האותנטית, שבשורש השיר הזה גברה על פיתויי הצורות העבריות הקלאסיות, ועל כל אותו קלאסיציזם זעיר המאפיין לעתים קרובות שירה מינורית. בשיר המודרני בתכלית הזה מתחבר לאנגר אל השירה העברית המודרנית במיטבה, אל פוגל ואל אברהם בן-יצחק, מקום מובטח לו באנתולוגיה של השירה העברית ההומוסכסואלית החדשה.

הנה כי כן, השירה העברית שימשה ללאנגר קיסמן וחוויה בתחומה של החוויה המביכה של חייו, שעליה תוהה הרבה מרים דרור במונוגרפיה שלה על לאנגר. אך משום מה נמנעת מלנקוב בשמה הברור: חידה זו היתה חידת ההומוסכסואליות שלו. השירים אומרים כה בבירור את מה שביקש בחייו של לאנגר לכסות במעטה סוד. עד שקשה להימנע מן הסברה הזאת, ששירה עברית היתה ללאנגר אותו מקום סתר שבו יכול היה להשיח את סוד יסורו. שירים אלה אומרים גם בבירור שמושא אהבתו היה צעיר גוי, לפחות כשמדובר בשירי "פיוטים ושירי ידידות". בשיר אל ה"חבר הנוכרי" הוא מדבר על רצונו "לבקש בגללי תאוה בזויה/ניצוצות הקודש של אהבה טהורה", וקשה לא להבין למה כוונתו בטורים אלה. לאנגר עצמו ראה בנושא הזה של אהבה הומוסכסואלית את הסיבה לדחייה שדחו את שירה, ובמכתב אל יעקב רבינוביץ הוא המשיל עצמו לדוד המלך הסופד ליהונתן ידידו... "כי היתכן שבדורנו הזה, שכולו שנאה וכולו קנאה ואיבה, יבוא איש וישיר שירים על אהבת רע כשירים וישרו מאת העוגבים על אהובותיהם כמשל" — קורא לאנגר ביאושו. ושוב, הוא מזכיר בכך — ובצורות השיר המתקצעות שלו — את משוררי הדיקאדנס ההומוסכסואליים האנגליים והצרפתיים שעשו את "השירה המינורית" למרחב היחידיים על אודות "האהבה שאינה מעזה לבטא את שמה".

כך הגיע ביירון את ההומוסכסואליות. נדמה. עם זאת, שכיום שוב אין צורך להיות כה בלתי-שיר, והמוני והי-שני באשר לאהבה זו כפי שמרים דרור היא רומזת ועקיפה ברמזיה על "אהבת רע" בשירתו של לאנגר, במונוגרפיה הנאה שלה שהיא חלקו השני של הספר שלפנינו, ובהמנעותה מדיון ישיר בשירת ההומוסכסואליים בצליל של לאנגר, כגון ב"לילה של סילווסטר". כך או כך, אין ספק שלאנגר כתב כמה מן השירים הנועזים ביותר בתחום זה של "אהבת רע" בשירה העברית החדשה, מי שקדם לו בכך היה אולי יעקב דייהאן, כמשורר מינורי מאוד שגם הוא מחכה לגילוי מחדש (שירו נדפס במאמר על אודותיו ב"קובץ לתולדות יהדות הולנד"). השירה ההומוסכסואלית העדינה של דייהאן מתקשרת גם לזו של לאנגר בדרך האסוציאציה מתוך שקניהם. גם די האן וגם לאנגר, חיפשו בין השאר באורתודוכסיה היהודית מפלט ל"תאוותם הבזויה".

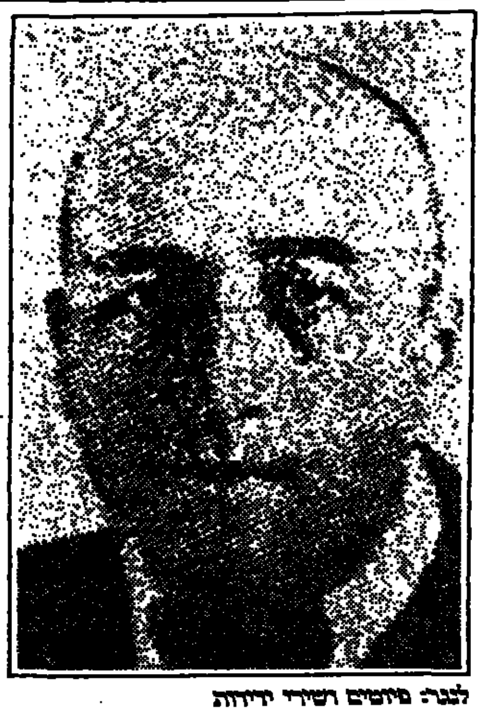

לנגר: פיוטים ושירי ידידות

מסע אל המזרח

בעניין זה אני מעלה השערה בלבד. מה שידוע, ומה שמקנה את עיקר העניין לביוגרפיה של לאנגר (מלבד העובדה שהיה ידיד קרוב של פראנץ קפקא), היא שהוא היה יהודי מערבי מפראג, כמעט מתבולל, שיצא יום אחד מזרחה, לעיירה ניחות בגאליציה, ונעשה חסיד אדוק של הרבי מבלז, בלא בלשונו העברית. נדמה שבכך קדם לו רק אחיו מרכוס. היהודי הגרמני שנסע לפולין והיה לחסיד הביא למערב, שנים לפני בובר, את בשורת "החסידות" (שם ספרו הגרמני שתורגם לפני שנים לעברית). לאנגר, על כל פנים, כתב את אחד מספרי המופת בתחום זה של התודעות היהודית המערבית, ההפסכיה, אל המזרח אסוף-המזרח, אל המזרח של היהדות אותנטית. היה ההיהדות הזה הספר "תשעה שערים" שלאנגר עיבד מקצתו לעברית בספר "אגרות בלוא" המובא בקובץ שלפנינו. כך הוא עצמו מתאר את ההתפתקה הגדולה שלו, באחד מקטעי הפתיחה של "אגרות בלוא": "בן תשע עשרה למשפחה המתבוללת לקרקע הצ'כית מדור לדור, ואשר חונך וגודל על ברכי התרבות המערבית, ככל בני גילו הארצה, מניח שנת תרע"ג את פראג, עיר מולדתו, דוחף בכוח געגועים שעד היום — אחרי ותיעה של עשרות שנים — לא יעמוד על טיבם, תכנס ביום קיץ לא עבות מזרחה, לבנר". ואחר-כך ממשיך לאנגר לספר על המוצאות את הבחור מפראג בחצרו של רבי ישכר יואל חקה, הרבי מבלז. נדמה ש"אגרות בלוא" הם עיקר של הספר העברי המונח עתה לפנינו, כשם שאפיזודה זו בחייו של לאנגר היא הדבר המעניין ביותר על אודותיו. דומני שראוי לתרגם לעברית את הנוסח המלא שהופיע בתרגומים אחרים לשפות המערב, המוכר לי באנגלית בשם "תשעה שערי החסידות", עם המבוא השלם, הנהדר, של פרנטישק לאנגר, המצוטט אמנם לרוב במונוגרפיה של מרים דרור.

מובן שהעניין הנוסף שמעוררת דמותו ויצירתו של לאנגר נעוץ בהיותו אחד מאנשי "החוג הפראגאי", חברו הקרוב של פרנץ קפקא, המוזכר פעמים אחדות ביומניו. לאנגר הגשים כביכול את חלומו של קפקא בשעה שנסע למזרח, לחפש שם את היהדות החיה. מאכס ברוד, חבר קרוב אחר של לאנגר (כמובן) ומי שיחד עם דב סדן היה הממונה על עזבונו לאחר מותו בארץ, הזכיר את בהייתו של קפקא אחרי התיאטרון היהודי מן המזרח ברשימתו על לאנגר. אכן, נדמה שלאנגר פשוט (אך לא היה זה פשוט) הגשים את תשוקותיהם של רבים מבני פראג, בני היהדות החופשית "המערבית", בהסתפחו על חסידי בלז. קל לשער מה רב הרושם שעשה מעשה זה על קפקא, ורישומי יומן אחדים מעידים על הרושם הזה, וכאן מעניין להביא מדברי פרנטישק לאנגר על הרושם שעשה אחיו הצעיר כאשר חזר, לפראג מן העיירה הגאליצאית והוא לובש בגדי חסיד ונוהג כחסיד, על משפחתו: "יחסה של משפחתנו אל ירדלי (שמו הצ'כי של מרדכי גיאורגו י.ב.) בימים ההם העלה על הדעת את סיפורו של פראנץ קפקא "הגילגול". שם מסופר על משפחה החורגת ממסלול הרגליה ושחויה משום שבנה נהפך פתאום למקק-ענק".

גילגוליו של לאנגר לא תמו בזה: הוא נעשה עוד לפסיכואנליטיקן נלהב, למחבר ספר המקשר את הפסיכואנליזה עם חקר-הקבלה ("ארוטיקה של הקבלה", מוזכר ביומני קפקא) — ולבסוף לפליט אומלל בארץ ישראל שבה התעלמו הסופרים בכינוסם מסיפור יסוריו בעת שנמלט מאימת היטלר. רק רב שטוק (דב סדן) האיר לו פנים בימים ההם, והוא גם מלווה את האסופה שלפנינו בדברי-מבוא יקרים.

לאנגר יכול להיות גיבור אידאלי של רומאן, כלומר: הביוגרפיה השלמה והחוקרנית שלו תיקרא בלי ספק כרומן לכל דבר, בעל משמעויות היסטוריות עצומות. יתכן שמישהו יטול על עצמו עבודה כזאת, וזו תהיה המצבה האמתית שתוקם ל"בחור מפראג" המופלא הזה. מחבר לעתיד כזה ימצא חפץ רב באסופה שלפנינו, המאפשרת גם, הודות לביבליוגרפיות מקיפות, להתחקות אחרי שאר מאמריו של לאנגר בעברית וספריו בלועזית. מרים דרור כותבת יפה על חייו ועל שירתו, אם כי בנוסח נאיבי קצת, ואימפרסיוניסטי הרבה ("שירה הסומנת בתוכה את החושך ואת האור", היא מגדירה את שירת לאנגר). אבל היא עשתה בלי ספק שרות חשוב לחובב נתיבותיה הנסתרות יותר של הספרות העברית, ולמי שעניין לו בחקר של החוג הפראגאי בכלל.

העורך: אברהם רמון

איזק דינסן: הכוח והחולשה

סיפורי חורף
מאת איזאק דינסן
תרגמה לאורה הרציג
הוצאת זמורה ביתן

מאת פנינה עוז

כאשר פרסמה קארן קריסטנס בליקסן, הלא היא איזק דינסן, את "סיפורי חורף" ב־1942, כבר נזקפו לזכותה הקבצים "שבעה סיפורים גותיים" ו"מתוכבי אפריקה" (שניהם הופיעו בעברית, בהוצאת זמורה, ביתן). בדומה לראשון שבהם, הוחרים "סיפורי חורף" אירופיות עמוקה, עשירת רבדים. לא שבע-עשרה שנותיה של הסופרת בקניה כבעלת מטע קפה — פרט מרכזי בביוגרפיות המוקדשות לה — הטביעו רישומן ב"סיפורי חורף", אלא נוף הילדות והבגרות הסקנדינבי הקודר ומסורתיה הסיפוריות.

אחד-עשר "סיפורי חורף", כמו "שבעה סיפורים גותיים", שואבים את תכנם מאת רוחם מלבלבה של אירופה של המאה ה־19, אשר הקוסמופוליטיות המעודנת שלה קודנה פנים-אירופית לא פחות מבדידותה האפלה של העיירות בכפרי הדייגים שלחופיה. כאשר מבקשת דינסן לשלח את דמויותיה אחוזות הכיסופים אל מחוזות אקזוטיים, היא משגרת אותן אל הים — מתוך משלה בעל חוקים משלו, אשר לעולם אינו נושא אותן אל חופים אחרים במובן הגיאוגרפי של המלה. כאשר היא מבקשת לבנות תמונת-ראי-והגדה לאמנות הסיפור שלה עצמה, היא נדרשת לאכזוטיקה פיקטיבית, מעוברת, נוסח "סיפורי אלף לילה ולילה"; וכאשר פולש אל עולם הסמלים היהודי המובהק שלה גורם זר, הקוף, אין זה בשום פנים קוף אפריקאי מן הביוגרפיה: הקוף של דינסן מאוחז בפולקלור הצפוני כמו ראייאציה אל מוטיב האדם המתגלגל-בחיה, כמו הזאב הרב במיתוסים הנורדיים. על הצירוף המוזר הזה מיוסד קסמו של "הקוף", אולי הטוב שבסיפורים הגותיים של דינסן. אותו מוטיב מיתי נשנה, אגב, ב"סיפורי חורף", והופעת אירופיים עוד יותר: ב"סיפור של נער מלחים" מתגלגלים בני העם הלאפי בבוים ו"מעופפים כך בעולם".

מאז שהולדה "שבעה סיפורים גותיים" כמבצה וזכה באה"ב ב־1934, מתקשים המבקשים לשייך את דינסן לזרם ספרותי כלשהו. אם שימשה בשפה האנגלית מצרף אותה לקבוצתם הקטנה והמכובדת של ג'וזף קונרד וולדימיר נבוקוב, הרי שמבחינת הז'אנר קשה לקשור את דינסן עם מספרים בני המאה ה־20, למעט, אולי, רוברט מוסיל. את הגבולות מן הקובץ "שלוש נשים" למוסיל (ספריית פועלים, 1978) ניתן להשוות לאחדים מסיפוריה של דינסן מצד הפרוזה הקפדנית, זירות העלילה ההיסטוריות-אפלות ההוויה הפסיכולוגית הנוקבת, אך מרוחקת ומסויגת, אל מעמקיהן של הדמויות. אך סיפוריה של איזק דינסן מעוצבים ומסוגננים במעין אסתטיקה שכלתנית, לעתים מרקסטית, שאין למצוא כדוגמתה בגבולות של מוסיל. מאביו של הז'אנר, אדגר אלן פו, נטלה דינסן לא רק את ההשתעשעות בקסמי הגותיקה, אלא גם את כוונת-המכוון האינטלקטואלית אשר הדמויות — אנושיות ולא אנושיות — הן משרתיה, כמו בסיפור "הרציחות ברחוב מורג". בסופו של דבר יצרת דינסן סיגנותה פרטית, אשר נוף, השקפת-עולם תנועות-לב הם גיבוריה ומניעי העלילה האמתיים שלה.

זכות המילה האחרונה

זהו, אולי, חולשתה הגדולה של איזק דינסן כמספרת. דמויותיה לעולם אינן דמויות של ממש. אין הן אלא התגלמותם המהלכת והמדברת של פרוזות-גורל, תאוות עזות או כאבים אנושים. שוב ושוב פוגשים אנו את האמן היוצר המתייסר, את האשה הקשישה והמסכנת, את הילד שאינו אלא תשוקה מאנשת או נבואה מאנשת. הילד בסיפור "פטר ורוזה" בא לעולם רק כדי לענות, ברגע ההתגדל אחד, לגיבורה המבטיחה לו שכשתשוב מן הים תספר לו הכל — "לא, אף פעם לא תספרי לי" (עמ' 175). גם רוזה, הגיבורה, היא כמיהת-לב, בקצוע אירוטי, מוכרת מן המתים ולא דמות כשלעצמה.

תומס מאן יכול היה ליצור דמות חיה, נושמת ויהודית, אשר תגלם בהרבעת את ההומואים, התיאוקרטיה או הנושנות. דוסטויבסקי יכול היה להעניק אופי הדפטמי וטביעת-אצבעות נבדלת לצעיר אגוצנטרי המתייסר בשאיפות גדולות. אצל דינסן, לעומתם, נושאות הדמויות "שם משפחה" רגשי או אינטלקטואלי, אך לא שם פרטי. האריסטוקרט העצוב, הכבול בסבך כוחו ושלטונו הארציים; המחזרים הפוריטניים מקופנהגן, נוקשי העקרונות, המצטטים מכתבי-הקודש בזיעין ושלא-כזה-עין; הצעיר או האמן המשווה במישרין עם האל (כאשר אינו מזהה עצמו עם הבורא הוא הוא חלק) — כל אלה, ולדינסן כמה וכמה גיבורים מכל אבטיפוס, הם בבחינת תעודות שנונות וכתובות להפליא להלכי-רוח, לקווי-אופי ומצבים. למידת הגילוי והכיסוי של אמוציות תנסיות-לב. בזה כוחה האסתטי הרב של דינסן, ובזה חולשתה הספרותית.

האמן המתלבט או הצעיר תפוש-הרעיונות השאפתן חוזרים ומופיעים ברבים מן הסיפורים שבקובץ. האמנים לעולם גברים הם; עם בעלי שאר-הרוח נמנו כושר הביטוי האמנותי נמנות גם נשים, דוגמת אלקמנה או גיבורת "הפנינים". דינסן, שבחרה לה שם-עט גברי כג'ורג' אליוט וז'ורז' סאנד בשעתן, מעדיפה להציג את הסופר הצעיר ברמותו השכלתנית של צ'ארלי דספאנד, גיבור הסיפורים הראשון והאחרון שבקובץ; אולם ינסין, גיבורת "הפנינים" שאינה אלא כלה מדגנית צעירה, היא הזוכה לשמוע מפיו של הר איבסן בכבודו ובעצמו את התשובה ללבטיהם של היוצרים הצעירים כולם. בנוף פרוזאי מפעים. "עולם של גבהים ותהומות" המקבילים, כמובן, לתהפוכות נפשה של הגיבורה, מפגישה אותנו דינסן עם איבסן. אשר "בא הנה לאסוף סיפורים ושירים ישנים" כעדות הפולקלור. השנה היא 1864. שנה מכריעה בתולדות דנמרק ובמקביל לכך, כמובן, בחיי הגיבורה. איבסן אוסף, מן הסתם, חומר ל"פר גינט" שלו, (1876). מי מוסמך, ממנו לדבר על התהילה, המתייסר-קסמי התמראה לשחקים? לאחר שפיתה את בת-שיחו להסכים לנוסח (האופנתי המקובל) כי אין ממש בתהילה ועריפה עליה אמנותו של הסגולה, הוא הופך את עורו ומציין במרקאום: "זוהי הלצה נאה ביותר. בעוד מאה שנים יכתוב מישהו: גברת קטנה מדנמרק יעצה לו כי ייכבד וישב אצל האימום. לרוע המזל, לא שמע לעצתה. היי שלום, גברתי, היי שלום". (עמ' 79). האם זוהי תשובתו הסופית של איבסן? האם זוהי תשובתו של איבסן בכלל, או שמא של פר גינט הצעיר? דינסן, נאמנה

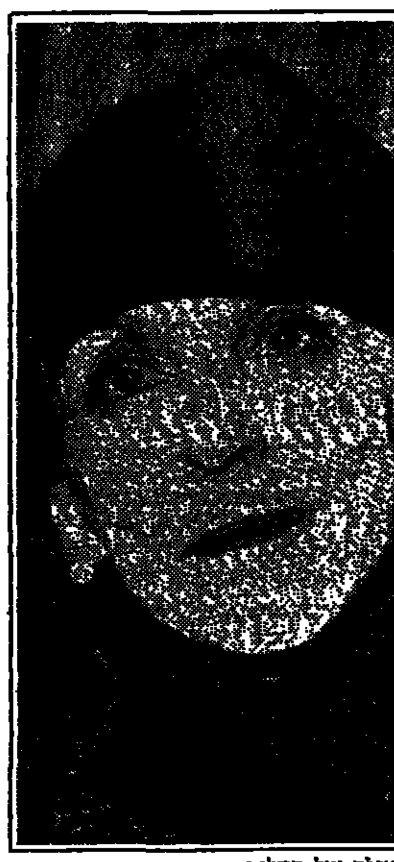

רינסן: קולה של המלים

לדרכה, מקשה עלינו לאמוד את מידת האירוניה שהיא מפנה אל דמויותיה, כלומר אל דעותיהן הלכי-רוחן. דווקא האגנוסטיות לאיבסן, הסגולר, מקבל בסיפור זה את זכות המלה האחרונה.

קונטראפונקט מוסיקלי

קארן בליקסן (דינסן היה שם-נעוריה) נולדה ומתה ברונגסטד שליד אלסינור. "סיפורי חורף" בשמם האנגלי הם רימוז שמו של מחזהו האחרון של שייקספיר, ובקריאה בהם מופיעים לנגד עינינו, להרף-עין, שמותיהם של רוזנקרנץ מ"המלט" ושל פרדיטה מ"אגדת חורף". הפרטים השייקספיריים הללו, שאינם ציוד מרכזי ביצירתה של דינסן, מסייעים להדגים את מגמה האלדזית היא המתמתכת שלה. בצדק הושוותה אמנות הסיפור של דינסן לקונטראפונקט מוסיקלי: סיפוריה מעגנים את האינטלקט בשלבם רעיונות ורעיונות שכנגד. רגשות מתנגשים ומוטיבים סותרים באמצעות מבנים-בתוך-מבנים של הדמויות המוזהות עמם. סמלים ישובו ויופיעו בסיפור או בסיפורים אחרים, אך לעולם לא ישתבשו באלגוריה רדודה וחד-משמעית. לאחר קריאת הסיפורים נותרת ההרגשה המעגנת, ולעתים מתסכלת, של משמעות אשר לא נחשפה עד תומה, של צפון בטול מפתח אבסולוטי. בניגוד לסיומות השייקספיריות או להתרות-הסבך נוסח אדגר אלן פו, נשארים חלק מסיפוריה של דינסן בלתי-פתורים, והתומים משתן מבחינת העלילה; אך תמיד מסתיים בהם מהלך נפשי כלשהו. רעיון או תשוקה מתבררים או מתפוגגים, מתגלים או יורדים תהומה, עם הדמות הנושאת אותם או בלעדיה. דינסן המספרת משקיפה תמיד בריחוק מה, אמביוולנטית, לא הודעת דין.

אין ב"סיפורי חורף" מסר חברתי מן הסוג הפופולרי כל-כך בשנים שקדמו לפרסום הקובץ וגם בשנים שאחריו. קורא המורגל בספרות הנוטלת על עצמה "אמירה חברתית" כזו או אחרת, יתקשה לקבל את הרובד העמוק של הסיפור "חלקת ינוף", אשר עניינו האמתי אינו סבלה של איכרה קשישה, או היחס הנהרות-נפשי המורכב בינה לבין אדון האחוזה; הסיפור דן, בעצם, במצוקתו הרוחנית של האריסטוקרט הזקן לבדו, ובמה שבינו לבין אלוהיו ומורשתו התרבותית. עמל האיכרה מספק לו (ולדינסן) משקל-נגד מיטאפיסי בידיעה "אנחנו, נציגי האלים, הפטורים מעריצותו של ההכרח, ראוי היה שנשאיר בידי הצמיתים שלנו את החזקה על הטרגדיה, ונקבל את הקומי ברוח טובה", הוא אומר. גיבור זה, כלומר רעיון זה, הוא המעניין את דינסן באמת. גיבור זה מתבונן בעצמו כדרך שהסופר עשוי להתבונן בה: אורח חייו פירדוש, סוג של גודל, פירדוש סוג של לאגר. הנימה החברתית נעדרת מסיפוריה של דינסן כמו שנעדר מהן האפיון האישי.

אחד הרעיונות השוזרים בקובץ, ובו ראוי אולי לסיים, וזהו אחד על תודעתה העצמית המתגבשת של הספרות הסקנדינבית. האריסטוקרט הדני הצעיר ("חלקת ינוף") מוצא באנגליה המעטירה תחכום ופאר המגמדים בעיניו את מולדתו; אך רק בנוף מולדתו הוא תופש את התבונה הנחוצה לו ביצרה: הנוף, האיכרים וסיפוריהם צופנים סיכוי ליצירה — כך לגיבור הצעיר, כך לדינסן עצמה וכך ל"הר איבסן" המשוטט בכפרי נורווגיה. "עד עצם היום הזה לא השכלנו להבין עד מה עולה המיתולוגיה הנורדית בשיעור קומתה המוסרי על המיתולוגיה היוונית הרומית" מתנאה-מתלונן האציל הזקן, המשתוחה בעיניו לאלים. הסופר המשתוחה לאלים בדרך אחרת, יכול למצוא במיתולוגיה ובפולקלור הנורדיים מקום רב להתגדר בו. בפתח המוסרי העצום של חברה אדוקה מאד, ששורשיה הפגאניים בלתי-נדעים. שסיפורי-העם והמיתוסים שלה עשויים ונשמים עדיין — טובה הקרקע לצמיחתה של ספרות כמו זו של דינסן. הדברים אמורים במאה ה־19, ואיזק דינסן היא, במובנים רבים, אזרחית אנה הבשלה של מאה זו.

תרגומו העברי של הספר מדויק, עשיר וקולח.

ניצה מליניאק / מכתבים מפאריס

הדיוקנים של אנגר

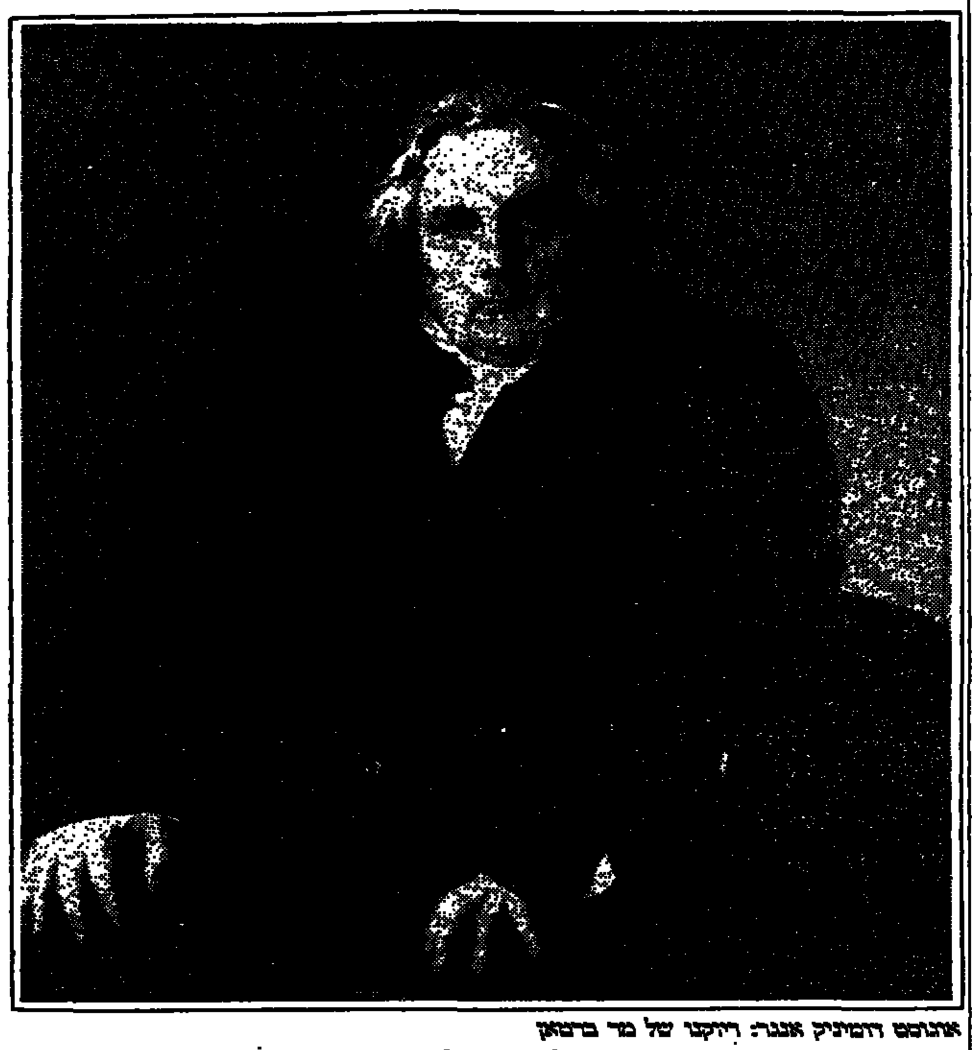

אוגוסט דומיניק אנגר: דיוקנו של מר ברטאן

תערוכה מיוחדת, פאוויליון דה פלור, מוזיאון הלובר, פאריס.

פאריס, אוקטובר

במשרדי הנהלת מוזיאון הלובר התייחסו בכובד ראש ל"גשר העטוף" — הפרובוקציה המגלומנית קצרת-הימים (שבועיים בלבד) של כריסטו, שהתרחשה כמעט מתחת לחלונותיהם. "המבצע נעדר מטעם הממונים על התרבות בעיריית פאריס", בחפזו לומר, אף בטרם נשאלו, כמבקשים לנער חוצנם מן התעלול המוזהר שכנתה מסכנות יחסי-ציבור בינלאומיים משוכללת ומבלי תקשורת להוסיף. ואמנם אין הלובר אטום לחידושים, הראייה — הופיעה המתבצעות בימים אלה ממש, מאחורי חומת עץ גבוהות, ארעיות שהוקמו בחצר הלובר, ומסתרן הנצת תשתית למערכת צורות גיאומטריות שכוקרן פירמידה של זכוכית, פרי תפישה אולטרה מודרנית של אדריכל יפאני, העתיד לעמת עיצוות של קבע, חדש מול ישן, בחצר ההיסטורית.

אולם עיקר גאוותה של הנהלת הלובר בעונה זו, היא על "הדיוקנים של אנגר", תערוכה המפגינה ערכים אמנותיים שאינם בני-חלוף, ושהם אולי מסוג "הדברים הבלתי משתנים" אליהם כיוון גיתה באימרתו הידועה.

ואמנם, בעולם האמנות, הנתון בעשורים האחרונים, אולי יותר מבכל עת אחרת, בתהיות, בהתלבטויות ובהצגת סימני-שאלה חריפים לבקרים, אין טוב מלהתבשם מיצירותיו של מי שאמר, בשנת 1811, בצייד את יופיטר ותאטיס: "ניתוח של מוזן אלים חייב לעלות מן הציור למרומים", מי שישאף במשך שישים וחמש שנות אחיזתו במכחול, להגיע אל סוד "היפה האמיתי מבעד לטוחה". מי שהיה מסוגל להגיע לבכי של התרגשות בזמן העבודה — ז'אן-אוגוסט דומיניק אנגר (1780—1867), תלמידו וחורשו של דוויד בראש ציירי האסכולה הקלאסית, מי שזכה בחייו כמעט לכל הכיבודים האפשריים, למן הפרסים העיטורים בהם עטרוהו מלכים, קיסרים ואפיפיורים (בתוכם מינוי לסנאטור של הקיסרות על ידי נפוליאון השלישי) ועד לנזר עלי דפנה העשוי זהב טהור, שי שהגישו בשנת 1863 אורחי מונטובאן, לבנה המהולל של העיר.

הציור והמוסיקה

דומה שהנטייה לשוב ולבחון את המורשת הקלאסית של אנגר, הולכת ומתחזקת בשנים האחרונות, ודי לנו להזכיר כי לתערוכת הדיוקנים שלפנינו, קדמה אך לפני כחמש שנים, באותו מוזיאון עצמו, תערוכה מקיפה שנשאה את השם "אנגר בראייה חדשה". או לשים לבנו לדבריה של מבקרת האמנות האמריקאית החשובה ברברה רוז, המעידה במסתה על הציור החדש, כי הציירים בני הדור הזה... קורעים את עיניהם בפליאה אל מול דיוקנה של בת הרוזנת ד'אוסונוויל (הרחות הפראית הקטנה — כפי שכינה אותה אנגר) המוצג במוזיאון פריק בניו-יורק.

צויין שב־1981 התקיימה במוזיאון ישראל, תערוכת רישומים-הכבה מופלאים של אנגר, חמישים ושלושה דפים נדירים שהובאו לארץ מאוספי הלובר והמוזיאון של מונטובאן, ביוזמתו של אביגדור אריכא שאנגר היה והינו מושא הערצתו.

יש להדגיש שאנגר לא ייחס לציור דיוקנים של יחידים חשיבות ראשונה במעלה. שאיפתו היתה להיות צייר של מחזות היסטוריים ("דוגמת האפותאוזה של הומרוס" או "תור הזהב"), בהתאם להירארכיה של הז'אנרים שהיתה נהוגה בזמנו. צרפת של הרפובליקה יישמה בדרכה שלה את קביעתו של אריסטו ב"פאטיקה", בזה לכל תמונה שאינה עוסקת בנושא הירואי, היסטורי או מוסרי וראתה בדיוקן אמנות נחותה. "פרח או נוף פסולים מכיון שאין בכוחם כלל ועיקר להשפיע על תיקון המידות". באמר בכתבי ההוגה הרפובליקאית של האמנויות" שתבעה לדוגמא לפעול לסילוקן של תמונות הציירים הפלמים מן המוזיאון ולשלוח ציירי לאצר (הזיו) לבתי-מלאכה כדי שיביאו תועלת לחברה. כדי להעמיק מן הבוז שרחשו "למתקני הדיוקנים" חייב היה הדיוקן להיעשות "הירואי". לפיכך עבדו הדיוקנים שינוי צורה מהותי שהעלה את המציאות של "הסדר הפיסי" לדרגת "סדר מוסרי" שתכליתו העמדת צורות מהותיות תחת הצורות המקריות. כלומר, צייר ההיסטוריה הוצב בראש סולם האיכות האמנותית, ואילו צייר הדיוקן, בהיותו מייצג "הפרטי" גדוש המגרעות, בתחתיתו.

על רקע זה, קשה להבין כיצד יצאו מתחת ידו של אנגר, שעסק בציור דיוקנאות פרטים כאמצעי לצורכי קיום בעתות שפל, כמה מן המעולים שבציורי הדיוקן של כל הזמנים. וחלק נכבד מ"מעשי נס" אלה בתחום הפורטרטורה, מוצגים בתערוכה. ביניהם שלושה הדיוקנאות המופלאים של בני משפחת ריוויר, דיוקן מאדאם מארקוט, לאורה דה והאנה, איזבלה היספוף (גם בדמותה של מינרווה) או המלחין כרוביני עם המוזה. בהערת אגב ראוי להוסיף שאנגר העלה על הבד גם את דיוקנאותיהם של ליסט ופגניני שאינם מוצגים כאן. זה המקום לציין שאהבתו והבנתו בתחום המוסיקה לא נפלה במאום מאלה שגילה בתחום הציור. בגיל 14 כבר שימש ככנר שני בתזמורת הקפיטול של טולוז. לתלמידיו היה משנן: "לו יכולתי לעשותכם מוסיקאים כי אז הייתם נשכרים מכך כציירים. הכל הרמוניה. קצת יותר, קצת פחות, מפריע לסולם ומזייף את הצליל. יש להגיע לדימוה מדוייקת בעפרון או במכחול, לא פחות מאשר בכלי הנגינה. דיוק הצורות הוא כדיוק הצלילים".

לעקוב אחר הנפש

כל המתעניין במהלך האמנות במאה התשע-עשרה, יודע על המחלוקת העזה בין המגמה הקלאסית והמגמה הרומנטית ומכיר את היריבות התהומית בין אנגר לבין דלקרואה. מתנוססה הצעיר און דלקרואה, ואולי אף מעלה על דעתו את התקפותיו של בודלר, ידידו הקרוב של דלקרואה, המאשים את אנגר "בליקוי דמיון ובעודף של גרנדיוזיות". אולם דברים חריפים אלה אינם עומדים במבחן ההיסטוריה, ובוודאי אינם נכונים כשהמדובר בדיוקנאות בהם ביקש אנגר, כפי שאפשר לגלות ממכתביו, "לעקוב אחר הנפש עד לאורות הדקות שבדקות שעל פני העור".

ראשוני המודרניסטים של המאה הנוכחית הם שגילו מחדש את אנגר בתערוכה הרטרוספקטיבית בסלון הסתיו של 1905 ובזו שארגן לאפוח ב־1911. "אנגר ודלקרואה הנראים כה מרוחקים ואף מנוגדים, קרובים זה לזה ככל שמתבוננים ביצירותיהם בריחוק הזמן. תחושת הערבסקה שלהם מתגלה לי בבירור", כתב אנרי מאטיס. חוקרים לא מעטים נוהגים להשוות את דמויות המחוללות של מאטיס עם המחולים של אנגר לקבוצות המחול ב"תור הזהב" או עם פרחי המלאכים המסיטים את הפרגוד ב"נדרו של לואי הי"ג". אחרים עומדים על השפעת דיוקנה הכפול של מדאם מואטסייה: הפנים הנשואות חזיתית אל הצופה והדריוהם הקלאסית המשתקפת בראי, על הדיוקנים הכפולים שצייר פיקאסו וכן על הדמיון המפתיע בין נטיית צווארה של האשה השועת ב"אודליסקה" ובין תאטיס המשרבבת צווארה אל יופיטר בציורו של אנגר.

אין כמעט מקום לספק שאחד מ"מעשי הנס" הללו של אנגר, הקרוי "דיוקנו של מר ברטאן" היה בתודעתו של פיקאסו בשעה שצייר את דיוקנה של גרטרוד שטיין.

דיוקנו של מר ברטאן מרהים ברמיזתו לדיוקנה של שטיין לא רק בתנוחתו של היושב בשאת הפנים וכובד הגוף (ראה כפות הידיים, הנטייה הדרוכה קדימה וארשת הריכוז והכוח העצור בפנים) אלא בתולדות היווצרו. ברטאן היה עורכו ובעליו של העיתון הליברלי "לא ז'ורנל דה דבאה". הוא היה אחד הלוחמים הראשונים לחופש העיתונות שהעדיף לראות בסגירת עיתונו ואף בהכלא בבית הסוהר ובלבד שלא יכנע ללחצים מלמעלה. ברטאן נימנה עם מעריציו של אנגר וישב לפניו בסבלנות עילאית במשך שנתיים תמימות שבהן חיפש האמן המתייסר את סוד האמת הפנימית של היושב לפניו. ערב אחד עם לגימת הקפה שלאחר ארוחת הערב, קם לפתע ברטאן ממושבו קרב אל המחול ולחש באוזנו: "אנגא, בוא לבכות מחר. דיוקנך עשוי". וכך היה. סיפור דומה אירע אצל שטיין, מעריצתו של פיקאסו בתחילת דרכו, אשר ישבה לפניו יום יום אחר הצהריים שמונים או תשעים פעם. המתווה המפליא ברמיזתו שעשה ביום הראשון לא השביע את רצונו של פיקאסו ורק לאחר הפסקה בת כמה חודשים, ודווקא בשעת העדרה של המודל, מצא תוך דקות את הפתרון המוצלח. יש אפוא משהו מיוחד, משהו נעוץ שאי-אפשר בלעדיו, הבא כהארה, כהבזק ברגע בלתי צפוי לאחר שעות יאוש רבות, שאיפשר לאנגר בשנת 1832 ולפיקאסו בשנת 1906, "לקרוע את האמת מעל הנוחות". יש בכך גם כדי להמחיש את הספתו של אנגר לתלמידיו: "האמנות לעולם אינה עולה יפה אלא כשהיא חבויה".

חוטים מקבילים נמצאים גם בין פרקים מבריקים בתולדות חייהם של שני ענקי הציור הללו — אנגר ופיקאסו. שניהם גדלו בבית אב שהיה צייר; שניהם הוכרו כילדי-פלא; שניהם היו רשמים בוזמר עליון; שניהם לא נרתעו משינויי סגנון; שניהם העריצו את העירום הנשי. האודליסקות והמתרחצות של אנגר הן שיר הלל לגוף האשה. את יצירתו המפורסמת "המרחץ הטורקי" המונה שני תריסרי נשים עירומות השלים בהיותו בן יותר משמונים. לאחר שעבד על נושא זה במשך למעלה מארבעים שנה. הוא אף שינה את הפורמט ממרובע לעגול. תמיד, ובעיקר בסוף ימיו, הירבה לדלות מתוך מרישומיו הישנים ליצירת קומפוזיציות עירום חדשות, כמותו כפיקאסו בן התשעים כמעט.

מנחם בן / פשר שיר

אמיר גלבע / ישראל

כבר עבר יום מצפה לבוא ליל
ומרחוק ממזרח, עלו קולות
אל — אל יש — ר — אל —
פעם גברו הקולות ופעם באו בנמוך
נמוך נמוך עד שמעתי קול נתזיו של החגב בסמוך
ורפרופו אחרון של בריוס
וחשבתי אלי שמא חולם
אני חולם
מעולם
האין אלא יעקב
ובעיני הסולם
נאבק עם האיש
מעבר לנחל
ליד הגשר
וכל העם צופים מסביב
כבתמונת-קרב עתיקה,
כלל ציירה מיכאל-מלאך
חזקה מפשע
האין אלא שחר עולה ושמש מהל
כבהלת, עם, כבהול —
ובזה נושבה גם קולי נשבה
קורא
מפלל
אל אל ישראל

יש שירים הנפתחים במפתח קטן אחד. שיר כזה הוא השיר "ישראל" של אמיר גלבע, שכמעט בלתי-אפשרי להבינו נכונה בלי סוג מסוים של ידיעה לוקאלית-גיאוגרפית. מי שיקרא את השיר בתרגום, למשל, האם יידע כי הקריאה "אל אל ישראל" היתה קריאת-קרב נפוצה של הקהל הישראלי במשחקי הכדורגל הבינלאומיים של הנבחרת שלנו ומי שאינו מכיר את הגיאוגרפיה של המקום — האם יוכל לדעת כי "הנחל" ו"הגשר" המוזכרים כאן אינם אלא נחל הירקון וגשר הירקון? ומה "וכל העם צופים מסביב/כבתמונת-קרב עתיקה", אם לא העם הצופה על מושבי האיצטדיון בקרב הכדורגל המתנהל לנגד עיניו?

אך מה שמופלא בשיר הקונקרטי מאוד הזה, הנופי מאוד, הגיאוגרפי-לוקאלי, כאמור, הוא האופן שבו נהפכים — בטבעיות גמורה — כל המושגים הנופיים וכל ההגדרות הקונקרטיות לסמלים חיים, למשלים טבעיים. המלה "מזרח", למשל, היא מלה עניינית לגמרי מבחינת המשורר, שהקולות עלו ממזרח למקום מגוריו, אך מלה זו עצמה, "מזרח", מכילה בתוכה גם את כל עצם "תולדת העם". שעליה מדבר השיר. המזרח הוא מוצא הגזע, תחילת התולדה. כך גם עצם שעת המשחק השגרתית, באחרי הצהרים המאוחרים ("כבר עבר יום מצפה לבוא ליל") — הנטענת, מעצם השיר, במשמעות נוספת: מצבו ההיסטורי של עם ישראל לפני התחיה בארצו (שהוא, אגב, גם מצבו האישי של המשורר, שיצא מן הגלות ושם חדש קורא לו: אמיר גלבע), והרי אין ספק שהשיר עוסק בהיסטוריה של עם ישראל, מראשית מאבק יעקב למען שמו. ישראל.

רגע, רגע: אבל מה זה "חזקה מפשע" ("כלל ציירה מיכאל-מלאך/חזקה מפשע"). שום דבר. פשוט דימוי של חוזק. פשע הוא דבר חזק? כן. אז התמונה הזאת, תמונת ישראל הנלחם, חזקה ממנו.

ואגב, גם החגב והפרפר הבריוס, שאת קולותיהם מצליח המשורר לשמוע — קריאות "אל אל ישראל" מן האיצטדיון — הרי הם מבעלי-הכנף הנפוצים באזור גיאוגרפי זה, להראותנו שלא אגדה הוא השיר ולא מעשה ליסראטי. אם נחשב אמיר גלבע ל"אבי השירה הישראלית הצעירה" — הרי זה גם משום שלא חשוב עד כמה היה ראשו (וראש שירו) בשמים — תמיד היו רגלי השיר שלו נטועות בנוף הממשי מאוד. הרי זו כל משמעות השירה: לראות מבעד למציאות חיינו כאן ועכשיו, את אגדת חיינו.

צ'יינה וילג'
הסינית של רמת־השרון
דרך הרצליה 199, תחנת דלק "טופזי" רמת השרון
(ליד הכפר הירוק) טל. 491873 (03)

חתוך את הפינה ועגל את המחיר

תפריט קבוע ל־2 סועדים
מחיר רגיל ~~15,956~~
מעוגל ל־13,000 ליחיד
תפריט קבוע ל־3 סועדים
מחיר רגיל ~~20,846~~
מעוגל ל־15,000 ליחיד
לא כולל שרות

ישראכרט אלא מה.

הצג פינה זו למלצר.

צ'יינה וילג'
הסינית של רמת־השרון
דרך הרצליה 199, תחנת דלק "טופזי" רמת השרון
(ליד הכפר הירוק) טל. 491873 (03)

דרושים:
לישיבה תיכונית במרכז הארץ
1. רכז חנוך חברתי
2. מורה לאנגלית
3. מדריך של"ח
טלפון 03-864456

דרוש:
טכנאי חמ"ם מסוקים בכיר
שליטה טובה באנגלית,
בעל כושר התבטאות
בכתב, למטרות תיעוד.
מ.כ. מור כרמי בע"מ
טל. 03-331348 מיום א'

ברן – הקמת פרויקטים בע"מ
ת.ד. 3153 באר שבע
טלפון 057-73213, 057-74572

דרוש
מהנדס בנין
עם התמחות בעבודות עפר
נסיון מינימלי 3 שנים

מקור

לחברה תעשיתית גדולה
דרוש
מנהל כללי
אקדמאי בגיל 45—35 עם נסיון מוכח בניהול מערכות גדולות, תוך דגש על מערכת שיווק ומערכת כספים מורכבות רב־מטבעיות.
מבוקש מועמד המשמש כיום מנכ"ל או סמנכ"ל בחברה תעשיתית. יועדפו מועמדים עם נסיון עבודה בחברות רב לאומיות. על המועמד להיות בעל כושר ניהולי, יחסי אנוש טובים, יכולת לעבודה בצוות בו קיימים יחסים פתוחים ופורמליים.
על המועמדים להתקשר לטלפון 248211
סודיות מוחלטת מובטחת
מקור. שרותי מידע ישראלים בע"מ
רחוב מלכי ישראל 19 תל־אביב טל. 248407
25 שנות נסיון
בשיבוץ לתפקידי מפתח

לחברה לפיתוח אזור קטיף
דרוש
מהנדס בנין
לפיקוח עבודות בניה * מגורים במקום — חובה (ישוב דתי).
051-47202
לצבי או למירה

שופר־סל
דרושים
מנהלי סניפים
לאזור גוש דן וירושלים
המועמדים שיתקבלו יעברו תקופת הדרכה והכשרה בת כ־3 חודשים.
מועמדים רציניים בעלי ניסיון מעשי בניהול ואירגון מתבקשים לפנות בכתב יד, בפירוט קורות חיים וניסיון קודם, אל שופרסל בע"מ, מח' כח־אדם, ת.ד. 84 פתח־תקוה, מיקוד 49100.
סודיות מובטחת.

בלו־בנד תלמה
דרוש/ה
מהנדס/ת מכונות
* בעל/ת רקע מקצועי.
* ידיעה טובה באנגלית טכנית ועברית.
* גיל 30—40.
המעוניינים יפנו בכתב־יד ובצרוף קורות חיים למחלקת כ"א ת.ד. 707 חיפה מיקוד 31006.

להקר ימים ואגמים לישראל בע"מ
דרושים
1. כימאי / ביולוג
תואר שני למחקר בנושא איהום במתקנות, עבודות ידע ... סיקולוגיה של דגים.
2. כימאי אנאורגני / אנליטי
בעל תואר ראשון/שני כולל ידע ונסיון במחשבים.
לשתי המשרות דרוש ידע באנגלית מקצועית * תחילת העבודה מידית.
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 8030 חיפה 31080.

למשרד נסיעות בת"א
דרושה
מזכירה/כתבנית
ידיעת השפות גרמנית ואנגלית
על בורין — הכרחית.
לפנות בצרוף קורות חיים
לת.ד. 336 ת"א, עבור מזכירה.

לעתון יומי
דרושות
קלדניות/כתבניות מנוסות
לעבודה בימי חמישי אחה"צ
* נסיון מוכח בעבודה על מעבד תמלילים — יתרון.
טלפון (החל מיום א') 371222 מרים

לחברת מחשבים דינמית דרוש
אחראי יבוא
התפקיד: לעסוק בהזמנות ציוד וחלקי חילוף מחו"ל ושחרורים מהמכס, ופיקוח על מלאי קיים ודרוש; בניהול מצבת ציוד אצל לקוחות ובמשא ומתן עם לקוחות.
דרישות התפקיד: בעל נסיון ביבוא, רצוי B.A. בכלכלה או במינהל עסקים.
לפנות בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 14090 ת"א, עבור מס' 7.

לעתון יוכוי
דרושים
דייל/דיילות מכירה
באזור חיפה, הקריות ועכו
* 3—4 פעמים בשבוע
* שעות עבודה גמישות
* העבודה מתאימה גם לסטודנטים
נא לפנות למח' ברנע 04-661166

המשרד הראשי: רח' הנגב 4, ת"א, מיקוד 66186. ת.ד. 28233 ת"א. טלפונים למסירת מודעות: 371222 (רב־קווי) בלבד.

בבחות מחצי מחיר
מודעות מלים בלוח החדש
ביום ו' במקום 40.208 שקל עכשיו 18.400 שקל
ביום חול במקום 30.736 שקל עכשיו 12.200 שקל

המשך תל־אביב
(המשך מעמוד 9)

ביקוש עבודה
מכוניות כללי
אמריקאיות
אודי
אוטוביאנקי
אוסטין מוריס
אופל
אלפא רומאו
ב.מ.וו.
ג'יפים
וולוו
לנצ'יה
דייהטסו
מרצדס
מסחריות
נסאו

סובארו
סוסיתא
סימקה קרייזלר
סיטרואן
פולקסוואגן
פורד
סיאט
פיג'ו
פיאט
רנו

גלשנים ומפרשיות
כלי נגינה
טנדרים
אופנועים וקטנועים
מכונות כביסה
מערכות קול
מקררים
מציעים למכירה
מכונות גילוח
ריפוי והרזיה
סירות
ספרים
צילום
רהיטים
אמנות ועתיקות
אריחי קרמיקה
וידאוטייפ
חיות בית
חקלאות
חמום והסקה
משלוחי מטען בינלאומיים
טרקטורים
מעוניינים לקנות
שעורים
קייט ונופש
חוגים
הכרזות
מחשבים
אותיות דביקות
שידוכים
בן זוג
בת זוג

חיפה

מסחריות
סובארו
סיטרואן
פולקסוואגן
פורד
סיאט
פיג'ו
פיאט
טנדרים
הצעות עבודה כללי
עוזרות ומטפלות
וילות ובתים
חיפה
4 חדרים ויותר
3 - 3 1/2 חדרים
2 - 2 1/2 חדרים
דירות בשכ"ח
דירות מרוהטות
ביקוש דירות
עסקים
מגרשים
משרדים
חנויות
אופל
וולוו
דייהטסו

באר־שבע
בעיר לרציניים בלבד 5 מקסימה בסביבה מפוארת 057-957292

נתניה
ביקוש עבודה
מציעים למכירה
מכונות תפירה
רהיטים
וילות ובתים
3 - 3 1/2 חדרים
דירות בשכ"ח
4 חדרים ויותר

מודעה לעניין
פינת המודעה הקטנה

תרגומים טכניים
עברית לאנגלית
מומחיות: במקצועות הנדסה, אלקטרוניקה, מחשבים, כימיה, מחלקת שרותים טכניים. "לסנגר" רשות.
03-9221797, 03-9232547
לא בשבת.

לביה"ס החקלאי עיינות בעמ"ת
דרוש/ה מיידית
רפתן/ית
08-474635, 08-474655
ליואב.

לשופרסל
רוטשילד 79, פ"ת
עובד מחלקת ירקות
לפנות למנהל הסניף במקום.

בית־הספר
מורים לאנגלית
להוראה בשעות אחה"צ
02-221933, 02-227395

למוסך לתיקון ציוד כבד בראשון־לציון
דרוש מכונאי
טלפון:
בעבודה: 948114
בערב: 992457

מטפלת
לשני ילדים (9—14)
* לינה + נקיון
* ידיעת אנגלית
מיידי:
03-484661

שליח
+ רשיון רכב
"גיון שיווק והפצה"
ר"ג 03-724150

מזכירה ומקבלת מבירות
שעות עבודה:
14.00—20.00
02-763821

לשופרסל
בריזל 15, רמת־אביב
עובדות מעדניה וקופאיות
לפנות למנהל הסניף במקום

למשרד ברמת־אביב
כתבניות
עברית/אנגלית
למעבד תמלילים
429249

תופרות מקצועיות ומתלמדות
03-5512145

מודליסט
למפעל ארנקים בבת־ים.
03-5512145

למושב באר צופר בערבה — דרוש מיכונאי
טל. 057-81483

לחברה העוסקת במו"פ בבאר־שבע
דרוש טכנאי מכונות
ת.ד. 5694 ירושלים

דרוש לביה"ס בת"א
ת. ד. 22092 ת"א 61220

לצבת פנים כהה־בליה לרדיפים
עובדים
בגרות + ידע באנגלית
03-375286

הנדסאי/טכנאי
חשמל זרם חזק
עם נסיון למשרד תכנון בתל־אביב, 5 ימים בשבוע.
03-395579

מזכירה/כתבנית
אנגלית שפת אם + רשיון נהיגה
לחברה פיננסית רצינית.
03-661729/30

ברמת השרון
מטפלת ומשק בית
ל־4 ימים בשבוע
03-472770

למשרד שמאים בת"א — דרושה
פקידה כתבנית מעולה
(למשרה מלאה)
טל. 458526

מנהה"ש
052-554446

בחורה
לעבודות בית
בישול וטיפול בתינוק, כולל לינה
03-712639

אופטומטריסטים מדופלמים
הרצליה, ת.ד.

סופרוסט בע"מ
מזון איכות מוקפא

למפעלנו באשדוד
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות

הכישורים הדרושים:
* מנהל/ת חשבונות סוג 3.
* נסיון של 3 שנים לפחות במפעל תעשייתי.
* יכולת עבודה עצמאית.
* תושב/ת הסביבה.

נא לפנות בכתב־יד וציון קורות חיים, תנאים נדרשים, ומועד התחלה אפשרי אל מחלקת כח אדם, ת.ד. 2223 אשדוד. מיקוד 77121.
מועמדים הבאים בחשבון יענו תוך שבועיים.

למפעל תעשייתי גדול
בדרום הארץ
דרוש/ה
למחלקת הנהלת החשבונות
בוגר/ת הפקולטה לחשבונאות
ו/או מנהל/ת חשבונות מדופלם/ת
עם נסיון של שנתיים לפחות

מועמדים/ות יפנו בכתב יד ובצרוף קורות חיים ותאור נסיון קודם לת.ד. 1736 ת"א, עבור „מנהל/ת חשבונות".

סודיות מובטחת.

יפנאוטו בע"מ
נציגים בלעדיים בישראל של מכוניות
SUBARU

למוסך המרכזי סובארו
בהרצליה — דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
כישורים: עצמאי/ת; בעל/ת 5 שנות נסיון לפחות ★ יום עבודה מלא, 6 ימים בשבוע.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב בלבד, בציון קורות־חיים, נסיון, שכר מבוקש ומס' טלפון להתקשרות, אל ת.ד. 2046, הרצליה 46725 עבור „מנה"ש". סודיות מובטחת.

למפעל תעשייתי דינמי באזור המרכז,
העוסק בייצור והרכבת
מערכות תעופתיות מתקדמות
דרושים/ות

משרה מס' 1270:
מהנדסי תעשיה וניהול
* להפעלה ופיקוח של מערכות מלאי ממוכנות.
* ריכוז עבודות תיכנון של פרוייקטים בקנה מידה גדול.
* תאום פרוייקטים תעופתיים ואזרחיים.

משרה מס' 1271:
מהנדסי אלקטרוניקה
* לאחזקת מערכות ייצור ממוחשבות מתקדמות.
* לתכנון שיטות הרכבה של מערכות חשמל ואלקטרוניקה.

משרה מס' 1272:
מהנדסי מכונות
* בעלי נסיון בטכנולוגיות לעיבוד שבבי מתקדם.
* תכנון שיטות הרכבה והכנת מערכי ייצור.

משרה מס' 1263:
מהנדסי חומרים ותהליכים
* מהנדסי כימיה / פלסטיקה / מטלורגיה / מכונות השולטים שליטה מלאה באנגלית ועברית.
* 10 שנות נסיון בעריכה והגהת מסמכים הנדסיים (רצוי בנושא חומרים ותהליכים).

עדיפות תינתן לבעלי נסיון מקצועי קודם.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ולפרט קורות חיים, השכלה, נסיון ומספר תעודת זהות, אל: ת.ד. 9356, יד אליהו.
(נא לציין על המעטפה את מספר המשרה המבוקשת).
מועמדים מתאימים ייענו.
— סודיות מובטחת —

ל מ פ ע ל
דרושים:
לעבודה בפתוח, תפעול ואחזקת מערכות מדידה משובצות מחשב

★ תכנת מדעי
* בוגר תואר ראשון בהנדסת מחשבים או תואר שני במדעי המחשב.
* נסיון בפתוח תכנה לזמן אמיתי.
* הכרת מערכות מחשב של חברת INTEL ו־DIGITAL.
* הכרת שפות תכנות PASCAL ו־PLM — יתרון.

★ מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה
* ידע ונסיון במערכות משובצות מיקרו־מחשבים INTEL (משפחת 8086).
* ידע ונסיון במערכות תקשורת ומיקרוגלים. העבודה הינה בדרום הארץ.

המעוניינים יפנו בצרוף תולדות חיים לת.ד. 7057, מיקוד 61070 ת"א. עבור פ.ב.
רצוי לציין מספר טלפון לצורך התקשרות. רק מועמדים מתאימים ייענו.

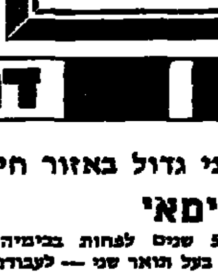

דרוש באשדוד
בוגר בית ספר תיכון מקצועי
12 שנות לימוד.
לתפקיד הדרכתי מעניין
רצוי בעל נסיון בהדרכה.
מעוניינים מתבקשים להתקשר טלפונית אל מר בוגלו, טל. 051-26162, 051-22402.

להוצאה לאור של ספרות טכנית
דרושים יוצאי צבא
1. בקר איכות
ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין, רקע תעופתי, אלקטרוניקה ומכניקה.
2. עורך טכני
אקדמאי/ת, ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין.
נא לכתוב בכתב יד בצרוף קורות חיים למ.כ. — מור כרמי בע"מ, בן אביגדור 8 תל־אביב 67218. בציון המשרה המבוקשת.

לחברה גדולה למוצרי הלבשה
דרוש
מנהל מכירות מנוסה
על המועמדים לפנות לת.ד. 50360 ת"א, בציון „עבור מנהל מכירות".

למשרד פרסום
דרוש/ה
מקדם/ת מכירות ויחסי ציבור
בגיל 30—40

הכישורים הדרושים:
* השכלה תיכונית ומעלה.
* כושר הבעה בכתב ובע"פ.
* הופעה נאה.
* נסיון במכירות — יתרון.

03-371222 — ארזה

לקיבוץ גשר — דרוש
הנדסאי בנין
בעל נסיון בביצוע ובפיקוח.
067-58613 בין השעות 09.00—14.00 בימים 17, 18, 19 לנובמבר 1985.

הבימה התיאטרון הלאומי
הארץ עתון לאנשים חושבים

עירית תל־אביב יפו

עיתון "הארץ" ותיאטרון הבימה"
מקיימים
בשבת 23.11.85 ב־11.00
מפגש
לאנשים
חושבים
דמי כניסה: 4,000 ש'
50% אחוז הנחה
למינויי "הארץ" ו"הבימה"
ולבעלי תעודת תושב
ותעודת קשיש של ת"א
כרטיסים בקופת "הבימה" בימים א—ו
אין מכירת כרטיסים בשבת במקום
האירוע באדיבות:
קונטרול דאטה (ישראל) בע"מ CONTROL DATA

למוסד ממלכתי
דרושים
אקדמאים
לעבודה בלתי שגרתית

אנו מציעים לך:
* ★ עבודה בעלת ענין ואתגר, הכרוכה בניידות רבה.
* ★ לימוד השפה הערבית.
* ★ תנאי שכר טובים ותנאי שירות מיוחדים (לרבות רכב צמוד בתום ההכשרה).
* ★ עבודה קבועה.
* ★ מסלול קידום רחב ואפשרויות להתפתחות עפ"י כישוריך.

אם גילך בין 24–31. סיימת שירות מלא בצה"ל ובריאותך תקינה – פנה נא בכתב לת.ד. 33171 ת"א (מיקוד 61231) עבור כ.א. בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים (כולל מספר ת.ז. ומספר טלפון להתקשרות).
פונים מתאימים ייענו

מנהל כללי
למוסד ציבורי
העוסק באיסוף כספים בארץ ובחו"ל, ובייזום פרוייקטים בתחום החברה והקהילה.

נדרש: — נסיון בעבודה במגביות ובהתרמות (רצוי גם בחו"ל)
— שליטה מלאה בשפות עברית ואנגלית
— השכלה אקדמאית
— ידיעת שפות נוספות — יתרון
— מגורים בחיפה

השכר יקבע לפי כישורי המועמד.

נא לפנות בצרוף קורות־חיים בכתב יד לת.ד. 1020 קרית־ביאליק, לא יאוחר מיום שישי, 22.11.85.

כרמו תעשיות בע"מ
ת.ד. 274 כרמיאל 20101

למפעלנו בכרמיאל דרושים
מהנדס מכונות
* לעבודה בפיתוח מנועי שריפה פנימית.
* המועמד חייב להיות בעל נסיון תאורטי ומעשי בתכנון מכני, נסויים ופיתוח.
לבורנט לכימיה מטלורגית
* השכלת טכנאי ו/או נסיון במפעל יציקות (רצוי גם אל־ברזליות).
* כושר קריאת חומר טכני בלועזית — יתרון.
בעלי כישורים תואמים בלבד — לפנות בכתב לת.ד. 274 כרמיאל, מיקוד 20101.

דרושים
למפעל תעשייתי גדול באזור חיפה דרושים
1) מהנדס כימאי
בעל נסיון של 5 שנים לפחות בכימיה אנליטית כללית ואינסטרומנטלית. בעל תואר שני — לעבודה מעניינת במעבדה אנליטית.
2) כימאי צעיר
בעל תואר ראשון — להתמחות בעבודה מעניינת רבגונית במעבדה.
3) טכנאי/הנדסאי כימיה
לעבודת משמרות.
4) מהנדסי כימיה צעירים
בוגרי 85—84.
מועמדים מתאימים יפנו הצעותיהם לת.ד. 4496 חיפה, 31044, בציון מס' המשרה על גב המעטפה.

חברה מסחרית ותיקה באזור תל־אביב מחפשת
איש מכירות דינמי
תחום פעילות: יבוא ושווק כימיקלים
השכלה: כימאי או הנדסאי כימיה
שפות זרות: אנגלית וגרמנית בסיסית
נסיון: רצוי בתחום המכירות
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 787, כפר שמריהו

לחברה מסחרית
דרושה
פקידה
דרישות התפקיד: הדפסה + טלקס עברית/אנגלית, ידע בסיסי ביבוא — יתרון. עדיפות שפת אם אנגלית.
פניות לת.ד. 20200 ת"א, כח־אדם.

למוסד גמטי בירושלים
דרושה
מזכירה
גרמנית־עברית
לפנות לטלפון 699371
בימים א'־ה'
בין השעות 12.00-8.30

תעשיות ת.ד.
אלקטרוניקה בע"מ
לחברתנו העוסקת בטכנולוגיה מתקדמת בתחום האלקטרוניקה והמחשבים
ד ר ו ש י ם
מנהל שיווק ארצי
* אחראי בדרג בכיר לכל תחומי השיווק והמכירות, כולל קביעת מדיניות שיווק וקשר עם לקוחות.
* נדרש נסיון קודם בשיווק ומכירות של מערכות בתחום המיחשוב המתקדם.
מנהל שיווק חו"ל
* אחראי בדרג בכיר לשיווק מוצרי החברה בחו"ל.
* נדרש ידע ונסיון בשיווק בינלאומי של מוצרים עתירי ידע.
* שליטה מלאה בעברית ובאנגלית.
מקום העבודה באיזור חיפה
מועמדים העונים לדרישות, מתבקשים לפנות בכתב־יד עם פירוט מלא של השכלה ונסיון לת.ד. 2324 חיפה, מיקוד 31022 ★ סודיות מובטחת

איתנית
מוצרי בניה בע"מ
למפעלנו בנהריה
דרוש
עובד מעבדה-לבורנט
הנדסאי כימיה
בעל ידע בהפעלת מכשירים עדינים לביצוע בדיקות מעבדתיות במעבדה ובאולם הייצור.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים, נסיון בעבודה וטלפון למנהל כח אדם, איתנית, ת.ד. 32, נהריה.
סודיות מובטחת

אסם
והחברות השלובות
למפעלנו המתרחב בשדרות
דרושים

1. טכנולוג מזון
★ בעל נסיון בתעשיה ובעל כושר מחקר ופיתוח. ★ בעל יכולת לפקח על תהליכי יצור, נמרץ, דינמי ומוכן להשקיע בעבודה.
2. מנהל מחלקה בייצור
★ בעל נסיון בניהול ייצור בתעשיה תהליכית ★ בעל כושר ניהולי ויכולת עמידה בלחצים ★ יועדף בוגר קורס מנהלי עבודה.
3. מנהל אחזקה
★ הנדסאי או טכנאי מכונות/חשמל, בעל נסיון רב בתעשיה ★ בעל כושר ניהולי ויכולת טכנית גבוהה ★ בעל תפיסה מהירה ויכולת למידה של נושאים מורכבים.
4. מנהל מחסן חומרי גלם
★ מחסנאי מנוסה, בעל יכולת לטפל בכמויות גדולות ומגוונות של חומרי גלם ★ בעל שליטה באנגלית ★ בעל כושר ניהולי.
5. ממונה על ביקורת איכות ואחראי מעבדה (2 משרות)
★ טכנולוג, הנדסאי או טכנאי מזון/כימיה, או עובד מעבדה מנוסה ★ בעל רקע וידע בביקורת איכות ועבודות מעבדה בתעשיה – יועדפו המנוסים בתעשיות המזון/כימיה. ★ עצמאי, תקיף, קפדן ובעל יכולת לנהל צוות של מבקרי איכות/עובדי מעבדה.
6. עובדי מעבדה (3 משרות)
★ הנדסאי או טכנאי כימיה/מזון או עובד מעבדה ★ בעל נסיון ורקע בעבודות מעבדה בתעשיות המזון או הכימיה.

בכל המשרות:
★ המגורים באיזור המפעל הכרחיים. יינתן סיוע למעתיקים מקום מגוריהם.
★ המשרות פתוחות לגברים ונשים.
נא לפנות בכתב למנהל כ"א של "אסם", ת.ד. 1578, תל־אביב 61015 ולציין ע"ג המעטפה את המשרה המבוקשת.
סודיות מובטחת!

למשרד אדריכלים בצפון ת"א
דרוש/ה
אדריכל/ית
4 שנות נסיון
טל. 03-454126-7-8

למשרד רואי חשבון
דרוש
בוחן
שנתיים נסיון לפחות.
03-453287/8.

למוסד ממלכתי
דרושים
קציני מילואים
ליחידה מיוחדת העוסקת במשימות בלתי שגרתיות

אנו מציעים:
* ★ תפקיד דינמי ומעניין
* ★ אפשרות לקידום ולמיצוי היכולת האישית
* ★ קביעות בעבודה
* ★ שכר גבוה, כולל הטבות מיוחדות
* ★ תנאי שירות טובים
* ★ אפשרויות מגוונות לשינוי בתחום העיסוק, לרבות יציאה לחו"ל או ללימודים אקדמאיים לאחר מספר שנות עבודה.
* ★ אוירת עבודה נעימה, בצוות צעיר ומגובש.

העבודה המוצעת מתאימה גם לקצינים העומדים להשתחרר מצה"ל בחודשים הקרובים.

אם גילך עד 28 שנים ובריאותך תקינה, אנא פנה בכתב לת.ד. 39351 ת"א (מיקוד – 61392) עבור ח', וציין קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת"ז וטלפון.
– פונים מתאימים ייענו –

לעבודה במפעל עתיר ידע,
במסגרת צוות צעיר ודינמי
המיישם טכנולוגיות חדשניות

דרושים/ות

★ משרה מס' 01/77
מהנדסי אמינות
בתחום אלקטרוניקה / אמינות לניתוחי אמינות, אופני כשל (FAEA : FTA).

★ משרה מס' 02/77
פיסיקאי
לנושא הנדסת סביבה לפעילות באיפיוני תנאי סביבה והוכחות כושר מתאר.

★ משרה מס' 03/77
מהנדס/טכנאי אלקטרוניקה
בעל נסיון בתחום שיטות ביקורת איכות אלקטרוניקה.
התמחות בתכנון וארגון שיטות ביקורת בייצור מערכות נשק, רצוי יוצא חיל אויר.

★ משרה מס' 04/77
טכנאים/הנדסים אלקטרוניקה,
בעלי נסיון והתמחות בביקורת איכות, מיכלולים ומערכות אלקטרוניקה מוספות. רצוי ידע בתחום האלקטרו־אופטיקה. עדיפות ליוצאי חיל אויר.

★ משרה מס' 05/77
מהנדס/הנדסאי מכונות
בעל נסיון בשיטות ביקורת.
כתיבת מערכי ביקורת איכות.
ידיעה טובה בתקנים צבאיים.

★ משרה מס' 06/77
טכנאי ייצור
בעלי נסיון מעל 3 שנים.

★ משרה מס' 08/77
טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה,
רצוי ידע במיקרופרוססורים (INTEL).

★ משרה מס' 09/77
מלחימות/מחווטות
ידע באינוך (הלחמה) עם נסיון של 3 שנים.
ידע בזיהוי רכיבים.
ידע בקריאת שרטוט.
רצוי ידע בחיווט לפי שרטוט.

★ משרה מס' 10/77
בוגרי בתי ספר מקצועיים
רצוי בעלי נסיון מעשי בהרכבות אלקטרו מכניות/מכניקה עדינה להרכבת מכלולים מכניים־אלקטרוניים.

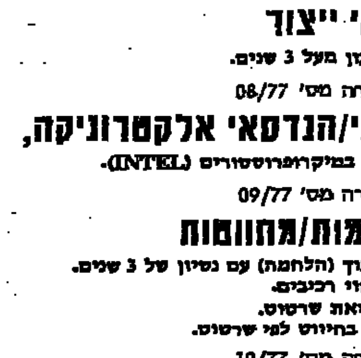

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בצרוף קורות חיים ליחידת התעסוקה ת.ד. 1044, רמת השרון מיקוד 4710.
נא לציין מס' המשרה המבוקשת, מס' תעודת זהות ומספר טלפון.

התעשיה הצבאית

מכתבים למערכת הארץ

ערפאת ומאציני?

עמדתו של בטינו קראקסי, ראש ממשלת איטליה, להבדיל מזו של מורו ודבר פירטו גבי אינה ידידותית כלפי ישראל. אין איפוא להתפלא על הלגיטימיזציה שהעניק, בהתבטאויותיו האחרונות, לכרוז של ערפאת, וכינה אותו לוחם בעבור שחרור "ארצו הכבושה". גם כאשר הוא בספק נוכח לבריגדות האדומות הוסיף אנייה איטלקית.

אולם הפעם הגזים והילל את ההסטוריה של ארצו הנהדרת. כאשר ביקש להזק את עמדתו באומרו שגם מאציני, אביה הרוחני של הקומה איטלית, הצדיק כביטול את הטרור למען עצמאות ארצו.

כמי שמשפחתו היתה קשורה, בימים ההם, קשרי ידידות הדוקים עם האיש הנפלא והנערץ מאציני, הנני ועתי מקטירות שמו עם זה של ערפאת? האם אי פעם הטיף מאציני לרציחת ילדים חפים כפשע וזקנים ביטוקים?

מאיר ורדי
ירושלים

בין "יש גבול" למתנחלים

ב"מבזק" של כותב ("הארץ" 18.11) משווה דן מרגלית את אנשי "יש גבול" למתנחלים בנכונותם להפר חוק בישראל למען דיעותיהם. על גישה זו רבים כמוני אכן עזבו את "יש גבול" זמן קצר לאחר הקמתו. אך ההשוואה בלתי נסבלת כאשר הקבוצה האחת מדברת על תמיכה בסרבני שירות המוכנים לשלם כהיד של כליאה כמתחייב בחוק, בזמן שהקבוצה השנייה מטיפה למאבק פעיל ומזוין נגד אחיהם. מסממני הדמוקרטיה הבוגרת שהיא סובלת סרבני שירות צבאי מטעמי מצפון. אך כמפלגת בהם באמצעים ברוטליים. אף חברה לא סובלת קריאה להרס עצמי.

ד"ר מיכאל יונגרבין
פתח תקווה

במחנה הימין הנשק כבר ישנו

הפרופ' ישעיהו ליבוביץ גואל ("הארץ" 6.11) אם אינו מוטרד שהסד פתיו לאגירת נשק כדי להתגונן מול הפאשיזם נתונות כביטול לגיטימציה גם לאיומי המרד של קיצוני המתנחלים. מאז נתגלו פרסומים נוספים הכולים ליצור תמונה כביכול באותה של קיצוניות דומה משמאל ומימין.

יש אמנם להסתייג מכל דיבור אצלנו על מלחמת אזרחים ועל חריגה כלשהי ומצד כלשהו משלטון החוק. כל עוד נשמרים במדינה היסודות של המשטר ושל תהליך ההכרעה הדמוקרטי. יש גם להוסיף אותה ששימוש לרע בלתי מבוקר בכללי המשחק הדמוקרטי יכול להביא להריסתו העצמית של משטר זה, כפי שקרה בזמנו באיטליה ובגרמניה.

אך יש מקום גם להבהיר את ההבדל העיקרי בין הקולות הנוכחים מימין ומשמאל: במחנה המתנחלים יש כבר נשק רב, המרחק אצלם בין איומים לבין מעשים יכול להיות קצר מאוד, במיוחד כאשר נמשכת הורמת המסד אבים הממלכתיים לשטחים.

הגיע הזמן להפקיע את הנשק ואת המשאבים הממלכתיים משליטתו של כל פרט ושל כל יישוב ומימין או משמאל, יהודי או ערבי, המולל את שלטון החוק או המסרב לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה.

על ביטחונם האישי של המתנחלים עדיין בכל זאת שישמור בינתיים צה"ל בלבד. ורק אז אפשר יהיה אולי להתייחס באותה החומרה או באותה כלתנות לסיכון שבחופש הביטוי לליבוביץ ולבן־ישראל.

רימון לביא
ירושלים

פרטים על הפושע מוקרוש

רצונו לקבל פרטים ומידע על איש ס"ס לשעבר ושמו מוקרוש. מוקרוש שירת במחנה הריכוז דכאו, וכן עסק בסלקציה לתאי הגזים ב"דאמפה" של אושוויץ. כל היודע עליו דבר יתקשר בדחיפות לארכיון ההיסטורי של יוסף ישראל בן גל, ת.ד. 09–08–10, ד–4040, נויס 1, מערב גרמניה

יוסף ישראל בן גל
נויס, גרמניה

בין דו־קיום לדמוקרטיה

לאחרונה פורסמה בעיתונים ידיעה, כאילו מכון זן ליר מתח ביקורת על פעולת משרד החינוך בתחום החינוך לדמוקרטיה. הידיעה התבססה על דו"ח שפירסמנו לפני כחודש, ושנושאו "יחסי גומלין בין יהודים וערבים כסוגיה חינוכית". הדו"ח מסכם פעולות בתחום החינוך לדו־קיום בשנתיים האחרונות, ואין הוא עוסק בכלל בחינוך לדמוקרטיה במובן הרחב של מושג זה.

הדו"ח מונה שורה של הישגים בשטח החינוך לדו־קיום, הן בפיתוח תכניות לימודים והן בהקמת מסגרות העוסקות בהכשרת מורים ובהשתלמויות. כבעיה עיקרית צוינו שעל משרד החינוך להפנים פעולות אלה, על מנת שלא יהיו תלויות עוד ביוזמתם ובמימונם של מוסדות חיצוניים.

מנקודת ראותנו, במכון ון ליר הצלחתה של התכנית המקפת לחינוך לדו־קיום תימדד בכך שתוך שנתיים שלוש יהיו פעולות אלה לחלק בלתי נפרד מעבודתה של מערכת החינוך, ואילו תפקידנו בהקשר זה יבוא על סיומו.

אלוף הראבן
ירושלים

הטלוויזיה של השבוע / הדה בושס

טוביה צפיר: איש אחד במקום כל אחד משרי הממשלה

"עם אחד, שר אחד"

השבוע עבר בסיכון טוביה צפיר. עשה שירות יעיל במוצן הדביק "עם אחד, שר אחד", כדי להופיע בדמותם ובצלמם של שרי הממשלה. — עם אריק שרון כמולן, השר להנאתו, ולפחיתה: "עם אחד, שר אחד". צחקתי עד דמעות, אם כי אין מה לצחוק.

ואכן בביקומם של שרי ממשלת ישראל. כדאי להדביק את טוביה צפיר. הבכיר — את כל התפקידים ויודע את כל הטקסטים איתו לא יהיו בבחרים במכלתיים.תוריטות להבקרים וגם המזאל כל עם ישראל יהיה נבוה.

תשדיר שירות נגד הפלות

מ"תצפית" אינני מצפה לא לבידור ולא להפתעות, אבל הפעם מן הבבנת, שמעתי דברים מחרים מאוד עולים מהטלוויזיה הפתוחה בסאלון על קונדומים, ודיאפרגמות, התקנים תוך־רחמיים, גלולות נגד הריון, ולקוחות מבריישים בבתי מרקחת, מהרתי, כמובן, לצפות במתרחש כמו על המרקע, — והנה ממש חינגה. כמעט סרט כחול בהסוואה מדעית.

הפרופסור המגיש המרסבר, היה טרוד בדחיפת אמצעי מניעה מסוגים שונים לגופה של בובה אשה, כשלצידה אבר מינו המודל של בובה גבר שהיה יכול לשמח את ליבה של ד"ר מרים תעסדגילר. כל זה קרה במסווה של חינוך מיני נאות ומתקדם ולמרות זאת, העליצות ששררה באולפן נצטיירה בעיני כמשודה.

סקסולוג שנקלע לאולפן, גם הוא, סבר כי חינוך מיני לא נועד לעסוק רק בהריונות לא רצויים. כל מה שראינו ושמענו, מטרתו אחת ויחידה: ל"תצפית" באה כדי להזהיר בפני הסכנות הנוראות, הכרוכות בהפלה מלאכותית. כדי לשכנע את הלא־משוכנעים, זכינו גם לתצלומים אותנטיים ומעוררי אימה "בקלוזאפ". בהפלה מלאכותית, כאשר גלויות אליו נעימת רקע, המזהירה מפני קלות הדעת הבפתיעה. כה מתייחסים להפלה.

ואכן, כאשר צפיתי במראה המזויע, נזכרתי בסרט טלוויזיה שראיתי בזמנו בארה"ב, שהופק מטעם אגודה קאתולית, המתנגדת להפלות. שם שמעו את דפיקות ליבו של העובר האומלל, כאילו היו אלה צפירות של קטר רכבת.

דומה ש"תצפית" פעלה הפעם בשירותם של חוגים דתיים ואורים, המתנגדים להפלות. פה ושם התגנבה נימה מעודדת יותר. כאשר נאמר, אמנם בהיסוס, שבתנאים רפואיים טובים, הפלה מלאכותית אינה מסוכנת. לעומת זאת נבהרה אשה צעירה.שלאחר הפלה אינה יכולה עוד להיכנס להריון. ובכן "סרט כחול", והחדרת פאניקה. אפילו יעל דן לא הצליחה בעליצותה למחוק את הרושם המרכא, שהעלה תשדיר השירות נגד הפלות מלאכותיות.

גלריה של חלומות

צבי גורן מתעקש לשמש כקריין פאתטי לטקסטים פיוטיים הפעם — דבריו רצוף־אכזיות באליות, שאותם הוא מציג כרעיונות מקוריים, כשהדגשות שלו מרתיעות, לפחות אותי — על פסטיבאל התיאטרון האחר בעכו, שזכה מן ההפקר. כך גם נקלענו, שלא ברצוננו, לגלריה של חלומות בהקיץ, לזירת חלומות, לנשפים עם סינדרלה, ובעצם מה לא — חוץ מתיאטרון מעניין?

החלומות הפכו במהלך התוכנית לסיוטים, ואינני מבינה מדוע שזקנים שאינם מסוגלים להוציא מפיהם משפט קוהרנטי, נקראים לדבר ולהסביר, ולמה אנו ניזונים לקטעים מקוטעים מהצגות חובביות; יומרניות ולדברים מגומגמים על ערכם וחשיבותם, ללא כל קריטריון לשיפוט.

לי נראה העניין כולו כפי שהצטייר על המרקע, לאו דווקא כהלומות פרועים. הצדק היה עם שמעון פינקל, שבתשובה על השאלה מה הוא מחפש בעכו, ענה שהוא מחפש תפקיד טוב, ולדידו אין תיאטרון אחר. אלא רק תיאטרון טוב או רע. אותה הבוזה תופסת גם בטלוויזיה, ואני מניחה לכם להחליט מה אני חושבת על "גלריה".

דיוקן

הרצוג: אהרב המצלמה

פרופ' לייבוביץ: בלתי צפוי

גאולה כהן: משוגע הדבר

תחרות במשפחה

מור ומסקרן לצפות בנשיא המדינה, חיים הרצוג, כשהוא מתראיין באולפן "זה הזמן". אמנם, רון בן־ישי, לבש לכבודו חליפה כהה ומהודרת, בשלושה חלקים, וגם קם ללחוץ את ידו בסיומו של הראיון. אבל למרות ההיכרות הטלוויזיונית שלנו עם חיים הרצוג, במשך שנים, אנו מורגלים לראות את נשיא המדינה במעמדים חגיגיים. ולא באולפן הנראה כמאולתר.

לשבתו של הנשיא הרצוג ייאמר שאין רבים ה"עובדים" כמותו, באלגנטיות, ובכושר ביטוי את המרקע. הנשיא אוהב את המצלמה והן חסרות לו. הן, מצדן, אוהבות אותו ונוטות לו חסד רב. ואכן, אלמלא היה נשיא המדינה, היה הנשיא היחיד המסוגל לשמש כבר להתחרות לגיטו אבא אבן ב"מורשת".

צא! צא! משוגע איש הרוח

לא צריך להאזין לפרופסור ישעיהו לייבוביץ, די לצפות בהבעות פניו המשתנות, כאשר פרופסור נדבה, בפאתוס המאגוגי והזס משמיע דברים נלהבים על הציונות. (מה השאלה, יום ראשון). הבעות־פניו של פרופסור לייבוביץ, — שמוט בכסאו, ראשו נטוי קדימה, כאילו לנגח את בן־שיחו. חולפות ועוברות, מסקפטיות צינית, לחוסר סבלנות, ואפילו למין ביטול.

אפשר לנחש מה דעתו — אבל הוא בלתי צפוי, ובתודלת דבריו קשה לפעמים לדעת לאן הוא חותר. ורק במהלך הדברים, מתגבשים רעיונות לניתוח חד והגיוני מאוד, מבחינתו.

פרופסור לייבוביץ הוא כיום בכותרות. וח"כ גאולה כהן. גם הגדירה אותו במשוגע של הכפר אחרות. קשה לה להבין, כיצד לא שם עליו היועץ המשפטי לממשלה את ידו. ותבע אותו לדין על דברי הסתה.

אפילו אין היא מסכימה למלה וחצי מלה משלו, שתנהג בכבוד הראוי כלפי איש רוח כמו פרופסור לייבוביץ, שהוא משכמו ומעלה. מעין קולו של המצפון וגם, כפי שהוא מכריז על עצמו במפורש — ציוני. "כתבאי". הוא אומר "ציוני כמותי, ובמסגרת הציונות ייתכן גם שיקוץ ותיעוב".

פרופסור לייבוביץ קובע, שגם אם היה קיים מכנה משותף לתנועה הציונית, כלומר השאיפה לעצמאות מדינית־לאומית בארץ ישראל, במסגרת הציונות אין ולא היתה מעולם, תמימות דעים. אדרבה שעה שהקו המדיני של מדינת־ישראל, אינו בגדר בעייה ציונית, ואמונה אינה ערובה לביטחון. דיעות מנוגדות אמנם לדיעותיה של גאולה כהן. הרואה במדינה ערך עליון וחזות הכל. אבל לא דיעותיו של עוכר ישראל כפי שהיא מציגה אותו: "קיבלנו על עצמנו את הסיכון להתקיים כאן כאשר ידענו מראש, שלתקומה הנראית לעין. לא יהיה לנו ביטחון, אלא נחיה בסכנה מתמדת. ונחזיק מעמד על ידי אמונה וגיוס הכוחות העומדים לרשותנו. לא בנינו על האגרוף היהודי, ואם נסמוך על אגרוף מדופר בדולרים, יהיה סופנו כדרום־וייטנאם".

השפעה אנטישמית

אין לי כל רצון ונטייה להיכנס לוויכוח הציבורי על פסבינדר, המחזה שלו, נחלי דיין כבר נשפכו על הנושא, וגם אלה שלא קראו את המחזה מעודם, אימצו להם עמדה בוטה.

אחד שהיה שם, הוא אינגץ בובים, קבלן יהודי עשיר מאוד, ניצול שואה. הוי כיום בפרנקפורט. הוא חוזר ואומר כי הוא הוא ששימש כהשראה לפסבינדר לדמותו של היהודי העשיר — ללא שם — במחזה.

להפתעתי, בובים, הוא בעל הופעה מכובדת וציונית, נראה סימפאטי, מדבר עברית טובה, וחוכל שרון בדיש. לא שאל אותו מבין העברית, ומה הם קשריו עם ישראל.

מכל מקום, אני לפחות לא רמינותי אותו כך לעצמי (אולי שוב, דוגמה להשפעה אנטישמית) אין הוא נראה גם כרוצה של זונות גרמניות. האלה הרי מסוגלות לרצוח ולהרצח גם ללא עזרתם הטובה של יהודים עשירים.

מר בובים, כאמור בעברית טובה. אומר דברי טעם. אבל דבריו צורמים כשהוא מדבר על חייו בגרמניה, כאות ומופת לנורמאליזציה. אם כי עכשיו הוא מודה בחצי פה, "אם ליהדותנו".

אסור לצאת שם נגד מחזה אנטישמי. יש לו מחשבות שניות בעניין זה. אני למשל יכולה לתת למר בובים סיבות נוספות רבות נגד חיי יהודים בגרמניה. מפתיע שלא היו לו מחשבות שניות בעניין עוד לפני ההצגה.

לידל הארט: מדוע אין אנו לומדים מההיסטוריה

אנאלוגיות סימטריות

סוף סוף זכינו לדעה מוסמכת. חמשת ההיסטוריונים שבאו לאולפן "סוף ציטוט", אמרו כי מההיסטוריה נלמדות אנלוגיות ולקחים. נכונים ולא נכונים — הכל בהתאם ללומר. אפשר להפיק לקחים ולהסיק מסקנות מן ההיסטוריה, בהתאם לאידיאולוגיות ולאמונות שלהם, ומכום כך עשויים הלקחים להיות שונים ומנוגדים בתכלית. אפשר ללמוד מן ההיסטוריה בדיעבד דברים נכונים. ואנלוגיות שאיתן ניתנות ליישום וגם את אלה אי אפשר להפוך לחוק כללי. הכל תלוי בנקודת התצפית.

העילה לדיון ב"סוף ציטוט", היתה ספרו של ההיסטוריון הצבאי לידל הארט. ששמו: "מדוע אין אנו לומדים מן ההיסטוריה?" בתשובה לשאלה אמר פרופ' יהושע אריאלי, שקיימים אמנם דגמים גלובאליים קלאסיים בהיסטוריה, ולהם סטרוקטורה משלהם. לדוגמה מה מהפכות. אריאלי טורח להדגיש, שהדגם הקלאסי של המהפכה הצרפתית, לשלביה, לא חזר על עצמו. פרופ' עמוס פונקנשטיין רואה לצד הסטוקטורה, את הגורם, וד"ר גדעון פרוידנטל, בכבר להתעניין בדיוקן ההיסטורי של הקוליקטיב, לעוסת הפרט — ומצייץ את שיבורו על ידי בוסרות.

פרופ' שולמית וולקוב מדגישה את הצורך הראשוני להבין את הקשרים הסיבתיים, ואין זה כמו כאלה. שנסכים כולנו על הקשר. פרופ' עמנואל סיוון, נותן כדוגמה לאנלוגיה את הדינאמיקה האלג׳ירית, שגם בה כבר עשו סימוסים רבים, למרות שגם במקרה זה המסקנות שונות ומנוגדות לחלוטין.

במהיצתם של ההיסטוריונים נראות הקפיצות הפרובוקטיביות של ידע לחדיו והבעות הפנים שלו, כיותרות ולא כבקום, שאלתו המסכמת על המוסר—הבעם שבלימוד היסטוריה, מעידה על דרך המחשבה של מי שמתמחה לאינטלקטואל, כאילו למידה נעשית רק למטרה פראקטית מוגדרת, ואם זו איננה מתממשת, הרי אין בה טעם וחפץ, אפילו זו אוצרת בתוכה את "הידע הטראגי על גורלו של האדם".

החוצפה של תאצ'ר

אירלנד לא משמשת דוגמה טובה ומשכנעת להנחתו של פרופ' ישעיהו לייבוביץ, לפיה מלחמת אזרחים לא עירערה מדינות. גם אם המלחמה שם לא עירערה את אירלנד, הרי אלפיים חמש מאות בני אדם נרצחו שם ולאיש מן החוץ קשה להבין על מה ולמה, אלא אם כן מלחמת דת אכזרית להיים ולמוות, מוצקת במאה ה־20. ותחת שלטון האימפריה הבריטי, מתעים חופש דת וזהות לאומית.

הסיעותים והניסוחים מפיהם של שני האויבים העיקריים, מרטין מקגיניס, הרמטכ"ל של המחתרת האירית (האי־אר־אי), והרנגורי קמפבל, התומך בשלטון הבריטי נשמעים מוכרים עד לאימה — מוכרים מדי. למעשה יכול עיתונאי להחזיר מילה במילה על דבריו של מקגיניס כלומר. בעצם הבריטים (קרי־הישראלים) הם הם האשמים בכל רצח בצפון אירלנד. ובינתיים מתמלאים בתי־הקברות בקברים חדשים.

באירלנד אין גם העמדת פנים, ופשרה אינה מושג מוכר ומקובל שם. אדרבה, כל אחד מן הצדדים מכריז בעקשנות שאין מקום לפשרות, ויש לטפל בצד השני, כלומר להרוג ולחסל אותו. ואין לו מקום על פני־האדמה.

איש גם אינו נזקק שם, לכוח נפשי כדי לצעוד בבתי הקברות המסופחים. המוות נראה להם הכרחי וצודק. אין פלא גם שהדיון המסמיך את בריטניה, צונזר בזמנו בבי־בי־סי. הוקרן רק לאחר מחאות ושביתות, ואנחנו זכינו לצפות עכשיו בו ב"מבט שני".

שומרי הקברים

אמנם כפי שרווח ב"יהדות בלי עתיד", במסגרת הסדרה "על נהרות תבל" (יום ה') זו פעם ראשונה שצוות טלוויזיה ישראלי נכנס להונגריה וצילם שם. אתוי ליהודה תחושה של החמצה. כאילו לא מיצו אנשי הטלוויזיה עד תום את זכות הגרירה שנפלה בחלקם כשהותר להם, לצלם שם והסתפקו ברפרוף איפרסיוניסטי על פני שרידיה של הקהילה היהודית בבודפשט.

רבים מרבו להתראיין מפחד. הפחד מורגש באויר, ובקיבים הפעולות לצדדים. היהודים חוששים שאולי הליבראליזציה תעבור, ואז יוכרו את הטאותם.

בעיני מצטיירים שרידי הקהילה שם כשומרי קברים, שמקומם שמור להם בטקסי אזכרה ליד אנדרטות מכוסות בפרחים. תחושה מדכאה של עזובה ופחד ושל זקנה עגומה. אין ספק שהגבירה העומדת בפני יהודים אלה היא התבוללות או הגירה.

דרושים

מנהלי סניפים

לאזור גוש דן וירושלים

המועמדים שיתקבלו יעברו תקופת הדרכה והכשרה בת כ־3 חודשים.
מועמדים רציניים בעלי ניסיון מעשי בניהול ואירגון מתבקשים לפנות בכתב יד, בפירוט קורות חיים וניסיון קודם, אל שופרסל בע"מ, מח' כח־אדם, ת.ד. 84 פתח־תקוה, מיקוד 49100.

סודיות מובטחת.

המשטרה אתגר

דרושים

שוטרי סיור ותנועה

דרישות התפקיד: 10 שנ"ל לפחות, לאחר שרות בצה"ל, בריאות טובה (פרופיל 82 ומעלה), גיל עד 35.
מקום השירות: ירושלים, תל־אביב ורמת־גן.
המעוניינים מתבקשים לפנות בצרוף תעודות השכלה ופנקס מילואים לאחת מלשכות הקליטה המפורטות להלן: —

ירושלים —	רח' המלך ג'ורג' 8	טל. 02-244433
תל־אביב —	רח' הרכבת 14	טל. 03-627290-3
חיפה —	רח' חטיבת גולני 21	טל. 04-661067
באר־שבע —	רח' העצמאות 55	טל. 057-32521
רחובות —	רח' הרצל 206 (מאחורי תחנת המשטרה).	טל. 08-487444

— סודיות מובטחת —

דרושה
פקידה מעולה
עם ידע בהדפסה עברית ואנגלית. ידע בשפה האנגלית.
משרה מלאה,
אפשרות לקידום.
לפנות לטלפון: 03-262062, 03-266601

לחברת בניה ארצית
דרוש/ה
בלכלן/ית
בעל/ת נסיון בניתוחים כלכליים בעזרת מחשב.
נא לפנות, בצירוף קורות חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 21288 ת"א 61 612.

לחברה עתירת מדע — דרושה
מזכירה
- שליטה מלאה בעברית ובאנגלית — כולל הדפסה.
- התבטאות בכתב ובע"פ.
- יכולת לפעול באופן עצמאי.
- משרה מלאה או חלקית, 5 ימים בשבוע.

טלפון: 03-497814/5/7/8, רמת־החייל.

לרשת חנויות פולגת בע"מ
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות מנוסה
(סוג 2 לפחות)
נא לפנות בכתב לפי הכתובת:
רשת חנויות פולגת בע"מ,
רח' קויפמן 2 ת"א 68012

"פרי תנובה"
אנחנו ממשיכים לגדול ורוקקים בדחיפות ל –
מהנדס/הנדסאי ייצור
למחלקת הייצור
טכנאי/הנדסאי אחזקה
למחלקת אחזקה
על המועמדים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 161 רחובות 76101.

לחברה צבורית בירושלים דרושה
מרכזת הדפסות במשרד
וכתבנית אנגלית–עברית
דרישות התפקיד: הדפסה מעולה באנגלית ובעברית (כולל מעבד תמלילים) ידיעת שתי השפות על בוריין. יכולת ארגון ויחסי אנוש טובים.
★ להתקשר לאסתי טל. 02-639501 מיום א'.
תנאים טובים למועמדת המתאימה.

אם אתה טוב באמת אנחנו רוצים אותך בתדיראן

"הצטרפתי לחטיבת התקשורת בשנת 1977 מיד לאחר סיום לימודי הנדסת מחשבים בטכניון במסגרת תפקידי כראש ענף בחטיבת התקשורת. ניתנה לי ההזדמנות הנדירה לקחת חלק בתהליך שהוא פסגת שאיפותיו של כל מהנדס - ליווי מוצר עתיר־ידע מרגע "הולדתו" כרעיון ועד להחדרתו המוצלחת לשוק האמריקאי התובעני. תוך התמודדות עם ענקי העולם בתחום התקשורת. כל זאת תוך שנה וחצי בלבד. התהליך החל באיתור צרכים קיימים בשוק המערבי ונמשך בתכנון, פיתוח וייצור תוך שימוש בטכנולוגיות המתקדמות ביותר בתחום, בעיבוד אותות ספרתי ובמיזעור. והסתיים בלידתו של 8500 MULTIPLEXER - "כופל הקיבולי" - מוצר מתוחכם המאפשר הכפלה קיבולת הקוים של מערכת תקשורת ספרתית. הצלחתנו בשוק האמריקאי פותחת פתח לאתגרים מקצועיים אדירים. אם אתה טוב באמת, בוא אלינו לחטיבה התקשורת להיות שותף להם."

אבי ליבכטש, בן 34, ראש ענף תקשורת ספרתית בחטיבת התקשורת.

חטיבת התקשורת
למפעל תקשורת אזרחית

מהנדסי מחשבים/אלקטרוניקה לפיתוח
תאור התפקיד:
★ פיתוח מערכות ספרתיות משולבות מיקרו-מחשבים.
כישורים נדרשים:
★ ידע קודם במערכות וציוד תקשורת נתונים - רצוי.
★ רקע בתקשורת, מחשבים, בקרה, עיבוד אותות - רצוי.

מהנדסי אלקטרוניקה - לפיתוח ו/או להנדסה
תאור התפקיד:
ריכוז פרוייקטים באחד מהתחומים הבאים:
★ פיתוח מעגלי תמסורת ספרתית.
★ הנדסת מוצרים בתחום מיתוג ותמסורת ספרתיים.
כישורים נדרשים:
★ תואר ראשון בהנדסת אלקטרוניקה.
★ ניסיון קודם באחד מהתחומים הבאים: מיתוג, טלפוניה, תמסורת ספרתית.
★ רקע קודם כטכנאי - רצוי.

פניות בקשר למשרות המוצעות ניתן להפנות לטלפון 03-9262935, 03-9262997 כמו כן ניתן לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם ובציון המשרה המבוקשת לת"ד 23032 ת"א מיקוד 61230 עבור 220

- תנאים טובים למתאימים -
- סודיות מובטחת -

קח חלק בהצלחה של תדיראן

זקוק דחוף למודעה?
מודפון
לשרותך 24 שעות ביממה
03-38 38 38
לבעלי כרטיסי אשראי בלבד

IPL
Interpharm Laboratories Ltd.

is a company active in the field of bio-technology.

We are a wholly-owned subsidiary of an international Swiss corporation, and our shares are traded over-the-counter on the New York Stock Exchange.

Our Export Department is currently seeking
QUALIFIED MARKETING STAFF
Successful candidates will be responsible for developing new markets and expanding existing ones. The work involves frequent travel abroad.

Qualifications:
★ Fluent English essential
★ Sales and marketing experience
★ Background in one of the biological sciences

Candidates should apply in writing to: Interpharm Laboratories Ltd. Personnel Department, Kiryat Weizmann, Ness-Ziona 76110.

Confidentiality ensured.

TAN ADV.

מנהלים בע"מ
איוש ומיון מנהלים ועובדים בכירים
באזליה 12, ת"א 65241. טל. 660728-03. ת.ד. 4665-61048 ת"א

לתשלובת מפעלים
דרוש:

מהנדס תעשיה וניהול, בסביבות גיל 35, מוכשר, עצמאי ואמביציוזי. בעל כושר ניהול מעבר למקובל, הרוצה ומסוגל להשתלב במערכת גדולה ודינמית, ולהתפתח בתוכה לתפקידים הבכירים ביותר.

ניסיון קודם בתפקידי ניהול בתעשיה – הכרחי.

המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים וניסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665, תל־אביב 61046.

סודיות מובטחת

MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION